لطائف خواجه نصر الدین

رحمة الله علیه

مطبوع و مشهور حکایاتنه ذیلاً نصفی درجه‌سنده غیرمطبوع حکیمانه وعارفانه برچوق
لطائف بر گزیده‌لرینی شاملدر

۱۰۰ ی متجاوز رسم و ٤۰۰ ی متجاوز لطیفه‌یی حاویدر

صاحب و ناشری

اقبال کتبخانه‌سی صاحبی

حسین

[محمود بك مطبعه‌سی]

لطائف خواجه نصر الدین

رحمة الله علیه

مطبوع و مشهور حکایاتنه ذیلاً نصفی درجه‌سنده غیر مطبوع حکیمانه
و عارفانه برچوق لطائف برگزیده‌لرینی شاملدر .

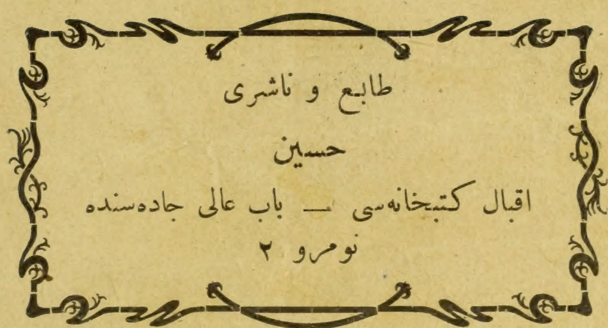
دوردنجی طبع

ملتم
مر
اخ
اولان ۳۴۲

سنه ۳۴۲ سنه ۱۹۲۶

«اقبال» کتبخانه‌سی، باب عالی جاده‌سنده

استانبول — شرکت مرتبیه مطبعه‌سی — بابعالی جاده‌سنده نومرو ۷۳ — ۱۹۲۶

دوردنجی طبعك مقدمه‌سی

تاریخك دوربین تخمینی بیله ایریشه‌مه‌دیکی غایة‌الغایه اسکی زمانلردن بری هرملتك اولادی کندی خلق قیلاسیقلرندن حس ملی‌یی بر ایمان درجه‌سنده ـ غیرمشعور بر حالده ـ بطناً بعد بطن هر دوری کندی سلفندن اخذ و تلقی ایله‌مشدی. بالآخره انسانلر مدنیت دوره‌سنه کیرنجه بوتون عوائد و مأثر ملیه‌لرینی تلقینات سماویه کبی مقدس بیلدیلر. بونلره امتثالی وجیبه‌دن عد ایله‌دیلر.

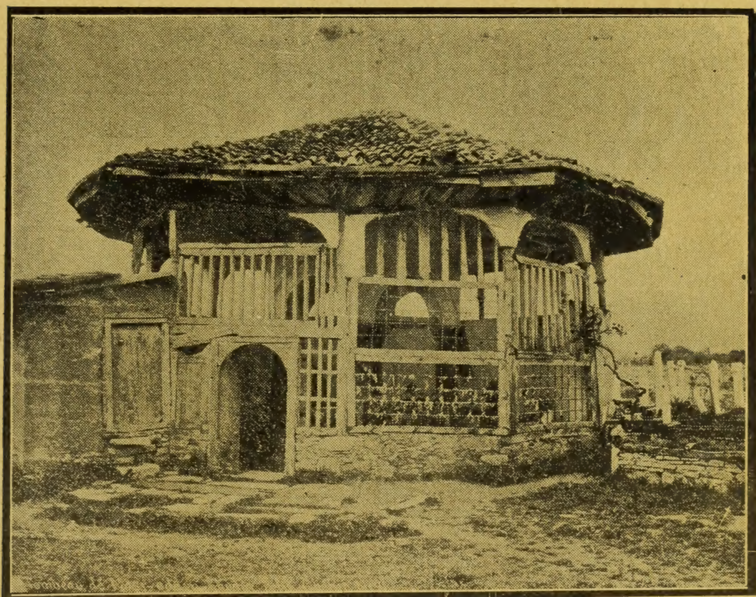
عصر حاضرمزده علم تربیه تدوین اولونجه عموم اقوامك اصول تربیه‌سی وخاصةً هرملتك کندی عادت وتربیه‌سی حقنده نیجه کتابلر تدوین ایدلدی. بونلردن بعض مهم أثرلر اخیراً لسانمزه‌ده ترجمه ونشر اولوندی.

مسلمانلرك دنیوی سعادت حقیقیه‌لرینی موجب هرنه اولورسه هر مسلمانك اوسعادتی استحصال ایله‌مه‌سنی اسلامیت امر وترویج ایلدیکی جهتله بودین جلیل ایله متدین هرقوم موجب شرف وسعادتی اولان کندی تربیه وعادتنی محافظه ایله‌مکدن منع ایدلمه‌مشدر. بوسببله عربلر، عجملر، تورکلر، هندیلر، سندیلر الخ بوقبیل عادات ملیه‌لرینی محافظه ایده‌کلمشلر وهرقوم؛ اوته‌دن بری کندی تربیه وعادات واخلاق وادبیات وحرثیله یاشایه‌کلمشدر. آنجاق بو قبیل آثارك پك آزی جمع وتدوین ایدلمش وپك چوقلری ضایع اولمش وشؤون حیات الجاسیله برچوق اسکی شیلر ترك ایدیلیب یرلرینه یکیلر قائم اولمشدر.

هرملت؛ کندیسنه مخصوص مزیتی‌ده، رذیلتی‌ده کندی محیطندن آلیر. ملتك مرشد ومربیلری خلقی کندی مشواریله، نصایحیله، تألیفات ونشریاتیله مزیتلر جهتنه ترغیب ایلر، رذیلتلردن منع ایدر. کذلك مدنیت ایلریله‌دکجه اختلاط حسبیله جاهل ملتلر؛ ایلری‌یه کیتمش ملتلرك مشتهیات نفسانیه قبیلندن اولان رذیلتلرینه میل ورغبت ایده‌کلدکلرندن، بوجهتده افراط ایسه برملتك

محو واندراسنی موجب اوله‌جغندن ملت مربیلری ینه فعالیته کله‌رك ملتی اسباب عدیده ایله ارشاد وفلاکتلردن انذار ایلر .

تورکلرك پك چوق ملتلردن فضله مردلکی ، فداکارلغی ، وطن منفعتی اوغرینه ویاخود رئیسنك ، پیشواسنك ، افندیسنك ، باباسنك منفعتی اوغرنده کندی نفعنی ، مالملکنی ، حتی حیاتنی فدا ایله‌مه‌سی ، غرور ملیسی ، اطاعت مجرده‌سی ، علی‌الخصوص ایماننده‌کی خارق‌العاده متانتی هپ کندی طینتنده

خواجه نصرالدین تربه‌سنك طیشاریدن کورونشی

موجود اولان سجیه‌نك محصولی اولدیغی محققدر . سید بطال ، حمزه نامه ، قان قلعه‌سی ، خیبر قلعه‌سی کبی حماستلی منقبه‌لردن باشقه فرهاد شیرین ، لیلی مجنون ، عاشق کرم ، شاه اسماعیل الخ . مثللی صورتا طرز عاشقانه‌ده بولونان سرکذشتلر بیله سراپا حماست نمونه‌لریله طولودر. تورکجه‌ده مطبوع ، غیرمطبوع وقتیله یازلمش یوزلرجه آثار واردرکه – کرچه بر عرب ویا عجم منقبه‌سی کبی کورولورلرسه‌ده – نفس‌الامرده بوتون تورکلك احوال واوصافندن عبارتدر .

برقسمی‌ده دوغرودن دوغرو‌یه (شاه اسماعیل کبی) بر تورك حکایه‌سیدر .
(جامع الحکایات) ده مسطور بو یولده برچوق حکایه واردر . کتبخانه‌لریمز
تتبع ایدیله‌جك اولسه داها بوقبیلدن خیلی آثار بولنور . (دده قورقود) کبی
الیمزده مطبوع اولانلرده واردر. وقتیله ویانه سورلرینه دایانان غازیلریمز سفرده،
حضرده بونلری اوقورلر ، دیکلرلر ایدی . یکیچری اورته‌لرنده اویون اوله‌رق
بوحکایه‌لردن بعضیلرینی تمثیل ایلرلردی . وقتیله اوزانلر ، بزم یتیشدیکمز
دورلرده عاشقلر بونلرك منظوم قسملرینی سازلر ایله ترنم ایدرلردی . اونلرده
هیچ (تورکجیلك) دعواسی اولمادیغی حالده ایشلری کوجلری تورکلك یاتاغانی
انواع حماست بیله‌کیلری ایله زاغلامقدن عبارت ایدی .

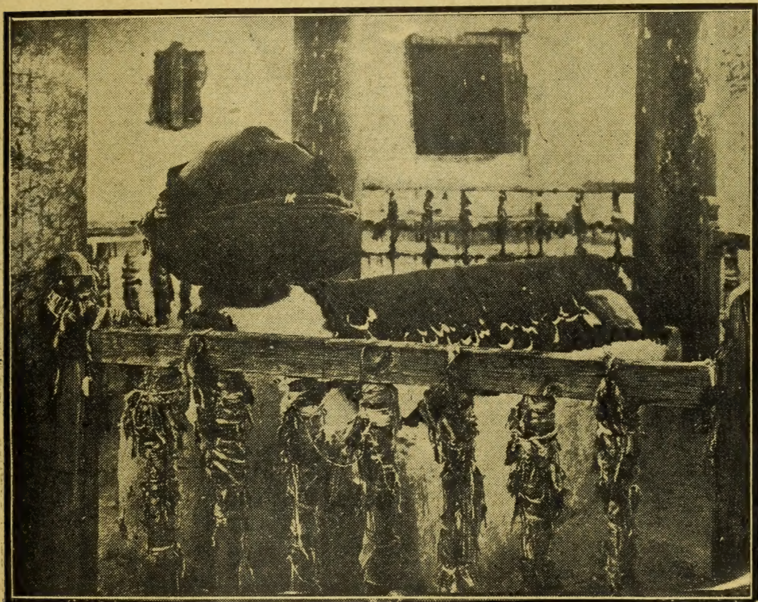
بر تورك چوجوغی اوچ بش یاشندن اعتباراً متصل تورکلك مناقبنی دیکلیه‌رك،
تورکلك اویونلرینی اوینایه‌رق ، تورکلك مأثرنی کوره‌رك ، قیش کیجه‌لری
بویوك والده‌لرندن ، یاشلی قومشو خانملردن بو یولده کونا کون ماصاللر دیکلیه‌رك
ـ کندی فرقنه وارمادیغی حالده ـ ملتك بوتون سجیه‌سنی حائز تام بر تورك
بابا ییکیدی اوله‌رق یتیشیر .

کنجلکنده کون کورمش اسکی اختیارلردن ، عسکره کیتمش ، وطنك
دورت براطرافنی کزمش غازیلردن انواع فضائلی حاوی سرکذشتلر دیکلر .
آیریجه کتابلردن اوقور . فقط اعتراف ایده‌لم که : بز بونلرك هپسنه یتیشدك،
هرنوعنی کوردك واوقودق. قسم اعظمی ، بلکه‌ده عمومنك نتیجه‌سنی حماسته‌ده،
شجاعتده ، مردلکده بولدق . اوندن دولاییدرکه : اوزمان ملتمزده هرنوع
مأثر ملیه ومدنیه موجود اولمقله برابر عسکرلك روحی جمله‌سنه غالبدر .
هرشیدن زیاده حربه قابلیتمز جهانك مسلمیدر .

بوکون بقا واستقلالمزی تأمین ایدن یالکز بوخاصه‌مزدر .

عسکرلکدن ، حماستدن ماعدا فضائله دائر آثارك بالنسبه ندرتندن بحث
ایتمشدم. فقط بوندرتدن مقصد، اویله پارماقله صاییله‌جق درجه‌ده قلت دکیلدر.
هرحالده کتبخانه‌لرده منظوریمز اولان بوقبیل آثار بیله یوزلرجه‌در . بونلرك
اك مشهوری ملی (مثل) لرایله فقره‌لردر . چونکه اوزون اوزادی ماصاللرك،
دستانلرك ، سرکذشتلرك هر مجلسده درحال ایرادی ، هر یازی آراسنه

صیقیشدیرلماسی قابل دکیلدر . فقط برصحبتی جانلاندیرمق ، برمدعایی اثبات ایله‌مك ، بر مجلسی منبسط ایتمك ایچین برمثل ایرادی ، برفقره نقلی بعض کره اویله عظیم تأثیر یاپارکه او تأثیر نتیجه‌سنده بویوك ایشلر سهولتله کورولور . بویوك آداملر مهم عنایتلرده بولونور . بعضاً ده بر آدامك وجودینك ازاله‌سنه ، خانمانك سوئمه‌سنه ، حتی ایکی ملت آراسنده نائرهٔ حرب و جدالك اشتعالنه بادی اولدیغی بیله واقعدر . تاریخده بونلرك برچوق مثاللری واردر .

خواجه نصرالدینك مرقدینك اسکی حالی

دنیاده سوزك تأثیری فوقنده تأثیر کورولمز .

*
* *

ملی فقره‌لری حاوی مجموعه‌لر ایچنده خلقمزك الك مقبول و ممدوحی ، عادتا انیس ملیسی (نصرالدین خواجه لطائفی) در . عالم مطبوعاتده قرق سنه‌لك تجربه‌م نتیجه‌سی اولمق اوزره حکم ایدرم که ملتمزك فراغ و انبساط ایچین الك خوشلاندیغی سیما ؛

خواجه‌نك سيماسيدر. ترجيحاً اك خوشلانديغي فقره‌ده خواجه‌يه اسناد ايديلن فقره‌در. حتى بو سببدن ناشى‌دركه بز، وقتيله حسين افندى ايله بو كتابك طبعنه باشلاديغمزده اصلنى دورت، بش فورمه تخمين ايدوب أليمزه كچن غايت قيمتدار اسكى بر مجموعه‌ده ـ أليمزده‌كى قسم مطبوعنده بولونمايان ـ لطائفله برابر استانبول ارباب عرفاننك كوندره‌جكى حكايه‌لرى‌ده النهايه ايكى اوچ فورمه اولور ديمشدك. وقتاكه صاغدن صولدن، هر صنف انسانلر طرفندن لطائف ياغمورى ياغمغه باشلادى. كنديمز اون آلتنجى فورمه‌ده كسمكه و بر خيلى لطائفى ترك ايله‌مكه مجبور اولدق. اعتراف ايده‌لم كه الده قالانلرك قسم اعظمنك خواجه‌يه اسنادى پك بعيد وبارد اولوردى. حتى بو يولده برچوق لطائف مرسوله‌يى طى ايتمكه مجبور اولدق.

*
* *

حضرت مولانا بر رباعيسنده (هرهانكى شيئله كه اونده فانى اوله‌جق درجه‌ده اونكله مشغول اولورسين؛ سن اوسين) بويورور. بو؛ هرشيئه تطبيق ايديلير. نصرالدين خواجه لطائفيله چوق مشغول اولانه‌ده اولطيفه‌لرده اويله بر رسوخ حاصل ايدركه اونلر حقنده سويله‌ديكى سوزلرك، يوروتديكى فكرلرك قسم اعظمى مصيب اولور. ايشته بو ممارسه‌مزه اغتراراً نفس كتاب حقنده ـ ديكر مقدمه‌ده بولونمايان ـ برقاچ استنباطمزى علاوه ايده‌جكز. اصابت ايده‌مديكمز نقطه‌لر اولسه بيله متفكرين قارئينمزه بلكه طولاييسيله بر خدمت فكريه‌ده بولونمقلغمز محتمل اولديغندن بروجه آتى عرض ايله‌يورز:

فقره‌لر ميانده چشمه لوله‌سنك طيقاجى فقره‌سى مثللى مستهجن، باغچه‌دن يمش چالق كبى نالايق، ليلكك غاغه‌سنى، آياغنى كسمك كبى باربارجه‌سنه حكايه‌لرك درجنى ترك ايده‌مدك. زيرا بونلر افواه ناسده عنعنه و ضرب مثل اولمشدر. بر مبحث آراسنده:

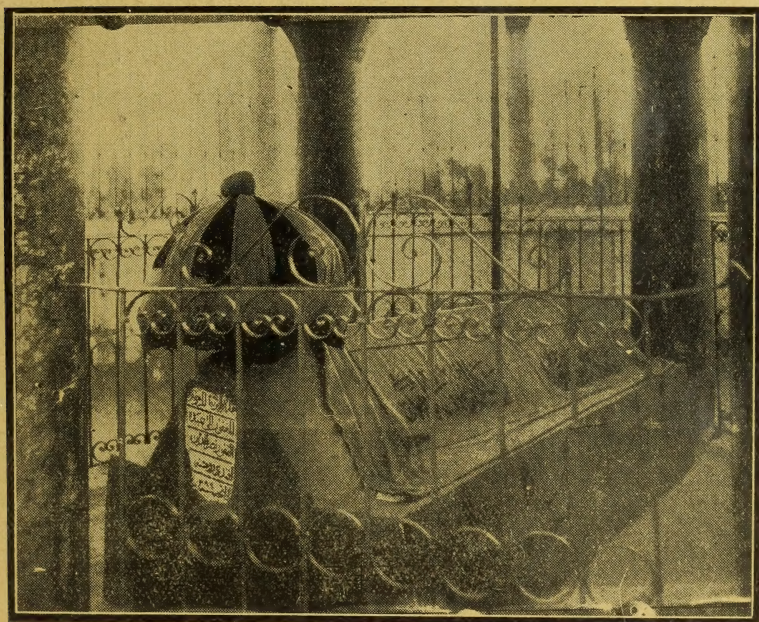
آل آبدستكى وير پابوجمى.

خاشارى خاشارى آقديغكدن دولايى بويله طيقاجى طيقمشلر.

ايشته شيمدى بر قوشه دوندك.

كبى تعبيرلرك يرينه كوره ايراد ايديلديكى برمسئله‌ده حاصل ايتديكى قوتى

اوزه‌نه اوزه‌نه بيك طلاقتله اختراع ايديلنك بليغ افاده‌ده بولمق قابل اوله‌ماز.
اونك ايچون مثل طرزنده ايراد ايديلن بالاده‌كي جمله‌لري حاوي بولونان فقره‌لري
غلطندن دولايي ترك ايده‌مه‌دك . ممكن مرتبه حكايه‌نك افاده‌سني تخفيفه چاليشدق.
فقط مثل درجه‌سنه كلن صوك فقره‌ده بوتصرفي ياپامايه‌رق بعضلرنده نقطه‌لرله
كچدك . هرملتك عنعناتي ايچنده بوقبيل شيلرده اكسيك دكيلدر . هله عربلرك
بوتون آثاري طوپلانديغي جهتله بوقبيل اثرلرده جلدلر تشكيل ايلر .

خواجه نصرالدينك مرقدينك يكي حالي

بعض لطيفه‌لرده خواجه‌نك خيرسيزلق ايتمه‌سي ، ياخود پك باياغي بر فعلي
ارتكاب ايله‌مه‌سي بيان ايديليور . بركره ـ آناطولوده معتاد اولديغي اوزره ـ
كنجلر، باغچه‌لردن يميش چالمقلغي خيرسيزلق عد ايتمزلر. اونلرجه اويون عدادنده
صاييلير. اوبولده خيرسيزلقلري خواجه‌نك؛ چوجوقكن ياپماديغي نه معلوم؟ حتى
اوقبيل حكايه‌لر خواجه‌نك برتمثالي حكمنده‌در. هرتوحافلغي خواجه‌يه اسناد

ایتمك بر عادت صیره‌سنه کیرمشـدر . باباغیلق مثاللرندن اولان مثلا خواجه‌نك چیپلاق سیوری حصاره کیتمه‌سی ، البسه‌سی ایصلانمامق ایچین آت اوسـتنده چیپلاق یول کیدیب شهره یاقلاشـدیغنده البسه‌سنی کییه‌رك تیمورك حضورینه، یاغمورلی کونده قورو البسـه ایله کیرمه‌سی مثللی کولونه‌جك ویا مدار عبرت صاییلمایه‌جق حکایه‌لری‌ده ابقا ایتدك. چونکه بوقبیل حکایه‌لر بیله، خلقك دیلنده کمال نشئه وشطارتله طولاشدیغنی هپمز ایشیتمکده‌یز . خلقی بیلدیکندن محروم ایده‌مز ایدك . بزم شخصی مالمز دکیل که کندی زعممزه کوره تصرف ایده‌لم.

انسانلرده مشربلر شـایان حیرت بر صورتده متخالف اولدیغندن بزجه سه‌ویله‌جك یری اولمایان برفقره باشقه‌لرینی سرمست انشراح ایدییور . بناءً علیه عامه‌نك مظهر قبولی اولان حکایه‌لری سلمه‌السلام طی وابطال ایله‌مکه نفسمزده برحق کوره‌مه‌دك . آنجاق هم معنـاسز ، هم تربیه خلافنه کورولن طوپی بر قاچ حکایه‌یی، تربیهٔ عامه‌یه سوء تأثیرینی ملاحظه ایده‌رك طی ایله‌دك .

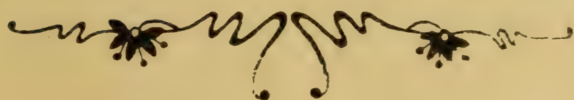
اخلاقه منافی بریری اولمادیغندن دولایی خواجه‌نك کندینی غائب ایتمه‌مك ایچین بلینه قاباق باغلامه‌سی حکایه‌سنی ـ خواجه‌یه یاقیشمادیغنی بیلدیکمز حالده ـ ابقا ایتدك . حتی بیك سنه اول یازلمش عربجه کتابلرده مشهور (هبنقه) یه اسناد اولونمشدر . واوکا یاقیشیر . چونکه اواحمق ایدی . خواجه‌مز ایسـه ظریفدر. حال بویله ایکن منافیٔ ادب اولماسی حسبیله درجنده محذور بوله‌مادق.

مجسم عرفان اولان خواجه اولاد مملکتنی تهذیب وتربیه ایچین، تفکره وعرفان ظرافته آلیشدیرمق اندیشه‌سیله ادنی فرصتی غائب ایتمز . مخاطبی هر کیم اولورسه اولسون یری کلنجه نکته پردازلقدن ، ظرافت کوسترمکدن کری طورماز . آغاجه قورومق ایچین آصیلان جبه‌سنی روزکار دوشورنجه (شیمدی بزه قربان کسمك کوروندی) فقره‌سی بوقبیل نکته‌لردندر. بزم کنجلکمزده اکثر شاعرلر، منشیلر کوزل سوز سویلر، غایت لطیف نکته‌لر ایراد ایدرلردی. بونلره نکته پرداز ، سخن کو ، سخن شناس دیرلردی . بونلر مجلسـلرنده بولونان کنجلره نکته‌لر ایراد ایدرلر ، بیلنلری تقدیر ایدوب آکلامایانلری ظریفانه مؤاخذه ایدرك دقته ، اعمال فکره مجبور ایدرلردی. ایشته کتبخانه‌لری طولدوران دواوین ادبیه ومنشآت ملیه بو یولده وجوده کلمشدر .

معلومدرکه (نکته) دینیلن شیئك اکثریسی (چونکه . . . .) دیه دلیلی بسط ایدیله‌مه‌یه‌جك درجه‌ده نارین ورقیقدر . یك کسکین اولان عیون تفکره آنجاق نمایان اوله‌بیلیر . بناءً علیه : ایراد اولونان بو قبیل نکته‌لره قارشی (نه‌دن اویله اولمق لازم کلسین) دینیلر اکثریا مجالس عرفاده کولونج اولورلردی . مثلا خواجه‌نك لطیفه‌لرندن (اکر خلقك هپسی بر طرفه کیتسه‌لردی ؛ دنیانك موازنه‌سی بوزولور ، ده‌وریلیردی.) سوزینه قارشی بیر طاقم قضایای فنیه ایله اعتراض ایتمك نه‌قدر غریب اولور . چونکه او سوزی سویله‌ین دنیایی دکیز اوزرنده بر صال کبی تصور ایتمه‌مشدی . بوتون جهان خلقی بر جهته متوجه اولسه کره‌مزده اوفاق برتمایل حصوله کلیه‌جکنی پك‌اعلا بیلیردی . فقط مخاطبنه آکلاته‌جغی درسی بو یولده افاده ایله‌مکله نه درجه برتأثیر بلیغ کوسترمش اولدی . بوکا بدل اوتورسه‌یدی‌ده (اوغلم ! . بالطبع انسانلر فلان وفلان سببلردن‌دولایی دنیایه یاپیلمشلر. هرمملکت خلقی‌صاحلین قالقنجه وظیفهٔ معیشتلری نره‌ده ایسه اورایه کیتمه‌لری طبیعیدر . الی آخره) طرزنده برتفصیل بردرس‌ویرسه‌یدی بوموجز جوابك قوتی‌حائز اوله‌بیلیرمیدی؟ مخاطبنده بو تأثیری کوستره‌بیلیرمیدی ؟

بوکتابی متعدد دفعه‌لر باصدیغمز حالده اسکی شکلنی تغیر ایتمه‌دك . یعنی قارئین کرامدن ورودی شکلنده وکوندرن ذاتك اسمنی تصریح ایدرك نشر ایلدك. اشبو مصحح ومهذب نسخه‌نك ترتیبنی‌ده بوزمایاجغز. چونکه بونسخه اشبو راویلریله‌زمانمزده خواجه‌یه عائد اولمق‌اوزره شایع‌بولوندیغنه دلالت‌ایتلك صورتیله براصل اولمشدر . بالآخره بواثر، باشقه کتابلره مأخذ اوله‌جقدر . ازجمله کندیمزده بونسخه‌دن (چوجوقلره قرائت) نسخه‌سی‌افراز ایله‌دیکمز کبی بویوکلر ایچین‌ده داها مهذب بر نسخه التقاط ایده‌جکز .

هرحال وکارده توفیق وعنایت جناب حقدندر .

درس حکمتده امام العلم و موثوق الیه
خواجه نصرالدین افندی رحمة الله علیه

خواجه نصرالدین افندی — الڭ قدیم بر مدنیتی وغایت شعشعه‌لی بر تاریخ جنکاورانه‌سی اولان وبوتون جهانڭ الڭ مهم اقلیملرنده بو زمانه قدر حکم سورن وموجودیت مردانه‌سنی آفاقه تسلیم ایتدیرن (تورك) قوم نجیب واصیلندندر . وعثمانلی مبادئ سلطنتنده یتشمش کزیدکان مشاهیردندر. آناطولیده سیوری حصارده دوغمش وآق‌شهرده وفات ایتمشدر. خواجه مرحوم آق‌شهرده وقونیه‌ده تحصیل وتکمیل علوم وفنون ایدوب آق شهر جوارنده بعض قصبه ونواحیده قاضیلق ومملکتی اولان سیوری حصارده خطابت وبعض یرلرده مدرسلك وامامت خدمتنده بولونمش وقونیه، آنقره، بورسه ولایاتی وملحقاتندن بعضلرینه لمصلحةٍ سیاحت ایله‌مشدر . اوائل مأذونیتنده بر مدت تعلیم علوم ایله‌دیکی کبی اواخر حیاتنده دخی عمرینی افادهٔ علم دین ایله امرار ایله‌مش ومادام الحیاة مواعظ حکمت نثاریله و نصایح لطائف مشواریله خلقڭ ریاض ارواحنه ازهار ترقیات وکمالات زرع ایله‌مش وعوامی انسانلقدن نصیبه دار ایله‌مکلکڭ یولنی پك ایی بولمش وبیلمش وبو مدتده دولت علیه جانب علما پروریسندن اعطا ایدیلن جزئی (مدرسلك) وظیفه‌سیله (سلطان اقلیم قناعت) اوله‌رق یاشامش وزهد وتقواسنی عجب وریا ایله تلویث ایتمه‌مش وفلکڭ کرم وسردینی دائما آلایه بوزه‌رق «سر» اوضر»ای دورانه هیچ اهمیت بیله‌ویرمه‌مشدر. کندیسی فقهای حنفیه‌دن اولوب حق اللهی بیانده لومهٔ لائمدن احتراز ایتمز

وزمانینك امرا و قضاة وحكامنی بی‌پروا مقتضای شرع شریفه دعوت ایدردی. عامهٔ مسلمینه وبالخاصه علمایه فرض اولان (امر بالمعروف) ی كسوهٔ لطیفه‌یه بورویوب حدود اللهی اجرا ایتدیریردی. اوائل حیاتنده هنوز پایتخت اولان قونیه‌نك علماسی عدادنده اولوب برخیلی مدت اوراده اقامت ایتمش و مدرسه‌نشین اوله‌رق خلقه وعظ ونصیحت ایله مشدر. بر وقت طرف حكومتدن لمصلحهٔ كردستانه كوندرلسنه، فلانه باقیلیرسه خواجه‌مزك علم سیاست وفن اداره‌یه

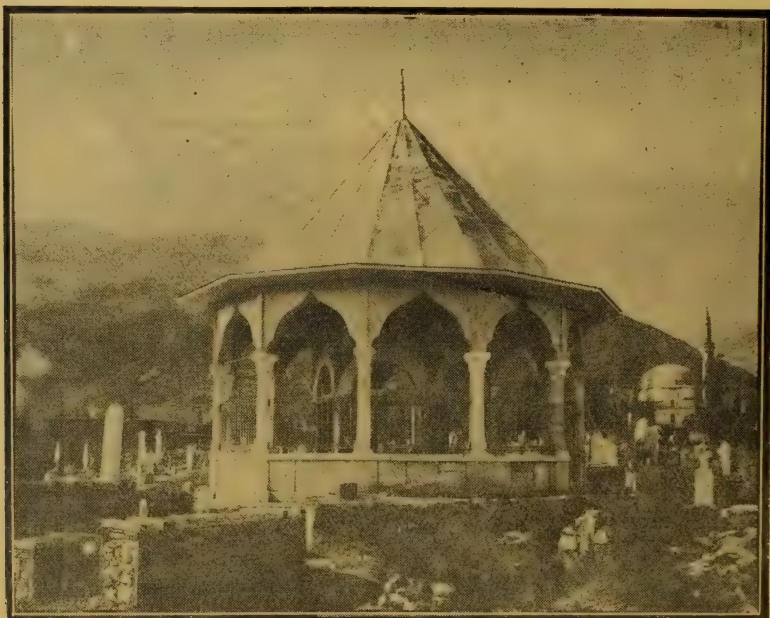

خواجه نصرالدینك تربه‌سنك اسكی حالی

واقف بر مرد كامل اولدیغی تظاهر ایلر. آقشهرده بولوندیغی اثناده دخی، ایجاب ایتدكجه، همان طرف حكومتدن تاتار چیقاریلوب خواجه‌یی پایتخته دعوت ایده كلدكلری بعض فقراتدن استنباط اولونمقده‌در. اكثر اشتغالاتی (علم فقه) تشكیل ایلردی. علی الاكثر اكمل مختصراتدن اولان وبركت قدسیتی عامهٔ علماجه مسلم بولونان (قدوریٔ شریف) ك تعلیمنی التزام ایدردی. حتی

بو كتاب جليل القدرك تعليم وتطبيقى حسبيله واصل الى الله اولديغى خاتمهٔ كتابده مسطوردر [١] .

غوامض علم و معرفته ودقايق فن وحكمته وقوفيله بين الناس شهرتياب اولديغندن او دورك سياحتكزين علما وحكماسنه آناطولى‌ده (خواجه نصرالدين افندى) يى صاغلق ويريرلردى. كنديسنى تيمور جبارك حضورينه داخل ايدن ومملكتنى آفت مظالمندن قورتاران وكمال جرأتله تيموره بعض حقايقى سويلتدين

خواجه نصرالدينك تربه‌سنك يكى حالى

آنجق خواجه‌نك فضائلى ايدى . يوقسه اويله عادى آبدال بذله‌كو حضور تيمورده بو درجه اقبال وجرأت قازانه‌مزدى .

[١] جناب مولانا دخى اثناى تحصيلده (سلطان ولد) حضرتلرينه (هدايه)يى ايكى اوچ دفعه اوقوتمش وصوك تعليمنده بوتون اصول فقه وغوامض اعمال واسرار عباداتى و سائره لطائف سير و سلوكى بسط ايدرك واصل سر منزل كمال ايله‌ديكى ينه حضرت سلطان ولددن مروى اولمق اوزره مناقب كتابلرنده مسطوردر .

بز خواجه مرحومی نوعی شخصنه منحصر (امت واحده) عد ایده‌رز. نه صدر اسلامك (بهلول دانا) سی وامثالی اولان مجاذیب ، نه (جحا) واشیاعی اولان آبداللر ، نه‌ده عربك (ابودلامه) سی ، عجمك (طلحك) ی كبی امرا طالقاووقلری ، نه‌ده اقوام سائره‌نك شوسی بوسی بزم خواجه‌مزه عدیل اوله‌مز . خواجه دائمی بر مجذوب مستغرق‌دكل ایدی . خیری ، شری فارق اولمایان بودالالردن صایله‌سی‌ده خواجه‌نك شان جلیلنه تجاوزدر . هله حقنده (طالقاووقلق ، قورنازلق) كبی شوائبی‌تخطر ایتمكه بیله بر مسلم خلوق حیا ایدر. نصرالدین افندی مرحوم (صاف) كلمه‌سنك اك قوتلی معناسنه مظهر بر عالم عارف وزاهد سینه صاف ایدی . ملك خصلت ایدی . بوتون انسانلرك سعادتنه خدمت ایتمك ، اونلرك مسعودیتیله بختیار اولمق، هپسیله خوش‌كچینمك دستور معاشرتی ایدی :

رند مشرب لاابالی مذهبز عالی دلز
خوش كچینمكدر جهانده احسن آمالمز

بیتی مصداق روحی ایدی . خواجه تحصیل صوریسندن زیاده مكتب طبیعتده یتشمش بر فیلسوف كامل دیه توصیف اولونمغه جسباندر . مومی‌الیه هر فنا شیئك خصم جانی ایدی . هیچ بر فنا شیئی كورمك، بیلمك، تصدیق ایتمك ایسته‌مزدی . هر شیئه اینانیردی . بر انسانده كذب وحیله نقیصه‌سی كورمك ، تصور ایتمك عذاب وجدانیسنه قاتلانمقدن ایسه آلدانوب‌ده مادةً ضرر چكمه‌یی ترجیح ایلردی . بو یولده بر نمونهٔ اخلاق ، بر درس مجسم ویره‌رك بنی نوعنی ارشاد واصلاح ایتمك‌ایستردی. خواجه مرحوم یرینه كوره چفت سوروب كدیمیله كچینیر ، طاغدن اودونی كندی كسر ، حتی قیشین بعض طلبه‌سی ویارانیله جاناوار آوینه بیله كیدردی . یعنی بین الاقران هرنوع اسباب معاشرتدن قالمزدی . بوكبی بر چوق دلائلدن نمایاندركه خواجه خیر وشری غیر فارق ، دیوانه نهاد ، آدی خواجه اهمیتسز بر كیمسه دكلدی . مملكتك اك كزیده اشرافندن اولمغله بعض جوار كویلیلروغریب الدیار آدملر خانه‌سنه مهمان اولورلر وخواجه اونلره اعزاز واكرام ایلردی . خواجه‌یه حقیقته منافی بعض حكایه‌لرده اسناد ایله‌مشلر . شهرتنه بناءً [اصلنی بوزمش

اولماق واسکی کتاب تلخیص ایدلمشدر دیدیرمه‌مك ایچون] ایناتمه‌یه ایناتمه‌یه — دها طوغریسی ایسته‌مه‌یه ایسته‌مه‌یه — درج ایتدك . فقط خواجه‌نك روحنی آکلامق ایسته‌یه‌رك بو کتابی اوقویانلر او فقره‌لری بك قولای آییرد ایدرلر .

خواجه بعضاً صوك درجه رندلك ، لاابالیلك کوستریر . سائر امثالنك زندقه وتلعیننی وبلکه سیاسةً اعدامنی مستوجب اوله‌جق مسائلی سترهٔ لطائف آلتنده سویله‌مش اولمقله برابر عامهٔ صنوف مسلمین میانده ینه (رحمة‌الله‌علیه) دیه یاد اولونه‌کلمشدر. فقط‌افندی حضرتلری هیچ بر وقت بر عالمه یاقیشمایه‌جق صورتده کفربازلغی ، عادیلکی ، بایاغیلغی — دکل ارتکاب — تصور بیله ایتمه‌مشدر . بونکله برابر خواجه‌نك، ینه غایه‌سی بر بشر، بر مسلم غیر معصوم اولمق اعتباریله خطایه دوشمه‌سی ممکن اولدیغی کبی چوجوقلق ، کنجلك هنکامنده بعض مناسبتسزلك ارتکاب ایله‌مه‌سی‌ده قابلدر. آنجق کیتدکجه تکمل ایتمش ، علم وعرفان وکمال وحکمتی ترقی ایله‌مش ، تهذیب ذات وصفات قیلمش والنهایه مرتبهٔ وصاله ایرمشدر . قدس‌الله روحه العزیز .

نتیجهٔ تحقیقاتمزه کوره خواجه مرحوم تقریباً سلطان اورخان زماننده ظهور ایدوب سلطان ییلدیرم‌بایزید عصرنده برحیات بولنیوردی . یعنی یدیوز عصر هجریسی مبادیسندن اواخرینه — مزار طاشی تاریخنه نظراً (٦٧٣) تاریخ هجریسنه — قدر یاشامش وتخمیناً آلتمشی متجاوز برسنده عازم مدرسهٔ بقا اولمشدر .

بر وقت (چنغراقلی تاتار) غزته‌سنی نشر ایدن بذله‌کو و لطائف نویس شهیر (چایلاق توفیق) بکك ایکی جزؤ نشر ایلدیکی (لطائف نصرالدین) مقدمه‌سنده دیرکه: مرحوم، ییلدیرم بایزید خان عصری رجالندن اولوب [١] سلاله‌سنك مراد ثالث عهدنده استانبوله کلدیکی مقید تاریخ اولدیغی کبی اولادندن بری اوقاف همایوندن مخصص بر مقدار نان پاره‌نك کندوسنه انتقالی لازم کلدیکنی واو سلاله‌دن بولندیغی بیان ضمننده باب آصفی‌یه عرضحال تقدیمنه کلدیکی صیره‌ده حیوانی میدانده براغیلان نوبت کوسنه یعنی کبیر داووله

[١] تراجم احوال یازانلرجه عادتدرکه بر ذات هانکی پادشاهك زماننده وفات ایدرسه رجالندن عد ایدرلر .

باغلامش . حيوان داوولی سوروكله‌ینجه اوركمش ، اوركدكجه سوروكله‌مش وبالتصادف اوكون (صره) قاطیرلری‌دخی اوراده بولندیغندن‌انلرده اوركوب بر ولولهٔ عظمی حاصل اوله‌رق اوراده بولنانلره (بونه‌در، بونی كیم باغلادی؟)»

آقشهرده خواجه نصرالدینك تربه‌سنك خارجاً كورونشی

دينيه سؤال اولندقده سلالەدن اولديغنى اثباته كلان ذات ايدوكى آكلاشلمسى اوزرينه (مطلقا مرحومك اولادندن اولديغنه شبهه قالمدى. باشقه دليله حاجت يوقدر) دينيلەرك استدعاسنك اسعافنه مساعده اولنمشدر .

آناطوليده بر چوق تحقيقـات علميەده بولنەرق كتبخانهٔ عرفانمزه بر (قونيه سياحت نامەسى) اهدا ايدن اكارم اخوانمزدن ضـيا بك افندينك بوبابده واقع اولان مراجعتمز اوزرينه يازديغى تذكرەده ديركه :

خواجه مرحوم آق شهردەكى بويوك قبرستاندەغنودهٔ خاك غفراندر. سنك مزارى اوزرنده شو عباره يازيليدر :

هذه التربة المرحوم

المغفور المحتاج الى رحمة ربه الغفور

نصرالدين افندى روحنه

فاتحه ٣٨٦

شو تاريخ بك زياده نظر دقت واستغرابمى جالب اولدى . چونكه خواجه نصرالدين هجرت سنهٔ نبويەدن (٣٨٦) سنه صكره وفات ايتمش اولەسى غريب كليوردى . بالآخره آكلاشيلدى كه تاريخك رقملرى ترس اوقونمەسيله مقصد حاصـل اولەجقمش . يعنى طوغروسى (٦٨٣) ايمش [١] خواجه حقنده محلنجه اجرا ايلديكم تحقيقاتدن آكلاشيلديغنه كوره مرحوم مشار اليه سلطان اورخان عصرى رجالندن اولوب بالخاصه حكم ورموزات ايله متوغل وصحبتنده بر طاقم امثال وتلميحات ايله خلقى ارشاده بذل همتايدرمش . ذاتاً او عصرك فحول رجالى دائما بو مسلك تلقين وارشـادى تعقيب ايتدكلرندن [٢] ودها طوغروسى ناسك سويهٔ عرفانه كوره سوز سويلەمكى دها زياده موجب منافع بيلدكلرندن جناب مولانانك مثنوىٔ معنويلرنده بويوردقلرى كبى (خود تودر

[١] عبارهٔ جاهلانەسندن و خطندن آكلاشـلديغى وجهله صوكرەدن يازيلان وقازيلان بو تاريخك بو يولده تحريرى قصده مقارندكلسه بوده خواجەنك آرتق تخلق ايچون ياراتلمش اولديغنه بر دليل صاييلير .

[٢] شيخ شسترى (قارا كوز وحاجيواد) اويوننىده اورخان زماننده ايجاد ايتديكى مشهوردر . بك افندى بوكا تلميح ايدر .

ضمن حکایات گوش‌دار) فرمان حکم آموزینه توفیقاً مقصد ومراملرینی امثال وتشبیهات پرده‌سی آلتنده آکلاتیرلردی . خواجه‌نك مجلس صحبتنه قصبه‌نك صغـار و کباری، عالم وفاضلی دوام ایدر ، هر بری بر درس حکمت و عرفان اولان سوزلرینی جان قولاغیله دیکارلرمش ، عوام ناسك ذهابی کبی خواجه مرحوم بی‌سروبن سوزسویله‌مه‌مش، نه دیدیسه هپسنی برلزوم وحکمته مستنداً صرف ایله‌مشدر .

آقشهرك منظره‌سی

مرحوم حال حیاتنده مظهر حرمت عامه اولدیغی کبی ارتحالنده دخی او نظر حرمت و توقیری استجلاب ایلمشدر . اوزرینه انشا ایدیلن تربه ایسه مظهر اولدیغی او حرمتك تمثال مجسمی اولسه گرکدر [١] .

[١] مزاری درت دیرك اوزرینه ساده وظریف بر کنبد ایله اورته‌ده طاشدن برصندوقه، قوجامان دیلیملی قاووقدن عبارتدر. دیواری زوار طرفندن یازلمش برچوق نظم و نثر ایله طولودر و تربه‌نك خارجنه چکیلن آخشاب پارمقلغك پنجره‌سنه بی‌نهایه صیتمه ایچون پاچاوره باغلانمشدر. بو پاچاوره‌لر آقشهر باطاقلغنك نجه بیکلرجه بیچاره‌یی مزار عدمه سوروکله‌دیکنك لسان حالی تمثالیدر و الآن‌ده سوروکلنمکده‌درلر .

بك افنديڭك افادۀ اخيره‌سنى تصديقاً ديرزكه: حقيقةً خواجه مرحومك تربۀ مقدسه‌سنه وروحانيت جليله‌سنه‌قارشى عامۀ مسلمينك، خاصةً وطنداشلرينك پك بويوك حرمتى واردر. بعض مشاهد مبجله كبى قورقمازلر، حذر ايتمزلر. بلكه سورلر. هله بهمه‌حال كولرلر. حتى براعتقاد واردركه: هركيم خواجه‌نك قبرينى كوروركورمز كولمزسه بهمه‌حال باشنه برآفت ايريشير. واقعا بريولجيلقده محرر حقير و پدرم و انشته‌م بر آرابا ايله تربه‌نك اوكندن جاده‌دن كچركن انشته‌م: (كولميه‌جكم شوآدامه باقالم نه اولاجق؟) ديدى. عادات واعتقادى بوزماماسنه ابرام ايتديلرسه‌ده ديكله‌مه‌دى. اوآنده اوستمزده بر قوجه چنار دالى بينديكمز تاتارآراباسنك تنته‌سنه طاقيلوب پارچه‌پارچه ايتدى. آتلراوركوب دوريلمكه رمق قالدى. آزدها هپمز كريه خند اولاجقدق. خواجه‌نك مظهريتنى تبديل ايتمك كيمك حديدر. عرف و اعتقادك آيقيريسنه كيتمك يالڭز دينه دكل عقل و حكمته‌ده مغايردر.

آقشهرليلرده صاف، عادتا شعر دينيله‌جك بر عادت دها وار ايمش. بر دوكون اولونجه بهمه‌حال نصرالدين خواجه‌نك تربه‌سنه‌كيدوب دوكونه دعوت ايدرلر ايمش. حتى: (منلالرينى‌ده آل برابر كل!..) ديمك شرط ايمش. اكرخواجه دعوت اولنمزسه طرفينجه ديرلكسزلك يوزكوستره‌جكى اعتقادنده بولونورلرمش.

واقعا خواجه‌نك روحانيتى بر دوكونه درنكه چاغيرمق، امداد روحانيسى برابر بولونمق، نشئه بخشا اولمق ايچون زعفرانلى‌زرده پيشيرمكدن آشاغى قالماز.

زواللى خلق بيلمزكه يالڭز خواجه مرحومك طلبه‌سنك روحانيتنى چاغيرمقله اكتفا ايتمه‌ملى، بلكه كلين كوه‌كى انسانلرك حسن معاشرتنه عائد خواجه‌نك لطائف و حكمياتندن درس عبرت آلمالى‌ده خوش كچينمه‌ك يولنه باقمالى.

بزم ملى شرقيلرمز، اويونلرمز نه ايسه، بزجه خواجه‌مزك لطائفى‌ده اودر. نشئه‌سز زمانلرمزده هيچ بر لطائف كتابى بزه خواجه مرحومك سوزلرى قدر خوش كلمز. بو نفس الأمرده مطابقدر. خواجه‌نك اكثر لطائفى، حسن اسلوبى، سحر بيان‌ايله برابر اوقدر درين‌حكمتلرى، مضمونلرى

حاويدركه انسان بو كبى عظيم قوهٔ تسخيريه‌يه مالك اولان دلنشين لطيفه‌لرى اوقوركن درحال فضولينك :

بو بر كتاب سوزدر فهم ايدن اهل حاله

مصرعنى تخطر ايدر . خواجه‌نك اكثر كفتارى حقيقةً سهل ممتنعدر . پردهٔ صفوته بورونمش اولان حاضر جوابلقلرى مخاطبنك تا جانكاهنه شمشير زهر آلود كبى قطعى بر تأثير بليغ كوسترر : « بيلنكز بيلمه‌ينلره اوكرتسين. » — « بو قونيه‌ليلر نه ايى آداملردر . آدامه دوكه دوكه حلوا يديريرلر. » — « اكر چوملك حسابنه باقارسه‌ك بو كون آيك يوز يكرميسى‌در. » — « اسكى آيى قيرپار قيرپارده ييلديز ياپارلر . » — « كندى كنديسنه خطاباً : بز سنك كنجلككى‌ده بيليرز يا ! » — « بو قادار طاووغه بر خروس لازم دكلى ؟ » — « قازانك طوغورديغنه اينانيرسڭده ، اولديكنه اينانمازميسڭ ؟ » — « اوستنه آتيلان كوپكه خطاباً : كچ ييكيدم كچ. » — « ويرمكه كوكلم اولمايجه ايپه اون سريليرر. » — « فنجانجى قاطيرلرينى اوركوتمزسه‌ك آخرتده قورقولاجق برشى يوقدر. » — « قوردك قويروغى قوپارسه ، او زمان كوروسڭ سن توزى دومانى. » — « بن صاغ ايكن شو يولدن كچردم. » — « بينديكى دالى كسوب دوشمه‌سى. » — « طقوز يوز طقسان طقوز آلتونى ويرن الله بريى‌ده ويرر. » — « بويور كوركم طعامه ! » — « قيز اوغلان قيز آلتى آيلق كبه. » — « ايى بولديكز صاحبى اولمش اشكى! » — « اشككك سوزينه اينانيورسڭده آق صاقالله بنم سوزيمه اينانمايورسڭ ! » — « دنيانك اورته‌سى اشكمك اوك آياغنك باصديغى يردر . اينانمازسه‌ك اولچ . » — « چوق شكركه انجير هديه ايتدم . يا پانجار كوتوره‌يدم ، قفام كوزم ياريليردى . » — « امام اوصورنجه جماعت .... » — « او چوماغى سن ييسه‌يدك ، دورت آياقلى اولوردك. » — « غوغا بزم يورغانك اوستنه ايمش ، يورغان كيتدى غوغا بيتدى. » — « قارى بيراق خرسزى كندى حالنه، او بر شى بولابيليرسه اُلندن آلمق قولاىْ. » — « ايكى آقچه‌لق جكرى قاپان كدى ، قرق آقچه‌لق بالطه‌يه طمع ايتمزمى ؟ » — « طوقونمه قارى قارغه‌يه ، اوك اوستى بزدن كيرلى‌در. » — « چوجوغمك كندى بولوشى‌در، بن اوكرتمه‌دم . » — « آغاجه چيقاركن پاپوجى قوينه

صوقه‌رق: بلکه آغاجدن اوته‌یه یول واردر.» — «طاوشانك صوینك صوینك صویی‌در.» — «صاری آشی ییین کردکه کیرسین.» — «اوغلنك آدینی ایوب قویه‌، کثرت استعمالله ایپ اولور.» — «بن نه بیله‌یم قاراکلقده صاغ طرفمی؟» — «عجمی بلبل بوقادار اوتر.» کبی دیللرده داستان اولان حکمتلری صیره‌سی کلدکجه بر تورلو آکلاتیله‌میان مقصدلرك قارشیسنده انسان ککه‌له‌یوب طورورکن «حضر» کبی امداده یتشیر. مخاطبنی‌ده اوآنده سحر کبی تسخیر ایلر.

آقشهرده خواجه نصرالدين مرحومك تربه‌سی

بوتون تورکلرك فرط محبت ورغبتندن ناشی نسخه‌لری بیکلرجه، میلیونلرجه باصیله باصیله الده بولنان طاش باصمه‌سی (لطائف خواجه نصرالدين) کتابنك یاکلشلقلری او درجه چوغالمش، افاده‌سی او رتبه تعقید و ابهامه اوغرامش ایدی‌که آرتق خواص آلنه یاقیشامایه‌جق برحاله کلمشدی. حتی طبع ونشری، خواصك غیری‌یه عائد محضا پاره قازانمق ایچون کتاب باصان برقاچ طابعه منحصر قالمشدی. کوفدن، پاسدن ناشی معالی‌پروران ادب وحکمتك نظر رغبتدن دوشن بو (مجمع النفائس) اوزرینه تکرار جلب انظار رغبت ایتمکی دوشونوب

بيك مشكلات ايله برقاچ دانه و بولاق باصمه‌سی اسكی نسخه‌لرينی الده ايتدك. أثنای تصحيحده هم كتابك چاشنیٔ اصليسنی بوزمامغه، همده ابهام درجه‌سنه واران بعض تعبيراتی اصلاحه چاليشدق. بوآرالق الده بولونان لطائف كتابنده مسطور اولمايان بر خيلی لطائف اسكی بر يازمه مجموعه‌ده الـمزه كچدی . بعض كتب أدبيهٔ قديمه و جديده و مجامع لطائفده بولابيلديكمز لطيفه‌لر ايله برابر اصل كتابه قاريشديرمايه‌رق خاتمه‌يه الحاق ايلدك . بو شكلده بی‌نظير و نفيس بر (مجمع اللطائف) حصوله كلدی. خواجهٔ حكمت نثارمزك روحانيت قدسيه‌سنی بو صورتله دخی شادان ايلدك .

(لطائف نصرالدين) عربجه‌يه (جحا الرومی) عنوانيله ترجمه ايدلديكی كبی انكليزجه‌يه ، فرانسزجه‌يه و سائر ملل متمدنه لسانلرينه نقل ايدلمشدر . هله بر انكليز (لطائف نصرالدينی مراق ايدوب طوپلايورمش. كنديسنده‌اولمايانی بر انكليز ليراسنه آليورمش) ديه بوندن اوچ سنه اول بر سوز ايشيتدك . اصلی اولماملی كه استانبولجه بويله بر تشبثی كورولمه‌دی؛ حالبوكه بورايه بر باش وورمه‌سی لازم ايدی . او صورتده‌ده بزم معلوممز اولوردی . اصلی وارسه بز انكليزه، بادهوا اوله‌رق يوزی متجاوز ليرا قازانديرمش اولدق .

بو آنه قدر عالم اسلامده يعنی اوچ لسانده يازيلمش اولان بك چوق لطائف منظور ومسموعمز اولديغی جهتله مطلقا خواجه‌نك لطائفی اولديغی بزجه كسب يقين ايله‌مه‌دكجه وياخودمتعددمأخذلرده كورولمه‌دكجه هر اسنادی قبول ايله‌مه‌دك. بونكله برابر دخی علاوه‌مزی ينه اصل كتابه قاريشديرمايوب خاتمه‌يه الحاق ايتدك . خواجه‌نك ترجمهٔ حالنه ولطائفنه عائد اولمق اوزره اثنای نشرده قارئلرمزدن ورود ايده‌جك محررات خاتمهٔ كتابه علاوه ايديله‌جكدر . بوبابده بزه ياردیم ايدنلره — ايسترلرسه — بزده كتابمزدن جزؤ ويا نسخه اولمق اوزره بر حصهٔ ناچيزانه تقديم ايده‌جكز . آنجق كوندريلن لطائف بزده وارسه بالطبع بر شی تقديم ايديله‌مز . آرتق بو كوچوك اعتمادی بزه ايثار بويورمه‌ليدرلر . [١]

بهائی

[١] بومقدمه يازيلوب‌ده (لطائف خواجه نصرالدين) جزؤ جزؤ نشر ايدلنكه باشلانجه قسم اعظمی — بلدهٔ عرفان و ظرافت اولان — استانبوللمزدن وبر قسم مهمی‌ده خارجدن اون فورمه تشكيل ايله‌ين لطائف كله‌رك جمله‌سی تهذيب وتأليف اولونمق صورتيله شو مهم مجلد وجوده كلمشدر .

ابتدای لطائف

خواجه نصرالدین افندی آق شهرده بر کون وعظ ایچون کرسی‌یه چیقوب: « ای مؤمنلر! بن سزه نه سویله‌یه‌جکم بیلیرمیسکز؟» دیمش. جماعت: «بیلمه‌یز.» دیمه‌لریله خواجه: « سز بیلمه‌ینجه بن سزه نه سویله‌یم؟» دییوب کرسیدن اینر، بیراقیر کیدر. ینه بر کون کرسی‌یه چیقوب اولکی سؤالنی تکرار ایدنجه بو سفرده جماعت: « بیلیرز. » دیرلر. خواجه: «مادامکه بیلیورسکز. او صورتده بنم سویله‌مکلکمه نه لزوم قالیر ؟ » دیر ، ینه چکیلیر کیدر . جماعت حیرتده قاله‌رق: « افندی بر دها کرسی‌یه چیقارسه کیممز بیلیر ، کیممز بیلمه‌یز. » دیمکه قرار ویررلر . خواجه ینه بر کون کرسی‌یه چیقوب اهالی‌یه اولکی سؤالی تکرار ایدرك « کیممز بیلیرز ، کیممز بیلمه‌یز . » جوابنی آلنجه، خواجه جدیتنه هیچ خلل کتیرمه‌یه‌رك: « نه قدر اعلا ، اویله ایسه بیلنکز بیلمه‌ینکزه اوکرتسین. » دیمش.

﴿لطیفه﴾ خواجه بر کون وعظ اثناسنده دیمش که: « ای مسلمانلر!. حق تعالی‌یه شکر ایدك که دوه‌یه قاناد ویرمه‌دی . یوقسه طاملریکزی باشکزه ییقاردی. »

﴿لطیفه﴾ ینه بر کون خواجه قونیه‌ده وعظ ایدرکن: «مسلمانلر!. بو شهرك هواسیله بزم شهرك هواسی بردر . » دییوب جماعت «نه‌دن بیلدك؟».

دیجه خواجه: « آق‌شهرده نه قدر ییلدیز وارایسه بورادەده او قدر وار . »
دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه حمامه کیدر . تصادف حمام تنها اولمغله کندی کندینه (قایا باشی) سویله‌مکه باشلار . کندی سسی پك خوشنه کیدر. « مادامکه بنم بویله چوق کوزل سسم‌وارمش. نیچون مسلمانلره دیکلتمه‌یه‌یم ؟.» دیه حمامدن چیقدیغی کبی طوغری منارەیه چیقار. اویله وقتی اولدیغی حالده خواجه تمجید اوقومغه باشلار . آشاغیدن بریسی: « به جاهل‌حریف! . بویله کریه صدا ایله اویله وقتسز تمجید اوقومغه نه مجبوریتك وار ؟ . » دینجه، خواجه منارەدن اکیلوب اوآدمه: « آه بر صاحب خیر بورایه بر حمام یاپدیره ایدی‌ده، سن آکلایه ایدك بنم سسمك کوزللکنی. » دیمش .

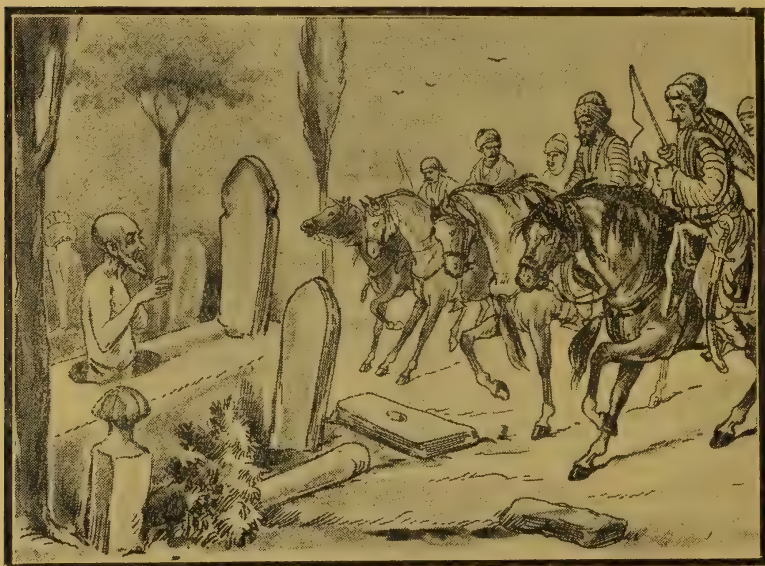
﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌یه بر کیجه رؤیاسنده طوقوز آقچه ویرمشلر. « هیچ اولمازسه شونی اون آقچه یاپك » دیه رجا ایله‌دیکی برصیراده اویانمش باقمش که آووجنده بر شیلر یوق . ینه صیقی صیقی کوزلرینی قپایوب الینی اوزاته‌رق: « کتیر باری طوقوز آقچه اولسون! » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه برکون شهر خارجنده مصلاده [١] حسب‌الاقتضا جاماشیرینی چیقاردیغی برصیراده قارشیدن برخیلی آتلیلر کلدیکنی کورور . کینمکه وقت بوله‌مایه‌رق یاری بلنه قدر بر قبر چوقورینه صوقولور . آتلیلر خواجه‌یی کوروب: « برەآدم قبر ایچنده نه ایشك وار؟» دیمه‌لریله خواجه بر لاقیردی بولامایوب: «بن اهل قبوردنم. شویله سیره چیقمش ایدم» دیمش.

---

[١] (مصلی) نماز قیله‌جق بر دیمکدرکه بویوك شهرلرك خارجنده بویله بر میدانلق اولور . طاشدن محراب و منبری بولونور . بویوك بر وقعه اثناسنده یاغمور قیطلغنده (حاجت نمازی) قیلینوب دعا ایدیلیر . جماعت کبری ایله غایت هیبتلی‌اولور. اکابر مملکتدن برینك وفاتنده بعضاً نمازی مصلاده قیلینیر . ذاتاً عمومه مخصوص اولدیغندن جوار محله جنازەسنك نمازی‌ده اوراده قیلینوب جوارینه دفن اولونور . اوراده مزارلق بولونور .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه كنجلكنده صباحك آلاجه قارانلغنده بر باغچه‌يه كيروب النه كچيرديكى قاوونى، قارپوزى، حاووجى، شالغامى النده كى چواله طولديرمقده ايكن باغچوان آنسزين خواجه‌نك اوستونه چوللانير ، خواجه شاشيرير . باغچوان ايله آرالرنده شويله بر محاوره كچر . « بوراده نه آرارسين ؟ » دينجه « آقشامكى دهشتلى فيرطنه بنى بورايه آتدى ! » « اى ، بونلرى كيم قوپاردى؟» « فيرطينه بنى اورادن اورايه آتدقجه بن ده هرنه‌يه ياپشدمسه ألمده قالدى . » « پك اعلا . يا ، بونلرى چواله كيم طولدوردى ؟ » دينجه خواجه « اوت ، فى الحقيقه بن ده اونى دوشونيور ، اوكاده بر قولپ طاقغه اوغراشيوردم .»

خواجه — بن اهل قبوردنم ، شويله سيره چيقمش ايدم.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه افندى « رحمة الله عليه » قونيه‌يه كيتديكنده بر حلواجى دكاننه كيرر ، هيچ ايكى طرفنه باقمادن طوغرو دستكاهه ياناشوب « بسم الله » ديه‌رك متصل حلوايى يمكه قويولور . حلواجى: « به آدام! اوقه‌سز، قانطارسز ، پاره‌سز ، پولسز امت محمدك حلواسنى نه حقله ييورسين؟ » ديه

خواجه‌یی دوكمكه باشلایجه خواجه كمال حيرتله: «بوقونيه‌ليلر نه ايی آدملردر؛ حلوايی آدمه دوكه دوكه يديريرلر . » ديمشدر .

يا ! بونلری چواله كيم طولدوردی ؟

﴿ لطيفه ﴾ بر رمضان شريف كلديكنده خواجه مرحوم كندی كنديته: « نه ايچون خلقه اويوبده اوروج طوتاجغم ؟ برچوملك تدارك ايده‌رم . كونده چوملكه بر دانه طاش براقيرم . طاش اوتوزی بولنجه بايرامی ايده‌رم . » ديه‌رك پيدا ايلديكی چوملكه كونده بر طاش آتمغه باشلار . قيزی كوروب بر آووج طاشده او طولدورور . بركون خواجه‌يه: « بو كون آيك قاچيدر؟ » ديرلر. خواجه: « براز صبر ايدكده باقايم . خبر ويره‌يم . » ديوب أوه كلير ، چوملكی بوشالتير ، صايمغه باشلار . باقاركه طاش تام يوز يكرمی عدد اولمش . كندی كنديته: « اكر بن بونك طوغروسنی سويلرسه‌م سرسملكمه حكم ايدرلر.» ديوب خالقك يانته كلنجه: « بو كون آيك تام قرق بشی‌در. » دير . « خواجه افندی بوناصل ايش ؟ برآی طوپی اوتوز كوندر.» ديه‌رليه خواجه جواباً ديركه : «سز نه سويله‌يورسكز افنديلر؟ بن ينه انصافلی طاوراندم. اكر چوملك حسابنه باقاجق اولورسه‌كز بو كون آيك يوز يكرميسیدر. »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه : « يكى آى كيرنجه اسكى آيى نه ياپارلر؟ » ديه صورمشلر. « قيرپارلر ، قيرپارلرده ييلديز ياپارلر. » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ بر آرالق خواجه يومورطه‌نك طوقوزينى بر آقچه‌يه الدن طوپلايوب پازاره كيده‌رك اوننى صاتارمش . « بونه بيچيم تجارتدر ؟ » ديه صورانلره خواجه‌افندى: «مشتريلرك بكا هجومنى كورمه‌يورميسكز بوآز ذوقمى؟ مقصد مادراباز لق دكل، تك دوستلر بزى آليش‌ويريشده كورسون.» ديمشدر.

خواجه ـــ بوقونيه‌ليلر نه ايى آدامدرلر، حلوانى آدامه دوكه دوكه يديريرلر .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه نصرالدين بر ايرماق كنارنده اوطورور كن اون قادار اعمى كلير. ايرماغك اوته طرفنه بر پوله[١] كچيرمك ايچون خواجه ايله پازارلق ايدرلر . خواجه بونلرى صيرتنده بر بر طاشيركن ناصلسه برينى يارى يولده دوشورور . صو آلير كوتورور . اعمالر فرياده باشلارلار . خواجه ديركه : «نه شاماطه‌جى حريفلر. نه باغيروب چاغيريورسكز؟ بن واز كچدم ، بر پول اكسيك ويرك. »

[١] (پول) اسكى زمانده بر پاره درجه‌سنده اوفاقلق .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون برآدم آووجنده طوتديغى يومورطه‌يى اشارت ايده‌رك: « خواجه افندى . شو آووجمده كينى بيليرسه‌ك سكا بوندن بر قايغانه‌لق ويره‌يم.» ديدكده خواجه: « براز شكلى تعريف ايت ، بيليرم.» دير. او آدم: « طيشى بياض ، ايچى صاريدر.» ديه ايضاح ايدنجه خواجه دير كه : « بيلدم ، بيلدم . شالغامى صويمشلر ، اورته‌سنى اويمشلر، ايچنه هاووج قويمشلر . »

چوملك حسابنه باقارسه‌كز آيك يوز يكرميسيدر .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه نصرالدين افندى بازارده كزركن بر حريف: « خواجه بوكون آيك اوچيمى ، دورديمى ؟ » ديه صورنجه: «والله بيلمم، شو كونلرده آى آلوب صاتديغم يوقدر.» ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه كنجلكنده اوموزينه بر نردبان آلوب بر باغچه‌نك ديوارينه چيقار . صوكره نردبانى باغچه‌نك ايچريسنه طايار باغچه‌يه اينر . بوحالى كورن باغچوان خواجه‌نك يانه كلوب: « سن كيمسين؟ بوراده نه آرارسين؟ »

دیدکده‌خواجه فتورسز: « نردبان صاتارم . » دیر. باغچوان: « بوراده نردبان صاتیلیرمی؟ » دیمکله « بهی جاهل حریف ، نردبان بو ! نرده اولسه صاتیلیر.» دیمشدر .

خواجه‌نك اعمالرله غوغاسی .

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه‌نك تارلاسنه بر اوکوز کیرر . خواجه الینه بر صوپا آلوب‌اوزرینه هجوم ایدنجه اوکوز قاچار . برهفته‌صوکره‌اوکوزی برکویلونك قاغنیسنده کورور. همان بر اودون یاقالایوب‌اورمغه باشلار. کویلی « بره آدم. بنم اوکوزمدن نه ایسترسین؟» دینجه‌خواجه: «سن خلط ایتمه جاهل کوپك ! . اوقباحتنی بیلیر.» دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ برکون‌خواجه بر ایرماق کنارنده آبدست‌آلیرکن پابوجی دوشر . صو آلیر کوتورور . خواجه پابوجی قورتاره‌میه‌جغنی آکلاینجه بر کناره چکیلوب آلدیغی‌آبدستی بوزارق: «آل‌آبدستکی ویر پابوجمی.» دیمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كون احبابنه: «اولدوكم وقت بنى اسكى قبره قويكز.» ديه وصيت ايدر. سببى صورانلره: «سؤال ملكلرى كلديكى وقتده [بكا چوقدن سؤال اولندى. باقسه‌كزآ. قبرم بيله اسكيدر.] دير ياقايى قورتاريرم.» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه بر آته بينمك ايستر. حيوان يوكسك اولديغى ايچون صچرايوب بينه‌مز. «آه، كيدى كنجلك!» دير. اطرافه باقيب ده كيمسه كورمه‌يجه: «كنجلكده‌ده بر خيرلى اوغورسز دكل ايدك يا!» ديمشدر.

خواجه‌نك اوكوزى دوكمه‌سى.

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه افندى سياه ألبسه كييوب طشره چيقمش. بعض هرزه وكيللر: «خواجه افندى نه اولدك؟ قاره‌لر كيمشسك!» ديه سؤال ايله‌دكلرنده خواجه: «اوغلمك باباسى مرحوم اولدى ده اونك يأسنى طوتارم.» ديمشدر.

﴿ لطیفه ﴾ یاز موسمنده بر کون خواجه افندی اوزاق یولدن کلیرکن کندینی شدتلی بر حرارت آلیر. او آره‌لق بر چشمه‌یه تصادف ایله‌مشسه‌ده باقارکه لوله‌سنه بر آغاج صوقمشلر [١]. خواجه صو ایچمك ایچون آغاجی چکوب چیقاردیغی کبی صو قوتلیجه فیشقیروب خواجه‌نك اوستنی باشینی ایصلاتمش. خواجه فوق‌العاده حدتله‌نوب: « ایشته بویله دلی دلی آقدیغك ایچون دیبکه بوقازینی طیقشلر. » دیمشدر.

اوغلمك باباسی اولدی‌ده یأسنی طوتارم.

﴿ لطیفه ﴾ بر کون خواجه یانته برقاچ قارپوز آلوب طاغه اودون کسمکه کیتمش. صوصادیغی وقت قارپوزك برینی کسر. طاتسز دیه‌آتوب برینی‌دخی کسر. والحاصل جمله‌سنی کسوب برازینی یر، باقیسنی‌ده اوراده‌کی ملوثات ایچنه آتار. برزمان صوکره ینه حرارت آلیر. صو بولامایجه آره صیره تلویث ایتدیکی قارپوزلرك باشنه چوکوب: « شوکا دکمش، بوکا دکمه‌مش. » دیه آقشامه قادار جمله‌سنی ییمش.

[١] اسکی زمانده یول اورته‌لرنده‌کی خیرات چشمه‌لرده برنج موصلوق بولونمزدی. لوله‌سنی بر آغاج ایله قاپاتیرلردی.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه نصرالدين افنديـنك كوزل بر قوزوسى وار ايمش. هيچ يانندن آييرمايوب اعتناليجه بسله‌ديكندن تورلو تورلو شاقلابانلقلر ياپوب خواجه‌يى اكلنديريرمش. احبابى قوزويى كوزلرينه كسديروب خواجه‌يى اغفال ايده‌رك يمكه قرار ويررلر . بريسى كلوب : « خواجه افندى ، بوكون يارين قيامت قوپاجق ايمش ! بو قوزويى نه ياپه‌جقسين ؟ كتير شونى ييه‌لم. » دير . خواجه آلديرماز . برى دها كلير . اوده بو يولده اصيلير . خواجه اونى‌ده

ايشته بويله دلى دلى آقديغك ايچون ديبكه قازيق صوقمشلر.

صاوار . ديركن تعجيزلر توالى ايدر . آرتق خواجه بيزار اولوب ايرتسى كون برسيرانكاهده كسيله‌رك ضيافت چكلمه‌سنه قرار ويريلير . قوزو كسيلير، آتش ياقيلير . خواجه قوزويى چويرمكه باشلار . آرقاداشلر دخى صويونوب اثوابلرينى خواجه‌يه تسليم ايدرك مناسب بر ميدانلغه اوينامغه كيدرلر . سوكيلى قوزوسنى أليله بريان ايتمك مجبوريت ألمه‌سنده بولونان خواجه، فرصتدن استفاده ايدرك اثوابلك هپسنى آتشه اوروب ياقار . براز صوكره قوشمقدن يارانك قارنى

آجيقوب کری کلدکلرنده کوروورلرکه اثوابك جمله‌سی یانوب کول اولمش . « آمان خواجه نه یاپدك ؟ » دییه افندینك اوزرینه هجوم ایله‌مه‌لریله خواجه دیرکه : آی اوغول ! نه تلاش ایدییورسکز ؟ یارین قیامت قوپه‌جق ایمش ، نه یاپه‌جقسکز اثوابی ، اسبابی ؟ »

﴿ لطیفه ﴾ بر کیجه خواجه‌نك اوینه خیرسز کیروب بر چوق اشیاسنی یوکلنه‌رك کیدرکن خواجه‌ده کندی یاتدیغی اوطه‌نك اشیاسنی اوموزلایوب خیرسزك آردنجه کیدر. خیرسز اوینه کیرنجه خواجه‌ده آردنجه کیرمك ایستر. خیرسز: «بنم اومده نه ایشك وار؟» دییه چیقیشنجه خواجه: «یا بز بو اوه کوچ ایتمدکمی.» دیمشدر .

خواجه‌نك ملالره فارسی بیت سویله‌مسی .

﴿ لطیفه ﴾ بر کون خواجه‌یه بر قاچ افندی کلوب : « اوقور یازار کچینیرسین اما فارسی بیلمزسین . » دیرلر . خواجه : « نیچون بیلمم؟» دیر.

« بیلیرسه‌ك بزه بر بیت اوقوده ایشیده‌لم. » دیمه‌لریله خواجه بداههً :

رفتم بجای سرویلر کوردم طوقوز قورد آمدند
بر قاچنی یاتیرلادم بر قاچی تارلا میروند

دیمکله ملالر: « ای والله . » دیوب خواجه‌نك اقتدارینی تسلیم ایدرلر [؟] .

[حکایه‌نك اصلی بویله‌در. یعنی افندیلر خواجه‌نك فارسی بیلمکده قدرتنی، حتی شعر سویله‌یه‌جك قادار کفایتنی کوره‌رك فضیلتنی تسلیم ایله‌مش بولونیور. آفرین اونلرك اذعانه] .

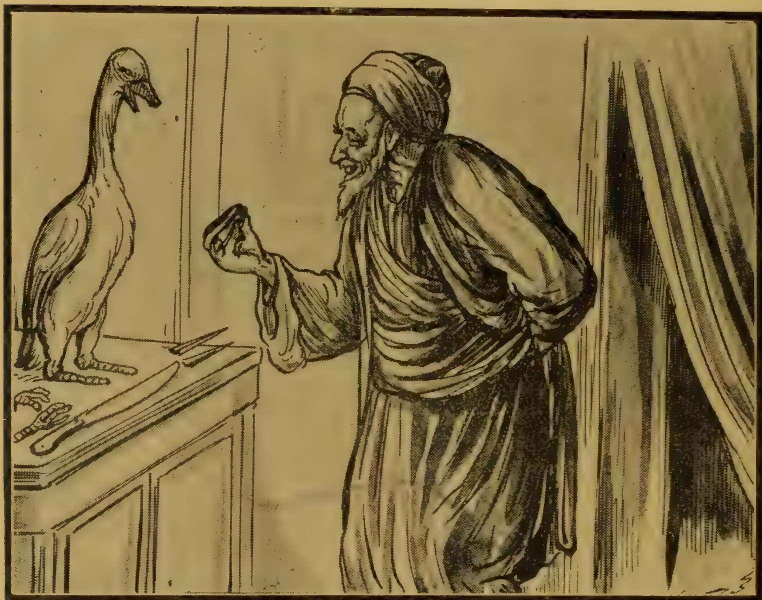

یا ! طوغوردیغنه اینانیرسکده ، اولدیکنه اینانمازمیسك ؟

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه قومشوسندن بر قازان ایستر . ایشنی بیتیردکدن صوکره قازانك ایچنه بر کوچوك تنجره قویوب کوتورور ، صاحبنه ویرر. صاحبی تنجره‌یی کورنجه: « بو نه‌در؟ » دییه خواجه‌دن صورار . خواجه: « قازانکز طوغوردی.» دیر. قومشو: « پك اعلا! » دیوب تنجره‌یی قوللانیر. ینه برکون خواجه قازانی ایستر ، آلیر کوتورور . صاحبی بر خیلی وقت

بكلر ، بافاركه قازان كلمز . خواجه‌نك أوينه كلير ، قازاني ايسـتر . خواجه حزين بر چهره ايله: « سن صاغ اول قازان مرحوم اولدى. » جوابنى ويرر. قومشـو كمال حيرتله: « خواجه افندى . هيچ قازان مرحوم اولورمى؟» دينجه خواجه؟ « يا طوغورديغنه ايناندىرسين‌ده أولديكنه اينانمزميسين؟ » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه برليلك طوتوب أوينه كتيره‌رك اوزوندر ديبه غاغه‌لرينى، آياقلرينى كسمش. شويله بر يوكسك يره اوطورتمش :« ايشته شيمدى قوشه دوندك . » ديمشدر [١] .

ايشته شيمدى قوشه دوندك .

[١] شو حكايه وبوكا بكزه‌ين حكايه‌لر بزه آكلاتيركه بو كبى تمثيلات بر وقعه‌يى جانلانديرمق ايچون پك اسكيدن برى سوروكله‌نوب كليور . صدقى ، كذبى‌ده مطلوب دكيلدر. بوكا بناءً بز پك مستهجن اولمايانلرى درجه مجبور اولدق. (بوخواجه‌نك شاننه ياقيشماز.) ديبه ترك ايده‌مه‌دك . زيرا هنوز السـنهٔ ملتده شايعدر . بلكه‌ده خواجه هنوز موللالغنده جانسز بر ليلك جسدينى بويله كسمش بودامشدر .

﴿ لطيفه ﴾ •خواجه براشتهالی زماننده‌سفره‌ده‌کی صيجاق چوربايه‌قاشيغی طالديروب همان معده‌يه ايندير نجه — قورشون دوكر كبی — دوداقلرندن قارننه قدر بر آتش سيال جريان ايدنجه باغيره‌رق سوقاغه فيرلامش . اوكنه كلنه: «صاوولك قارداشلر قارنمده يانغين وار!.» ديرمش .

صاوولك قارداشلر قارنمده يانغين وار !

﴿ لطيفه ﴾ برملا سياحت اثناسنده ملاقی‌اولديغی عرفايه‌بعض‌مشكلاتی سؤال ايدر. بريسی: « بوكی شيلری بيلسه بيلسه آق‌شهرده خواجه نصرالدين بيلير.» دير . ملانك يولی آقشهره دخی اوغرايوب شهر خارجنده صيرتی هكبه‌لی، آياغی چاريقلی، باشی صاريقلی چيفت سورمكله مشغول بر كيمسه‌يه تصادف ايدر [۱] . مكر خواجه مرحوم ايمش . يانه واروب سلام ويرر .

[۱] اسكی زمان علماسی علمی حسبةً لله قازانير ، ينه حق رضاسی ايچين اربابنه نشر ايلرلردی . اسباب معيشتلرينی كندی زراعت، صنعت وسائره‌لرندن قازانيرلردی. مشهور امام بركويده كندی چيفتنی كندی سوررردی . حتی بزم چوجوقلغمزده بو قبيل عفيف ، صالح عالملر وار ايدی . بز اونلردن استفاضه ايتدك .

صحبت اثناسنده بعض مشکلاتی اولدیغنی بیان ایدوب کندیسنه صاغلق[۱] ویریلن نصرالدين افندی ایله کوروشدیکنده اوکا صوره‌جغنی سویله‌مش . خواجه ملانك منديلنده کوزل نارلر کوروب: « شونارلردن بکاویررسه‌ك سنك مشکلکی حل ایتمکه چالیشیرم.» دیر. ملا هرنه صوردیسه خواجه نارلری آله‌رق جوابنی ویرمش . نهایت نار بیتمش. ملا: «برمشکلم دها قالدی . شونیده لطف ایت.» دیدکده خواجه: « یوری، وار خلط ایتمه، نارلرك توکندی.» دیوب قالقار، چفتیله مشغول اولور. ملا: « دیار رومك چفتجیسی بویله‌در. یا علماسی نیجه اولسه کرك ؟ » دیوب چیقمش کیتمش .

خواجه اوردکلری طوتمایه اوغراشیر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر پیکار باشنده اوردکلرك اویناشدیغنی کوروب طوته‌یم دیيه اوستلرینه سکیردنجه قاچارلر. خواجه‌پیکار باشنه‌اوطوروب النده‌کی

[۲] صاغلق یا کلشدر . دوغروسی (صالیق) درکه خبر ویرمك ، جواب ایصال ایله‌مك معناسنه‌در . (صالمق) اصلندندر. حالا (خبر صالمق) ده قوللانیلور .

اتمکی صویه باتیره باتیره یمکه باشلار. بریسی: « خواجه افندی ! عافیت اولسون. نه ییورسین؟» دییه صورار : « اوردك چورباسی . » دیر.

﴿ لطیفه ﴾ بر کون خواجه طاووقلرینی بر قفسه طولدیروب آقشهردن سیوری حصاره کیدرکن: «حیوانجغزلر صیجاقدن بر بری اوستنده هلاك اوله جقلر، شو زواللیلری محبسدن خلاص ایده‌یم ، سله سربه یوللرینه دوام ایتسونلر. » دیه‌رك صالی ویرر . طاووقلر دوغرو یولی تعقیب ایتمه‌یه‌رك هر بری بر طرفه قاچار . خواجه ألینه بر دکنك آلوب، خروسی اوکنه قاتوب قوغالامغه باشلار . و: «کیجه‌نك یاریسنده صباح اولدیغنی بیلیرسین‌ده، اوکله زماننده سیوری حصار جاده‌سنی نیچون بیلمزسین؟ » دییه پایلارمش.

کیجه‌نك یاریسنده صباح اولدیغنی بیلیرسین‌ده اوکله زماننده سیوری حصار جاده‌سنی نیچون بیلمزسك ؟

﴿ لطیفه ﴾ خواجه نصرالدین افندیدن قومشوسی اورغان ایسته‌مش. خواجه ایچری کیروب چیقه‌رق: «ایپ بوش دکلدر. قادینلر اوستنه اون سرمشلر.»

دیمش. حریفك بتکرار: « افندی ! بو ناصل ایشدر ، ایپه اون سریلیرمی؟ » دییه اعتراض ایلهمهسی اوزرینه : « ویرمکه کوکلم اولمایجه ایپه اون سریلیر. » دیمشدر.

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجهنك یانینه برذات کلیر. اوزون مدت دقولق صحبت ایدرلر. کیدرکن خواجه: « عفو ایدرسکز، طانیهمهدم، سز کیمسکز؟ » دیر. او ذاتده: « او صورتده آرامزده اوزون بر معارفه وار ایمش کبی شیمدی‌یه قدر لاابالیانه ناصل قونوشدیکز؟» دیمکله خواجه دخی : « باقدمکه تاجك تاجم، قفتانك قفتانمه بکزر . بن سنی کندم صاندم.» دیمش [١].

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه قبرستان جوارنده کزرکن ناصلسه آیاغی قایار ، بر اسکی قبرك ایچنه دوشر . چیپلاق تنینه ، کوملکینه وارنجه طوز طوپراق ایچنده قالان البسهسنی چیقاروب اوستنی باشنی تمیزلهمکه ، دوزلتمکه اوغراشیر . او آنده خاطرینه کلیرکه ، شوراده بنی ئولو صانهرق عجبا منکر نکیر [٢] کلیرمی ؟ خواجه بو حالده ایکن ایلریده قاطیرجیلر حیوانلرینی سرعتله سورهرك مزارستانه ایریشمش بولونورلر. خواجه یوزلرجه چاكسسنی، حیوان کورولتوسنی، قاطیرجی شماطهسنی بردنبره آکلامایارق : « ای واه! نه عکسی زمانه تصادف ایتدم؟ قیامت قوپیور ! » دییهرك شاشقینلقله برازاوته‌بری چابالانوب نهایت مزاردن طیشاری فیرلار ، قاچمق ایستر . قاطیرلرده تام اوحذایه تصادف ایلهدکلرندن خواجهنك بویله عجل عجایب [٣] برقیافتله مزاردن فیرلامسندن قاطیرلر اورکهرك قارمه قاریشیق اولور ، برری اوستنه ییغیلیرلر. یوکلری اولان کاسه ، بللور، فنجان ، طباق مقولهسی اشیا بوتون خردوخاش

[١] (تاجك تاجمه ، قفتانك قفتانمه بکزهدیکندن دولایی سنی کندیمه یابانجی عد ایتمهدم.) دینیلسهیدی داها خوش اولوردی . فقط خواجهیه عائد اولان سوزلر (امثال) صیرهسنه کچدیکی جهتله بالطبع تغییرینی تجویز ایتمدم .

[٢] (منکرنکیر) سؤال ملکلریده دیرلر . انسان قبره دفن ایدیلنجه کلیرلر. دینی ، عقیدهسنی صورارلر . مجرملره ، دینسزلره پك هیبتلی کورونورلر .

[٣] (عجل عجایب) بعضاً (علی‌العجایب) دیرلر . غلط بر تعبیردر. هیچ بر شیئه بکزهمهین مناسبتسزلکی ایله حیرت وتعجبی جلب ایدن شیلره دیرلر .

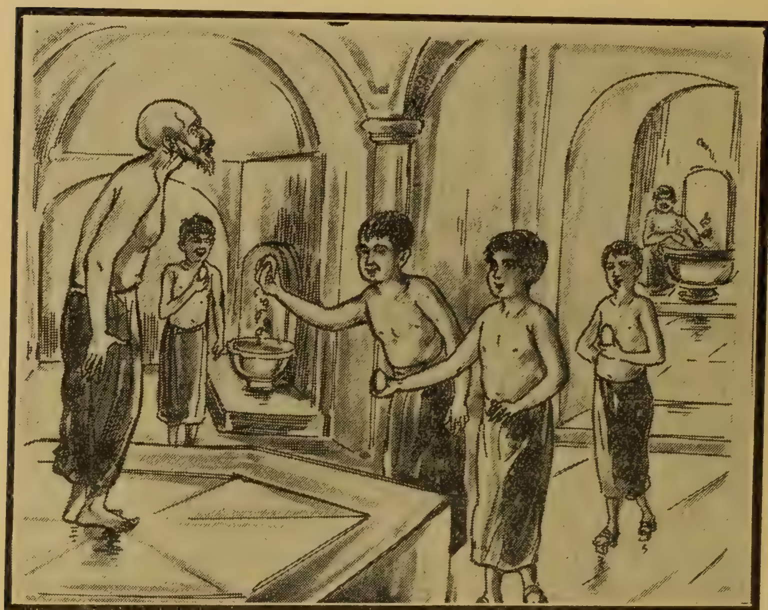
اولور . قاطیرجیلر شاشالایوب صوپالریله خواجه‌نك اوزرینه هجوم ایلرلر: « سن کیمسك، بوراده نه آرارسین ؟ » دیرلر. خواجه فطری تحفلغی ایجابی اوله‌رق: « اهل آخرتم، دنیایی سیره چیقمشدم. » دیمکله یوباز حریفلر « طور ! بز سکا برخوشجه‌سیران ایتدیره‌لم.» دییه‌خواجه‌یی برأیی دوکوب باشنی کوزینی یارمشلر. خواجه بیك زحمت ومشقتله کیجه یاریسی ئه‌وینه دونمش. قاریسی: «بونه‌حال؟ شیمدی‌یه‌قدر نرده قالدك؟» دییه صورمغله: «مزاره دوشدم، اولولره قاریشدم.» دیمش . قاریسی اولانجه صفوتیله :« اوته‌کی دنیاده نه وار ، نه یوق ؟ » دییه صورونجه خواجه جواباً: « فنجانجی قاطیرلرینی اورکوتمزسه‌ك برشی یوقدر. » دیمشدر .

خواجه‌نك یاری چیپلاق تویسز باشیله عجیب الشکل مزاردن فیرلایوب فنجانجی قاطیرلرینك اورکوتدیکنك رسمیدر .

﴿ لطیفه ﴾ برکون آقشهر چوجوقلری خواجه‌یی حمامه کوتوررلر. کوبك طاشی اوزرینه اوتوردقلرنده بربرلرینه: « کلیکز سزکله یومورطلایه‌لم. هر کیم یومورطلایه‌مزسه حمامك مصارفنی او ویرسین . » دییه قرار ویروب

صوكره طاووق كبى: « غيد غيد غيداق... غيد غيد غيداق ... » دييه فرياد ايدرك برابرجه كتيردكلرى يومورطه‌لرى يواشجه‌ال‌چابوقلغيله مرمرك اوزرينه براقيرلر ، خواجه افندى بونلرى كورنجه هيچ تلاش كوسترمكسزين همان خروس كبى چيرپينوب اوتمكه‌باشلار. چوجوقلر: «خواجه‌افندى نه‌ياپيورسين؟» ديدكلرنده: « بو قدر طاووغه بر خروس لازم دكلى؟ » ديمشدر .

خواجه — بو قادار طاووغه بر خروس لازم دكلى ؟..

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يى ايلچيلكله كوردستانه كوندرمشلر. كورد بكلرى خواجه‌يه فوق العاده اكرام ايدوب بر مكمل ضيافت چكمشلر . خواجه‌ده هيبتلى بر صاريق صاروب كوركنى كيمش وملاسنى آرقه‌سنه آله‌رق وقار ايله ضيافته حاضر اولمش . خواجه مشربنه مخالف اوله‌رق اجرا اولونان تكليف و تكلفدن بيزاز اولوب ، صيقيلوب ناصلسه سسليجه يللنمش . عودتده يولده منلاسى : « افندى پك عيب اولدى . » دينجه خواجه: « بهى احمق ! ديل بيلمز كوردلر توركجه يللنمه‌دن نه آكلايه‌جق ؟ » ديمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه منلاسی [١] « عماد » ایله قورد آوینه کیدر . عماد قورد یاوروسی طوتمق فکریله یووایه کیره‌ر . طیشاریده بولونان قورد تصادف اوله‌رق اینه کیرمکده ایکن همان خواجه آتیك [٢] طاورانوب قویروغندن یاقالار . قورد قویروغنی قورتاروب اینه قاچمق ایچون اشینمکه ،

قوردك قویروغی قوپارسه او زمان کوروروسین توزی، دومانی !

[١] (منلا) چولحا وزننده‌در (ملا) موللاده دینیلیر . بنم فکرمجه بو کلمه فی‌الاصل ایران شیوه‌سیله تلفظ اولونان (مولنا)دن مغلوبدرکه بوده (مولانا) دن مرجحدر . چونکه ایرانده (مولانا) یی‌ده میمك ضمیله سویلرلر . میمی مفتوح ، واوی ساکن تلفظ ایتمزلر . (مولانا) افندیمز دیمکدر . بویوکلره ویریلن عنواندر .

[٢] (آتیك) آهنکه مغایر اوله‌رق یالکز بزم لهجه‌مزده شایع اولمش بر کلمه‌در: ماهر، الی یاتغین، الی چابوق ، الی اویغون ، چست وچالاك دیمکدر . (آتمق) اصلندن (آتاق) ماده‌سندن تحریف ایدلمش و (آتاق) کلمه‌سندن آیری معنایه دلالت ایله‌مشدر . (قودانقو بیلیك) ی مستشرق آثارندن بزه نقل ایدن کفایتسز تورکجیلر بو کلمه‌نك (قودانقو بیلیك) ده وجودینی سویلرلرسه‌ده خطادر .

چابالامغه باشلار . ایچریده حالدن خبردار اولمایان عمادك کوزینه توز کیتمکله: « افندی ، نه تپینیورسین ؟ پك توزوتدك.» دینجه خواجه: قوردك «قویروغی قوپارسه او وقت کوروسین توزی، دومانی. » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر کون بر ایش ایچون ایزبه‌سنك کوشه‌سنی قازارکن قومشونك آخرینه بر دلیك آچیلیر . اوراده بر چوق صیغیر کورور . همان سوینه‌رك قاریسنه قوشار. دیرکه : «دقیانوس [١] زماننده‌ن قالمه برآخیرطولوسی اوکوز بولورسه‌م بکا نه‌مژده ویررسین؟ »

﴿ لطیفه ﴾ خواجه برکون سیوری حصاره کیتمش کورمش که خلق بر یره بیریکمش رمضان هلاله باقارلر . کمال تعجبله دیمش که : «یاهو! سز نه توحاف آدملرسکز. بزم آقشهر خلقی بونك آرابه تکرلکی قدرینی کوروولرده باشلرینی‌چویروب‌باقمزلربیله. سزقاش‌قدرآنی کوره‌جکزدیه بورایه‌طوپلانمشسکز. زمانکزی بوشینه تلف ایدییورسکز.»

﴿ لطیفه ﴾ خواجه افندی دعوت اولوندیغی بر ضیافته اسکی‌البسه‌سیله کیدر، کیمسه اهمیت ویرمز . حواجه کیزلیجه سیویشیر. همان خانه‌سنه قوشار، آغیر البسه‌سیله کورکنی کییر ، کری دونر . خواجه‌یی کمال تعظیمله قاپودن قارشیلایوب باش سفره‌یه اوتورتورلر . نفیس یمکلره اشارت ایدرك: « بویورك خواجه افندی، بویورك بویورك! » دیرلر. خواجه کورکنك یکنی یمك صحننه اوزاتوب: « بویورك کورکم. » دیر . خلق: « خواجه افندی نه یاپیورسین؟ » دیدکلرنده کوردیکی معامله‌یی آکلاتوب: « مادام که اکرام کورکه‌در ، یمکده او بویورسین . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ بر کون سوقاقده برآدم قوشه‌رق خواجه‌نك یانینه کلوب: « افندی مژده ، بر اوغلك دوغدی ! » دیر. خواجه هیچ فتورسز: « اوغلم طوغدیسه جناب حقه حمد وثنا اولسون ! یا سکا نه ؟ » دیمشدر .

---

[١] دقیانوس ــــ قدیم روما حکمدارلرندن حشمتلی براپمراطور اولوب آناطولوده من القدیم آثار قدیمه (دقیانوس) ه (جنویز) لره (اسکندر) ه اسناد اولوبور.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بازاره بر اينك كوتورور . كزديرر ، كزديرر صاتهماز. احبابندن برى تصادف ايدوب: « اينكى نه ايچون صاتمازسين؟» دير. خواجه: «صباحدن برى كزديردم. ديلم دونديكى قادار مدح ايتدم. كيمسه يوزينه باقمادى.» ديه جواب ويرنجه حريف همان اينكى آلوب: « قيز اوغلان قيز، آلتى آيلق كبهدر. » ديهرك كزديرمكه باشلامقله آنيده مشترى ظهور ايدرك زياده بها ايله صاتين آلير . خواجه هم تعجب ، هم تشكر ايدوب اينك

قيز اوغلان قيز ،آلتى آيلق كبه !..

آقچهسنى قويننه قويارق سوينه سوينه خانهسنه كيدر . مكر خواجهنك خانهسنه كوريجيلر كلمش ايمش . قاريسى: « افندى سن بر پارچه آشاغيده بر يره بول، اوتور . بن كوريجيلره قيزيمزى كوستردم ، هنرلرينى صايايم ، دوكهيم . بلكه بكنيرلر آليرلر . » ديمكله خواجه: « آمان قارى ، صاقين سن آغزينى آچمه بن شيمدى يكى برشئ اوكرندم . سويلهيمده باق ناصل بكنيرلر. » دير. قادين دخى بالكه افندينك بربيلديكى واردر ديه كوريجيلره لازم كلن اكرامى ياپوب قيزينه

أل اوپديردكدن صوكره: «خانملر باشكزى اورتك، بوايش ايچون سزكله افندى كوروشه جك.» دير. خواجه افندى قادينلرك يانه كيروب: «خانملر، نه حاجت لاقيردينك اوزونى قيصه سى، بم اولادم غايت جنس، قيز اوغلان قيز آلتى آيلق كبه در.» دير ديمز قادينلر بربرينه باقه رق همان قپودن ديشارى فيرلارلر.

﴿لطيفه﴾ بر قيتلق زماننده خواجه بر كويه كيتمش. باقمش كه خلق ييوب ايچيورلر. خواجه يه ده طاتليلر، بوركلر اكرام ايتمشلر. خواجه: «بوراسى نه بوللق مملكتمش؟ بزم اورالرده خلق آچلقدن قيريليورلر.» دير. عوامدن بريسى: «هى آدم! دليميسين؟ سن بايرام سيران بيلمزميسين؟ بوكون بايرام اولديغى ايچون هركس كندى قدرتنه كوره ييه جك ايچه جك تدارك ايديور. أشه، دوسته، يابانجيلره، فقرايه اكرام ايديورلر. اونك ايچون طعام بولدر.» دير. خواجه براز دوشوندكدن صوكره كندى كنديسنه: «آه كاشكه هركون بايرام اولسه ده امت محمد ييه جك صيقينتيسى چكمه سه!» ديمشدر.

﴿لطيفه﴾ برصباح قومشوسى خواجه دن اشكنى ايستر. خواجه: «كيده يم اشكه طانيشه يم. كوكلى اولورسه ويره يم.» ديه رك ايچرى كيرر وبر مقدار طوردقدن صوكره كلوب ديركه: «اشكه سويله دم، كوكلى اولمدى وبكا ديدى كه: بنى يابانجى يه ويريرسه ك بم قولاغمه اورورلر، سنكده عرضكه سوكرلر.»

﴿لطيفه﴾ بركون خواجه اودون كسمكه كيدركن اشك بردرلو طاغه طوغرى يورومه دى. بريسى: «شورادن آقطاردن براز نيشادر آل، قيچنه سور. باق ناصل يورور؟» ديدى. خواجه تجربه ايتدكده حيوان جان آجيسيله قوشمغه باشلادى. خواجه عودتده كنديسنده ده بر درمانسزلق حس ايتمكله كنديسى ده اوعلاجدن بر مقدار استعمال ايلدى. اشكدن اول خانه يه واصل اولوب اوراده دخى طوره مايه رق طولاشمغه باشلادى. قاريسى: «افندى! نه اولدك؟» ديدكده: «قارى، بكا يتيشمك ايسترسه ك سنده بر از نيشادر قوللانمليسين.» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ برصباح خواجه صاريغنى صارار ، صارار بر تورلو اوجى آرقه‌يه كلمز . بوزار ، صارار ، ينه كلمز . جانى صيقيلوب صاريغنى مزاده ويرر. بر بيچاره مشترى اولور . خواجه كيزليجه مشترينك قولاغنه: « صاقين برادر ، پى وورمه ، صوكره اوستكده قالير . نافله بو صاريغك اوجى آرقه‌يه كلمز . » دير [١] .

صاقين برادر پى وورمه ، صكره اوستكده قالير . نافله بوصاريغك اوجى آرقه‌يه كلمز .

﴿ لطيفه ﴾ بركون خواجه صاتمق ايچون اشكينى پازاره كوتورور . باقاركه قويروغى پك چوق چامور اولمش. همان كسر، صيرتنده‌كى هكبه‌يه قور . بريسى اشكه مشترى اولور . معاينه ايدركن: « قويروقسز اشك نه‌يه يارار؟ » ديمه‌سيله خواجه: « سن‌پازارلغى اويدور . قويروق ياباندە دكل.» ديمشدر .

[١] صاريغك بر مقدارينى آرقه‌يه بيراقمق سنت سنيه‌در. اسكى عالملر بويله ياپاردى. بوكون سادات مولويه وطائفهٔ نقشبنديه بر اثر كزينه سالك اوله‌رق اويولده (طيلسان) بيراقيرلر .

﴿ لطیفه ﴾ برکون قومشوسی خواجه‌دن اشك ایستر . خواجه : « یوقدر.» دیر. او اثناده اشك ایچریدن آ کیرمغه باشلار. حریف: «افندی! سن اشك یوق دییورسك ، حال بوکه باق اشك ظیرلایور . » دینجه خواجه باشینی صاللایه‌رق: « الله الله ! یاهو ، سن نه عجایب آدمسك ؟ اشکك سوزینه اینانییورسین‌ده، آق صاقالمله بنم سوزیمه ایناتمایورسین . » دیمشدر .

اشکك سوزینه اینانییورسین‌ده، آق صاقالمله بنم سوزیمه اینانمایورسین ؟

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه طاغده اودون کسرکن دره ایچنده‌یایلان اشکینی‌قوردلر یمش بیتیرمشلر. خواجه‌کلنجه قوردلرقاچمغه باشلامشلر. اورادن دیکر برآدم: « بره ، واردا ! طوتوك ... » دییه‌شاماطه ایتمك ایستر. خواجه دیرکه : «به آدم! نافله نه باغیروب چاغیرییورسك ، طوق قورد باری یوقوش یوقاری بیهوده زحمت چکمه‌سین.»

﴿ لطیفه ﴾ بر کون خواجه مزارلق آرەسنده کزرکن قوجه بر کوپکك مزار طاشنه ایشەدیکنی کوروب همان النده‌کی صوپاسیله کوپکه اورمق ایسترسەده کوپك دیشلرینی صیرتاروب خیرلایەرق خواجەنك اوزرینه هجوم ایدنجه خواجه باقارکه پارچالانەجق قورقوسندن بوزولەرك، آرقه آرقه چکیلەرك: « کچ یکیدم کچ » دیمشدر.

خواجه کوپکه خطاباً — کچ یکیدم کچ.

﴿ لطیفه ﴾ بر کون خواجه اوزاق بر یردن کلیرکن اشککی غایت صوصامش. او اثناده بر کولده صویی کورنجه حیوانك صبری قالمایوب کوله قوشار. مکر یاناشدیغی یر صارپ اوچوروم بر محل اولمغله حیوان کوله دوشمکه رمق قالمش ایکن او اثناده قورباغیلر اوتمکه باشلانجه حیوان بر کوب کری چکیلیر. خواجه پك زیاده محظوظ اولوب اشکینی یاقالەدقدن صوکره کوله بر آووج پاره سرپەرك: « آفرین کول قوشلری، آلیك شو پارەلری. طاطلیجه حلوایه ویرکده ییيك. » دیمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه قاريسنه: « أولمش آدم ناصل بللى اولور؟»
ديه صوروب قاريسى: «الى آياغى صوغور. اوندن بيلينير.» دير. بر كون زواللى
خواجه طاغده اودون كسوب درمانى قالمايه‌جق درجه‌ده يورولديغندن بر آغاجك
دیبنه چوملمش . ترلی ترلی كنديني روزكاره ويرنجه الى آياغى طوتمايه‌جق
درجه‌ده اوشومش « بن أولدم . » ديه كنديسنى اولديغى يره بيراقى ويرمش .
او اثناده قوردلر خواجه‌نك اشكنه مسلط اولوب يمكه باشلامشلر . بيچاره
خواجه كوچلكله اولديغى يردن باشيني قالديره‌بيلوب: « ايى بولديكز، صاحبى
أولمش اشكى . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر زمان هر سحر وقتى: « ياربى بكا بيك آلتون
وير ، طقوزيوز طوقسان طوقوز اولورسه آلمام. » ديه دعا ايتمككى عادت
ايدنمش. قومشوسى اولان بر يهودى‌ده هروقت خواجه‌نك دعاسنى ايشيديرمش.
يهودى غايتله سراق ايدوب بر كيسه ايچنه قويديغى طوقوز يوز طوقسان طقوز
آلتونى بر سحر وقتى خواجه‌نك دعا ايلديكى اثناده باجه‌سندن ايچرى‌يه آتار .
باقه‌لم خواجه نه يابه‌جق ديه باجه‌دن ديكله‌مكه باشلار . خواجه دعاسنك قبول
اولديغنه پك چوق حمدوثنا ايده‌رك كمال تعظيم ايله باجه‌دن دوشن آلتونلرى آلير .
صايار، باقار كه طوقوز يوز طقسان طقوزدر. هيچ وضعيتنى بوزمايه‌رق: «طوقوز
يوز طقسان طوقوزى ويرن الله بريني‌ده ويرر . » دير ، همان قبوللانير .
يهودى، بو خلاف مأمول حركتى كورونجه فوق‌العاده تلاش ايدوب اورته‌لق
آغاديرر آغارمز خواجه‌نك خانه‌سنه قوشار كوله‌رك : « خواجه افندى! شو بزم
آلتونلرى وير. » دير. خواجه، جدى بر طور ايله : « بازركان ! سن دليمى
اولدك؟ بندن نه پاره‌سى ايسترسك ؟ بن سندن پاره ايستدممى؟ سن بكا الكله
بر پاره ويردكمى ؟ » ديمكله يهودى: « جانم خواجه افندى ! سنك هر سحر
وقتى اصرارك اوزرينه باقه‌لم خواجه سوزنده ثبات ايده‌جكمى؟ ديه او پاره‌يى
بن آتدم . » ديرسه‌ده خواجه استهزا طوريله كوله‌رك : « به يهودى ! شو
اويدورديغك ماصاله كنديك اينانيورميسك ؟ تجربه ايچون بر يهودى هيچ
آدامك باجه‌سندن بو قدر بر پاره‌يى آتارمى ؟ بونجه مناجات واصرارم اوزرينه

جناب حق اونى بكا غائب خزينه‌سندن احسان ايلمشدر.» ديه جدى بر صورتده ادعا ايلر. يهودى آكلاركه بو ايش آرالرنده بيتميه‌جكدر. «اويله ايسه محكمه‌يه كيده‌لم.» دير. خواجه: «بن محكمه‌يه كيتمكدن قاچمام؛ آنجاق بورادن تا اورايه يايان كيده‌مم.» دير. يهودى اعلا بر قاطير كتيرر. خواجه: «نم حيثيتم وار. بو اسكى جبه ايله حضور حاكمه ناصل كيده‌يم؟» ديمكله يهودى خصمنى يوله ياتيرمق ايچون برده ذى قيمت كورك كتيروب خواجه‌يه كيديرر؛ قاطيره بينديرر، كيدرلر. قاضينك حضورينه كيررلر. قاضى: «نه ايسترسيكز؟» ديه صورنجه، يهودى سوزه باشلايوب: «افندم! بو آدام بنم شو قدر آلتونمى آلدى. شيمدى انكار ايديور.» دير. قاضى خواجه‌يه: «سن نه ديرسين؟» دينجه خواجه: «افندم! صوركز. بكا اليله بر پاره ويرمشميدر؟» ديمكله يهودى قصه‌يى تماميله آكلاتير. خواجه كوله‌رك: «افندم! بو يهودى بنم قومشومدر. احتمال كه بن پاره صايار كن ايشيتمشدر. واقعا بكا ربم برچوق آلتون احسان بويوردى. دها بونك بيك قاتى‌ده ويرمكه قادردر. بو يهودى‌يه كلنجه: بر مسلمانه اولوم درجه‌سنه كلسه بيله بر پاره ويرمز. بر دولابله بندن مالمى آلمق ايستر. شيمدى صوريكز طيشاريده بينديكم قاطيره‌ده صاحب چيقار.» دينجه يهودى قاطيرى‌ده الدن قاچيرمامق قورقوسيله: «البته بنمدر! محكمه‌يه يايان كلمه‌مك ايسته‌ديككك ايچون دها شيمدى آلتيكه چكدم.» دير. قاضى‌يه بر تردد كلير. خواجه: «كورديكز يا افندم! شيمدى صيرتمده‌كى كوركده صاحب چيقار.» ديمكله يهودى‌يه بوس بوتون فنالق كله‌رك: «اويله يا! اوده بنمدر.» دينجه آرتق قاضى افندى حدتلنوب: «بره شرت يهودى، هم جمله‌مزك مسلمى اولان بويله محترم بر آدامك ماللرينى غصب ايتمك همده محكمه ايله اكلنمك ايستيورسين. بيقيل ديشارى.» ديوب محكمه‌دن طيشارى‌يه چيقاررلر.

خواجه كمال وقارله كوركنه بورونوب قاطيره بينه‌رك خانه‌سنه كيدر. مأيوس ونوميد بر حالده خانه‌سنده دوشونمكده اولان يهودى قومشوسنى چاغيروب ماللرينى بالتمام تسليم وكنديسنى تطييب ايتدكدن صوكره: «بر دها الله ايله قولى آره‌سنه كيروب‌ده عباد اللهى بيحضور ايتمه.» ديه‌نصيحت ايله‌مشدر. يهودى آبدالدر ديه اكلنمك ايسته‌ديكى بر ذاتدن بويله مكمل بر درس آلوب

مغلوب اولونجه بر دها بر مسلمانه صاتاشمامغه يمين ايده‌رك خواجه‌نك الندە مظهر هدايت اولمشدر .

حضور حاكمده خواجه‌نك يهودى ايله مرافعه‌سى

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم دورنده اوچ رهبان هر اوغرادقلرى بلده‌نك علماسيله مصاحبه ومباحثه ايليه‌رك سير وسياحت ايدرلرمش. ديار رومه واصل اولدقلرنده كذلك او جهتك مشهور عالملريله ملاقات آرزو ايتمه‌لريله سلطان زمانه خواجه نصرالدينى توصيه ايدرلر . وخواجه‌نك حاضر جواب وخوش صحبت اولديغنى سويلرلر . سراى ميداننده بر ضيافت ترتيب ايديلوب خواجه‌يى و رهبانلرى اورايه دعوت ايلرلر . تاتارك ورودنده هماندم خواجه اشكنه بينوب عصاسينى النه آلوب يوم معينده مجلسه حاضر اولور. آداب تام ايله سلام ويروب دعاى پادشاهى‌يى ادا ايله‌دكدن صوكره اثناى صحبتده خواجه افندى‌يه رهبانلرك آرزوسنى بيان ايلرلر. خواجه: « اويله ايسه اولا مشكلاتمزى حل ايده‌لم ؛ بعده شرف مجلسدن استفاده ايله‌يه‌لم . بويورك باقه‌لم ! رهبانلر بر

سؤالكز وارسه ايشيدەلم. » دير. برنجی رهبان: « افندی حضرتلری! دنيانك اورتەسی نەرەسيدر ؟ » دير . خواجه عصاسيله اشكنك اوك آياغنك صاغنی كوسترەرك: « ايشته اشكمك شو آياغی باصديغی يردر. » دير . رهبان: «نەدن معلوم ؟ » ديمكله خواجه : « سوزيمه ايناماز سەكز ايشته اولچك . اكسيك ، زياده كليرسەاوكا كورە سويلەيك. » دير. راهب حبط اولوب چكيلير . رهبانك بری ايلری كلوب: « يا ! بوكوك يوزندەكی ييلديزلر نەقدردر؟ » دير. خواجه:

خواجەنك رهبانه دنيانك اورتەسنی كوسترمەسيدر

« اشكمك وجودنده نه قدر قيل وار ايسه او قدردر.» دير. رهبان: «اوقدر اولديغی نه بللی؟ » ديمكله خواجه دخی: «ايناماز سەك صاى ؛ اكر فضله ، نقصان كليرسه او وقت بر سوز سويلەمكه حقك اولەبيلير . » دير . رهبان : « افندی! اشكك قيللری صاييليرمی؟...» دينجه خواجه دخی: «ياكوكدەكی ييلديزلر صاييليرمی ؟ » ديه جواب ويرمكله بو رهبان دخی جواب بولەمايوب چكيلير . اوچنجی رهبان دخی ايلری كلوب : « ای خواجه ! شو بنم صقالمك

قاچ قیلی وار ؟ » دیه صورمقله خواجه اوکاده تردد کوسترمیه‌رك: « اشکمك قویروغنده نه قدر قیل وارسه او قدردر . » دیر . رهبان : « نه ایله اثبات ایدرسین؟ » دیمکله خواجه: « او قولایدر . بر قیل سنك صقالکدن ، بر قیل بنم اشکمك قویروغندن قوپاریرز . اکر مطابق کلمزسه او وقت حق‌سنکدر.» دیر . رهبانلر خواجه‌نك ظرافتنه وحاضر جوابلغنه‌مفتون اولوب هدایت ربانی دخی ایرشمش اولمقله شرف اسلامله مشرف اوله‌رق خواجه « رحمةالله‌علیه»ه بنده اولورلر .

﴿ لطیفه ﴾ ماوراء النهرك اك معظم پادشاهلرندن اولوب بر وقت شهنشاه روم ییلدیرم بایزید خان مرحومك ممالکنه تجاوز ایله‌مکله میانه‌لرنده مشهور آنقره محاربه‌سی وقوعه‌کلن جهانکیر شهیر تیمورلنك برمدت آقشهرده اقامت ایله‌مکله اوتوردیغی مدت خواجه مرحومه پك چوق التفات ایله‌مشدی. خواجه‌نك سایه‌سنده آقشهر اهالیسی تیمور خونخوارك قتل عامندن وسائر سیاست شدیده‌سندن خلاص اولمشلردی. آرالرنده ظهوره کلن بعض لطائف بوراده ذکر اولنه‌جقدر . ازجمله برکون خواجه نصرالدین افندی مرحوم بر بویوك طابله‌نك اوستنه اوچ اریك قویوب سلطان تیمورلنکه هدیه کوتوروركن یولده اریکلر اوته‌یه بری‌یه یووارلانمغه، اوینامغه باشلار. خواجه هر نه قدر : « اوصلو اوتورك اوینامه‌یك ؛ شیمدی سزی یرم. » دیرسه‌ده دیکله‌مزلر. ینه متصل زیپلار ، یووارلانیرلر . خواجه حدته کلدکجه‌یولده برر برر ایکیسنی‌یر. بردانه اریکی امیر تیمورك حضورینه تقدیم ایلر . پادشاه پك محظوظ اولوب بر خیلی آقچه باغشلار . خواجه بر قاچ کون صکره بر چوق پانجاری بر سپته قویوب ینه پادشاهه کوتوروركن یولده بر آدم کوروب سؤالی اوزرینه امیر تیموره هدیه ایده‌جکنی سویله‌مکله: «انجیر کوتورسه‌ك دها حظ ایدر.» دیمه‌سیله خواجه بر قاچ اوقه اك کوزل انجیر تدارك ایدرك حضور سلطانه تقدیم ایلر . پادشاه معیتنده‌کی ندیملره‌وغلامان خاصه‌یه امر ایلر. انجیرلرك‌هپسنی خواجه‌نك باشندن کچیررلر . اونلر انجیری یاپیشدیردقچه خواجه متصل: « شکر یاربی ! حمداولسون لطفکه، احسانکه!» دیه متصل میریلدانیرمش. تیمورلنك‌ایشیدوب: « خواجه! نه‌یه شکر ایدرسین؟» دیدکده خواجه: « پادشاهم! بن اولجه برقاچ

اوقه پانجار کتیریبور ایدم . برکت ویرسون ، یولده بر حریف بونی تعریف ایله‌دی . یا پانجار کتیره ایدم . بنم حالم نه اولوردی ؟ نه باشم قاله‌جقدی ، نه کوزم قاله‌جقدی ؟ شیمدی‌یه قدر خردوخاش اولمشدی.» دیمه‌سی اوزرینه امیر محظوظ اولوب عطیه‌لر انعام ایله‌مشدر .

﴿ لطیفه ﴾ تیمورلنك آقشهره یکی کلدیکی صره‌ده خواجه‌نك خوش صحبت ولطیفه پرداز اولدیغنی ایشیدوب بر کون خصوصی اوله‌رق دعوت ایلر. خواجه حضوره داخل اولدقده کورورکه تیمور کمال وقار ایله بر میندره اوتورمش و بر آیاغنی کوشه‌سندن میندرك آلتنه صوقوب اوزاتمش . خواجه‌نك ورودیله تیمور هیچ وضعیتنی بوزمایوب آنجق اکرام اوله‌رق خواجه‌یه اوتوردیغی میندرك او بر اوجنده یر کوستردر . حالبوکه خواجه مرحوم کبی آزاده مشرب عرفا وظرفا هیچ بر وقت کندیلرینه عادی طالقاووق معامله‌سی یاپیلدیغی چکه‌مزلر و حقلرنده اولونه‌جق احتراماتده جزئی نقصان کوردیکلرنده ویا نور اخلاصدن خالی وشائبهٔ ریا ایله مالی برمعامله‌یه دوچار اولدقلرنده نشئه‌لری، انشراحلری جدیته ، وقاره مبدل اولور . علی الخصوص که خواجه مرحوم هر نه قدر خلقتنك آزاده‌لکی حسبیله دنیاده هیچ بر شیئی ، حتی علم کمالی بیله کندینه پرده ایتمامش ایسه‌ده ینه یرینه کانجه علمك شاننی محافظه‌ایلردی. امیر تیمورك، حضوره داخل اولدیغنده لازم کلن تعظیمی ادا ایتمه‌مه‌سی، آیاق اوزاتماسی خواجه‌یی صوك درجه‌حدتلندیرمشدی. حالبوکه نفس الامرده تیمورلنك طوپاللغندن ناشی اویله قولایجه قالقوب اوتوره‌مادیغی کبی راحتجه اوتورمق ایچون کندیسنی آغیرآغیر بر وضع مخصوص اوزره ایستیف ایدردی. آیاغنك برینی اوزاتمه‌سی‌ده بالطبع بو سببدن ناشی ایدی . طور عظمتکارانه‌سی ایسه مظفریات متوالیه‌سنك کندیسنده حصوله کتیردیکی جهانکیرانه بر طبیعت ثانیه حکمنی آلمشدی. یوقسه خصوصیت حالی غایت کشاده مشرب، سخن شناس، اولدقجه کرمکار ، علما پرور وهنر دوست برآدم ایدی . صوکره‌لری خواجه ایله‌ده آرالرنده خیلی مخالصت حاصل اولمش ایدی . الحاصل خواجه یاکلش ذهابی اوزرینه طارغینلغنی‌ده بللی ایتمه‌یه‌رك — بارد بر صورتده — کوستریلن یره اوتوردی . آبداللغه اوروب خواجه‌ده بر آیاغنی مندر آلتندن اوزاتدی .

پادشاه، خواجه‌نك بووضعندن بحضور اولوب كندی كندينه: « بن معذورم، على الخصوص كه پادشاهم . بو آدم بزه آكلاتدقلری كبی دكلش . تحفلقسه ؛ تحفلق بونك نره‌سنده؟» ديه‌رك آرتق خواجه‌یی اينجيتمك قصديله خودبخود ديدی كه: «سنكله أشككك آراسی چوق اوزاق اولمازسه كرك.» خواجه درحال: «آره‌مزده آنجق ايكی اوچ آرشينلق بر مسافه وار يوق كيبدر . » ديدی . تيموری درحال تهور سباعانه استيلا ايتمشسه‌ده فقط آمالنه قاووشنجه‌يه قدر حياتده معروض اولديغی انواع تحقيرات ومصائب كنديسنی مكمل پيشيرمش وهرحالده اعتدالنی محافظه ايده بيله‌جك حزم وبصيرت صاحبی بر داهئ صاحبقران كسيلمش اولمغله خصمنی هر وقت پارچالايه بيلمك امنيتی كنديسنه بر سكون طبيعی ويرمشدی؛ آلديرمدی . او آرالق يمك كلدی . طعامه باشلاديلر . بعض آفاقی صحبت آراسنده تيمور همان خواجه‌نك صوراتينه طوغرو آقسيرير . خواجه بر طور بذله كويانه‌ده: «سن جهانكير برپادشاهسين انسانك صوراتينه طوغرو آقسيرمق عيب دكلمی؟» دينجه تيمورلنك قيدسزجه‌سنه : « بزم دياردە عيب دكل. » دير. يمكدن قالقيلوب شربتلر ايچيلدكدن صوكره خواجه بر آرالق قضارا يلله‌نير . تيمور خواجه‌یی برنظر غضوبانه ايله سوزوب: « نه‌در بو ايتديكك تربيه‌سزلك؟ بو عيب دكلمی ؟ » دير . خواجه‌ده اولكی معامله‌يه بر مقابله اولمق اوزره : « بزم بورالرده عيب دكلدر . اونك سنه كيمسه قولاق ويرمز . » ديه جواب ويرر . غايت مختصر وبارد آفاقی صحبتدن صوكره خواجه افندی وداع ايدر . يولده كيدركن منلاسی: «افندی نيچون اويله بر پادشاه جبارك حضورنده يللندك ؟ » ديدكده خواجه كنديسنده اندركورولور برجديتله باشنی چويروب: « منلا ، منلا ، امام اوصورونجه جماعت ..... » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بركون قاز پيشيرتوب پادشاهه كوتورور . يولده كيدركن اشتهاسنه غلبه ايده‌ميه‌رك قازك بربوطنی، سپر بريرده، معده‌يه ايندير. حضور پادشاهه واروب اصول وجهله هديه‌سنی عرض ايلر. بر بوطنك نقصانی تيمورلنكك كوزينه اصابت ايتمكله : « خواجه ! هانی بو قازك برآياغی؟ » دير. خواجه هيچ وضعنی بوزمايه‌رق : « بزم آقشهرك قازلری هپ تك آياقليدر [١].

[١] بوراده تيمورلنككده فنا بر ايهام وار يعنی طوپال قاز ياپيور .

ایناغزسه‌ك باق شو چشمه باشنده‌کی قازلره . » دیر . واقعا او اثناده چشمه باشنده آیاقده طوران قازلر. کونشله‌مك ایچون بر آیاقلرینی صاقلایه‌رق تك آیاقله باشلرینی کوکسلرینه طایایوب اویومقده ایدیلر . پادشاه پنجره‌دن باقدیغنده تك آیاقلی اوله‌رق مشاهده ایله‌دی . حالبوکه بالتصادف نوبت اورولمق زمانی اولمغله بر چوق مهترلر جسیم کوسلره ، طاوولله بر اوغوردن چوماقلری ایندیروب کره‌نایلر ، بورولر غلغله‌یله قبهٔ سمایی ولوله‌یه ویرمه‌لریله قازلر ایکی آیاق اوزره اوله‌رق برمحل فرار آرامق عزمیله مترددانه او یانه بو یانه قوشمغه باشلادیلر. همان تیمور خواجه‌یی پنجره اوکنه چاغیروب: «خواجه! سن یالان سویله‌یورسین، باق قازلر ایکیشر آیاقلیدرلر. » دینجه خواجه نصرالدین رحمة الله علیه: « او چوماغی سن ییسه‌یدك دورت آیاقلی اولوردك.» دیمشدر.

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك مخدومی بر کون: « بابا !. بن سنك طوغدیغنی بیلیرم . » دیر. حرمی اوغلانی پایلامغه باشلاینجه خواجه : « به قادین، نیچون اینجیتیورسین ؟ اوغلان عقللیجه‌در ؛ بیلسه‌ده اولور . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر کون برعجمی بربره تراش اولور. بربر اوسطوره چالدقجه کسر ، متصل پاموق یاپیشدیریرمش . خواجه بر آره‌لق قاووغنه اوزانوب کیمك ایستر . بربر : « افندی! دها یاریسی تراش ایدلمه‌مشدر ! » دیمکله خواجه : « به حریف ! سن باشمك یاریسنه پاموق أکدك . بیراق ؛ باری بن‌ده کری قالانه کتان أکه‌یم . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ برکیجه یاریسی خواجه‌نك قپوسنك اوکنده بر کورولتی اولور . خواجه چیقوب غوغانك سببنی آکلامق ایستر. زوجه‌سی: « افندی! نه‌که لازم ! یات یرنده ، کیجه یاریسی کورولتی آراسنه قاریشمه . » دیدیسه‌ده دیکله‌میوب همان یورغانینه بورونور . قپونك اوکنه چیقار . خواجه مسئله‌یی آکلامغه اوغراشیرکن او کورولتی آراسنده بر حریف کلوب بر آصیلیشده یورغانی خواجه‌نك اوستندن صویوب آلیر، قارانلغه قاریشیر. خواجه بومعامله‌دن‌ده

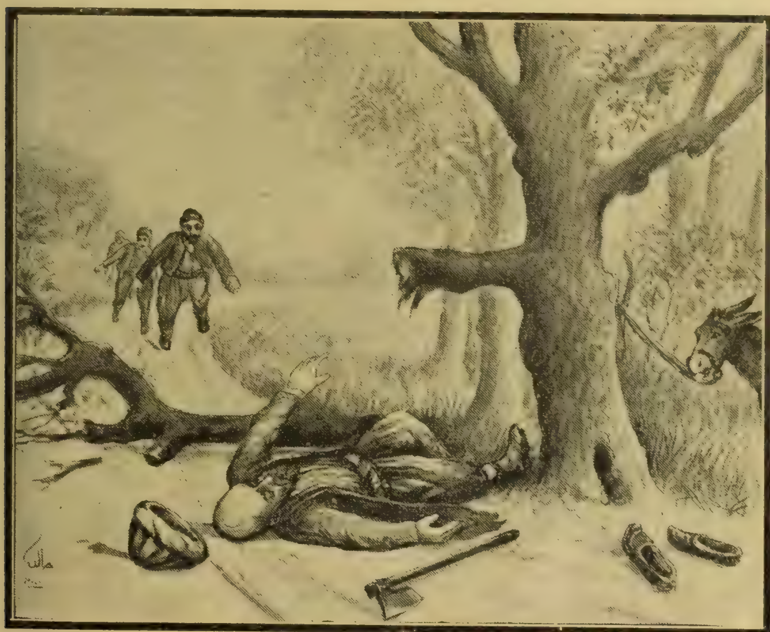
شاشالایوب اویله سرسم برحالده برمقدار دها طورمشسه‌ده زیاده‌جه اوشویوب ذاتاً هرکس‌ده طاغیلمغه باشلامش اولمقله تیتره‌یه‌رك ایچری‌یه کیرر . قاریسی: «افندی! غوغانك اصلی نه‌ایمش؟» دیيه صورنجه: «نه اوله‌جق؟ غوغا بزم یورغان اوزرینه ایمش؛ یورغان کیتدی ، غوغا بیتدی. » دیمشدر .

خواجه‌نك آغاچ اوزرنده باصدیغی دالی کسمه‌سیدر

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر آغاجه چیقوب بیندیکی دالی کسمکه باشلار . آشاغیدن بری بوحالی كوروب: «خواجه! نه‌یاپیورسین؟ شیمدی دوشه‌جکسین.» دیر . خواجه بوکا هیچ اهمیت ویرمزسه‌ده عقبنده دال چاتیر چوتور قیریلیر، خواجه‌ده پالدیر، کولدور دوشر. خواجه یاره‌سنه برەسنه‌باقمایه‌رق همان‌فیرلایوب او آدمی بولور . «آی اوغول آ کلاشیلدی. سن ارباب مکاشفه‌دن برآدمسین. مادام که بنم دوشه‌جکمی بیلدك، أوله‌جکمی‌ده بیلیرسین. الا بنم أوله‌جکم زمانی خبر ویر . » دیيه یاقاسندن صاریلیر، بیراقمز. حریف یاقه‌سنی قورتاروب یولنه

دوام ایتمك ایچون : « اشككه اودونی یوكله‌توب یوقوش یوقاری كیدركن اشك بر كره ظیرلایجه جانكك یاریسی كیدر، ایكنجیسنده هپسی چیقار .» یولنده عامیانه [١] بر جواب ویروب یولنه كیدر . خواجه‌یه ذاتاً هوانك صیجاقلغندن وفوق العاده یورغونلقدن بر حالسزلك كلمش اولمغله او اثناده اشكك برنجی ظیرلامه‌سنده كندیسنده اولوم علامتلری حس ایدوب ایكنجیسنده بوسبوتون سیكیرلری بوشانه‌رق: «ای‌واه! بن أولدم.» دیر، كندیسنی بیراقی ویرر. جوار

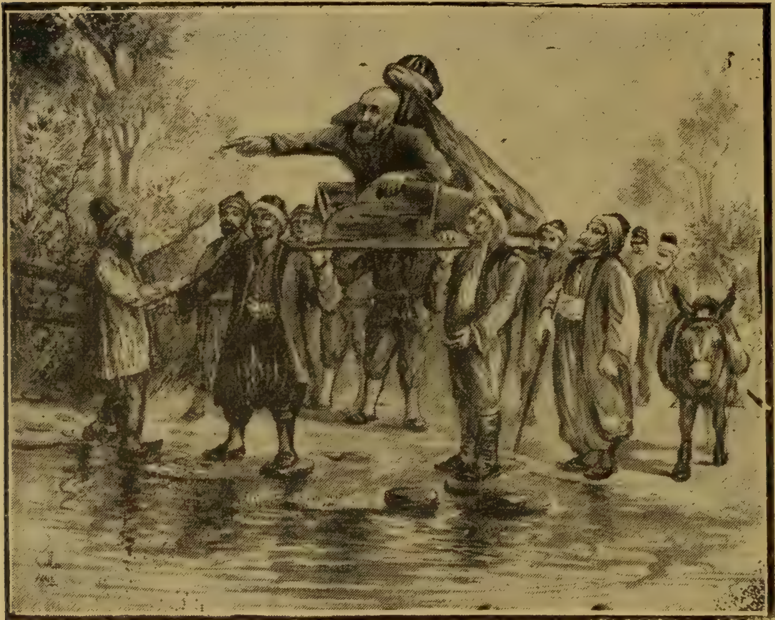

خواجه باصدیغی دالی كسه‌رك دوشدیكنك رسمیدر

كویلیلری خواجه‌یی اویله بت‌بكیز اوچمش‌بیغیلی ویرمش كورونجه باشنه‌اوشه‌رك: «بیچاره‌آدم أولمشدر.» دییه‌رك همان كویدن برتابوت كتیروب خواجه‌یی‌قویارلر. شهره كوتوروركن یولده چامورلی صارپ بر باتاقلغه تصـادف ایدرلر . یول چاتاللانوب برقاچ‌ كچید كورونورسه‌ده هانكیسی دها ایی‌اولدیغنی كسدیره‌مه‌یه‌رك:

[١] عوامك ، اوقویوب یازمه‌سی اولمایان اهالینك ساده فكرلری واونلره یاقیشان شیلر .

« عجبا شورادن‌می كيتسه‌ك ، يوقسه بورادن‌می؟» ديیه‌ مشاوره‌يه قويولمالريله خواجه تابوتدن باشنی قالديره‌رق: « بن صاغ ايكن شورادن كچردم.» ديمشدر.

خواجه تابوتدن باشنی قالديروب جماعته خطاباً : بن صاغ ايكن شورادن كچردم

﴿ لطيفه ﴾ بر كيجه آی ايشيغنده خواجه باقاركه باغچه‌ده ايری‌ياپيلی، هيبتلی بر كيمسه أللرينی كرمش طوريیور. همان قاريسنی اوياندیروب : « ياهو! چابوق اول! شو بنم اوقی ياييمی كتير. » دير. كلنجه همان اوقی يايه صاغلامجه يرلشديروب: « يا حق! » ديیه‌رك عشـقله بر پرتاو ايدر. اوقك تام قارنندن صاپلانديغنی كورور. او قوجه هيكل بر كره صارصيلوب صاغه صوله دونر . « أر اويونی بردر . شيمدی دكمه كيفنه . او صباحه قدر قيوريله قيوريله جان ويره طورسون . » ديیه‌رك همان ايچری كيرر . قپوبی صاغلامجه قاپار ، ياتار، برده كون طوغمه‌دن باغچه‌يه چيقوب باقاركه مكرسـه كيجه اورديغی كندی قفتانی (بينيشی) ايمش . كوندوزدن زوجه‌سی ييقايوب ـــ صـباحه قدر

قوروسون دیه — ایپه کرمش ایمش . تا کوبکی حذاسندن قفتانه بویوك بر دلیك آچیلمش. خواجه همان سجدهٔ شکرانه قپانوب یوکسك سسله: « شکر یاربی! لطفکه بیك شکر! » دیه دعایه باشلار. زوجه‌سی: « افندی! نه‌اولدی؟ بزده‌شو حمدك، شکرك اصلنی آکلایه‌لم.» دیجه: «به‌شاشقین‌قاری! کورمه‌یورمیسك اوقك ضربه‌سنی؟ تام کوبکی اورته‌سندن بر طرفندن دلمش، او بر طرفندن چکمش . آووج ایچی کبی پارالامش . یا او اثناده بن ایچنده اوله‌یدم . نه اولوردی حالم؟» دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ بر کیجه خواجه‌مرحوم یاتیرکن طامده برخیرسز کزدیکنی حس ایدر. قاریسنه دیرکه: « کچن کیجه کلدم، قاپویی چالدم، طویمادك. بن‌ده شو دعایی اوقودم . آیك ایشیغنه یاپیشوب خانه‌یه کیردم.» باجه‌دن لاقیردی‌یی دیکله‌مکده اولان خیرسزده‌دعایی ازبرله‌یه‌رك اوقور. آیك ایشیغنه ایکی اللریله صاریلوب یاواشجه اینمك سوداسیله کندیسنی قالدیرر ، طامدن آشاغی بیراقی ویریر . « پات! » دیه یره دوشر، خردوخاش اولور . خواجه همان قوشه‌رق خیرسزك یاقه‌سندن صاریلیر وبرطرفدن: «قاری! چابوق مومی کتیر. خیرسزی یاقه‌لادم.» دیه‌باغیرنجه بیتاب خیرسز ایکله‌مه‌قیلندن: «افندی‌حضرتلری! عجله‌ایتمه . اودعا سزده ایکن، بو عقل بزده ایکن ، اویله قولای قولای سزك الکزدن قورتوله‌مایز . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ بر کون خواجه‌نك خانه‌سنه‌خیرسز کیرر. حرمی تلاشله: « افندی! خیرسز کزینیور . » دیمکله خواجه غایت قیدسز برطورله: « قاری سن هیچ طینمه. او ایشه یارایه‌جق برشی بولسون‌ده الندن آلماسی قولایدر .» دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ بر کیجه قاریسی: « آقوجه! برآز ایلری کیت .» دیینجه همان خواجه‌پاپوشلری آیاغنه چکوب آلدی یورویی ویردی . ایکی ساعت قدر یول کیتدکدن صوکره بر بیلدیکی آدمه راست‌کلوب: «آقشهره واردیغکده بزم اوه اوغرا ، بنم قاری‌یه سویله ، دها کیده‌یمی ؟ » دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كيجه ياتيركن: «آمان قارى قالق مومى ياق ؛ خاطريمه پارلاق بر مصرع كلدى . يازه‌يم . » دير . قادين همان قالقوب مومى ياقار. ديويت قلم كتيروب بركاغده كمال اعتنا ايله يازار. مومى سونديروب ياتمق ايستر. قادين: « جانم افندى ! بويله كيجه ياريسى‌صيقى‌فيقى يازديغك شيئى اوقو باقالم! » دينجه بورننه كوزلكنى قويوب شويله اوقومش :

يشيل ياپراق آره‌سنده قره طاووق قيزيل بورنى

﴿ لطيفه ﴾ خواجه افندى بر ايكى دفعه أوينه جكر كتيرر . قاريسى دوستنه يديرر و آقشام طعامنده خواجه‌نك اوكنه خمور مانجه‌سى قويارمش . بركون خواجه : «آ قارى ! بن آره‌ده صيره‌ده جكر آليورم . بمك قسمت اولمايور ؛ نره‌يه كيديور ؟ » ديه صورماسنه قادين هپ: «كدى قاپيور؛ كدى چاليور.» ديه جواب ويرنجه خواجه همان قالقوب بالطه‌يى صانديق ايچنه‌كليدلر. قادينك: « بالطه‌يى كيمدن صاقلايورسين؟ » ديمه‌سنه خواجه : « كديدن ... » ديوب «كدى بالطه‌يى نه ياپسين؟» ديه متعجبانه صورنجه خواجه رحمة‌الله عليه: « به قادين ! ايكى آقچه‌لق جكرى قاپان قرق‌آقچه‌لق بالطه‌يى آلمزمى؟» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بركون‌خواجه زوجه‌سيله برابر كول باشينه چاماشيريقامغه كيدرلر . چاماشيرلرى ييغوب، صابونى قويوب ايشه باشلايه‌جقلرى اثناده همان برقاره قوزغون كلوب صابونى قاپوب‌كيتمش. قاريسى: «افندى يتيش! صابونى قوزغون قاپدى . » ديه هايقيرمقله خواجه فتورسزجه: «آ قارى ! نه تلاش ايديورسين؟ وارسين،آلسين اونك اوستى بزدن دها كيرليدر. » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه نصرالدين بر بربره‌تراش اولوب برآقچه ويرر . ايرتسى هفته ينه تراش اولدقدن صوكره بربر معتاد وجهله آينه‌يى خواجه‌نك اوكنه قوينجه خواجه بربره ديركه: «بيليورسين‌كه بنم باشمك ياريسى كل‌در . شو صورتده سن هر وقت ياريم باش‌تراش ايتمش‌اوليورسين . گچن هفته‌نككى ايله برابر ايكى تراش بر آقچه‌يه اولسه اولمزمى ؟ »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك بش آلتی یاشنده‌کی اوغلنه پاطلیجانی کوستره‌رك: «بو نه‌در؟» دیه صورمشلر. «کوزی آچیلمادق صیغیرجق یاوروسیدر.» دینجه خواجه اورادن کمال افتخارله آتیلوب: «واللهی عموجه‌لری! بن او کرتمه‌دم. اوغلان کندیسی ذهنندن بولدی.» دیمش.

﴿ لطيفه ﴾ بر کون حرمی معذبلك اولمق اوزره چوربایی سفره‌یه غایت صیجاق اوله‌رق قویار. بالآخره ینه کندیسی اونوتوب طولو قاشیغی همان معده‌یه ایندیرر. شدت اضطرابدن کوزلرندن یاش کلیر. خواجه حرمندن سببسز آغلامه‌سنك وجهنی صورنجه: «زواللی آنه‌جکم، بو چوربایی پك چوق سه‌وردی‌ده او خاطریمه کلدی. اونکچون آغلادم.» دیر. خواجه‌ده حرمتلیجه بر قاشیق چوربایی یوواره‌لامه‌سی عقبنده کوزلرندن یاش بوشانیر. حرمی: «یا سکا نه اولدی، سن نه ایچون آغلایورسین؟» دینجه خواجه: «اوغورسز آنانك أولوب‌ده سنك کبی نابکارك صاغ قالدیغنه آغلارم.» دیمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بر وقت خواجه کاروانله سفره کیدرکن بر صباح ایرکندن هرکس علی العجله حیوانلرینه بینمکه باشلارلر. خواجه‌نك آتینی‌ده بینك طاشینه حاضرلارلر. اوزنکی‌یه صاغ آیاغنی کچیروب صیچرایجه خواجه‌نك یوزی آتك صاغریسنه کلیر: «افندی یازیق سکا! آته ترس بیندك.» دیدیکلرنده خواجه: «بن ترس دکلم، حیوان صولاقدر.» دیمش.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك «حماد» نامنده حبشی بر تلمیذی وار ایمش. بر کون خواجه‌نك البسه‌سنده‌کی مرکب لکه‌سنی صوردقلرنده: «دون بزم حماد درسه کچ قالمش، قوشوب تره‌لمش‌ده الیمی اوپرکن اوستمه تری طاملادی.» دیمش.

﴿ لطيفه ﴾ بر کون خواجه منبره چیقوب: «مسلمانلر! سزه برشی سویله‌یه‌جکم: اوغللرکز اولورسه زنهار آدینی ایوب قویمایکز؛ زیرا خلقك دیلنده چوقجه سویله‌نه سویله‌نه ایپ اولور.» دیمش.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر وقت آبدست آلمش . بر آیاغنه صو یتشمه‌مش. قاز کبی بر آیاغی اوسته نمازه طورمش : « افندی ! نه یاپیورسین ؟ . » دییه صورانلره : « صول آیاغمك آبدستی یوقدر . » دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ بر آقشام خواجه‌یه بر مسافر کلیر. یاتارلر . کیجه یاریسی مسافر : « افندی ! صاغ طرفنده موم وار . ویرده یاقه‌یم .» دیر . خواجه: « سن دلیمی اولدك؟ بن بو زیفیری قارانلقده صاغ طرفمی نه بیله‌یم ؟ » دیمش.

﴿ لطيفه ﴾ بر کون خواجه‌یه : « سنك طالعك نه‌در ؟ » دیرلر . « تکه‌در . » دیر . افندی! زایچه‌ده هیچ تکه یازمز. » دیرلر . خواجه : «بن چوجوقدم والده‌م طالعمی یوقلاتدی. جدیدر دیدیلر ایدی. » دیر. « افندی ! جدی تکه دکل، اوغلاق دیمکدر.» دیه‌لریله: « به احمقلر! بن ده بیلیرم (جدی)نك اوغلاق دیمك اولدیغنی ؛ فقط آنام بنم طالعمه باقدیرالی قرق ییل اولدی . اوزماندن بری اوغلاق تکه اولمادیمی ؟ » دیمش [١] .

﴿ لطيفه ﴾ برزمان خواجه سیوری حصارده خطیب ایکن صو باشی[٢] ایله غوغا ایدر . ناصلسه او اثناده صو باشی اولور ، دفن ایدرلر. خواجه‌یه : « افندی! کل تلقین [٣] ویر. » دیرلر . خواجه : « باشقه بر خواجه بولك ، بنمله غوغالیدر ، سوزیمی طوتمز . » دیمش .

---

[١] (طالع) طوغان یلدیز دیمك اولوب اسکیدن برچوجوق دوغنجه (منجم)لره کیدرلردی . منجم یلدیزلره باقوب او اثناده هر بری بر حیوان اسمیله یاد ایدیلن یلدیزلردن هانکیسنك برجنه تصادف ایدرسه او یلدیزك خاصه‌سنه کوره ایی، یاخود فنا دییه بر شی سویلرلردی .

[٢] (صو باشی) اسکی تورکجه‌ده عسکرلرك قوماندانی دیمکسه‌ده صوکره‌لری بو عنوان دها کوچوك رتبه‌ده عسکرلره ویرلمشدر . خواجه‌نك عصرنده (ژاندارمه قوماندانی) مقامنده ایمش .

[٣] (تلقین) جنازه کومولدکدن صوکره سؤال ملکلری کلیر. اوکا مسلمانلغنه دائر سؤال صورار . خواجه او سؤاله ویره‌جکی جوابلری تلقین ایدر ، آکلاتیر . هرحالده اوزاده بوتونان آداملره (ایشیکزی بو زمانه بیراقادن وقتیله حسابکزی کوریکز.) دییه طالقینلره ایی بر نصیحتدر .

﴿ لطيفه ﴾ ایکی قومشو بربرینه بیتیشیك خانه‌لرینك قارشیسنده‌کی دکانده اوتورورکن برکوپك کلوب ایکی أوك اورته‌سی حذاسنده‌سوقاغه‌ یسته‌لر. بری : « سنك اویکه یاقیندر ، سن قالدیر » دیر. او بری : « خیر، سنك أویکه دها یاقیندر ، سکا دوشر . » دیه‌رك نزاعی آرتیروب محکمه‌یه کیدرلر . مکر خواجه افندی‌ده قاضینك یانده بولونورمش . قاضی خواجه مرحومله اکلنمك ایچون : « افندی ! بو دعوایی سن فصل ایت . » دینجه خواجه مدعیلره خطاباً بلا تردد : « اوسوقاق طریق عام دکلی؟ او برهوادر ، کیمسه‌نك ملکی اوله‌مز . بو صورتده نه سکا دوشر ، نه بوکا دوشر . اونسه قاضی افندی‌یه دوشر . » دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ برکون خواجه‌نك بوزاغیسنی بوکه‌لك [١] طوتمش. اوته بری قوشارق زرزواتلری خراب‌ایتمش. خواجه‌همان برصوپا یاناﻻیوب اوکوزی دوکمکه باشلامش . « خواجه ! تارلایی بوزاغی خراب ایتدی . بو قباحتسز اوکوزی نه‌یه دوکیورسین ، قباحتی نه‌در ؟ » دیدکلرنده : « هپ صوچ یاشلی اوکوزوکدر . بو اوکرتمه‌مش‌اولسه دونکی بوزاغو بوحاشاریلغی نه بیلسین ؟» دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ برکون خواجه دربنده [٢] کیدرکن بر چوبانه راست کلوب چوبان : « افندی ! فقیه‌میسین؟ » دیر . خواجه طبیعی بر وضعیتله : « أوت » دیر . چوبان : « باق شو دره‌نك ایچنده یاتان جانلره .إبونلره مسئله صوردم، بیله‌مدیلر. هپسنك کله‌سنی اوچوردم. جانی جنته‌کوچوردم. مادام‌که فاقی‌یم دیيورسین، بر مسئله صوره‌جغم جوابی ویر. » دیر. خواجه : « نه‌در سؤالك؟ » دیر. چوبان : « آی یکی ایکن کوچك اولور . صوکره بویور ،

[١] (بوکه‌لك ، بووه‌لك) ایری ، بوز رنکده برسینکدرکه حیوانات اهلیه‌یه مسلط اولور . فنا حالده جانی یاقار . حتی قان چیقارير . حیوان ؛ دلی کبی اولور . قوشار ، زیبلار ، چیفته آتار . دفع ایدنجه‌یه قادار اوغراشیر .

[٢] یوللرك تهلکه‌لی بعض نقطه‌سنده بنا یاپیلوب عسکر اقامه ایدیلن محلدر. مرور زمانله او جوارده کوی تشکل ایدر . بو نامله آنیلیر .

تكرلك اولور ؛ اون بشندن صوكره كوچولور ، هلال قدر قالير ؛ صوكره غائب اولور ؛ او أسكى آيى نه ياپارلر ؟ » دير . خواجه مشرب ملايم صحبتده مهارتنه كووه‌نه‌رك فتورسز برصورتده : « شوقدر شيئى بيله‌مدكمى؟ او أسكى‌ين آيى اوزاتيرلرده شيمشك ياپارلر . كورمزميسين ؟ كوك كورله‌ينجه ناصل قيليج كبى پارلار؟ » دينجه چوبان : « آفرين فقيه ! » ايى بيلدك ؛ بن ده اويله فكر ايدردم . » ديمش .

خواجه — كتير آبدستلكمى آل سمريكى

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه اشكينه بينوب شهر خارجنده‌كى باغچه‌سنه كيدركن يولده صيرتندن آبدستلكى چيقاروب اشكك اوستنه آتار . كنديسى بر ايكى آديم ايلريده آبدست تازه‌لر . باشى بوش حيوانك اوستنده‌كى جبه‌يى كورن بر باغچوان ياواشجه خواجه‌نك جبه‌سنى آلير ، آغاجلر آراسنده غائب اولور . خواجه كلير باقاركه جبه چالنمش ، همان اشكك سمرينى صاللاصيرت ايدر . اشكك

قيچنه خيزليجه بر قامچي ايندیروب : « ناصل چالديردكسه اويله‌جه كتير آبدستلكمي ، آل سمريكي . » ديمشدر .

خواجه — بلكه آغاجدن اوته‌يه يول دوشر ديديكنك رسميدر

﴿ لطيفه ﴾ بر كون محله چوجوقلری بربرلرينه : « كليكز ! خواجه‌يي آغاجه چيقاروب پاپوشلريني آله‌لم . خواجه ايله بر از لطيفه‌لشه‌لم . » ديه قرارلاشديريرلر . بر آغاجك ديبنده : « كيمسه بو آغاجه چيقامز . » ديه شدتلی بر بحثه طوتوشورلر . خواجه اورادن كچركن بحثه قولاق ويروب ايچلرينه قاريشه‌رق : « بن چيقارم ! » دير . چوجوقلرده : «چيقامزسين . چيقيله‌جق كبي كورونور اما هر ييكيدك كاری دكلدر . كيت ايشيكه . » ديرلر . خواجه بر آتش كسيلوب : « چيقامازمی‌يم ؟ چيقامازمی‌يم ؟ بن‌شيمدی سزه كوستريرم . » ديه‌رك همان اتكلريني بلينه چمره‌يوب پاپوشلری صيقی صيقی قوينينه صوقمغه اوغراشير . چوجوقلر : «افندی ! پاپوجی نه‌يه قوينكه صوقيورسين ، آغاجده

پاپوجك نه لزومی وار ؟» دیدكلرنده خواجه : « ای ... نه بیلیرسیكز اولادلر. حاضر یانمده بولونسون . بلكه آغاجدر اوته یه یول دوشر . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ بر كون تیمورلنك خواجه یی جرید اویونه دعوت ایدر . « حیوانه بینسون كلسون ده برازجرید اوینایه لم . » دیر . خواجه نك برقوجه اوكوزی وار ایمش . همان اوكوزك صیرتنه بر پالان اوروب میدانه حاضر اولور . خلق بونی كورونجه قهقهه لری میدانی ولوله یه ویریر . امیر تیمور

خواجه جرید اوینامق ایچون اوكوزه بینوب میدانه كلدیكیدر

حضورینه جلب ایدوب : « خواجه ! جرید اویونده حیوانك غایت چویك اولمه سی وقوش كبی سیكیرتمه سی لازمدر. بو بطال، قالتابان اوكوزه نه یه بیندك؟ » دیدیكده خواجه دیمش كه: « واقعا بش اون سنه در تجربه ایتدیكم یوق ؛ فقط بوزاغی ایكن كوروردم . اویله قوشاردی كه آردندن آت دكل قوش بیله یتشمزدی . »

﴿ لطيفه ﴾ بر كون قيزى أوك آلت قاتنده‌كى بويوك لوش ايزبه‌يه بر شى آلمق ايچون كيرر . باقاركه خواجه بركوپ آرقه‌سنه كيزلنمش ياتييور . « افندى بابا ! بوراده نه ياپيورسين ؟ » دينجه : « آقيزم نه ياپه‌جغم ؟ شو آناكك ألندن غربت ايللرده أوله‌يم‌ده بارى قورتوله‌يم ديه تا ... بورالره قدر چكيلدم كلدم . » ديمش .

خواجه كيلارده كوپ آرقه‌سنه صاقلانوب قيزيله محاوره‌سيدر .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون نصرالدين افندى أونده اوتورور كن بر آدم قاپويى چالار . خواجه : « نه ايسترسين ؟ » دير . بر پارچه آشاغى‌يه كليكز . » دير . خواجه آشاغى اينوب قاپويه وارنجه فقير آدم : « صدقه ايسترم . » دينجه خواجه حدتله‌نوب فقط هيچ طورينى بوزمايه‌رق : « يوقارى كل . » دير . فقير تا كندى اوتورديغى اوست قاته چيقنجه خواجه: « الله ويره . » ديمكله

فقير: « بهی‌افندی ! مادامكه بوش كوندره‌جكدك، نيچون آشاغيده سويله‌مدك ؟»
ديجه خواجه : « يا بن يوقاريده ايكن سن نه ايچون سويه‌مدك‌ده بنی تا قاپونك
اوكينه قدر ايندیردك ؟ » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه ملالری آرقه‌سنده اولديغی حالده جامع
شريفه درسه كيدركن مركبنه ترس بينر. ملالر : « خواجه‌افندی! نيچون بويله
ترس بينوب راحتسز اوليورسين؟ » ديديكلرنده افندی جواباً : « اكر طوغری
بينسه‌م سز بنم آرقه‌مده قاله‌جقسكز . سز اوكده كيده‌جك اولسه‌كز بن
آرقه‌ده قالوب يوز يوزه كله‌مه‌يه‌جكز . ايمدی بويله بينمك اولادر . » ديمش.

خواجه اوكده مركبه ترس بينمش ، آرقه‌ده طلبه كليور

﴿ لطيفه ﴾ مرحوم نصرالدين افندينك بر مقدار آقچه‌سی وارايمش.
بر كون خانه‌سی تنها ايكن بر يری قازار ، كومر . قاپويه قدر كيدر ؛ باقار :
« بن خيرسيز اولسه‌م بونی درحال بولورم . » دير . اورادن قالديرر ، باشقه

يره كومر ، ينه اوزاقدن معاينه ايدوب : « بوده اولمادى . » ديه‌رك باشقه بر يره صاقلار . الحاصل هيچ برينه كوكلى قانع اولماز . مكر خانه‌سنك اوكنده بر تپه‌جك وار ايمش . باغچه‌سندن بر اوزون صيريق كسوب آقچه‌يى طوربه ايله بو صيريغه باغلار . كوتوروب صيريغى‌او تپه‌يه ديكر. آشاغى اينوب يوقارى نظر ايدر . آرتق كوكلى راحت اولوب : « آدم قوش دكلكه اوچه‌ده بونك اوزرينه چيقه . ايى يرينى بولدم . » ديه‌رك كيدر . مكر حرامزاده‌نك برى خواجه‌يى كوزه‌تير ايمش . او كيجه تپه‌يه چيقار ، صيريغى سوكر ، چيقارير . آقچه‌يى آلير . صيريغك تپه‌سنه براز صيغير تزه‌كى سورر . صيريغى ينه يرينه ديكر، كيدر . بر آره‌لق خواجه‌يه آقچه لازم اولمش. صيريغك دبنه كلير ، كورور كه آقچه طوربه‌سيله كيتمش . صيريغك تا تپه‌سنده صيغير تزه‌كى وار. كندى كنديته كمال حيرتله : « بو صيريغه آدم چيقه‌ماز دير ايدم . يا بونك تپه‌سنه صيغير ناصل چيقمش ؟ سبحان الله ! بو بر غريب ايشدر! » ديبوب باشنى صاللارمش . رحمة الله عليه.

❊ لطيفه ❊. بر وقت بر كويلى خواجه مرحومه بر طاوشان كتيرير. خواجه كويلى‌يه الدن كلديكى قدر عزت واكرام ايدر . بر هفته صوكره ينه كلير . خواجه طانيه‌مز : « كچن هفته سزه طاوشان كتيرن كويلى‌يم. » دير . خواجه كولر يوز كوستروب چوربا چيقارير : « طاوشان صويندن چوربايه بويورك ! » ديه اوفاق بر لاف دوقوندورر . بر قاچ كون صكره اوچ درت كويلى كلوب مسافر اولمق ايسترلر . خواجه : « سز كيملرسكز ؟ » ديه صورار : « طاوشان كتيره‌نك قومشولرى‌يز . » ديرلر . خواجه بونلره‌ده لقمه چيقارير ، مهمان ايدر. بر هفته صوكره ينه بر قاچ كيشى كليرلر . خواجه بونلره‌ده صورار: «طاوشانى كتيرن كويلى‌نك قومشوسنك قومشوسى‌يز .» ديرلر. خواجه: « خوش كلديكز! » ديبوب اورته‌لق قارارمه‌دن همان اوكلرينه برطاس صو كتيرير . كويليلر طاسه حيران حيران باقدقدن صوكره : « افندى ! بو نه‌در ؟ » ديمه‌لريله خواجه دخى : « طاوشانك صوينك صوينك صوييدر . ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ بروقت خواجه خسته‌لانير . قومشو قادينلری ایشیدوب خاطر صورمغه كليرلر . خواجه‌يی ایجه بولوب قادينلردن بری لطيفه قصديله : « افندی ، الله تجندن ويرسين . شايد سكا بر امرحق واقع اولورسه نه‌ديه‌رك ياس طوته‌لم ؟ » ديه صورنجه خواجه او حالنده‌ده لطيفه‌اشمكدن وازكچمه‌يوب : « قادينلرك صحبتنه طويمازدی ديه آغلايكز . » ديه‌رك قادينلری كولدورمشدر .

خواجه‌يی قومشو قادينلرك عياده‌سيدر

﴿ لطيفه ﴾ بركون خواجه أوينه كايركن بر قاج طالب علمه راست كلير : « افنديلر ! بوكيجه بزه كيده‌لم ، بابا چورباسنی بزده ایچه‌لم . » دير . طلبه : « پك كوزل ! » ديوب خواجه‌نك آرقه‌سنه دوشر ، أوه كليرلر . خواجه : « بويورك ! » ديوب اوطه‌يه چيقارير . ايچری كيرر : « قاريجغم ! بر قاچ مسافر كتيردم . بز طاس چوربا ويرده ييه‌لم . » ديمكله زوجه‌سی : « آه افندی ! أوده ياغمی وار ؟ پرنجمی وار ؟ مصرف كتيرديكك وارمی كه چوربا ايسترسين ؟ »

جوابنی ویرر. خواجه محزون اولوب: «قادین! ویر اورادن بکا چوربا طاسنی.» دیر. طاسی آلوب طلبه‌نك یانینه کله‌رك : « افندیلر! تعییب ایتمه‌ییکز! اکر بزم أوده یاغ ، پرنج اولسه‌یدی سزه شوطاس ایله چوربا چیقاره‌جق ایدم.» دیمکله طلبه کولوشه‌رك چکیلمش کیتمشلر .

خواجه ـــ نه‌مه لازم ؟ صاری آشی ییین کیرسین کرد ده !

﴿ لطیفه ﴾ خواجه أولنه‌جکی آقشام أشی دوستی دعوت ایدرلر . هرکس بر ایچر. خواجه‌یی چاغیرمغه اونوتورلر. أك سه‌ودیکی زرده‌دن محروم قالنجه خواجه طاریلیر ، چیقار کیدر . بر آرالق خواجه‌یی آرارلر بوله‌مازلر. اوته‌یه بری‌یه آدملر صالدیررلر . بیك مشکلاتله اوزاق بر محلده یاقالار کتیررلر. ارکان عائله‌دن بعضیلری: « کل آ جانم! نره‌ده‌سین ؟ کردکه کیره‌جکسین. ایکی ساعتدر سنی آرایورز . » دینجه خواجه طارغین بر صورتله : « نه‌مه لازم ؟ صاری آشی ییین کیرسین کردکه ! » دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه قاضی ایکن ایکی آدم کلوب بری : « شو آدم بنم قولاغمی ایصیردی.» دیه دعوا ایدر. دیکری ده: « خیر افندم کندیسی کندی قولاغنی ایصیردی.» دیه جواب ویریر . خواجه : « برازدن کلیکزده سزه جواب ویره یم. » دیدکدن صوکره حرمه کیروب کندی خصوصی اوطه سنه چکیله رك: « باقه یم انسان کندی قولاغنی ایصیره بیلیرمی؟» دیه قولاغنی چکوب

خواجه ـــ ایصیریر اوغلم ! ایصیریر؛ حتی دوشرده باشی بیله یاریلیر !

اوغراشیرکن صیرت اوستی دوشر ، باشی بر مقدار چیزیلیر. بر بز باغلایوب محکمه یه چیقار . ینه دعواجیلر کلوب مدعی خصمنك جوابنی جرح ایله مك صددنده: « افندم قاضی افندی انصاف ایدیکز. هیچ بر آدم کندی قولاغنی ایصیریرمی ؟ » دینجه خواجه مرحوم: « ایصیریر اوغلم ! ایصیریر ؛ حتی دوشرده باشی بیله یاریلیر ! » دیمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه ينه بر كون تيمورك قوناغنه واريږ. بونى برقالتابان آته بينديروب معيتنده آوه كوتورور . آو اثناسنده ياغمور ياغمغه باشلار . هركس آتلرينى تپوب قرارکاهه واريرلر . خواجه‌نك آتى يورومه‌ديكى جهتله بالطبع قاچه‌مز · همان چپلاقلانوب اثوابنى آلتينه آلير . يولده ياغمور كسيلنجه البسه‌سنى كييوب منزلكاهه ايريشير . پادشاه خواجه‌يى ايصلانمامش كورونجه سبب وحكمتنى سؤال ايلر . خواجه : « انسان بويله ييكيت آتك اوستنده

خواجه‌نك البسه‌سنى آلتينه آلوب چپلاق آته بينمه‌سيدر .

ايصلانيرمى ؟ ياغمور باشلايتجه همان بر اوزنكى چالدم . بنى قوش كبى منزله ايريشديردى . » دير. پادشاه تعجب ايدر. امر ايدر، او حيوانى باش طاوله‌يه باغلارلر . او اثناده ينه آوه كيدرلر . پادشاه او آته بينر . او كون ينه ياغمور ياغار . خواجه و سائرلرى حيوانلرينى تپوب همان قرارکاهه ايريشيرلر . پادشاه او تنبل آت اوزرنده مكمل صورتده ايصلانير، كيچ وقت منزلكاهه واصل

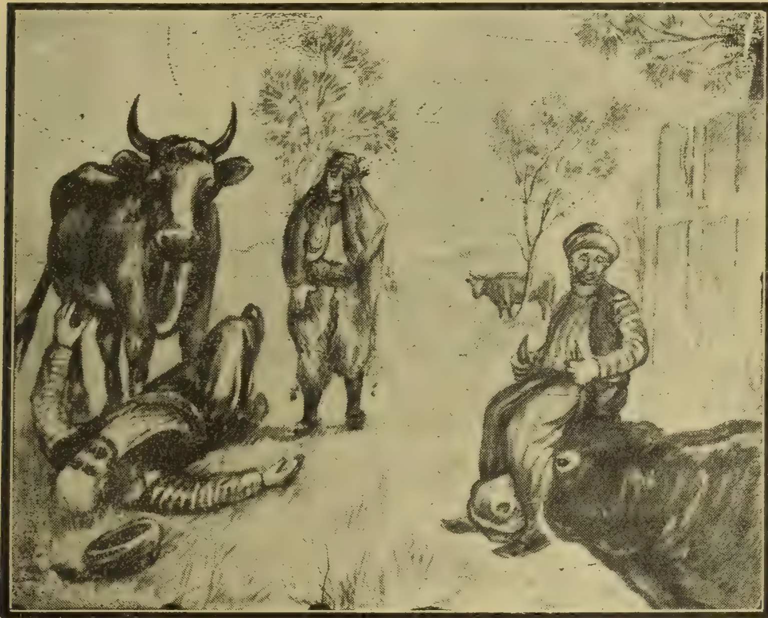
اولور . ایرتسی کون خواجه‌یی چاغیرتوب تکدیر ایده‌رك: « سکا یاقیشیرمی؟ بکا یالان سویلدك ، آلداتدك ، بنی قیرده صوجوق کبی صیرصیقلام ایتدك . » دیدیکده خواجه : « جانم نه طاریلیورسین. سن‌ده بنم کبی البسه‌کی صویونوب آلتیکه آله‌رق حفظ ایده‌یدك ویاغمور بیتدیکنده تکرار کیینسه‌ایدك ایصلانمزدك. بنم کبی قوپ قورو البسه ایله کلیردك . » دیمشدر .

خواجه‌نك چیپلاق سیوری حصاره کیتدیکیدر

﴿ لطیفه ﴾ بر صباح ایرکندن قاپوسنك اوکنده بر آرابه‌نك کندی وطنی اولان سیوری حصاره کیتمکده اولدیغنی خواجه آکلانجه همان یاتاقدن فیرلایوب کوملکله آرابه‌یه آتلار. خواجه محترم ومظنه‌دن برذات اولمغله ایشینه قاریشمزلر. کویه یاقلاشدقلرنده آرابه‌جیلر برآدم قوشدوروب خواجه افندینك کلمکده اولدیغنی خبر ویررلر . بوتون کویلی قارشی چیقوب خواجه‌یی چیریل چیپلاق کوره‌رك: « افندی! نه‌در بوحال؟ » دیه حیرتله سؤال ایله‌مه‌لریله خواجه رحمة الله علیه : « سزی بك سودیکمدن ألبسه کیمه‌سنی اونوتدم . » دیمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك ايرى و هيبتلى بر اوكوزى اولوب ياى كبى قوجه‌مان ايكى دانه بوينوزى وار ايمش . هر زمان حيوان خركله‌دن صالينه صالينه عودت ايلركن ايكى بوينوزينك آراسينه بينمكه خواجه‌نك ايچى تيتره‌ر ايمش. كندى كنديته : « آه شونك ايكى بوينوزى آراسينه اوتورسه‌م، اللرمله بوينوزلرندن طوتوب شويله بر طولاشسه‌م. » ديه خوليالر قورارمش. بر كون

خواجه‌نك اوكوزك ايكى بوينوزى آره‌سينه بينوب دوشمه‌سيدر

اوكوز حاوليده ياتوب طالغين طالغين اويوقلاركن خواجه فرصتدر ديوب اوصوله اوكوزك آلنينه اوتورور اوتورمز اوكوز فنا حالده خويلانه‌رق بردن بره صيچرار ، خواجه‌يى قالديرر يره چالار . خواجه بينى اوزرينه تكر مكر يووارلانوب دوشر ، عقلى باشندن كيدر. اوراده بيغيلير قالير . قاريسى كلوب خواجه‌يى او حالده كورونجه هلاك اولمش صانير ، آغلامغه باشلار . بر زمان صوكره خواجه كوزلرينى آچه‌رق قاريسنى آغلار كورنجه : « آغلامه قاريجغم . واقعا خيلى زحمت چكدم آما هله آرزومه نائل اولدم يا ! » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه برقاچ طلبه‌يه‌راست كلوب: «بويورك، بزه كيده‌لم.» ديه‌رك أوك قاپيسنه قدر كتيرر: «سز آزيجق بوراده طورك.» ديه ايچرى كيروب حرمنه بربهانه ايله‌صوفته‌لرى صاومه‌سنى سويلر. حرمى قاپى آرقه‌سندن كويا بيلمه‌مزلكدن كله‌رك‌نه‌ايسته‌دكلرينى صورديقدن صوكره : «افندى يوق.» دير. صوفته‌لر: « آجانم . شيمدى برابر كلدك . او بزى زورلادى كتيردى.»

خواجه‌نك پنجره‌دن باشنى چيقاروب طلبه ايله محاوره‌سى

ديرلر . قادين خواجه‌نك خانه‌ده اولماديغنده اصرار ايدر . نزاعى آرتيريرلر . خواجـه صبر ايده‌ميوب پنجره‌دن باشنى اوزاته‌رق : « به افنديلر ! نه مجـادله ايدرسيكز ؟ بلكه قاپى ايكيدرده برندن چيقمش كيتمشدر ! » ديمكله صوفته‌لر كولوشه‌رك كيدرلر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك حرمى طوغوره‌جق اولور . صـانجيلر ايچنده قيورانه‌رق اسكمله اوزرنده برايكى كون قالير، طوغوره‌مز. ايچريدن قادينلر:

« افندی بر دعا ویا بر چاره بیلیرسه‌ك یابه‌لم‌ده چوجوق طوغسون. » دیمه‌لریله خواجه : « بن اونك علاجنی بیلیرم . » دییه همان بقاله قوشوب بر آز جویز آله‌رق طوغرو ایچری کیرر وایسکمله‌نك آلتینه جویزلری دوکه‌رك: «شیمدی اوغلان جوزلرك سسنی طویار طویمز اوینامغه چیقار . » دیمشدر .

خواجه‌نك زردالی آغاجنده اوتمه‌سی ، باغچه صاحبنك آشاغیدن حیرتله تعریض ایتمه‌سی .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر کیمسه‌نك باغچه‌سنده‌کی زردالی آغاجنه چیقوب زردالی یرکن صاحبی کله‌رك: آغاجده نه ایشك وار؟ » دییه صورار. خواجه: « بلبلم ، اوتییورم.» دیر . حریف : « اوت باقه‌لم ، ایشیده‌لم. » دیر. خواجه اوتمه‌یه باشلار . حریف اختیارسز کوله‌رك : « بلبل بویله‌می اوتر ؟ » دیینجه خواجه: « عجمی بلبل بوقدر اوتر . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ بر کیجه آی آیدینلغنده خواجه قویودن صوچکه جك اولور، باقارکه آی قویونك ایچنده‌در. چیقارمق ایچون ایپه چنکلی طاقوب صارقیتیر. تصادفاً چنکل بر طاشه طاقیلیر. خواجه اولانجه قوتیله ایپی چکمکله چنکل قورتولوب خواجه صیرت اوستی دوشونجه باقارکه آی کوك یوزنده‌در: « حمد وثنا اولسون ! چوق زحمت چکدم اما هله آی‌ده یرینه کلدی یا . » دیمش .

روایت اولونورکه

خواجه مرحوم «نورالله قبره» هر علمده ماهر وهر فنده کامل ایمش[۱]. لکن طلبه کندیسندن درس رجا ایلدکلرنده : « قدوری اوقویه‌لم. » دیرلرسه اوقوتور ایمش . باشقه بر کتاب ایسته‌یه‌جك اولورلرسه اوقوتمز ایمش . بعض ارباب وقوف دیمشدرکه : خواجه قدوری اوقوتور ایکن کشف و کرامت صاحبی اولمش . قدوریٔ شریف اوقوتمغه وقف انفاس بویوردقلرینك سر وحکمتی بو ایمش . رحمةالله تعالی رحمة واسعة [۲] .

اسکیدن بری طبع اولونه‌رق خلقك النده تداول ایدن مشهور (لطائف خواجه نصرالدین) کتابی بورایه قدردر. برقاچ حکایه‌سی موافق کوروله‌یه‌رك درج ایدلمه‌مشدر .

---

[۱] هر علم وهر فن دیدیکی او زمانده اوقونمه‌سی مجبوری طوتولان اون ایکی فندرکه (صرف ، نحو ، منطق ، معانی ، اصول ، فقه ، تفسیر ، حدیث) دن‌ماعدا (حکمت ، هندسه ، نجوم ، موسیقی ، اخلاق) الخ کبی علملردن بعضلرینی‌یکدیکرینه متداخل‌عدایدرك‌اون‌ایکی‌عدایدرلر. بعضاده(خواص، نیرنجیات، شعبده) کبی‌اصللی اصلسز اسکیدن قالمه علملری قاته‌رق (اوتوز ایکی فن) ه چیقاریرلر .

[۲] (قدوری) فقه‌صننی‌مختصراتی میاننده اك‌نافع براثر اولوب مؤلفی‌ده اجله‌دن اولمغله علما او زمان کاملاً بوکتابی‌اوقوتورلر ایدی. اونکچون متعدد شرحلری واردر.

« لطائف خواجه نصرالدين » كتابنه ذيلدر

بوندن اون بش سنه اقدم اليمه كوزل تعليق خطله يازلمش بر مجموعه كچمشدي كه شعرادن، عرفادن بر ذاتك مجموعه‌سي اولديغي آكلاشيليوردي . مندرجاتندن برعصردن داها اول يازلديغي آكلاشيليوردي. خواجه‌نك مطبوع لطائف كتابنده اولمايان و فقط افواهده خواجه‌يه اسناد ايديله كلن بر طاقيم لطائفي حاوي اولديغي جهتله اشبو اثريمزه درج ايله‌دك :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر آره‌لق قونيه‌ده بولونوركن بر طور احترازي ايله : « غالبا زوجه‌ك وفات ايله‌مش. » ديمشلر. خواجه قيدسزجه بر لسانله: « أولمه‌سه‌ده ذاتاً بن اوني بوشايه‌جقدم . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بركون اشكني قوشدوروركن دوشمش. چوجوقلر: « آ... خواجه اشكدن دوشدي. خواجه اشكدن دوشدي. » ديه صاراقه‌يه آلمه‌لريله خواجه هيچ بر شي اولمامش كبي : « آ چوجوقلر ! دوشمه‌سه‌م‌ده ذاتاً بن اينه‌جكدم . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه داغده اودون كسوب اشكنه يوكلتمش. بالطه‌يي، آباسني مركبك اوستنه آتوب : « بن طاغ يولندن كيده‌جكم [۱]. سن طوغرو يولدن كل . » ديوب كيتمش . أوه كلش ، باقمش كه اشك كلمه‌مش . قاريسيله:
ــ اشك كلديمي؟ خير كلمدي. ــ ماشاءالله! بن اشكدن اول كلشم. ــ يولنده قونوشدقدن صوكره بر مدت اشك كلمه‌يوب كجيكنجه : « واره‌يم ، باقه‌يم . اشك نرده قالدي ؟ » ديه‌رك طاغه وارير . باقاركه اشك بيراقديغي يرده اوتلايور . اما اوستنده آبا ايله بالطه يوق. همان اشكك اوزرندن اودوني يقوب سمري صالله صيرت ايدر . اشكده : « سن حالا قوديغم يرده اوتلايورسين .

[۱] چونكه طاغ يولي يوكلي حيوان كچه‌جك صورتده منتظم دكلسه‌ده يايان آدملر ايچون كسديرمه اولور .

هایدی اویله ایسه آبا ایله بالطه‌یی کتیرده ، سمریکی آل . » یولنده حدتله ، شدتله سویله‌نه‌رك آلیر یورویی ویریر [١] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك اشکی أولمش . قاریسی : « بر اشکه محتاجز . هایدی پازاردن براشك آل . » دیه ألینه آلتی‌غروش ویرمش. خواجه‌پازاردن آلدیغی اشکك یولارینی چکوب آردینه باقمادن یولینه دوام ایدرکن ایکی کلخان بکی سوزله‌شوب‌یواشجه اشکك یولارینی صییرلر. بری اشکی پازاره کوتورور. پاره‌سنی پایلاشمق اوزره صاتار . دیکری یولاری باشنه کچیروب خواجه ایله برابر خانه‌نك قاپوسی اوکنه کلیرلر . خواجه آردینه دونوبده اشك یرینه برآدم کورونجه فوق‌العاده شاشالار : « باقسه‌ك آ ، آیول ! سن نه‌جیسین ؟ » دینجه هین اوغلی سوموکنی چکه‌رك ، کوزلرینی بوزه‌رك ، سسنه‌ده حزین بر طور ویروب: «آه افندم ، جاهللك ! ناصلسه آنامك حضورنده بر اشکلك ایتدم . آشیری درجه‌ده جانی یاقدم . والده‌م ده : [دیلرم اوغلان اشك اولاسین.] دیه انکسار ایله‌مکله درحال اشك اولدم . بنی پازاره کوتوروب صاتدیلر . سز آلدیکز . سزك یمن وبرکتکزله شیمدی آدم اولدم . » دیه خواجه‌یه برچوق تشکرلر ایله‌مش. خواجه‌ده: « هایدی برده‌ها اویله کلخانیلك ایله‌مه! » یولنده نصیحت ایله‌یوب صالی ویرمش. ایرته‌سی کونی تکرار اشك آلمق ایچون پازاره وارمش. باقشکه دونکی آلدیغی اشك ینه جانباز النده طولاشیور. خواجه همان مرکبك قولاغنه أکیلوب کوله‌رك : « کیدی کوفته‌خور ! غالبا سوزیمی دیکله‌مه‌یوب والده‌کی ینه طاریلتمشسین ! » دیمشدر [٢] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك خانه‌سنه خیرسز کیرمش . خواجه یوك ایچنه صاقلانمش . خیرسز خانه‌یی یوقاریدن آشاغی آرامش طارامش . چالاجق برشی بولامامش : « عجبا یوکده برشی وارمی ؟ » دیه قاپوسنی آچنجه کورورکه

---

[١] بو حکایه بالاده مختصر بر صورتده کچدی . حالبوکه بو دها اطرافلی، دها مکمل یازلمش . همده : « سن حالا قودیغم یرده اوتلایورسین . » مثل مشهورمزك منشأنی‌ده کوستریور . اونکچون بونك‌ده تحریری مناسب کورولدی .

[٢] توفیق بکك (لطائف خواجه نصرالدین) نده‌ده واردر .

خواجه آیاقده دیم دیك طورویور . خیرسز خلجانندن شاشیروب : « سز بوراده‌میسکز ؟ » دیمکله خواجه او فتورسز شاقلابانلغیله: « أوت! سندن اوتاندیغمدن بورایه صاقلاندم . چالاجق بر شی بولامادیغمکه چوق اوتاندم . عفو ایدرسیکز . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك خانه‌سنك آلت قاتنده (دهلیز) دینیلن بوش ولوش محلده بر یوزوك غائب اولمش ، بوله‌مامش . چیقمش قاپوسی اوکنده آرارکن قومشوسی سؤال ایدوب ایچریده یوزوك غائب ایتدیکنی آکلایجه: « اوصورتده ایچریده آراسه‌کا !. » دیمکله خواجه : « آ قارداشم! بیلیرسین بزم أوك ایچریسی پك قاراکلق ، اوراده یوزوك کورونمز . اونکچون بوراده آرایورم . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه چیفت سوررکن قایش قیرلمش. باغلایه‌جق برشی بولامایوب باشنده‌کی صاریغی اوچ قات ایدرك باغلامش. اوکوز زورلانجه درحال صاریق اوزولمش . خواجه أك صاغلام صیریمك وظیفه‌سی یوکله‌تیلن تولبندك شوحالنه باقوب : « باقیندی دودوکم ؛ قایش نه‌لر چکر ؟ » دیمشدر [١] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه دلیقانلیلغنده بر بوستانه کیروب قاوون قوپاریرکن[٢] بکجی کوروب اوزاقدن هایقیرمش : « هی ! . . اوراده نه ایشك وار ؟ چیق بوستاندن ! . » دیمش . خواجه‌ده : « بویوك آبدستمی بوزویورم . » دیه جواب ویرمش . حریف کلوب : « هانی یا قباحتك ؟ » دینجه اوراده بر تازه صیغیر ترسی وارمش اونی کوسترمش . بکجی : « بەهی آدم ، اوصغیر ترسیدر . » دنجه خواجه : « یا سن راحت ، راحت آدام کبی ترسله‌مکه بیراقدکمی ؟ » دیمشدر .

---

[١] (لطائف لامعی) ده دخی مسطوردر .

[٢] آناطولینك عادت قدیمه‌سندندرکه یمیش ، بوستان قبیلندن شیلره اهمیت ویرمزلر . صاحبنه طانیشمه‌دن برینك باغچه‌سنه کیروب قوپاریرلر . برقابه طولدوروب کوتورولمزسه نه‌قدر ینلسه بأس کورولمز . اکثریا باغچه صاحبلری سس چیقارماز اما بعضلری‌ده سویله‌نیر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مملکتده قاضی ایمش. بریسی فریاد ایدرك: «طانبوریمی چالدیردم ایدی[١]. چارشیده فلان آدمك ألنده بولدم. بکا آلیویریکز.» دیدی. خواجه دخی محضر[٢] ایله حریفی کتیرتوب سؤال ایلدکده: «بوطانبوری بن دیار آخرده صاتین آلدم.» دیدی. خواجه شاهد ایسته‌یوب حریف کتیردیکی شاهدلری حضوره چیقاردی. خواجه: «آغالر سز نه‌یه شاهدسکز؟» دینجه: «بو طانبور بو آدمکدر. اوست پرده‌سی قیریقدر. بورمه‌لری غایت کوشکدر و آلتی تللیدر.» دیه شهادت ایدوب فی‌الواقع عینی ظهور ایتمکله طانبوری مدعی‌یه حکم ایده‌جکی وقتده ذی‌الید[٣]: «بوشاهدلر تزکیه[٤] اولونسون؛ زیرا بری اوغلان پزه‌ونکیدر، بری عورت پزه‌ونکیدر.» دیه جرح و رد ایتمك ایسته‌مکله خواجه: «بهی آدم! تزکیه‌یه نه حاجت؟ طانبور دعواسنده بوشاهدلردن اعلاسی اولمز!» دیمش.

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌یه تیمورلنك دیمش که: «خواجه بیلیرسین که خلفای عباسیه‌دن هر برینك عنوانی کیمی موفق بالله، کیمی متوکل علی‌الله، کیمی معتصم بالله هپ بویولده ایدی. بنده اونلرك میاننده کلسه‌یدم؛ بنم عنوانم نه اولوردی؟» خواجه درحال دیمشکه: «ای صاحبقران هیچ شبهه ایتمه‌یکز که سزککی محقق صورتده «نعوذ بالله» اولوردی[٥].

---

[١] طانبور آناطولیده اوچ تللی وبر آرشون قدر بوینده طانبور یاورو‌سنه اطلاق ایدرلر. بعضاً آلتی تللی‌ده اولور. فارسیسی (سه‌تار) و (ششتار) در. (چورا) دخی دینیلیر. الیوم (طانبوره) دیرلر.

[٢] محضر = قاضینك رسمی خدمه‌سی اسمیدر.

[٣] ذی‌الید = دعواده مدخلی اولان یعنی دعواجی.

[٤] تزکیه = شاهدك طوغرو، تمیز آدم اولدیغی آراشدیروب تحقیق ایتمك.

[٥] بوحکایه (سلطان محموده سعید افندی میاننده جریان ایلدیکی مروی ایسه‌ده مأخذیمز لااقل بر ایکی عصر مقدم (نصرالدین وتیمورلنك) ه عطفله حکایه ایتمش. استانبولده علمیه‌دن بر ذاتك مجموعه‌سی اولدیغی ظنی غالب اولان او ذاته دیمك که لااقل دها یارم عصر ایلری‌یه عائد برکیمسه طرفندن بویله نقل ایدلمشدر. والله اعلم.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك اكسه‌سنه برحريف برسيلله اورمش . خواجه آرقه‌سنه دونوب باقينجه : « عفو ايدرسكز . سزی تكليفسز دوستلرمدن برينه بكزه‌تدم . » ديمشسه‌ده خواجه ياقاسنی بيراقمايوب سوروكله‌يه‌رك محكمه‌يه كوتورمش . قاضی‌يه شكايت ايتمش . مكر او حريف قاضينك احبابی ايمش . قاضی حريفی چاغيرتوب : « هايدی خواجه ! سن‌ده بوكا برسيلله اور ! »

خواجه قاضی‌يه برسيلله عشق ايله‌يوب جزای نقدی‌يی صاييشديغيدر

ديمش . خواجه راضی اولمامش . قاضی : « اويله ايسه خواجه افندی ! حقك بر آقچه‌در . هايدی افندی جزای نقدی اولمق اوزره برآقچه كتير . خواجه افندی‌يه ويره‌لم‌ده سزی حقلاشديره‌لم . » ديه‌رك حريفی آشيرمش . خواجه ساعتلرجه بكله‌يوب حريفك صاووشديرلديغنی آكلاينجه قاضينك طالغينلغندن استفاده ايدوب : « يا ستار ! » ديه‌رك قاضينك بوينه لوندانه برسيلله عشق ايتمش

و : « افندی حضرتلری بنم دها انتظاره وقتم یوق . او برآقچه‌یی او آدمدن سن آل . » دییه‌رك صاووشوب كیتمشدر . [١]

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌یه : « قاریكك عقلی ضایع اولمش . » دیمشلر . خواجه درین درین دوشونمكه وارمش . « نه دوشونیورسین ؟ » دییه صوردقلرنده : « واللهی بزم قارینك اصلندن عقلی یوغیدی . عجبا نه‌سی ضایع اولدی ؟ اونی دوشونیورم . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه قاریسنی بوشامق ایچون محكمه‌یه وارمش . قاضی: « قاریسنك، باباسنك اسملری ضبط اولونسون. » دیمكله خواجه‌یه صوردقلرنده: « بیلمم ! » دیمش . قاضی: « قاچ سنه‌لك زوجه كدر ؟ » دییه سؤال ایدوب خواجه‌دن : « برقاچ سنه اولدی . » جوابنی آلمغله : « به آدم ! سنه‌لردن بری انسان قاریسنك آدینی اوكرنمزمی ؟ » دیجه خواجه‌ده : « مرادم چكینمك دكل ایدی كه آدینی صورایم ! » دیمشدر [١] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه طام آقتاریركن بردیلنجی : « آزیجق آشاغی‌یه بیورك سزكله برصحبتم وار . » دییوب خواجه‌یی تاآشاغی‌یه ایندیرمش . آشاغی اینجه حالنه آجیندیره‌جق برمقدمه‌دن صوكرا صدقه ایسته‌مش. » خواجه الندن طوتوب عزت واكرامله طامه چیقارمش : « الله ویره قوزوم . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌یه زوجه‌سی ایپلیك پیشیرمك ایچون كولخان كولی ایصمارلامش . الینه‌ده برطوربه ویرمش . برهفته‌در كولخان یانمادیغندن كول بوله‌مامش . یولده كلیركن یانغین یرنده براز اكسر بولوب طوربه‌یه قویمش . آوه كلوب قادین: «هانی كتیردكمی؟» دیینجه خواجه‌طوربه‌یی الینه‌طوتوشدیرمش. قادین آلوب دمیر شیقیرتیسنی ایشیده‌رك سیلكمش ، اكسرلر دوكولمش. قادین كمال حیرتله : « بونه افندی ؟ » دیینجه خواجه دیمشكه : به جاهل قاری !

[١] بوحكایه (حكایات ودادی) ده دخی مسطوردر .

[١] معلومدركه علی‌الخصوص‌طشره‌ده زوج زوجه بربرلرینك آدینی اصلاچاغیرمزلر اوائل تأهلده بر ایكی دفعه اسملری ذكر اولنورسه‌ده صوكره اونوتولور ، كیدر .

سنك اوكا عقلك ايرمز . اوقور يازارلر آراسنده [اكسر ايچون حكم كل واردر.] [١] ديه بر قاعده واردر. ديمك كه اكسرده كولك يرينى طوتار[٢].

[صوكره قادين نه ديمش ؟ ـ بالطبع حيران حيران بر مدت افنديسنك يوزينه باقدقدن صوكره ايكى طرفنه باشنى صاللامشدر .]

❊ لطيفه ❊ خواجه كيجه يارِيسى قاريسيله قونوشوركن بر آياق پاطيرتيسى ايشتمش . صوصوب ديكله‌مكه باشلامش. اواثناده خواجه‌نك اوغلاغى مه‌له‌مش . خيرسزلر ديمشلركه : « بو كيجه أليمزه بر كله‌پير كچمه‌دى . بارى شو خواجه‌نك أوينه كيره‌لم . اويقوده ايكن باصديروب خواجه‌يى أولدوره‌لم . اوغلاغى‌ده كسوب ييه‌لم . قاريسنى‌ده قاچيره‌لم . مالنى اوغورلايه‌لم. » اواثناده خواجه حيزلى حيزلى اوكسوروب كورولتى پاطيردى ياپمش، خيرسزلر قاچمش. قاريسى : « غالبا قورقوكدن اوكسوردك ، پاطيردى ياپدك . » دينجه خواجه ديمشكه : « اويله يا ! سكا كوره نه وار ؟ اونك اوراسنى اوغلاقله بكا صور. »

❊ لطيفه ❊ خواجه خانه ياپديرمق ايچون برمعمار كتيروب حريف : « شورايه بر اوطه ، شورايه برصوفه ، بورايه بر كيلار ياپمه‌لى . » ديه آشاغى يوقارى كزركن ناصلسه ييلنمش. خواجه: «بوراجغه‌ده بر آبدستخانه‌ياپمه‌لى ديمش[٣].»

---

[١] (اكثر ايچون‌حكم كل واردر) يعنى هرهانكى شيئك اكثريسى برنقطه‌ده متفق ايسه جمله‌سى اونقطه‌ده متحددر ديه حكم ايديله‌بيلير. هرهانكى قومك اكثريسى برفعلده ، بر اعتقادده متفق ايسه هپسى اونلرى مروجدر ديه حكم اولونه‌بيلير . املاده (اكثر) ايله (اكسر) ، (كل = هپ ، جمله ، همه) ايله (كول = رماد ، خاكستر) آره‌سنده فرق وار ايسه‌ده تكلمده بالطبع فرق اولماز . بزده لطائف نكات أدبيه‌ده اوقدر اينجه أله‌يوب صيق طوقومز. خواجه (اكثر ـ اكسر؛ كل ـ كول) آره‌سنده بر مناسبت جزئيه بولمش ، بوسوزى صرف ايتمش . ايشته اوقدر . والعهدة على الراوى .

اكسر = دوغروسى (يك سر) دركه دوز باشلى دمير چيوى ديمكدر . چاتال باش چيوى دكلدر .

[٢] توفيق بكك نشر ايلديكى (لطائف خواجه نصرالدين)ده دخى مسطوردر .

[٣] بوحكايه باشقه‌لرينه‌ده عزو ايديلير .

﴿لطيفه﴾ خواجه‌يه: «يوز ياشنده‌كى آدامك چوجوغى اولورمى؟» ديمشلر. «يكرمى، اوتوز ياشنده تازه قومشولرى اولورسه اولور.» ديمش.

﴿لطيفه﴾ خواجه‌نك قومشوسى بر قازان چالديرمش. برينك ألنده بولونوب خواجه‌يى شهادته كوتورمش. قاضى: «بو قازان بو مسلمانك اولديغنى سن بيليورميسين؟» ديه خواجه‌يه صوردقده: «اوت، كيل قوطولنى [١] زماندن برى بيليرم. بونك النده بويومشدر.» ديمشدر.

﴿لطيفه﴾ خواجه دكيز كنارنده غايت صوصامش. ايكى آووجنى طولدوروب بر يوتومده ايچمش. آغزينى بوروشدورمش. بوغازى ياتمش. معده‌سى آللاق بوللاق اولمش. براز ايلرى كيدوب بر قاياقده بر طاتلى صو بولمش. قانه قانه ايچمش وطاقيه‌سنى طولديروب كوتورمش، دكيزه دوكمش: «يوف سنك عظمتكه! بيهوده كوپوروب قابارمه. صو ديديكك ايشته بويله اولور.» ديمشدر.

﴿لطيفه﴾ خواجه‌يه: «جنازه‌يى كوتورركن تابوتك اوكنده‌مى بولنمه‌لى، آردينده‌مى؟» ديه صورمشلر: «ايچنده بولونمايكده، نره‌سنده بولونورسه‌كز بولونك.» ديمش [٢].

---

[١] (كيل) فارسى (كل) كاف فاريسنك كسرى ولامك سكونيله تلفظ ايديلن كلمه‌دن توركجه‌مزه منقول اولوب فى الاصل چامور ديمكدر. بوراده مقصد برنوع ياغلى مائى رنكده طوپراق معدنى در كه اسكيدن ساده ويا ايچنه كل، مسك، عنبر قاريشديره‌رق قالب ياپارلردى. صابون يرينه قوللانيرلردى. حالا آناطولى ايچريلرنده قوللانيرلر. (كيل قوطوسى) حمام طاقيمى ايچنه باقير قوطو ايچنده صابون مقامنده كيل قورلردى. ايشته او قوطودر. اغنيانك كوموشدن بيله اولوردى. كل ايله قاريشديرلمش كيل قالبى حقنده سعدينك: (كلى خوشبوى درحمام روزى. رسيد ازدست محبوبى بدستم) منظومه‌سى پك مشهوردر. بو (كيل) برنوع ياغلى طوپراق معدنى اولمغله بعض آدملر، على الخصوص حامل قادينلر مبتلاسى اولوردى. بن آناطولى‌ده كيل مبتلاسى قادين بيليرم كه بولدقچه متصل يردى.

[٢] بو حكايه پك اسكى كتابلرده ظرفاى اسلافه اسناد اولونمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم برايش ايچون بروسه‌يه كيدر . حكومت دائره‌لرنده اوقدر اوغراشير، ايشى اولماز . بريسى : « اكر صباح نمازينى قرق كون اولو جامعده محراب يانـنده قيلارده ، قرق برنجى كون مناجات ايدرسه‌ك ايشك اولور . » دير . خواجه بويله ياپار . ينه مقصودينه موفق اوله‌ماز . بر صباح اولو جامع جوارنده (كوچوك مسجد) ه كيدر، عقيب صلاتده صدقله مناجات ايدر . بحكمة الله تعالى ايشى اولور . همان (اولو جامع) ه كيدوب بويوك قاپودن ايچرى‌يه باغيره‌رق : « يازق سكا ! اوغلك قدر اوله‌ماديك . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ بر اوزون يولجيلق اثناسنده خواجه غائب اولمايم ديه‌بلينه بر قاباق باغلامش . يولنه دوام ايتمش . منزلك برنده بر صباح معذب بر آدام خواجه‌نك ياتاغنك يانـنه قويديغى قاباغى اوصولجه آلمش، كندى بلينه باغلامش. ايرتسى كونى بلى قاباق باغلى آدمى خواجه اوكنده كورنجه شاشالايه‌رق يولداشلرندن برينه : « بن شو آدمم اما عجبا كنديم كيمم ؟ » ديمشدر [۱] .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كون : « قار ايله‌ا كمك يمه‌سنى بن ايجاد ايله‌ديم اما ، بن‌ده بكنمه‌ديم . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌دن كوز آغريسنه علاج صورمشلر : « كچنده بنم ديشم آغريدى . چيقارتمقدن باشقه هيچ بر علاج كار ايتمدى. » ديمش [۲].

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه : « صباح اولنجه خلقك كيمى او يانه ، كيمى بو يانه كيدر ، او نه‌دن؟ » ديه صورمشلر . خواجه : « اكر هپسى بر طرفه كيتسه‌لر دنيانك موازنه‌سى بوزولور ، دوريلير ايدى . » ديمش [۳].

---

[۱] بو حكايه‌ده بوكا يقين بر صورتده مشهور (هبنقه) يه اسناد اولونمشدر . بر چوق كمكلرى بر ايپه ديزمش‌ده بوغازينه آصمش . بونكله كنديسنى بيليرمش . حمامده چيقارمش باشقه بريسى‌طاقوب قارشيسنه كچمش. هبنقه حيرت ايده‌رك: (بو بن اما بن كيمم) ديه بون بون باقارمش . واقعا بو حكايه دها زياده هبنقه‌يه ياقيشير .
[۲-۳] بو پك اسكى آدملره اسناد ايدلمش اولمق اوزره كتب قديمه‌ده مسطوردر.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه أو ياپديريركن دولكره دوشه‌مه تاخته‌لريني طاوانه، طاوان تاخته‌لريني دوشه‌مه‌يه ميخلامه‌سني سويله‌مش. دولكر سببني سؤال ايدنجه: « ياقينده تأهل ايده‌جكم — انسان أوله‌نجه أوك آلتي اوستينه كلير — ديرلر، يكي مصرفي بر ايده‌يم . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خوجه تأهل ايتمش. بشنجي كوني بر چوجوغي اولمش . ايرتسي كوني همان الف جزؤي ، جزؤ كيسه‌سي ، يازي طاقيمي كبي شيلر كتيروب قونداغك باشي[¹] اوجنه قويمش. « افندي ! شيمديدن بو نه اوله‌جق؟» ديينلره: « طوقوز آيلق يولي بش كونده قطع ايدن، هانده ايسه برقاچ كونه قدر مكتبه باشلار. حاضر پاره‌م واركن مكتب لوازمني دوزدم.» ديه جواب ويرمش.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك آغاجه اصيلي اولان كوملكني روزكار يره دوشورمش . خواجه : « بزه بر قربان كسمك لازم كلدي . » ديه كندي كندينه سويلنمش . حرمي سببني سؤال ايله‌ديكده : « يا معاذالله! ايچنده بن بولونه‌يديم ؟ » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم باغ ديكنلري كوروب نه ياپدقلريني صورار: « چوبوق ديكيورز . يارين اعلا ، لطيف صالقيم صالقيم اوزوملر ويره‌جك .» ديرلر . خواجه بر آز دوشونوب شوخانه طبيعتي الجاسيله باغجيلره : « قوزوم، بني‌ده ديكيكز . باقه‌لم ، بن نه چشيد يمش ويريرم ؟ » ديمكله توركه آلاي لازم، باغجيلر همان : « پكي! » ديبوب خواجه‌يي بلينه قدر طوپراغه كومرلر . كنديلري بر آغاجك آلتينه چكيلوب يمك يمكله مشغول اولورلر . ايلك بهار اولمغله خواجه ايچه اوشور . قارني‌ده آجيقير . حريفلرك اشتهالي اشتهالي بولغور پيلاوينه قاشيق چالدقلريني كوروب ايمره‌نير . چابالانه ، چابالانه بيك زحمتله يردن چيقوب باغجيلرك يانينه كلير . باغجيلر : « خواجه افندي ! نه‌يه يركده طورمه‌ديك ؟ » ديدكلرنده : « والله‌ي برادرلر ! طوغريسي ايسترسه‌كز ، يريمي سومه‌دم ، طوتماديم چيقدم . » ديمش .

علما وعرفادن برذاته عائد برمجموعه‌دن اشبو كتابه علاوه ايلديكم حكايه‌لر بوراده ختام بوليور. اون سكز دانه‌سي موافق كورولميوب درج ايدلمه‌مشدر .

بعضلرندن ایشیتدیکمز ، بعض کتابلرده کوردیکمز حکایاتدر که بورایه نقل اولوندی :

عرفادن برذاتدن مسموعدرکه :

نصرالدین خواجه تیمور حضورنده ایکن بر سپاهی‌یی سرخوشدر. دییه کتیرمشلر . « اوچ یوز دکنك اورك ! » دیمش . خواجه تبسم ایتمش . تیمور غضب ایدوب : « بش یوز دکنك اورك! » دیمش . خواجه قهقهه ایله کولمکه باشلامش . تیمور هنوز اوجاقدن چیقمش کبی‌یکپاره‌آتش کسیلوب: « شیمدی سکز یوز اورولسون ! » دینجه خواجه سیکیرلری کوشه‌یوب قاصیقلرینی طوته‌رق صاللانه صاللانه ماقاره‌لری قوپی ویرمشدر . تیمور ایسه اوفکه‌سندن ظیب ظیب صیچرایه‌رق : « بره شریعت خائنی . دکیرمن قدر صاریغکله هم‌بنم اجرا ایله‌دیکم حدشرعی‌یی استخفاف‌ایلرسین. هم‌ده بنم کبی‌جهانی زانغیر زانغیر تیتره‌تمش بر جهانکیر جبارك حضورنده بولونیورسین . صوکره‌ده نه دهشتلی فتورسز بر یورکه مالکسین‌که حالا کولویورسین ! » دینجه خواجه دیرکه : « طوغروسین، ایشك اهمیتنی بیلیرم . سنك‌ده نه یامان بر خونخوار اولدیغکی تمامیله تصدیق‌ایده‌رم؛ فقط نه فائده، شوکا شاشیورم‌که یا سن رقم‌بیلمه‌یورسین. یا بزم کبی اتدن ، کمیکدن مخلوق اولمایوب آدك کبی جسمك‌ده ده‌میر اوغلی دمیردر . هله حمایت ایتمك ایسته‌دیکك شریعت غرادن هیچ خبرك یوق . سکسان دکنك نره‌ده !.. سکز یوز دکنك نره‌ده؟ امر ایتمك پك قولای؛ فقط بو ینیرمی ؟ نه اولور ، زحمت‌آلسه‌ك‌ده ویره‌جکك‌امر؛ قابل اجرامیدر، دکلمیدر ؟ بر پارچه‌جق دوشونسه‌ك ! »

(مناقب شیخ کلشنی قدس سره) ده بالمناسبه یازلمشدرکه :

خواجه کندی‌کندینه شهر خارجنده طولاشیرکن شدتلی بر فنالق کلمش. (اولدم) دییه کندندن کچمش . بر خیلی زمان بکله‌مش ، بکله‌مش ، هیچ بر

كلوب كيدن، جنازه‌سنی قالدیرمغه تشبث ایدن اولمامش . فوق‌العاده آجیقمش.
خانه‌سنه کیدرك ناصل أولدیکنی ، نره‌ده وفات ایتدیکنی قاریسنه آکلاتمش .
ینه محل وفاتنه چکیلوب کیتمش . زوجه‌سی‌ده بو قاره خبر اوزرینه صاچلرینی
یوله‌رق ، قان آغلایه‌رق قومشولره قوشـار . خواجه‌یه قیرده پك شـدتلی بر
فنالق کلوب بردن بره وفات ایلدیکنی ، جنازه‌سی میدانده قالدیغنی سـویلر .
قومشولر جاندن سودکلری خواجه‌نك آنسزین وفاتی ایشیتنجه پك متأثر اولوب:
« آمان خانم ! نه زمان وفات ایتمش ؟ نره‌ده أولمش ؟ کیم خـبر ویردی ؟ »
دیدکلرنده قادین ستم وشکایت طوریله قومشولره دیرکه : « غریب خواجه‌نك
کیمی وار ؟ کندیجکزی أولمش ، ینه کندیجکزی کلدی ، خبر ویردی .
صوکره مرحوم اولدیغی یره ینه چکیلوب کیتدی [١] .

لطائف لامعی‌دن منقولدر :

(شیاد حمزه) [٢] نامنده عارف کامل وسالك واصل کچینیر بر درویش
ملامت کیش بر کون خواجه مرحومه : « به‌هی خواجه! بو عالمده کارك همان
مسخره‌لقمیدر ؟ بر هنرك وارسه کوستر و بر کمالك وار ایسه مستفید ایله . »
دیر . خواجه صورارکه : « سنك کمالاتك نه کبی شیلردر ؟ انسانلره نافع نه یولده
بر فضیلته مالکسین ؟ » شیاد دیرکه : « نم هنرم چوقدر. کمالاتمه نهایت یوقدر.
هر کیجه بو عالم عنـاصردن کچرم . برنجی کوکك سر حدینه قدر اوچارم .
منـازل آسمانده خرامان اولورم . عجایب ملکوته نکران اولورم . » خواجه
دیرکه : « حمزه ، حمزه ! هیچ او اثناده یوزوکه غایت یومشـاق یلپازه کبی
بر شی طوقونورمی ؟ » شیاد سفسطه‌لریمی یوتدوره‌جغم سونجیله: « بلی خواجه
افندی.» دینجه خواجه‌دیرکه: «ایشته اوبزم اوزون قولاغك‌قویروغیدر[٣].»

[١] بورایه بر خیلی حکایاتی نقل ایتدیکمز یازمه مجموعه‌ده دخی بو حکایه طرز
دیکرده مسطوردر .

[٢] شیاد = مرائی . مشوارینی ، اطوارینی ، کفتارینی اصحاب سـیر وسلوکه
بکزه‌توب ساده دللری اغفال ایدن نابکاردر .

[٣] بو صوك تعبیر اصـلنده مرکبك دیکر عضـوینه دائر فاحش بر افاده ایله
یازلمش ایدی . اصلی موجود اولدیغی ایچون بز بویله جزؤی تحریفله نقل ایله‌دك .

ینه مذکور کتابدن : خواجه بر مزارلقده صویونوب کوملکندن حشراتی تمیزله‌یورمش . او اثناده شدتلی بر روزکار چیقوب کوملکی آلیر کوتورور . خواجه کوملکك آردینه دوشر . کاه قوشار، کاه دوشر . او اثناده بر قاچ آتلی چیقه کلوب بر شخص عجیب عریانك تنها مزارلقده طاشدن طاشه سکدیکنی کورونجه کندیلری قورقار ، آتلری اورکر . بومعذبلکك انتقامنی چیقارمق ایچون خواجه‌نك اوزرینه هجوم ایدرلر: « بره حریف! خورتلاق[۱] کبی بوراده نه یاپیورسین ؟ » دیرلر . خواجه جواباً : «آی اوغول ! بن اهل قبوردنم. ذاتاً دنیایی ابدیاً سزه ترك ایتمشم. شورایه برآبدست ایچون چیقمشدم. شیمدی همان ینه مزاریمه کیره‌جکم . بنم دنیا خلقیله ایلیشکم یوقدر . » دیه‌رك اللرندن یاقه‌یی قورتارمشدر.

بعض یاران کرامدن منقولدرکه: خواجه مرحومك معصوم چوجوقلرله باشی غایت خوش ایمش . آقشهر چوجوقلری اکثریا خواجه‌نك اطرافنی آلیرلر. طاتلی طاتلی صحبت ایدرك کولوشوب اویناشیرلر، خوش وقت کچیریرلرمش. کندیلرینه کوره بر مشکللری اولسه ینه خواجه مرحومه قوشارلرمش . ینه بوقبیلدن اوله‌رق برکون جویز آلمشلر تقسیمنده هرنه سببدنسه اویوشه‌مامشلر . خواجه مرحومه کلوب : « شو جویزلری بزه تقسیم ایدی ویر . » دیمه‌لریله خواجه : « الله تقسیمی‌می ایسترسکز ، قول تقسیمی‌می ؟ » دیه صورمش . چوجوقلر میل فطری ایله بر آغزدن : « الله تقسیمی ! » دیمشلر . خواجه دخی دیله‌دیکنه ایکی آووجی طولدوره‌رق ویرمش، کیمسنه برقاچ دانه، بعضیسنه بردانه ویروب بر قاچ چوجوغه هیچ ویرمه‌مش. چوجوقلرك بالطبع بوعجیب تقسیمه عقللری ایرمه‌یه‌رك : « خواجه افندی ! بو ناصل شیدر ؟ » دیمه‌لریله خواجه مرحوم بویورمش که : « یاورولرم الله تقسیمی بویله‌در. یابانه کیتمه‌یه‌لم،

[۱] خورتلاق = کویا جنازه‌سنك اوستندن کدی آتلامق کبی بعض اسبابدن طولایی اولو قبرنده دیریلیر ، جادی وخورتلاق اولورمش . احیاناً مزاردن چیقار ، تورلو قورقونج ایشلر یاپارمش .

شوراده کندیمزدن پای بیچه‌لم. باقیکز شو (بدیع‌الدین) افندینك پدری غایت زنکینـدر . شهرمزك اك ایلری کیدن اشرافندن . صوکره عائله جهتندن‌ده بختیاردر . شو یانده‌کی مینی‌مینی سنان‌الدینك باباسی ایسه غایت فقیردر. عائله‌جه‌ده راحتسز . بونکله برابر کندیسی‌ده سقط . پك آز چالیشه بیلیر . زوجه‌سی، کندیسی خسته ، چکه‌سی صاغلام شو قارشیده‌کی (حسام‌الدین) ك عائله‌سی‌ده باشقه تورلو، دیکرلری‌ده هیچ بری برینه اویمز. خواجه‌کزك حالی ایسه عمومندن آیری . ایشته الله تقسیمی بودر اولادلرم . [۱] »

مرویدرکه : بر صباح خواجـه قاپیسـندن چیقارکن بیتیشیك قومشوسی تصادف ایدرك: « آمان خواجه افندی! مراق ایتدم. بو صباح سزده تلاشلی تلاشلی، حیزلی حیزلی لاقیردیلر ایشیتدم . صوکره‌ده بر کورولتی اولدی. او نه ایدی؟ دیمکله خواجه مرحوم أکشی برصوراتله: « بزمکی ایله برآز آتیشدق. صـوکره‌ده قادین حدتله‌نوب جبه‌مه بر تکمه آتجه جبه‌م نردباندن آشـاغی یالدیرکولدور دوشدی‌ده کورولتو اوایدی.» دییوب قومشوسی: «جانم خواجه افندی! هیچ جبه کورولتی یاپارمی؟» دییه اصرار ایدنجه خواجه: «صوص آجانم! نه زورلارسین ؟ ایشته ایچنده بن‌ده وار ایدم . » [۲] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه کیجه زوجه‌سیله حسبحال ایله‌رکن : «صباح هوا یاغمورلی اولورسه اودونه ، اولمازسه چیفته کیده‌جکم . » دیمش . زوجه‌سی : « افندی (ان‌شاءالله) دی. » دیمش. سائقهٔ بشریتله: « نه حاجت! ایکیدن خالی دکل، برندن برینی یاپه‌جغم . » دیمش . صباحلاین شهردن طیشاری چیقنجه بر سـورو سپاهی [۳] یه راسـت کلوب : « بری کل دایی ! فلان قصبه‌نك یولی

[۱] بو حکایه توفیق بکك نشر ایلدیکی ایکی جزؤ (خواجه نصرالدین) ده دخی مختصراً مسطوردر .

[۲] (تورکجه قبالسان) رساله‌سنده و(لطائف نصرالدین) جزؤلرنده‌ده مسطوردر.

[۳] دولتدن (اوله‌فه = علوفه) یعنی معاش آلیر برقسم عسکری ایدی .

نره‌ده‌دز؟ دیمشلر. خواجه‌قیدسزجه (بیلمم) دیمش. تربیه‌سز، خشین عواملر خواجه‌یه سس چیقارمغه مهلت ویرمه‌یوب برقاچ سیلله توقاد ایندیره‌رك: « سنی كیدی شویله بویله، یورو، دوش اوكمزه بزی كوتور. » دیه‌رك یایان قوشه قوشه اوكلرینه قاتمشلر. یاغمورده یاشده اونلری قصبه‌یه ایندیرمش. كندیسی كیجه یاریسی خسته ومجروح اوله‌رق اولومجیل برحالده خانه‌سنه عودت ایله‌مش. قاپویی چالمغه باشلامش. قاریسی: « كیمدر او؟.. » دینجه: « آچ قاریجغم. بنم انشاءالله. » دیمشدر.

خواجه‌نك سپاهیلر اوكنده قوشدیغیدر

﴿ لطیفه ﴾ خواجه تیمورلنك ایله حمامه كیرمش. تیمور: «بن قول اولسه ایدم قاچ آقچه ایدردم.» دیه خواجه‌یه صورمش خواجه: « اللی آقچه. » دیمش. تیمور شدتله: « به اذعانسز! یالكز بلده‌كی فوطه اللی آقچه دكر. »

دينجه خواجـه فتورسز بر طورايله : بنده ذاتاً فوطه‌يه بها بيچمش ايدم . »
ديمشدر . رحمةالله‌عليه [١].

خواجه‌نك امير تيمور ايله حمامده چيپلاق محاوره‌سيدر

پراكنده صورتده نقل اوُلونان برقاچ حكايه‌ده بوراده ختام بولمشدر .

[١] بو حكايه مشهور (اسكندرنامه) صاحبى احمدى ايله (امير تيمور) آره‌سنده كچمش اولمق اوزره تذكره‌لرده مسطوردر. هرايكيسى‌ده تيمور معاصرى، هرايكيسى‌ده تيمور ندماسنده‌ندر . بز كورديكمزى يازديق . والعلم عندالله تعالى.

(تورکجه ـ قابا لسان) نامنده یکرمی، اوتوز سنه اول نشر اولونمش بر أثردن که (آثالر سوزی ، بیلمه‌جه ، مانی ، شرقی ، دستان ، فقره ، ماصال) اقسامنی حاویدر [١] :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه پازاره کیدرکن محله چوجوقلری دودوك ایصمارلامشلر. خواجه متصل هپسینه : «پکی پکی!. » دیرمش. ایچلرندن بری:

خواجه پازاره کیدرکن چوجوقلرك دودوك ایصمارلامه‌سیدر

«شو پاره‌یی آل‌ده، بکا بردودوك آل.» دیمش. چوجوقلر آقشام اوستی خواجه‌نك یولنی بکله‌مشلر . شهره و صولنده اطرافنی آلمشلر . هپسی‌ده : «هانی خواجه

[١] بو کتابده‌کی لطائفك جمله‌سی توفیق بکك نشر ایلدیکی ایکی جزؤ (لطائف نصرالدین) ده عیناً، حرفیاً مسطور اولدیغنه ومذکور لطائفك دها اسکی طبع اولندیغی کاغدندن ، حروفدن ، رسمندن نمایان بولوندیغنه نظراً، یا بو (تورکجه ـ قابالسان کتابی عیناً اورادن نقل ایتمش ویاخود بو کتابده توفیق بککدر .

افندی! بزم دودوکلریمز؟» دیدکلرینده خواجه پاره ویره‌نه دودوکی اوزاتوب: «پاره‌یی ویرن چالار دودوکی.» دیمشدر [١].

﴿لطیفه﴾ دوستندن بری مرحومدن بر آز مدت وعده ایله برقاچ آقچه ایسته‌مش. «واللهی برادر. وقتم یوق پاره ویره‌مم؛ فقط دوستمسك، وعده ـ نه قدر ایسترسه‌ك ـ ویره‌یم.» دیمش [٢].

﴿لطیفه﴾ خواجه کیجه یاریسی سوقاغه چیقمش گزینیورمش. مملکتك (صو باشی)[٣]سی قولده [٤] خواجه‌یه‌راست کلوب: «افندی!. کیجه

[١،٢] توفیق بکك نشر ایلدیکی ایکی جزؤ (لطائف‌نصرالدین) ده‌ده مسطوردر.

[٣] صو باشی= فی‌الاصل (سر عسکر) معناسنه اولوب ذاتاً تورکده عمومی خلق عسکر اولمغله اوزمانده (رئیس ـــ و ـــ بك) لرینك عنوانی ایدی. یعنی اك بویوك عنوان ایدی. اك صوکره عثمانلیقده بو عنوانك قیمتی کوچوله کوچوله نهایت بیك تاریخی اواخرینه قدر (پولیس مدیری) وظیفه‌سنده اولانلره اطلاق اولونوپ تشکیلات خیریه‌ده بوس بوتون الغا اولونمشدر.

تحقیقات لغویه‌یه کلنجه: (صو) فی الاصل معلوم مایع اولمغله برابر مبادیده کوچه‌به تورکلر برر صو کنارنده ساکن اوله کلدیکلرندن (صو) قوم وعسکر معناسنه‌ده قوللانیلمشدر. عربده‌ده بویله‌در. (ماءفلان؛ ماءبنی فلان) دیرلر اوقومی مراد ایدرلر. (صو) لفظنك (عسکر) معناسنه استعمالی قدیم تورکجه اثرلرده شایعدر. (باش) رئیس معناسنه حالا مستعملدر. بو صورتده (صو باشی) عیناً (سرعسکر) معناسنه اولور. (صوباشی) سرعسکرك غیری‌یه عنوان اولدیغی زمان سرعسکره (چری باشی) دیمشلر. بالآخره بو عنوانك‌ده قیمتی زائل اولمشدر.

بو تعبیر فارسی‌یه‌ده ترجمه اولونوب (میرآب) دیمشلر. فارسیده دخی بو قبیل رؤسا عنوانیدر. کذلك تورکلر عربده‌ده زمام اموری اله آلدیقلرنده بو عنوان عربجه‌یه دخی نقل اولونمش. (امیرالماء) دنیلمشدر. بو کلمه‌نك (آمیرال) شکلنده اجنبیلره کچدیکی ایسه شایعدر.

[٤] (قول) فی‌الاصل (عضو، بازو) دینیلن انسانك عضوی معناسنه ایسه‌ده بو کونکی (برقول چنکی) تعبیری کبی بش اون کیشیلك بر قول عسکره بونلردنده خاصةً کیجه شهری طولاشان بر ضابطله برقاچ عسکره اطلاق اولونور.

یاریسی سوقاقده نه اارایورسین؟ » دیمکله خواجه مرحوم: «اویقوم قاچدی‌ده اونی آرایورم . » دیمش [١] .

خواجه‌نك كیجه صو باشی ایله محاوره‌سیدر

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر كویه مسافراولوب هكبه‌سنی غائب ایدر. خواجه « كویلیلر ! یا هكبه‌می بولورسكز ، یاخود بن یاپه‌جغمی بیلیرم . » دییه اعلان ایدر. خواجه مرحوم معروف ذات‌وخاطری صاییلیر آدم‌اولمغله كویلیلر تلاش ایدوب هكبه‌یی آرار بولور ؛ الینه تسلیم ایدوب عذر دیلرلر . خواجه كویدن كیدركن تشییع ایدنلردن بریسی مراق ایدوب: « قوزوم خواجه افندی! . هكبه‌یی بولماسه‌یدق نه یاپه‌جقدك ؟ » دیمكله خواجه غایت قیدسزجه دیركه : « نه یاپه‌یم آی اوغول ! . أوده بر أسكی كیلیم وار . اونی بوزوب هكبه یاپه‌جقدم [٢] .»

[١، ٢] توفیق بكك (لطائف خواجه نصرالدین) نده‌ده واردر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مركبنى پازاره كتيروب دلاله ويرر . كلن مشترى ياشنى آكلامق ايچون ديشنه باقاجق اولور. اشك النى ايصيرر. حريف سوكوب صايه‌رق چكيلير كيدر . ديكر بر مشترى ظهور ايده‌رك قويروغينى قالديره‌جق اولور . قابا بالديرينه دميردن بر تكمه ير. طوپاللايارق ، لعنت ايده‌رك كيدر . دلال كلير : « افندى ! بو مركبى كيمسه آلمز . اوكنه كلنى قاپييور ، آردينه كلنى تپيور . » ديمه‌سيله خواجه : « ذاتاً بن‌ده اونى صاتمق ايچون كتيرمه‌دم . مسلمانلر كورسونلرده بنم نه‌لر چكديكمى آكلاسونلر ديه كتيردم.» ديمشدر[۱].

(توركجه — قابا لسان) دن منقولاتمز بو قادار‌در .

[۱] توفيق بكك (لطائف خواجه نصرالدين) نده واردر .

(چایلاق) غزته‌سی صاحبی بذله نویس شهیر توفیق بكك نشر ایله‌دیكی ایكی فورمه (لطائف نصرالدین) دن :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌یه : « قدرت بالغهٔ صمدانیه حقنده نه دیرسین ؟ » دیمشلر . « بن كندیمی بیلدیم بیله‌لی هپ جناب حقك دیدیكی اولیور ؟ بوتون موجودات قدرت ربانیه‌نك تصرفنده اولماسه ایدی ، بر كره‌ده بنم دیدیكم اولوردی . » جوابنی ویرمشدر [١] .

﴿ لطیفه ﴾ « قیامت نه‌زمان قوپه‌جق ؟ » دیه خواجه‌دن سؤال ایتمشلر . « هانكی قیامت ؟ » دیمش . « قیامت قاچ دانه‌در ؟ . » دیمشلر . « قاریم اولورسه كوچوك قیامت، بن اولورسه‌م بویوك قیامت . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مركبنی غائب ایتمش . هم آرار ، هم شكر ایدرمش . تشكرینك سببنی صورمشلر : « اوستنده بولونمه‌دیغمه شكر ایدییورم . اگر بولونه‌یدم بن‌ده برابر غائب اوله‌جقدم . » دیمش .

---

[١] بونی بر بكتاشی‌یه شو یولده اسناد ایدرلر . كمی فیرطنه‌یه طوتولمش . هر ملت كندی لسانیله جناب حقه مناجات ایدوب یالواریرمش . بر كوشه‌یه بر بكتاشی چكیلمش چوبوغنی طومانلاندیرر . هیچ وظیفه ایتمیه‌رك خلقی حیرتله سیر ایدرمش. بر قاچ هرزه‌وكیل بیچاره‌نك اوزرینه هجوم ایدرك: (بره دینسز، ایمانسز بكتاشی. سنك اللهه ایمانك یوقسه، ذره قدر وجدانك‌ده‌می یوقدر؟ شوراده یتمش ایكی ملت امان الله دییه هایقیریشیور . سن بویله نه مناجات، نه عباداللهك حالنه مرحمت، فتورسز چوبوق ایچیورسین . سن‌ده بركره بزم كبی اللهه یالوارسه‌ك آ) ! دیمكله بكتاشی دیركه : (به‌هی عقل ومنطقه بیكانه نه دیدیكنی بیلمز عوام هوام! اگر بن دینسز ایمانسز ایسه‌م بنم مناجاتمدن نه قازانه‌جقسكزده بنم حضوریمه مانع اولیورسیكز. بنجه ثابت اولدی كه شیمدی‌یه قدر هپ اونك دیدیكی اولدی . هیچ بركره‌ده بنم سوزوم اولمدی . آرتیق بن اونك ایشنه قاریشماغه عزم ایتدم. بركره ایشنه قاریشدم. قرقییل سیئه‌سنی چكدم. نه‌مه‌لازم ملك‌ده اونك، قول‌ده اونك ایستدیكنی یاپسون.)

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر کون جکر آلمش . کیدرکن احباسندن بری تصادف ایدوب : « بونی ناصل پیشیره‌جکسین ؟ » دیه سؤال ایدر . خواجه: « عادتا » دینجه : « خیر ! بونك کوزل پیشمه‌سی وار . سزه تعریف ایده‌یم‌ده اویله یاپیکز . » دیمش . خواجه : « بو تعریف ایتدیکك شیلر خاطریمده قالمز. برکاغده یازده اوکا باقه‌رق پیشیره‌یم . » دیمکله او آدم‌ده تعرفه‌یی یازار ،

آغزنده جکرله هوایه اوچقده اولان چایلاغه خطاباً خواجه‌نك تقاضاسیدر

ویرر. خواجه باللاندیره باللاندیره تعریف ایتمه‌نك ویردیکی خولیای اشتها ایله طالغین طالغین أوه کیدرکن بر چایلاق آلندن جکری قاپار ، قاچار . ییلدیریم سرعتیله هوایه اوچار . خواجه هیچ اثر تلاش کوسترمیه‌رك آلنده‌کی تعرفه‌یی چایلاغه کوستروب : « نافله آغیز طادیله ییه‌مزسین، پوصله بنده! » دیمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ بر مجلسده لطيفه‌يه زمين تشكيل ايتسون ديه خواجه مرحومك الينه بر ساز طوتوشدوررلر . « خواجه افندی ! شونی چالده دیکلیه‌لم . » دیرلر . خواجه صاپندن یاقالایوب بوینه آشاغی یوقاری مضرابی سورتر . آجی آجی برغلغله‌در کیدر . « جانم خواجه افندی !. ساز بویله‌می

خواجه مرحومك ساز چالەسیدر

چالینیر . کوزل بر نغمه‌یی وجوده کتیرمك ایچون پارمغنی — ایجابنه کوره — تللرك اوزرنده اویناتمق ، پرده‌لرده کزینمك لازم کلیر.» دیمه‌لریله خواجه : « اونلر پرده‌یی بولامزلرده آرامق ایچون کزینیرلر . بن بولدم ، نیچون بیهوده کزینه‌یم ؟ » دیمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ ينه مرحوم مركبنى ضايع ايدوب هم آرار، هم توركى چاغيرير ايمش. « مركبنى ضايع ايدن توركى چاغيرمز، فرياد ايدر. » ديمشلر. « بر شو طاغك آردينـده اميدم قالدى. اورادهده بولامازسـهم سير ايت سن بندهكى فريادى. » ديمش.

﴿ لطيفه ﴾ مرحوم بردفعهدها مركبنى ضايع ايدوب چارشيده پازارده: « كيم بولورسه يولاريله، سمريله مژده اولهرق ويرهجكم.» ديه ندا ايدرمش. « خواجه افندى! طاقيميله باغشلادقدن صوكره ها تكرار أليكه كچمش، ها بوسبتون غائب ايتمشسين. بوندن سن نه قازانمش اولهجقسين؟ » ديمشـلر. « عفو ايدرسكز (بولمق) ذوقنى او قدر اهميتسزمى طوتيورسكز؟ » ديمش.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه « جر » [۱] ايچون بر مملكته كيدوب بر كبـار خانهسنه مسافر اولمش. صباحلين خانه صاحبى خواجهيى يانـنه چاغيروب برشى اوقوتمش، كنديسىده عينيله اوقومش. بر يازى يازديرمش. كنديسىده عينى يازمش. وديمشكه: « ايشـته سن اوقوديك، بنده طبقيسى كبى اوقودم. سن يازديك، بنده عينى يازدم. ديمككه سندن فرقم قالمادى، بو صورتده سكاده احتياج يوقدر. » خواجه ديمشكه: «آراده بويوك بر فرق وار. بن بورايه اوچ كونلك يولى يايان يورويهرك كلدم، بونجه مشقته قاتلاندم، نهوقتكه سنده بنم احتياجمه دوچار اولهرق بزم مملكتمزه كليرده بويله برجواب رد ايله نوميد اولهرق خائب وخاسر دونرسهك او وقت مساوى اولورز. »

﴿ لطيفه ﴾ بر كون قومشوسى: «خواجه افندى؛ بزده قرق ييللق سركه وارمى؟ خستهمزه علاج ايچون لازم اولدى.» ديه صورمش. «وار!» ديمش. « جانم خواجه افندى!. بر پارچه ويرسهك نه.» ديديكده: « ويرمم! »

[۱] «جر» چكمك معناسنه عربيدر. طلبهٔ علومك تعطيل آيلرنده كويلره كيدوب وعظ ايلهديكنه، نمازقيلديرديغنهقارشيلق اولهرقزنكينلردن پاره، ذخيرهطوپلامهسيدركه اونى طوقوز آى نفقه ايدهرك علم تحصيل ايلر.

دیمش. « نه ایچون ؟» دینجه : « اکر شوکا بوکا طاغیتسه‌یدم قرق ییلدن سیرکه قالیرمیدی ؟ » دیمش [١] .

﴿ لطیفه ﴾ بر ظالم زوجه‌سینك غایت شنیع برغدرینه دوچار اولوب بوتون قادینلره عداوت ایده‌رك او زماندن بری علمادن، عرفادن هر کیمی ایشیدیرسه چاغیریر قولاغنه برشی سویلر، طبعنه موافق، دردینه چاره اوله‌جق بر جواب آلامانجه بوینی اورور ایمش . بوبلانك بر چاره‌سنه باقار دیه بیلمه‌یه‌رك بیچاره‌خواجه‌یی اوكه سورمشلر. خواجه‌یی تاپانه‌اوتورتوب‌قولاغنه: « اولیمیسین، بیکارمیسین؟ » دییوب خواجه : « بو یاشده‌آدم بیکار اولورمی؟ » دینجه : « تمام سنده اونلردنسین . اورك بونك‌ده بوینی. » دینجه خواجه مسئله‌نك دهشتنی آکلایوب درحال دیرکه : « عجله ایتمه ، برکره صور باقالیم، بیراقدیم‌ده تکرارمی آلدیم ، اولدی‌ده بردهامی اولندیم ؟ یوقسه بری‌باشیمده ایکن بردن زیاده‌می تأهل ایتدیم ؟ هر ناصلسه بر خطادر ایتدیم . بو بر ورطه‌درکه دوشمه‌دن بیلنمز. مشهور مثلدرکه : بر سورچن [٢] آتك باشی کسیلمز. » خواجه‌نك بوحاضرجوابلغی‌اوظالمی حقسزجلادلقدن وازکچیرمشدر.

﴿ لطیفه ﴾ برکون حرمی خواجه‌یه : « افندی ! آبدست ابریقنك دیبی دلیندی. ایجنده صوا کلنمه‌یور . نه یاپالم ؟ » دیمش . خواجه : « آ قاری! نه وار بونك چاره‌سنی بولامایه‌جق ؟ اسکیدن آبدست بوزار ، صوکره طهارتله‌نیردك . بوندن صوکره طهارتله‌نیرز . صوکره آبدستمزی بوزارز . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ زوزك بری خواجه مرحومه : «خواجه افندی! دمین بر لنکرده هندی طولمه‌سی کیدیوردی . » دیمش . خواجه : « بکا نه ؟ » دیمش . « غالبا سزه کوتوردیلر ! » دیمش . « سکا نه ؟ » دیمش .

---

[١] بو حکایه باشقه‌لرینه‌ده اسناد ایدلدیکی کوزولمشدر .

[٢] سورچك = حیوانك آیاغی قایماق .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومه : « سزك خانم چوق كزييور . » ديمشلر. « اصلی اولماسه كرك! اويله اولسه‌يدی برده بزم أوه كليردی. » ديمش.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بركون حمامه كيدر . حماجيلر خواجه‌يه بر اسكی پشتمال برده كيرلی حاولو ويروب اوقدر رعايت ايتمزلر. خواجه برشی ديمه‌يوب چيقاركن آينه‌يه اون آقچه براقير [١] . حماجيلر هم سوينيرلر ، همده براز صيقيليرلر . بر هفته‌صوكره‌خواجه ينه بوحمامه كلير. بودفعه حماجيلر فوق‌العاده رعايت ايدرلر . صيرمه‌لی حاولولر ، ايپكلی پشتماللر ويررلر . خواجه ينه برشی ديمه‌يوب‌چيقاركن آينه‌يه برآقچه براقير. حماجيلر بوسفر تعجبله برابر بخشيشك آزلغندن ناشی حدت ايدوب : « افندی ! بونه بچيم معامله ؟ » ديدكلرنده خواجه : « بونده فوق‌العاده برحال يوق . بوكون ويرديكم برآقچه كچنكی حمام حقيدر . كچنكی‌ده بوكونك اجرتيدر . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ احباسندن بری مرحومه كلوب : « بكا بر مكتوب ياز . بغداده بر دوستمه كوندره‌جكم . » ديديكده خواجه : « بيراق الله عشقنه ! بنم شيمدی بغداده كيتمكه وقتم يوق . » ديه آلمش يورويی ويرمش . حريف مراق ايدوب قوشمش ، خواجه‌يی ياقالامش و : « قوزوم خواجه افندی ! بر مكتوب يازمقله نه‌دن بغداده كيتمكلكك لازم كلسين؟» ديدكده خواجه ديمشكه: «بونی بيله‌مه‌يه‌جك نه وار؟ بنم يازيم غايت فنا، آنجق بن اوقويه‌بيليرم. بوصورتده يازديغم مكتوبی ينه بن اوقومه‌لی‌يم كه مندرجاتی آكلاشيلسين [٢].»

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مركبنی بازاره كوتوروب دلاله ويرمش . دلال كزديركن : « بومركبك اشكينی آچيق ، راهوان يورور كن اوستنده قهوه ايچيلير ، باشی يوموشاق ، كنج ، دينج ، قيل عيبسز . » ديه ثنا ايتدكجه

[١] هر بر آقچه بر پاره وهرپاره بر غروشلق قدر كوموش اولمقله اوزمانده بوپاره‌يی مملكتك الك متمول اغنياسی ويره‌بيليردی . چونكه زمانمزده ، يوز يوز اللی غروش رواجنده بر پاره‌در .

[٢] بوحكايه دخی باشقه‌لری حقنده‌ده كورولمشدر .

هر کس باشلامش بر بری آردنجه پی سوروب آرتیرمغه. خواجه قارشیدن بوتوصیفاتی ایشیدره‌ك : « وای! مرکبم بوقدر کوزل ایمشده، بن نه ایچون آلمایورم ؟ » دیه کمال شوقله کندی‌ده پی سورمکه باشلامش. نهایت صوك پی اوزرنده قالمقله پاره‌لری بالتمام دلاله صایوب کوتورمشدر . کیجه حرمنه مسئله‌یی آکلاتمش . حرمی‌ده دیمشکه: «افندی! بنم باشیمه بوکون تحف بر ایش کلدی . قاپونك اوکندن قایماقجی کچیوردی ، چاغیردم . طارتارکن قایماق زیاده کلسون دیه حریف کورمه‌دن یواشجه بیله‌زیکمی ترازینك درهم قونولان کوزینه براقدم. همان قایماق طباغنی طولو طولو آلوب صاووشدم . »

قاریسنك معرفتنی دیکله‌ین خواجه « رحمةالله علیه » دیمش‌که : « ها باقالم باجی سلطان ! بن طیشاریدن سن ایچریدن ال برلکیله غیرت‌ایده‌لم‌ده شو أوك اداره‌سنی یولنه قویه‌لم . »

﴿ لطیفهٔ منظومه ﴾

مکر کیم خواجه نصرالدین برکون | أوی طامنه چیقمش برایش ایچون
آیاغی سورچوب آنك یره دوشمش | احبا‌ٔی کلوب باشینه اوشمش
دیمشلر کیم نه یاتورسین نه درحال | جوابنده دیمش‌اول دخی فی‌الحال
نه صورارسین بنم‌حالم ، کورورسین | اکرسن‌دخی‌دوشدکسه‌بیلیرسین[١]

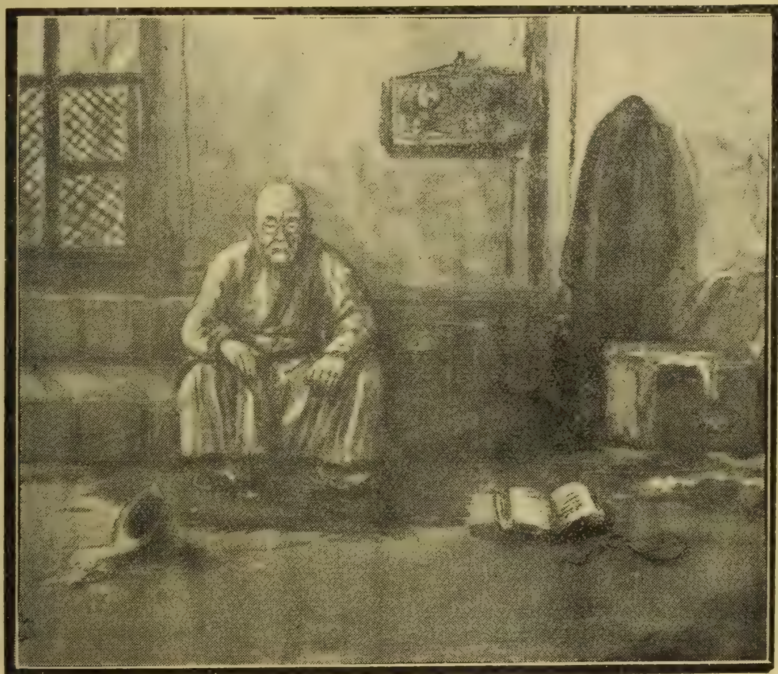
﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرکبه یم ویرمکدن بیقوب حرمنه : « آرتق بوندن صوکره مرکبه سن باق . » دیر ایسه‌ده قادین قبول ایتمز . آره‌لرنده منازعه اوزایوب نهایت ایکیسی‌ده سکوت ایله : « کیم اول سویلرسه مرکبه او یم ویرسون . » دیه قرار ویررلر . خواجه برکوشه‌یه چکیلوب ساعتلرجه سوز سویله‌مه‌مکه اصرار ایدر . حرمنك جانی صیقیلوب باشینی اورتدیکی کبی قومشویه بیراقیر کیدر . آقشامه قدر قومشوده اوتورور . اذان یاقلاشیر ،

[١] بوحکایه (طامدن دوشن حالدن بیلیر) مثلنك منشأی اولمشدر . دها تفصیلاتلیسی آشاغیده کله‌جکدر .

حرمی ماجرایی قومشـو قادینه نقل ایدرك : « بر عنادجی آدمدر . آچلقدن اولور ، لاقیردی سویله‌مز . شوکا برطاس چوربا کوندره‌لم . » دیر . چوجغك الینه برطاس چوربا ویروب خواجه‌نك أوینه کوندریرلر . مکر قادین قومشویه کیتدیکی وقت اوه خیرسز کیره‌رك پاره ایده‌جك نه وارسـه هپسنی طوپلار . خواجه‌نك اوطوردیغی اوطه‌یه کیره‌ر . باقارکه خواجه کوشه‌ده اوتوریور . بوقدر کورولتی‌یه هیـچ اهمیت ویرمیور . اولجه فنا حالده شاشالارسه‌ده خواجه‌نك هیـچ فتور ایتمه‌دیکنی کوروب کندی کندینه سس چیقارمادقدن باشقه خیرسزك کم کوم ایتمه‌سینه بیله جواب ویرمه‌یه‌رك برهیکل جامد کبی طوردیغنی کورونجه:

ـ بو آدم مفلوج ومنزولدر ـ دیه کوزونك او کنده ایشـه یارایه‌جق شیلری طوپلار. خواجه‌نك حالا آلدیرمادیغی بس بللی خیرسزك بیله سیکیرینه طوقونمش اولمالی که (باشندن قاووغینی آله‌یم . باقایم ینه سـس چیقارمایه‌جقمی ؟) دیـه قاووغنی‌ده آلیر . اشیایی صاللا صیرت ایدر . براقیر کیدر. او اثناده چوجوق کلوب کوشـه‌ده طاش کبی سا کت اولان خواجه افندی‌یه : « سزه چوربا کوندردیلر . » دیمشـه‌ده خواجه مرحوم سرقت مسئله‌سنی آ کلاتوب حتی قاووغی بیله چالندیغنی اشراب ایدرك قاریسـنك چابوق کله‌سنی کویا چوجوغه لاقیردی سویله‌مه‌دن اشارت ایله‌مك اوزره آغزیله ایصلیق چالدیغی حالده الینی اوچ کره دائره واری دوندوروب پارماغیله باشینی کوستریر. چوجوق بو اشارتدن: (چوربا طاسینی اوچ کره باشیمك اوستنده دوندیر. صوکره باشیمه کچیر .) آ کلایوب همان اویله یاپار . خواجه‌نك باشی ایجه خاشلانیر . چوربانك صویی، دانه‌سی یوزینی، کوزینی، صاچینی، صاقالنی عجیب برحاله صوقارسـه‌ده خواجه ینه عنادینه هیـچ طینمز . چوجوق دونر کیدر . ایدیلن سؤال اوزرینه قاپولری، باجالری، حتی دولابلری ، صاندقلری آپ آچیق ، خانه‌نك ایچی قارمه قاریشیق، اشیا اورتایه دوکولمش صاچیلمش اولدیغنی وچوربا کیفیتنی آ کلاتیر . قادین ایشك وخامتنی آ کلایوب قوشه‌رق کلیر . فلا کتی کورونجه کوشه‌ده کولونج برحالده پوت کبی اوتوران نازنینك کمال هیجانله اوزرینه قوشوب : « آمان

افندی ! نه‌در بوحال ؟ » دیینجه خواجـه : « هایدی کیت مرکبه یم ویر . عنادك صوکی ایشته بویله اولور . » دیمشدر [١] .

خواجه مرحومك چوربا کاسه‌سی باشندن دوشدیکیدر

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌مرحوم باغنه متصل یکیدن یکی‌یه آغاج توخوملری أکر ، کورپه فدانلر دیکرمش . احباسندن بری کوروب : « افندی بونلر نه وقت بویویه‌جك ؟ نه وقت یمش ویره‌جك‌ده سزده ییه‌جکسـکز ! » دیمکله

[١] توفیق بکك بوجزؤلرنده‌کی فضله حکایه‌لرك ا کثریسی‌شوکا بوکا اسناد ایدیلن ویك قدیم زمانده باشقه‌لرینه عزو ایدیلن فقره‌لردر. ایشته بوحقیقة تحف اولان‌حکایه ایله بالاده اشارت ایدیلن وبوحکایه عقبنده کان لطیفه‌لرده بوقبیلدندر . خواجه نامنه روایت ایدیلن ومندرجاتی پك ثقیل اولمایان حکایاتی بورادەجمع ایلدیکمز جهتله بونلریده یازییورز . مع ذلك اخطارندن‌ده کری طورمایورز .

خواجه جوابنده : « بزدن اول كلنلرك ديكدكلرينك ميوه‌سنى شيمدى بز ييورز . بونك ميوه‌سنى بزدن صوكره كلنلر ييسون . » ديمشدر [۱] .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كون مسافرلكه كيتمش. اوكون غايت صيجاق اولمغله قوجه بر كاسه بوزلى خوشاف كتيرمشلر . خانه صاحبى خوشاف تقسيم ايديلن بويوك‌معدن قاشيغى آلوب خواجه‌يه زركردان ، كوچوك، يايوان برقاشيق ويرمش. خانه‌صاحبى قوجه كپچه ايله‌بوزلى خوشافى آنار، برده(اوخ... أولدم.) ديرمش . خواجه ايسه قاشيغى دالديرير ، فقط ايچى برشى آلماديغندن يالكز يالارمش . خانه صاحبى ينه (اوخ... أولدم) ديمه‌سنده بردوام. خواجه باقمش‌كه اوله‌جق شى دكل . خانه صاحبنه ديمش‌كه : «افندم!. رجا ايدرم. شو اليكزده‌كى قاشيغى بكاده ويريكزده بر كره‌ده بن أوله‌يم [۲] . »

---

[۱] بو حكايه خواجه نصرالدينك ظهورندن نيجه‌عصرلر مقدم يازيلمش عربجه‌كتب ادبيه‌ده (نعمان بن منذر) ايله بركويلى آراسنده كچديكى مسطور اولديغى كبى نوشيروان عادل ايله بر كويلى آراسنده كذران اولديغى دها شايعدر . ديمك‌كه (قبل‌الاسلام) دن منتقل اولمش برحكايه‌در. حتى شويله نقل ايدرلركه: نوشيروان پك‌بكنديكى برشيئه‌زانك كسرى وهانك سكونى ايله (زه= ياشا، آفرين) ديرمش . هركيمه (زه) ديرسه اون بيك غروش احسان ويريليرمش . بر كويلى‌يى تارلاسنه اوفاق فدان ديكركن كورمش: (بابا ! سن پير فانيسين. بو فدانلرك ميوه‌سنى ييه‌جككه امينميسين؟) ديمش. (كچمشلريمزك بيراقديقلريندن بز استفاده ايتديك . بزم بيراقديغمزدن‌ده كله‌جكلر مستفيد اولسونلر.) جوابنى ويرنجه پادشاه بكنوب : (زه) ديمش . اون بيك غروش احسان ويريلمش. اختيارجق بوبرچوق پاره‌يى كورونجه پك‌سوينوب: (كورديكزمى پادشاهم؟ فدانلرم درحال محصول ويردى .) ديمش . پادشاه بو جوابى دها زياده بكنوب : (زه) ديمش . بر اون بيك غروش دها ويريلمش ، كويلينك صاف ذهنى سونجله دها زياده پارلايوب همان: (هرآغاج سنه‌ده بردفعه يميش ويريركن يمن‌قدوم پادشاهى ايله بنم فدانلرم ايكى كره يميش‌ويردى.) ديمكله پادشاه بو جوابى‌ده پك بكنوب: (زه) ديمش . خزينه‌دار اون بيكى صايديقدن صوكره: (پادشاهم! هايدى بورادن كيده‌لم. بوكويلى خزينه‌كزى افلاسه‌اوغراته‌جق.) ديمك‌صورتيله كويلينك‌وسعت افكارحكيمانه‌سنى تقدير ايله‌مشدر .

« اكر مصادره‌يه اوغرامه‌ديسه كويلى بابا شاهانه عمر سورمشدر . »

[۲] بوفقره ولى افندى زاده ايله دال قاووغى ميانده جريان‌ايله‌مش اولمق‌اوزره مشهوردر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه اودون كسمكه كيتديكى اثناده طاغده برطاوشان ياقالامش. او آنه قدر طاوشان كورمه‌ديكى جهتله : « بو عجيب بر حيواندر! باقالم ، مملكتلى‌يه كوستره‌يم ، بلكه ايچلرنده بيلن واردر . » ديه طوربه‌سنه قويوب آغزينى صيم صيقى باغلامش، خانه‌سنه كتيرمش. حرمنه حكايه ايدوب: «صاقين اوله كه طوربه‌نك آغزينى آچمه! كيده‌يم مملكتلى‌يى چاغيره‌يم ده كوستره‌يم.»

خواجه طاوشانى كوستريركن آربا قوطوسينك طوربه‌دن چيقديغيدر

ديه تنبيه ايله‌مشسه‌ده، انسان منع اولونديغى شيئه حريص اولمغله قادين يالكز قالنجه: « ينه بو حريفك برمناسبتسزلكى وار. باقه‌يم شونه‌در؟» ديوب طوربه‌نك آغزينى آچديغى كبى طاوشان فيرلامش. باجه‌دن قاچمش كيتمش. قادين شاشه‌لايوب باشقه بر چاره‌ده بيله‌ميوب ألينه كچن آربه قوطوسنى طوربايه قويه‌رق

ينه آغزينى باغلامش ، نتيجه‌يه منتظر اولمش. قادينك فكرنجه خواجه يا ايكى هرزه وكيل كتيره‌جك ، يا سوزينه اويمايوب اونلرده كليه‌جكلر . مسئله خفيفجه قاپاناجق، حال بوكه عكسى بويا، خواجه سوقاغه چيقديغى وقت مملكتك اعيانى ، اشرافى ، مأمورينى بر دعوتدن عودت وخواجه‌نك خانه‌سى اوكندن عزيمت ايديورلرمش. خواجه‌يه تصادفلرنده مسئله‌يى كنديلرى خوش بش اثناسنده ميدانه چيقارتمشلر. «ناصل شيدر؟ باقه‌لم بر كره.» ديه هپسى خواجه‌نك خانه‌سنه طولمشلر . خواجه اك بويوك اوطه‌سنه بونلرى حلقه وارى اوطورتوب ، مخلوق عجيبى قاچيرمامق اوزره هپسى اللرينى قالديره‌رق آلسته [١] بر حالده طورمه‌لرينى تنبيه ايلدكدن صوكره همان يوكه مراجعت ايده‌رك هزار اهتمامله طوربه‌يى اورته‌يه كتيرر . هر كس مبهم بر مراقله كوزلرينى طوربه‌يه ديكرلر. خواجه همان طوربه‌نك آغزينى چويروب‌ده بوشالتديغى كبى: « پات!..» ديمش آريه قوطوسى اورته‌يه دوشمش . خواجه فوق العاده شاشيروب نه ديه‌جكنى بيله‌ميوب آغزندن شو سوزلر دوكولمشدر : « افنديلر!.. ايشته بو قوطونك اون كره طولمشى بر كيله ايدر . »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كون پازاره كيدوب آلديغى سبزواتى هكبه‌سنه طولديرمش، هكبه‌يى‌ده اوموزينه اورمش ، اشكنه بينمش كيديورمش. يولده بريسى : « افندى! . نه‌يه هكبه‌يى مركبك تركيسنه قويوب‌ده راحت كيتمه‌يورسين؟» دينجه خواجه ديمش: « انصاف به ياهو! بيچاره حيوانجغز هم بزم آياغيمزى يردن قالديروب بزى طاشيسين، هم‌ده فضله اوله‌رق برده هكبه‌مزى يوكله‌نه‌لم ! بو؛ عدالته صيغماز! انصاف ايمانك ياريسى!. »

---

[١] آلسته = فارسى (آراسته) يعنى سوسلنوب حاضرلنمش؛ مهيا بر حالده معناسنه اولان كلمه‌دن توركجه‌لشديرلمشدر .

توفيق بكلك نشر ايله‌ديكى ايكى جزؤ (لطائف خواجـه نصرالدين) دن انتخاباتمز بوراده بيتدى . اورادن آلمادقلريمز يا اصل كتـابده مسطور و ياخود نشرى تصويب ايدلمه‌ين مناسبتسز فقره‌لردن عبارتدر .

خواجه مرحومك هكبه‌يى اوموزينه آتوب مركبه بينديكيدر

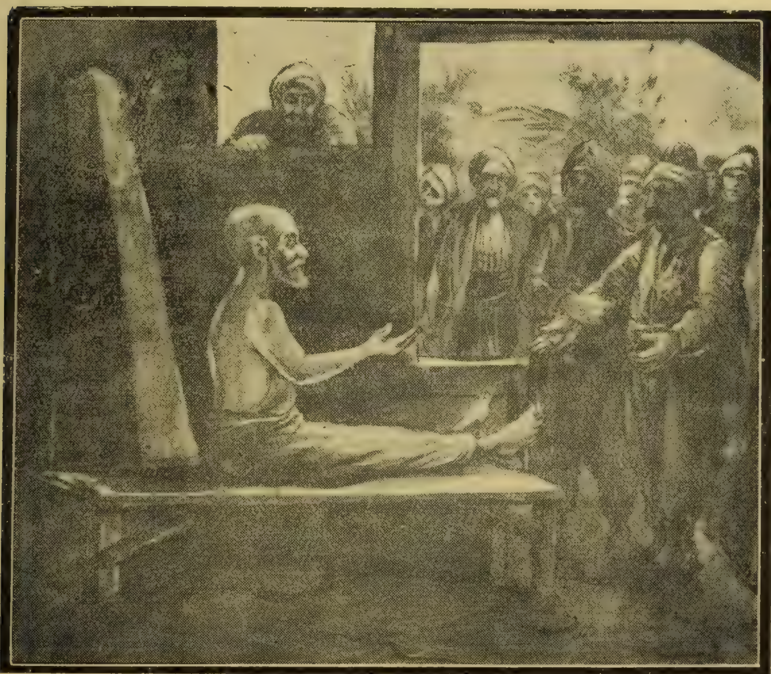
ینه (توفیق بك) مرحومك صوكره نشر ایلدیكی (خزینهٔ لطائف) دن خواجه‌یه متعلق فقره‌لر بروجه آتی التقاط ایدلمشدر[۱] :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحومه : « كونشمی دها فائده‌لیدر ، آیمی ؟ » دیه صورمشلر . « آی !... » دیمش . « نیچین ؟.. » دیه سببنی صوردقلرنده : « — چونكه — دیمش — كونش ذاتاً كوندوزك آیدینلغنده طوغار . اونكچون ها اولمش ؛ ها اولمامش : اما آی ؛ كیجه‌نك قرانلغنده طوغار . اورته‌لغی كوندوزه چویریر !.. باقیكز !.. كیجه یولجیلری ؛ دورت كوزله مهتابی بكلرلر . »

﴿ لطیفه ﴾ نصرالدین مرحوم بر خصوصك تسویه‌سیچون بر صباح ایركن جوار كویلردن برینه كیتمك اوزره خانه‌سندن چیقار . مكر او كیجه محله‌جه بر اكلنجه وضیافت ترتیب ایدلمش اولمغله مجلسك طوزی بوری اولان خواجه‌یی عزیمتدن واز كچیرمك ایچون كنجلر بر اویون ترتیب ایدرلر . شویله كه : خواجه كینوب قوشانوب مركبه لوازمی یوكلته‌رك یوله روان اولدیغی اثناده بر قاچ كشی خواجه‌نك یولنه چیقوب نره‌یه كیده‌جكنی صورارلر . خواجه : « بر ایش ایچون بر قاچ كونلكنه فلان كویه كیده‌جكم . » جوابنی ویرر . بونلر : « آ زواللی ! بوندن صوكره سن بر یره كیده‌مزسین . چونكه وفات ایتمشسین ، شیمدی سنی كوزلجه تجهیز وتكفین ایتمك بز محله‌لینك بورجیدر . چونكه كیمیمزك بالذات خواجه‌سی ، كیمیمزك اقرباسی ، كیمیمزك بابا یادكاری دوستی ، كیمیمزك احبابیسین . » كبی غیره بوغه‌رق ذاتاً اولوم

[۱] (كنجینهٔ لطائف) صاحبی كندی كتابندن (خزینهٔ لطائفه) پك چوق فقره آلیندیغنی سویله‌مشدر . هر شی اویله ایسه‌ده خصوصا لطائف وفقرات ایچون وثوق آرامق پك بیهوده‌در . همان كندی عصریمزده بعض ذواته اسناد اولنان فقره‌لر تحقیق ایدیلنجه تا قبل التاریخه قدر اوزار كیدر . هرقوم بربرندن آلمش ؛ هرمملكت حلقی ، هر دورك آدملری كندی مشاهیرینه اسناد ایله‌مش . صوكره بو یولده كتاب تألیف ایدنلرده یكدیكرندن نقل ویا ترجمه ایدرك آرتیق اورته مالی اولمش قالمشدر .

لاقیردیسندن اودی‌قوپوب سیکیرلری کوشه‌ین زواللی خواجه‌یی چال یاقه‌ایدرك محله مسجدینه سوروکلرلر . هر نه قدر خواجه مرحومك خفقانلری قالقوب: « آمانك چوجوقلر ؛ براقك شو فنا شاقایی ! بر آزدها اوزریمه واریرسه‌کز لطیفه‌کز حقیقت اوله‌جق . بنم کرچکدن پك مهم ایشم وار؛ بیراقك‌ده وقتیله یولجیلره یتشه‌یم، صوکره یالکز کیدلمز بیلیرسکز. » کبی رجالر ایله مشسه‌ده دیکله‌مزلر ، متصل کورولتی‌یه بوغارلر . زواللی خواجه آرتق لاقیردی سویله‌یه‌مز

خواجه مرحومك تابوتلقده تنه‌شیردن باشنی قالدیروب
جماعت ایچندن برکیمسه‌یه لاقیردی سویله‌مه‌سیدر

بر حاله کلیر . اونلرده خواجه‌یی یاقه پاچا تابوتلغه اطیقارلر . تام بو اثناده احبابلرندن برینك دها بر طرفه کیتمك اوزره اولدیغنی کوروب : آیول، باقسه‌ك آ ! خواجه‌مز وفات ایتدی ؛ طبیعی تجهیز وتکفیننده بولونملیسین . » دییه ابرام ایدرلر . حریف پك عجله ایشی اولدیغندن بحثله یاقه‌سنی قورتارمق

ایچون هر نه سویله‌مشسه قبول ایتدیره‌مز . بونلر بو جنکده ایکن یاری بایغین تنه‌شیر اوستنه کوسولمش اولان خواجه باشنی قالدیروب حریفه دیرکه : « نافله چابالامه . تکلیفه اطاعت ایت . بنم ایشم سندن‌ده عجله ایدی . نه‌چاره که اجل کلمش ، جماعت طوپلانمش کیتمکدن بشقه چاره یوق ! »

﴿ لطیفه ﴾ برکویلینك کچیسی اویوز اولمش . قاطران سورمه‌سنی توصیه ایتمشلر . کویلی کچی‌یی آلوب خواجه‌یه کتیره‌رك : « افندی! سنك نفسك

کچیسنی نفس ایتدیرمکه کلن کویلی ایله خواجه‌نك محاوره‌سیدر

اویوز علتنه بره بر ایمش . شو کچی‌یه بر نفس ایت . » دیمکله مرحوم : « نفس ایدرم، لکن علتك بر آن اول حیواندن دفع اولمسنی ایسترسه‌ك ، بنم نفسه سنك طرفکدن‌ده بر مقدار قاطران علاوه ایدیله‌لیدر.» دیمش [۱] .

[۱] صتمه ایچون اوقوتمغه کلنلره‌ده (کاهیا زاده) مرحوم برپارچه صولفاتو علاوه‌سنی تکلیف ایدرمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم وفاته ياقين دوستلرينى دعوتله بر طاقم وصيتلر ايتديكى صيره‌ده ينه طبيعتى مقتضاسنى بيراقمايه‌رق : « أولورسه‌م بنى مزاره تپه‌سى اوزرينه كومكز. » ديمش . سببنى صوردقلرنده : « يارين قيامت قوپوب‌ده دنيا آلت اوست اولونجه طوس طوغرو قالقه‌يم . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومك حرمى صانجيلانير . « آمان افندى ! بكا بر حكيم كتير . » دير . مرحوم حكيمى كتيرمك اوزره أوك قاپوسندن چيقاركن حرمى پنجره‌دن باشنى چيقاروب : « افندى ! چوق شكر ، صانجى دفع اولدى . حكيم ايسته‌مز . » دير . خواجه مرحوم همان حكيمك دكاننه قوشارق حكيمه : « بزم قارى صانجيلانمش ايدى ، بن‌ده سنى كتيره‌جكدم ؛ فقط أوك قاپوسندن چيقاركن قادين پنجره‌دن باشنى چيقاروب ، چوق شكر حكيمه احتياج قالمديغنى سويله‌دى . اونكچون زحمت ايدوب‌ده كله‌يه‌سين ، ديه قوشه قوشه خبر ويرمكه كلدم . نافله زحمت چكوب‌ده تا بزم أوه قادار كله‌يه قالقيشمه ! » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه نصرالدين افندى بر كون ألنه بر قازمه آلوب باغچه‌سنده بر چوقور قازمقله اوغراشيرمش . قومشولرندن بريكلوب خواجه‌يه مشغوليتنى صورونجه : « محله‌لى سويله‌نيور. سوقاق اورته‌سنده‌تعميردن ييغيلوب قالان مولوزى كومه‌جكم. » ديمش . « يا بورادن چيقان طوپراغى نه‌يا‌په‌جقسين ؟ » دينجه خواجه حدتله‌نوب : « يوق !..... باق بن او قدر اينجه أله‌يوب صيق طوقومغه كله‌مم . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه قاچ‌ياشنده اولديغنى صورمشلر : « قرق ياشنده‌يم . » ديمش . آره‌سى اون سنه كچدكدن صوكره بالتصادف ينه صورمشلر . خواجه ينه : « قرق.... » دينجه : « افندى! سن بوندن‌اون‌سنه اول [قرق‌ياشنده‌يم] ديمشدك . شيمدى ينه [قرق ....] ديورسين . » ديملريله خواجه‌مرحوم : « أر اولان‌سوزندن دونمز. سوز بر ، الله بر ، يكرمى سنه‌صوكره صورسه‌كز ينه سويله‌يه‌جكم بودر . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كون بدستانده كزركن دلالك اوچ بيك غروشه بر قيليچ كزديرديكنى كوروب شويله بر قيليجى كوزدن كچيرر . اوچ بيك غروش ايده جك برشى كوره مز . اوراده اوتورانلره صورار : « دشمنه حواله ايديلديكى أثناده بش آرشين اوزار . » ديرلر . خواجه مرحوم ايرته سى كونى أودن اوجاق ماشاسنى قاپديغى كبى طوغرو بدستانه كلير : « ماشام اوچ بيك غروشه ......» ديه باشلار كزديرمكه ، بعضيلرى مراق ايدوب أللرينه آليرلر، أويرر چويررلر ، باقارلر كه عادى بر ايكى غروشلق اوجاق ماشه سى : « خواجه افندى ! بونك نه كبى برقيمتى ومزيتى واركه يكدن اوچ بيك غروشه ديه فرياد ايديورسين ؟ » ديدكلرنده چارشيليلره ديركه : « سز دها دون باياغى برقيليجه (اعدايه حواله ايدنجه بش آرشين اوزار .) ديه اوچ بيك غروش ايسته يورديكز . حالبوكه قارى بكا قيزوبده ماشايى فيرلاتديغى كبى اون آرشين، بلكه دها زياده اوزار . »

﴿ لطيفه ﴾ تيمورلنك بر كون خواجه يه : « انسانلر بويله نه وقته قدر طوغار ، أولور ؟ » ديه صورمش . خواجه : « جنت ايله جهنم طولونجه يه قدر . » ديه جواب ويرمش .

﴿ لطيفه ﴾ نصرالدين خواجه مرحوم حرمنى آلوب دورت كونلك محلده بولونان بر احبابه كيتمك اوزره شهردن چيقارلر . دها بر قاچ دقيقه آيريلوبده هنوز شهر كورونمكده ايكن خواجه حرمنه نه قدر يول آلدقلرينى سؤال ايدر. حرمى بوكون يارين كيدرسه ك ايكى كونلك يول آلمش اولورز. » دينجه خواجه مرحوم: «ديسه ك آ ! يولى ياريلادق.» ديمش.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم كنجلكنده بر كويه جره كيدوب خسته لانير. مرضى شدتله نوب كويلى باشنه طوپلانه رق: « شايد سكا برامر حق واقع اولورسه مملكتده وارثك وارمى؟ » ديدكلرنده خواجه مرحوم : « واقعا مملكتده بر والده م وارسه ده پدرم حال حياتده كنديسنى تطليق ايلديكى جهتله بو صورتده هيچ وارثم يوق ديمكدر. » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه نصرالدين مرحوم بر حماله يوك يوكله‌توب يولده كيدركن حمالى غائب ايدر . آرار آرار بولامز . آرادن اون كون كچر . بر قاچ احبابيله كيدركن بريسى: « ايشته سنك آراديغك حمال. » دينجه خواجه سيويشير [۱] . تكرار بولوشدقلرنده: «حمالى أله كچيرديكك حالده نه‌يه حريفى ياقالامه‌دكده قاچدك؟» ديمه‌لريله جواباً: «ناصل قاچمايه‌يم. بن حمالى غيب‌ايده‌لى تمام اون كون اولدى . حمال بنى طوتارده [اون كوندر يوككى طاشييورم . يوميه‌مى ايسترم.] ديه‌رك اون كونلك اجرت طلب ايدرسه نه‌ياپارم؟» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ مرحومدن كيم نه‌ايسترسه اوكون ويرمه‌يوب ايرتسى كونى ويرمك عادتى ايمش. سببنى سؤال ايتمشلر : « ويره‌جكم شيئك قدرى بيلنسون ايچون بويله ياپارم. » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم كوروك ايله آتش ياقدقدن صوكره آغزينى طيقار، اويله آصار. سببنى‌سؤال ايدنلره: « ايچنده او قدر هوا وار،طيقامه‌يم‌ده ضايعمى اولسون ؟ بن اسرافدن خوشلانمام.» ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومك حرمى وفات ايتمش . خواجه‌ده هيچ تأسف علامتى كورولمه‌مش . آرادن بر زمان كچوب مركبى أولمش ، خواجه پك زياده كدرلى كورولنجه بعض دوستلرى : « حرمك وفات ايتدى، بويله كونلرجه محزون كزمه‌دك؛ حالبوكه اشك مرد اولالى اون‌كون اولدى، حالا قاشيكك چاتقينلغى ، صومورتغانلغك كچمه‌دى . » ديمه‌لريله خواجه مرحوم : « حرمم وفات ايتديكى زمان قومشولرم باشيمه طوپلانوب: « خواجه افندى! اسف ايتمه ؛ بز سكا اوندن اعلاسنى بولورز.» ديه سوز ويرديلر؛ فقط مركب أولديكندن برى هيچ كيمسه كلوب‌ده بويله تسليده بولونمادى. تأسف ايتمكه حقم يوقمى؟ » ديمشدر.

[۱] سيويشمك ـ حس ايتديرمه‌دن (صاووشمق)در . ديلرك فلسفه‌سندندركه قالين صائتلى كلمه‌لر اينجه صائتله تلفظ اولونجه معناسى دخى رقت پيدا ايدر. استانبولليلر بونى (صيويشمق) طرزنده ياكليش استعمال ايدرلركه بوكلمه (صيوا) اصلندن جيويق ، مايع برشيئك بولاشمه‌سى معناسنه‌در .

﴿ لطيفه ﴾ بر كيجه هوا غايت صيجاق اولمغله ـ آنا طولينك اكثر محلنده عادت اولديغى اوزره ـ حرمى ياتاغى أوك طامنه ياپار [۱] . خواجه فراش استراحته چكيلنجه ـ اكثر قادينلرك عادتى وجهله ـ زوجه‌سى عائله غائله‌سنك هپسنى بر آرايه كتيروب آجى طاتلى لافلرله خواجه‌نك اويقوسنى قاچيروب آرالرنده بر كورولتى چيقمش. خواجه مرحوم ـ كنديسنى أوك ايچنده ظنيله ـ « سندن ياتاقده‌ده راحت يوق.» ديه آلوب يوروبى ويرديكى كبى پالدير كولدور طامدن آشاغى دوشر . بو كورولتى‌يى ايشيدن ـ خواجه كبى طامده ياتمقده بولونان ـ جوار قومشولر باشنه اوشر. وجودى پاره پره ايچنده ايكله‌يه صيزله‌يه كنديني طوپلايوب أوه كيرمك عزمنده اولان خواجه‌نك اطرافنه طوپلانه‌رق: « افندى نه‌اولدى؟ افندى نه اولدى ؟ » ديه اوحالنده صيقى‌صيقى حوادث آلمق ايسته‌ينلره قيصه‌جه: « سن حياتكده طامدن دوشدكمى؟ طامدن دوشدكمى ؟ » ديه مقابله ايدرمش. بريسى: « افندى ! . نه‌دن ساده طامدن دوشوب دوشمه‌ديكمزى‌صوروشدوريورسين؟.. » ديمه‌لرينه جواباً : « طامدن دوشن حالدن بيلير. » ديمشدر [۲] .

﴿ لطيفه ﴾ حريفك برى صوغوقدن شكايت ايدرمش. باشقه بريسى‌ده ايشيدوب : « جانم بو انسانلرده نه عجائبدر؟ صوغوق اولسه (صوغوقدر) ديه شكايت ايدرلر . صيجاق اولسه (صيجاقدر) ديه سويله‌نيرلر . » بولنده هركسك سويله‌يه كلديكى لافى اورتايه آتار. بو سوزلرى بر كوشه‌دن لاقيدانه ديكله‌ين خواجه افندى، باشنى قالديروب اوآدمه ديركه : « افندى ! سن اويله سويله‌يورسك اما، بهار هواسنه كيمك نه‌ديديكى وار؟. »

---

[۱] آنا طولينك اكثر محللرنده أولر طوپراقدن ، طاملرى‌دخى ديركلر دیزيلوب اوزرينه قاميش سريلوب دها اوزرينه طوپراق چكمكله و اوستندن طاش يووارلاق چكوب دوب دوز قيلمقله حصوله كلير . يازين اوستنه صو دوكوب سوپورورلر . تر تميز كچه ياپوب ياتاغى بيراقيرلر ؛ كوكده‌كى ييلديزلره باقه باقه اويورلر .

[۲] بوحكايه‌نك مختصرى منظوم اوله‌رق بالاده كچدى .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم بر كون محله مسجدنده خلقه وعظ و نصيحت ايتمك اوزره كرسي يه چيقار. خلق طوپلانوب: « خواجه افندی نه دیه جك؟» دیه بكله شیرلر. خواجه مرحوم كرسیده بر زمانلر اوطورور، خاطرينه سويليه جك بر شی كلمز. جماعتك انتظاری كوردكجه‌ده بوتون بوتون صيقيلمغه باشلار. صيقيلدقجه نطقی طوتولور. الحاصل بر شی سويله‌يه‌مه‌يه‌جكنی عقلی كسنجه جماعته: « ای اهالی! سز بنم سوز سويله‌مكدن عاجز اولماديغمی بيليرسكز.

خواجه‌نك مخدوميله محاوره‌سيدر

حال بويله ايكن، بو كون كرسی يه چيقديغم كبی خاطريمه هيچ بر شی كلمسه بكنيرميسكز؟» ديديكی صيره‌ده مكرم مرحومك اوغلی كرسی ديبنده اوطورورمش. پدرندن بو سوزی ايشيتديكی كبی باشنی قالديروب: « بابا! هيچ برشی خاطريكه كلمه‌يورسه، كرسيدن اينمك‌ده‌می كلمه‌يور؟» ديه‌رك بو كلاميله هم صحيحاً باباسنك

اوغلی اولدیغنی اثبات ایله‌مش هم ده خواجه‌یی بویوك بر صیقینتیدن قورتارمشدر [١].

﴿ لطیفه ﴾ خسیسك بری خواجه مرحومه : « پاره‌یی سن ده‌می سویه‌یورسین؟ » دیینجه: « انسانی بر طاقم وجدانسز، خسیس آداملره محتاج ایتمه‌دیکی ایچون سه‌وسه‌م‌ده یری وار. » دیمشدر[٢] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحومك بولوندیغی بر مجلسده عربستاندن هنوز کلمش برقاچ سیاح اورالرك احوالندن بحث ایدوب: « عربستانك بعض محللری غایت صیجاقدر . اکثر بلادك اهالیسی چیریل‌چیپلاق کزرلر . » دیدکلرنده خواجه: « عجبا اوراده قادین ارککك ناصل بللی اولور؟ » دیمشدر.

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم برشهره کیدر. چارشوده کزرکن حریفك بری یاننه صوقولوب: « افندی! بو کون نه؟ » دیه صورمقله مرحوم: «آی اوغل! بن بو مملکته دها بوکون کلدم. هنوز بورانك کونلرینی اوکره‌نه‌مدم. سن اونی بر یرلیدن صور. » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحومه: «شهرمزده محرم اسرار اوله‌بیله‌جك کیمی طانیرسین؟» دیدکلرنده: «خلقك سینه‌سی بنم آنبارم اولمدیغنی بیلدیکم ایچون شیمدی‌یه قدر کیمسه‌یه سریمی آچمادم.» دیمش . (علیه الرحمة و الرضوان.)

[١-٢] بو فقره‌لر عربجه (محاضرات) کتابلرنده قدمادن پك اسکی آدملره، یعنی متعدد ذواته اسناد اولونمشدر.

(لطائف خواجـه نصرالدين) ناميله اسـكيدن خلقك ألنده تداول ايدن اصل كتابدن اون سكز دانه حكايه‌يى منافئ أدب بولديغمزدن وخلقمز آراسنده شايع، ضرب مثل اولمش ظريف نكته‌يى ده شامل بولونماديغندن درج ايله‌مه‌مشدك. بالآخره تطبيقات اثناسنده وقتيله على العجله چيزلمش اولان شو برقاچ حكايه‌نك درجنده بأس كوره‌مديكمزدن بورايه الحاق ايله‌دك :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم ياتسو وقتى بر جامع آبدستخانه‌سنه كيرمش. مكر آبدستخانه موصلغى آچيق قالمش ايمش. خواجه آبدستم بيتمه‌دى ديه اويله بكلرمش . بر آدم كلوب قاپى‌يى اوره‌رق: « حريف! اويودكمى ؟ بر ساعتدر اوتوريورسين!» ديه هايقيرمقله: « ايشم بيتمه‌دى كه قالقايم . » ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجـه‌يى اغفال ايدوب يالانجى شـاهدلكنه كوتورورلر. مدعى حضور قاضيده خصمندن بوغداى دعوا ايدر . خواجه‌يى چاغيريرلر. آرپه ديه شهادت ايدر . «افندى! ياكلدك؛ بوغداى ديه‌جكدك.» ديديكلرنده خواجه: «بهى جاهللر ! يالان اولدقدن صوكره ها بوغداى اولمش، ها آرپه. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ بالقجيلر آقشهر كولندن آغ ايله بالق چكرلركن خواجه‌ده سير ايدرمش . طالغينلقله آياغى قايوب آغك ايچنه دوشمش بالقجيلر: « خواجه افندى! نه يايدك؟» ديدكلرنده: « بن‌ده ايچلرنده يونس بالغى اولايم. » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجـه‌نك طاووغى غائب اولور ؛ برر مقدار سـياه بز پارچه‌لرينى دلوب پيليچلرك بوغازينه طاقوب صالى ويرمش. «خواجه‌افندى! بو نه‌در؟» دينلره: «آنالرى أولدى‌ده قاره‌لر كيوب ياس طوتارلر.» ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ بركون خواجه چوربا يركن آغزى يانمقله باغيره‌رق صوقاغه فيرلايوب : «صاوولك قارداشلر ، قارنمده يانغين وار ! » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه چيفت سورركن بر قاپلومباغه‌يه تصادف ايله‌مش. ايپه طاقوب قوشاغنه باغلايه قويمش . قاپلومباغه چاپالاندقجه : «آی اوغول ! نه تلاش ايديورسين . فنامی سن‌ده چفتجيلك اوكره‌نيرسين. » ديرمش .

خواجه قاپلومبغه‌يی يانته آصه‌قويوب چيفت سورديكيدر

﴿ لطيفه ﴾ بركون خواجه‌نك بيك آقچه‌سنی چالمشلر. خواجه مسجده كيدوب صباحلره قدر جناب حقه يالواره‌رق پاره‌لرينك احسانني تمنی ايله‌مش. مكر مملكتك تجارندن برينك بينديكی كمی فيرطنه‌يه طوتولوب اكرسلامت بولورسه خواجه‌يه بيك آقچه اعطا ايله‌مكلكی نذر ايله‌مكله هفته‌سنده سلامتله كلوب خواجه‌يه نذرينی اعطا ايله‌مش و شر كذشتنی نقل ايله : « همت وامداديكزله پك غريب بر صورتده خلاص بولدق.» ديمش. خواجه برمدت طالغين طالغين دوشوندكدن صوكره: «سبحان الله! بر آدمه بيك آقچه ويرسه‌م بنم پاره‌می كری اعاده ايتمك

ایچون بو درجه غریب وطولامباجلی بریول دوشونه‌مز. جناب حقك حکمت واسرارینه عقللر ایرمز . اذعانی اولانه بوندن بیوك معجزه اولماز . بزم پاره نره‌دن باتدی ، نره‌دن چیقدی ؟ شکر یاربی لطفکه احسانکه ! » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك مملکتی اولان سیوری‌حصارك بکری برقاضیسی وار ایمش. برکون باغنده سرخوش اولوب یاتمش. قاووغنی ، بینیشنی شورایه بورایه آتمش . خواجه‌ده تلمیذی عماد ایله او کون سیرانه چیقمش ایمش . قاضینك او حالنی کوروب بینیشنی آلمش صیرتنه کیمش کیتمش. قاضی آییلوب بینیشنی بولامانجه محضره: «باق کوزقولاق اول، کیمده بولورسه‌ك آل، کتیر.» دیر . محضر خواجه‌نك صیرتنده کوروب محکمه‌یه کتیریر . بر محاکمه زمانته تصادف ایدر . خواجه قاضی‌یه : « دون عماد ایله کزمه‌یه چیقدق، باقدق که بر باغده بر صاریقلی آدم سرخوش اولمش ، قوصمش. یاتیور . بن‌ده بینیشنی آلدم . صیرتمه کیدیم . بوکا شاهد و اماره‌ده کوستره‌بیلیرم . بولك صاحبنی ویره‌یم.» دیجه قاضی : «کیم بیلیر. هانکی سفیهدر ! هله سن عافیتله کیدیککه. باق بن قاریشمام ! » دیمشدر .

اصل کتابدن باآلاخره علاوه ایله‌دیکمز برقاچ حکایه بوراده ختام بولدی.

[بالاده متن لطائفده كچن بر حكايه شويلهده مسموعمز اولمشدى .]

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه : « ضررسز خواجه‌سين اما فارسى بيلمه‌ديككك ايچون وعظك نشئه‌لى وظريف اولمايور.» ديمشلر. خواجه: «نه‌دن آكلاديكز فارسى بيلمه‌ديكمى؟ » ديیوب: « بيليرسه‌ك بزه بر بيت اوقو باقه‌لم. » ديمه‌لريله شو بيتى انشاد ايتمش :

مور منكشه بوينى اكش اويورست كافر صوغان قات‌قات اوربه[١] كييرست

« خواجه افندى [بونك نره‌سى فارسى ؟...» ديدكلرنده : « نهايتنده‌كى (است) لرى كورمه‌يورميسين؟ » ديمشدر . خواجه‌نك: «بوكا قانجيق فارسى ديرلر . » ديديكى‌ده روايت ايديلير .

﴿ لطيفه ﴾ ينه اكابردن برذات لطيفه‌پردازدن ايشيتدم‌كه : « برقيش خواجه غايت زوكورت قالمش . كندى كنديـنه : « عجبا اشككك آربه تعيينى براز ايندیرسه‌م اولورمى؟ » ديیوب هر زمانكى قوطودن براز اكسيك‌ويرمش . باقمش‌اشك ينه اسكى نشئه‌سنده . بر آز زمان صوكره بر آووج دها اكسيلتمش. اشك ينه‌آلديرمامش . بويله بويله يارى‌يه ايندیرمش. اشكه برسكونت‌كلمسه‌ده ينه ضررسز كورمش . بر ايكى آى صوكره قوطو ياريدن آشـاغى‌يه ايننجه اشكك سكونتنه برده محزونلق علاوه اولمش. والنهايه چوق ياتار وصامانى‌دخى آز ير اولمش . چونكه آربه‌ده طوپى بر آووجه اينمش . بر صباح خواجه آخيره كيرمش باقمش‌كه اشـك مرد اولمش . ديمش‌كه : « اشـكى تام رياضته آليشديريیوردق آما اجل مساعده ايتمه‌دى . »

[١] خالص توركنجه‌ده (ر) ايله بدأ ايتمك شيوه‌يه موافق كلمه‌ديككندن (روبه، راقى ، رجب) كبى كلمه‌لرى (اوربه ، ايراقى ، ايره‌جب) تلفظ ايدرلر . بناءً عليه (اوربه) غلط اولمايوب توركجه‌لشديرلمش، بزه حقيقى مال ايدلمش بركلمه‌در. واقعا ديكر ايكيسى استانبولده قوللانيلمايورسه‌ده (اوربه) شايعدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه نصرالدين قاپوسنك اوكنه برسكود آغاجی ديكوب دیبنه بر آبدست بوزه‌رق : « ایشته صو نامنه كوروب كوره‌جكك بوندن عبارتدر . » دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ نصرالدين افندى مرحوم كوندوز باغچه‌سنه بر قاچ فدان ديكر ، آقشام چيقاروب ایچری آليرمش . « خواجه افندى ! بو ناصل ايش ؟ » ديه صورانلره : « ای . . . چوجوقلر . اورته‌لق بوزولدی . نه اولور ، نه اولماز . هركسك مالى باشى آلتنده كرك . » دیمش .

ظرفادن بر ذات طرفندن اهدا ایدلمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم ایكيندی آبدستی آلمق ایچون خانه‌سنه كلير . خواجه همان جماعته یتیشمك‌ چالشمشه‌ده حرمی خیلی مشغول ایتدكدن صوكره اوستی باشی پك كیرلندیكندن بحثله حمامه یوللار . « افندى ! صاقین كچ قالمه ! بیلیرسك یا ! همشیره‌مك عقدی وار ، سن اوراده بابالق وظیفه‌سی كوره‌جكسك ، بولونمازسه‌ك كری قالیر ، دعوتلیلره قارشی عیب اولور . » دیه‌رك صیقی تنبیه ایلر . خواجه بو وقتسز استحمامی عاجلاً اجرا ایله‌یوب همان خانه‌سنه قوشمق ایسته‌مشسه‌ده طیشاریده پك صیقی یاغمور یاغمقده‌اولدیغنی سویلرلر. پنجره‌دن باقارکه بوتون اطرافی قاپالی. یاغمورك طورمق احتمالی یوق، ألبسه‌سنی كیسه یكانه قافتانی ، بینیشی صوجوق كسیله‌جك . همان ألبسه‌سنی دره‌یوب طوپلایوب چیریل چیپلاق یوله دوزولور. یاغموردن مكمل ایصلانیر. مكر قاپوسی اوكنده دخی دعوتلیلر طوپلانوب خواجه‌یی بكله‌یورلرمش . خواجه‌یی بوحالده كورونجه : « افنـدى ! نه‌در بو حال ؟ » دیمه‌لریله خواجه

مرحوم : « شيطانه اويوب‌ده وقتسز حمامه كيدن بويله هم صيجاق بانيو ، هم صوغوق بانيو ، ايكيسنى بردن ايدر . » ديمشدر .

ياغمورلى هواده خواجه‌نك حمامدن عودتيدر

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم باغندن اشكنه ايكى كوفه اوزوم يوكله‌توب كليركن شهر ايچنده محله كنجلرى : « خواجه افندى ! بزه اوزوم وير . » ديه طاقيليرلر. خواجه مرحوم جماعتى بر كره كوزدن كچيرير . هپسنه حرمتليجه ويرسه چوغه قاچه‌جق . ايسته‌يه‌نه برر چنتيك [۱] ويرير . چوجوقلر : « افندى ! بو نه قدرجق شى ؟ » ديه آزينسه‌مالرى اوزرينه : اولادلرم !

[۱] چنتيك = صالقيمك اجزاسندن بر جزؤدركه طوپى اوچ درت دانه‌يى شامل اولور . آناطوليده (جينكيل) ديرلركه يعنى يكلى ، خفيف ديمكدر . فى الاصل پك كوچوك قطعه اولان صالقيمه‌ده ديرلر . طوغروسى (چنتيك) برنجى معنايه (جينكيل) ايكنجى معنايه تخصيص ايدلمك مناسب اولور .

هپسنك طادی بر . شو كوفه‌لرده‌كی اوزومك لذتی بر دانه‌نك لذتنك عینیدر.
بناءً علیه آز یمكله چوق یمك بیننده هیچ بر فرق یوق . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌مرحوم‌برروز كارلی‌هواده دوه اوستنده‌قاووت[١]
یرمش ؛ فقط آغزینه آتدقجه یل آلیر كوتورور ، هیچ بوغازینه كیتمك
قسمت اولمازمش . آرقداشلرندن بری : « خواجه افندی ! نه‌در او یدیككك؟»
دیدیكده خواجه مرحوم : « بویله كیدرسه هیچ . » دیمشدر .
خواجه مرحومك : « دوه‌اوستنده قاووت یمه‌یی بن ایجاد ایتدم اما بن‌ده
بكنمه‌دم . » دیدیكی واردر .

بر ذات طرفندن اهدا ایدلمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌رحمة الله علیه یاغمورلی بر هواده خانه‌سنده اوتوروب
سوقاغی سیر ایدركن یاغموردن ایصلانمامق ایچون سرعتله كیدن بر قومشوسنه
نه‌دن قوشدیغنی‌صورار ؟ او آدم‌ده رحمتدن‌ایصلانمامق ایچون قاچدیغنی‌سویلر .
خواجه: «واه واه ! تأسف ایدرم ! آخر زمان ظاهر باق نه كونلره قالدق .
آیول ! هیچ تاكری تعالانك رحمتندن قاچیلیرمی ؟ » دیمكله بیچاره آدامجغز
اوتانوب آغیر آغیر یولنه دوام ایدر . خواجه‌ده یاپدیغی معذبلكك اثرینی
قیدسزجه سیر ایدرمش . آدمجغز صیر صیقلام كسیله‌رك خانه‌سنه جان آتار .
تصادف بویا ! بر یاغمورلی كونده معهود آدم پنجره‌سندن باقاركن كورور كه
دها هنوز یاغمور برر دانه دوكولمكه باشلادیغی حالده خواجه مرحوم ایلریدن
سوكمش . معتادی وجهله جبه‌سنك اتكنی آرقه‌یه چیرمه‌مش . یلدیریم كبی

[١] قاووت = بولغور چكركن الك‌قالیننه یارمه، ایكنجیسنه بولغور، اوچنجیسنه
دوكو (اوتو ـ وزننده) ، دردنجیسنه دوكوجك، بشنجیسنه ـ كه اون كبی اینجه‌سیدرـ
قاووت دیرلر .

خانه‌سنه طوغرو قوشارمش . قومشو هایقیروب : « افندی ! بکا اخطاریکی اونوتدکمی ؟ اللهك رحمتندن قاچیلیرمی ؟ » دیدکده خواجه بر دقیقه بیله طورمایه‌رق : « اوغلم ! بن الله تعالی‌نك یره دوکولن رحمتنی آیاغمله چیکنه‌مه‌یم دییه قوشیورم . » دیر وخانه‌سنه قاپاغی آتار .

[حقی وار یا ! شبهه‌سز رحمتدن قاچیلمز اما یاغموردن قاچیلیر .]

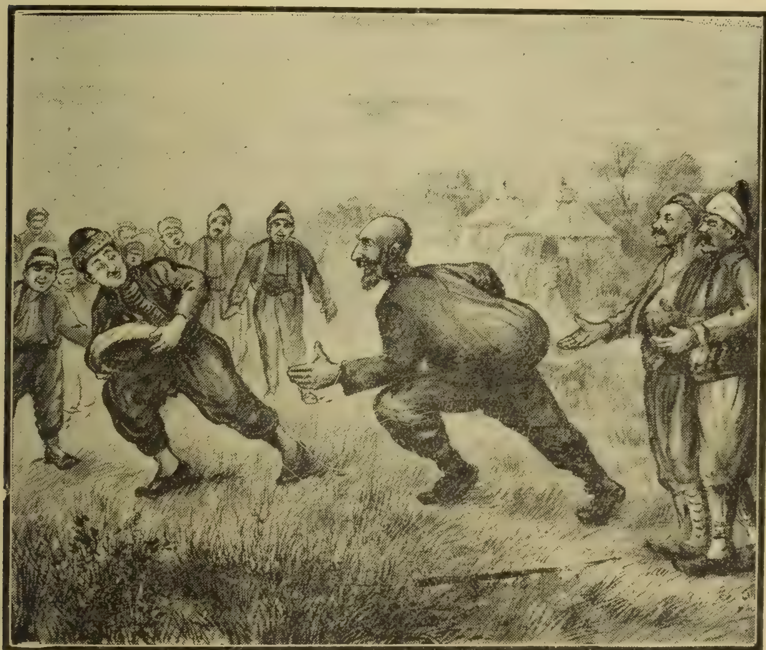
خواجه مرحومك قومشوسی ایله محاوره‌سیدر

نجیب عاصم بك الهدا ایدمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم اوجاق یاقه‌جق اولمش . اوفلر اوفلر یاغمازمش . همان یوقاری چیقوب قاریسنك خوتوزینی آلمش ، باشنه کیمش . او حال ایله اوجاغه : « پوف ! . . . » دینجه خارلامش . خواجه : « مکر اوجاقده بنم کبی قاریدن ییلارمش ! » دیمش .

چنکل کوبنده مانیفاطوره جی (کرفت یازیلدیغندن اسمنی اوقویه مادیغمز) افندی طرفندن : [١]

﴿ لطیفه ﴾ «عیدکاهه وارەلم، دولابه دلبرسیرینه. کورەلم، آیینهٔ دوران نه صورت کوستریر ؟» منطوقنجه بر بایرام کونی شهر خارجندەکی میدانلغه کیدوب چوجوقلرك اویونی طالغین طالغین سیر ایدرکن بر کنج ، خواجەنك قاووغنی باشندن قاپدیغی کبی حلقەیه آتار . قاووق الدن اله آتلایوب قوشمغه

سیر یرنده چوجوقلرك خواجەنك قاووغنی قاپەلریله اللرندن آلمغه چالیشمەسیدر

[١] بر چوق مقصد الجاسیله هرکس کندینه مخصوص بر امضا تاصارلار . فقط بینلرنده معارفه اولمایان بر ذاته یازیلان کاغدده نامنی کتمه لزوم کورولمەدیکی تقدیرده امضانك اوقوناقلی یازلماسی چوق مناسبدر .

باشلار . خواجه هرنه‌قدر قاووغنی اللرندن قاپمق ایسترسه‌ده موفق اوله‌مز . کنجلر خیلی خیرپالارلر . « چوجوقلره، ایتمه‌یك اولادلر. شوقاووغمی ویرك‌ده کیده‌یم . » دیه هرنه‌قدر نیاز ایتمشسه‌ده آلایدن، قهقهه‌دن، شوق‌وشطارتدن، غلغله‌دن کیمسه‌نك قولاغنه کیرمز . باقارکه ساعتلرجه بکله‌سه بوش . خواجه (لاحول ...) دیه‌رك اشکنه بینوب خانه‌سنه کیدرکن چشم آشنالرندن بری: « افندی ! هانی قاووغ شریف ، بویله باشی آچیق نره‌دن تشریف ؟ » دیمکله خواجه جواباً : « کوچوکلکی خاطرینه کلش‌ده سیرانکاهده چوجقلرك ایچنه قاریشدی. اویون اوینایور. » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ برکون خواجه‌یه : « یا هو ! سن اولدقجه عالمسین ، شو بزم مشکلمزی حل ایدی ویر : عجبا دنیا قاچ آرشیندر ؟.. » دیرلر . اواثناده بر جنازه کوتوریورلرمش . خواجه مرحوم تابوتی کوستره‌رك دیمش که : « بو سؤالك اربابی شو کیدندر . اوکا صوریکز . باقیکز ، دها او شیمدی اولچمش ، کیدییور . »

« برقارئکز » امضالی ذات عالی طرفندن :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم برکون پازارده کوکرجین‌قدر بر قوشك اون ایکی آلتونه صاتیلدیغنی کوروب کندی کندینه : « دیمك که پیاسه‌ده طیور انواعنك رواجی وار . تام صیراسی ؛ بن‌ده شو بزم بابا هندی‌یی یارین صاتیلغه چیقاره‌یم . » دیه تصور ایله‌دی . ایرته‌سی کون قوجامان بابا هندی‌یی قولتوغنه آلدی . حیوان کردانندکی (قلادهٔ مرجان) ایله بالافتخار بورنی شیشیروب کندیسنك قولتوغه کلیر طاقمندن اولدیغنی پك اظهار ایدییوردی . خواجه مرحوم بو وضع ایله پازار برینه کلدی . خیلیجه بر پاره الده ایتمك سوداسیله نتیجه‌یه منتظر ایکن برده خراج مزاد بابا هندی ـ اوده خواجه‌نك خصوصی بسله‌مه‌سی اعتباریله ـ غایةالغایه اون ایکی آقچه‌ده دایاندی ، قالدی .

فضله برپاره دها دیین اولمادی . خواجه مرحوم حدتله‌نوب دلاللره ، چارشی خواجه‌کیلرینه خطاباً : « بو ناصل ایش اللهی‌سورسه‌کز !. دها دون کوزیمك اوکنده کوکرجین قدر بویالی برقوشی تام اون ایکی آلتونه صاتدیکز . هم هپکزده یوکسـك یوکسـك پیلر سوردیکز . او بویانمشسه باقیکز بونك‌ده بوینده ، بورننده لعل مرجان رنکنده قدرتدن زینتلر وار . صیرتنك تویی (بوقلمون = یانار دونر) رنکنده اولوب کونشـه قارشی طوردیغی وقت

خواجه‌نك هندی قولتوغنده چارشیلیلرله محاوره‌سیدر

پاریل پاریل یانار . علی‌الخصوص ایصلیق چالینوبده قاباردیغی زمان خورطومی شیشیرر ، قانادینی قویروغنی چادیر کبی آچار برقوزو قدر جثه پیدا ایدر . اوحالده حولیده نازان نازان طاووس هندستان کبی خرامان اولنجه تماشاسنه طویولماز . احتیاج سوقیله صاتمغه مجبور اولویورم ؛ یوقسه اودن آیریلیر کن قاری ، بن ، هندی اویله برپأس ایتمه‌مز واردی که اوحال حزینمزه طاغلر طاشلر دایانماز . بز (اوهو .. اوهو ..) دیه کریان اولدقجه اوده بزی (قل قل قل . . .)

دییه تشـویق ایدردی . آه ! .. احتیاجك کوزی کور اولسـون . » دییه خواجه‌نك کمال‌حرارتله چیقیشمه‌سی چارشیلیلری برمدت اکلندیردکدن صکره ایچـلرندن بری : « خواجه افندی ! . براز مستریح اول ! سن حقیقتدن غافلسین . بر کره اوقوش ؛ عادی بویالی بر مخلوق دکل . نقاش قدتك رنکا-رنك طوناتدیغی مشهور طوطی قوشـیدر . » دیمشسه‌ده پاره جهتندن امیدی منکسر اولمقدن نشئت ایدن بر حدتله کوکلره اوچورولسـه دخی او آنده خواجـه‌نك کوزینه کورونمه‌دیکـندن : « ای آ جانم ! آ کلادق . طوطی قوشی . . . نه اوله‌جق ؟ غایه‌سی ینه قوش دکلی ؟ بونك هنری نه ؟ » دیمکله مخاطبی خصمنی الزام ایتمك حسنك ویردیکی برشطارتله : « هاه ! ایشته بونك هنری وارده اوندن ؛ چونکه بوغایت ایی لاقیردی‌سویلر. » دینجه خواجه‌ده قولتوغی آلتنده بر خموشیٔ فیلسـوفانه ایله نظر توجهنی قاپامش اولان بابای هندوستانی اشارت ایله‌یه‌رك : « او ، أیی لاقیردی سویلرسـه، بوده غایت أیی دوشونور . . . » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مهتابلی کیجه‌ده طامده یاتارکن آشاغی‌یه دوغرو آبدست بوزمغه باشلامش . سوقاقدن ـ حالندن شبهه‌لندیکی ـ بری کچیورمش. خواجه کسمش . « نه‌یه کسـدك ؟ . » دیمش . « کسمه‌یه‌یدیم‌ده ایپ کبی طوتوب چیقابیلیرمدك ؟ » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ بر وقت آنا طولوبی شدت سیاسـتیله دهشته القا ایدن تیمورلنك آنا طولیده هر اوغرادیغی شهرك علما وعرفاسنی چاغیروب : « بن عادلمی‌یم ، ظالمی‌یم ؟ » دییه صورارمش ، « عادلسین ؟ » دیینی‌ده کسرمش ، « ظالمسین ! » دیینی‌ده کسرمش . عاجز قالمشـلر . خواجه مرحومك صیتی اوطرفلره شـایع اولمغله خلق مراجعت ایدوب : « آمان خواجه افندی ! بوایشه سندن باشقه کیمسه برچاره بولاماز . هرنه یاپارسـه‌ك یاپ ، شو ظالمك قیلیجنی بیکناه عباداللهك اوزرندن قالدیر. » دییه یالواریرلر. خواجه‌مرحوم: « چوجوقلر ! بو ایش بنم ایچـون دخی ظن ایتدیککز قدر قولای برشی دکلسـه‌ده مظلومینك حق یاردیمجیسی اولدیغندن دعاکز برکاتیله بلکه موفق

اولورم . » دیه‌رك هزار احتیاطله تیمورك اقامتكاهنه كلیر. « سؤالكزه جواب ویره‌جك خواجه كلدی . » دیه خبر ویریرلر . تیمور حضورینه جلب ایدوب خواجه‌یه دخی مذكور سؤالی ایراد ایدنجه خواجه دیركه: «سز مجرد برملك عادل‌ده دكلسكز ، برباغیٔ ظالم‌ده دكلسیكز. ظالم بزز . سز سیف عدالتسكز جناب قهار ذوالجلال مستحق جزا اولان بز ظالملره سنی حواله ایله‌مشدر .
« لطف حق باتو مداراها كند ـ چونكه ازحد بكذرد رسوا كند [١] . »

مرویدركه : تیمورك بكله‌دیكی جواب صواب‌ده بوایمش . بناءً علیه بوندن طولایی خواجه‌دن غایتله خوشلانمش . ندیم خاصی قیلمش. اودیارده بولندقجه یانندن آییرمامش . خواجه مرحومك حرمتنه آقشهر وحوالیسی وبلكه بلاد قارامان تیمورك تیغ قهرندن وعسكر جرارینك یاغماسندن مصون قالمشدر :
جمله دانایان همین كفته همین ـ هست دانا رحمة للعالمین [٢] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك ایكی حرمی وارمس . بر كون ایكیسی بردن یاننه كلوب : « بنی‌می چوق سورسین؟ . » ـ «بنی‌می چوق سورسین؟.» دیه خواجه‌یه طاقلاشمشلر. بیچاره خواجه مضطرقالوب هرنه‌قدر: «ایكیكزی‌ده!..» كبی سوزلرله بحثی كچیشدیرمك ایسترسه‌ده قانع اولمایارق خواجه‌یی خیلی صیقارلر. حتی كوچوك حرمی او اثناده دیركه : «افندی! مثلا ایكیمزده آقشهر كولنده قاییقده كلیركن قاییق دوریلسه ، ایكیمزده دوشسه‌ك ، سن قاره‌ده اولسه‌ك هانكیمزی اول قورتاریردك؟ . »

خواجه مرحوم بی اختیار اسكی حرمنه دونمش‌ده دیمش‌كه : « یاهو ! . سن آزیجق یوزمه بیلیرسین دكلمی ؟ »

---

[١] مثنویٔ شریفدن اولان بو بیتك معناسی : (حقك لطفی سكا قارشی اداره‌لی برصورتده معامله ایلر؛ فقط قباحتك حدینی كچرسه سنی رذیل ورسوای ایدر.) دیمكدر.

[٢] بو بیت‌ده مثنویٔ شریفدندر . معناسی شودر :
هپ عالملر ؛ همان آنجاق شونی سویله‌مشلردركه : عالمك وجودی عالمه رحمتدر ـ [بر تك عالمك بوتون خلق عالمه ایكلی طوقونور .]

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم اوغلى ايله بر كويه كيديورمش . اوغلنى اشكه بينديرمش ، بعض كيمسه‌لر كوروب : « هى كيدى زمانه كنجلرى ! . آغزينك علميله شو اختيار باباسنى يايان يوروتيورده كنديسى راحت راحت اشكه بينوب كيديور . » ديمشلر . چوجوق : « باق بابا ! بن سكا اصرار ايتمه‌ديمى ؟ هايدى آرتيق ، دها زياده عناد ايتمه ، شو اشكه بين ! . » ديمش . خواجه اشكه بينمش . براز كيتمشلر . برقاچ كيشى تصادف ايدوب : « آيول ! سنك كميكك قارتلاشمش . همايشته كلدك كيديورسين . بوتازه فدانى بوقدر زحمته قوشوب‌ده قاوورمق لايقمى ؟ » ديرلر . خواجه طوتار ، چوجغى‌ده آرقاسنه بينديرر . برقاچ آديم كيدر كيتمز ، بر بولوك هرزه‌وكيله دها تصادف ايدرلر . بونلرده باقوب : « اما انصافسزلق ها ! .. براشكجكه ايكى كيشى بردن بينرده‌اوزون يوله كيدرمى ؟ باقك شو حريفه ! خواجه‌ده اولاجق ! » ديرلر . خواجه آرتيق قيزوب اشكدن كندى‌ده اوغلى‌ده اينرلر . اوكلرينه قاتارلر . چوق كچمز بالتصادف برقاچ آدمه دها راست كليرلر . « الله الله ! .. بونه بودالالق . اشك اوكلرنده بوم‌بوش خوپلايه صيچرايه قوشسون‌ده كنديلرى بو صيجاقده توزه طوپراغه بولانه‌رق قان تر ايچنده يايان يوروسونلر . دنياده نه شاشقين آدملر وار ؟ » ديديكلرينى ايشيدنجه خواجه ديمش كه : « لكن ياهو ! بو خالقك ديلندن قورتوله‌بيلن وارسه اوكا عشق اولسون [١] . »

﴿ لطيفه ﴾ بر مجلسده هر كس كندى بينيجيلكنه دائر حكايه‌لر سويله‌يورمش . خواجه‌يه‌ده هوس كلش ديمش كه ، فلان چفتلكده ايدم . كاهيا برآت كتيردى . قيش‌باشنه قدر هاريلاشمش ، اله آووجه صيغمايوردى . كويك باباييكيتلرندن برى بينمك ايسته‌دى . يانه‌ياناشديرمادى . بريسى اوزرينه آتلادى . اونى‌ده قالديردى يره ووردى . بر ديكرى دها كلدى . اوده بينه‌مه‌دى . باقدم كه هپسى نافله . بكا بر غيرت كلدى . دها او وقت كنجم . همان اتكلريمى بليمه چمره‌دم . قوللريمى صيوادم . ال چابوقلغيله حيوانك يله‌سندن طوتوب بر پرتاو ايتدم ... [ديركن چفتلكده حاضر بولونانلردن برى او اثناده ايچرى كيرى ويرنجه خواجه مرحوم] ... بن‌ده بينه‌مه‌دم . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك ايكي زوجه‌سي وارمش. هر ايكيسنه ده يكديكرندن كيزلي برر ماوي بونجوق ويروب : « صاقين بوني اورتاغكه كوسترمه! بو بنم نشانهٔ محبتمدر. » ديمش. بر كون ايكيسي بردن اوزرينه هجوم ايدوب: «هانكيمزي چوق سورسين؟ كوكلك اصل كيمده‌در؟» ديه صوردقلرنده : «ماوي بونجوق كيمده ايسه بنم كوكلم اونده‌در. » ديرمش . قادينلر هر ايكيسي ده قلباً: « بني چوق سوييور . » ديه متسلي اولورلرمش [۲] .

﴿ لطيفه ﴾ قومشولرندن بري پرتلاش : « آمان خواجه افندي! بزم أوده قاريمله بالديزم فنا حالده غوغا ايدييورلر. بربريني بوغيورلر. رجا ايدرم، كل شونلره نصيحتمي ايده‌جكسين، نه ياپه‌جقسين ؟ چاره‌لرينه باق . بن عاجز قالدم. » دير. خواجه صورار: « غوغانك اساسي ياش اوزرينه‌مي؟ » او آدم : « خير افندي ! ياشدن بحث ايتدكلري يوق . » دينجه خواجه : « هايدي اوغلم ، هايدي ! تلاشده معنا يوق . كيت أويكه !. شيمدي‌يه قدر اونلر باريشمشلردر بيله ! . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه سيوري حصار قاضيسي ايكن ايكي آشفته خانم خواجه‌نك حضورينه چيقوب بري : « افندم ! بن بو خانمه باياغي ايپ ايصمارلادم . او ، شو صاچيم كبي اينجه اينجه شيلر بوكمكه باشلامش. نمونه‌سني كوستردي . بويله ياپه‌جقسه بن سوزمدن دوندم . ويرسين پاره‌لريمي ! .. » ديه نجه عشوه ونازله يوزيني نيم آچوب صيرمه صاچلريني خواجه‌يه عرض ايله‌دي . خواجه : « سبحان الله !.. » ديوب ديكر خانمه توجهله : « سن نه بويوروروسين ؟.. » ديمكله ديكري سسنه پراهتزاز بر حرارت ويره‌رك — صانكه پك حدتلنمش كبي: « افندم !.. بزم مقاوله‌مز شو پارماغم قالينلغنده باياغي چماشير ايپي ايدي . يوقسه [قولني صيوايوب] بيله‌كيم قالينلغنده كنديربوكمك

[۱، ۲] بو حكايه‌لر باشقه‌لرينه‌ده اسناد اولونور. خواجه‌نك زوجه‌سي وفات ايدوب تكرار تأهل ايتديكنه وزوجه‌سنك خواجه‌يه غدر ايله‌ديكنه دائر حكايه‌لر وارسه‌ده ايكي قادني برزمانده جمع ايلديكي شايع دكلدر. بناءً عليه ايكي قاريسي اولديغنه دائر حكايه دوغرو اولماسه كرك .

دكلدر!... » دينجه متبسمانه هرايكيسنی‌ده باشدن آياغه قدر سوزوب: «هايدين قيزلرم !. اوزلاشين . » ديدكدن صوكره مدعا عليهايه خطاباً : « سن‌ده برآز قالينجه‌طوت. اوقدرايحيلتمه كه‌خواجه كزك كوكلی كبی چابوجاق‌اوزولمه‌سين !.» ديمكله فتانه‌لر كولوشه‌رك چكيلوب كيتمشلردر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك معتادی افطاردن صوكره مختصراً آقشام نمازينی قيلوب طعام ايدرمش . بر آقشام افطاره چاغيرمشلر . مرتب اوله‌رق امامه تنبيهات لازمه‌يی ويرمشلر. شاعرك: «صور صفت زد يك‌صفير از پی‌اشباع سين ــ يك دوسه ساعت كشيدمد ولاالضالين [۱] » طرزنده تصوير ايلديكی وجهله امام تجويده صوك درجه‌رعايتله كلمه‌لری‌اوزاته‌رق‌سورۀ فاتحه‌يی‌اوقومش. خواجه ايچه اوفكه‌لنمش . تام فاتحه بيتوب‌ده امام (يسٓ ! . .) دينجه خواجه: « علم‌الله تحمل‌ايده‌مم .. هر شيئك برصبره‌سی وار . » ديه جماعتدن فراغت ايده‌رك منفرداً قيلمق اوزره صفدن كری چكلمش · امام (والقرآن الحكيم ... الله اكبر) ديه ركوعه اكيلنجه : « باق بوكا ديه‌جك يوق!... » ديه‌رك چابوجاق تكرار اقتدا ايتمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم بر ايش ايچون آقشهردن مملكتی اولان سيوری حصاره كيتمش . فنا حالده آجيقمش ، پاره‌سی‌ده يوقمش . چارشيدن كچركن باقمش كه بر فروندن تازه تازه اكمك چيقيور . مسك كبی قوقوسی اطرافه يايبليور . كوشه‌ده اوطوران اكمكجی‌يه : « اكمكجی بابا !.. بو اكمكلر سنكمی ؟ » ديمش . اكمكجينك غايت طبيعی صورتده : « اوت بنمدر !. » ديمه‌سنه خواجه هيجانله تكرار بتكرار : « قوزوم اكمكجی بابا !. كرچك بونلرك هپسی سنكمی ؟ . آياغنی اوپه‌يم ، شوراده نه قدر صيجاق ياموق كبی صومونلر وارسه هپسی سنكمی ؟ هپسی ! . » ديه زورلانيجه اكمكجی : « نه

[۱] (اياك نستعين) ده‌كی سينی اشباع ايتمك اوزره (نس‌س‌س ...) ديه (سين) حرفنی مخرجندن چيقاريركن اويله برايصليق چالدی‌كه اسرافيلك (صور)ی كبی اوتدوردی . (ولاالضالين) ديركن (ضا) حرفنی ايكی اوچ ساعت چكدی .

قدر زورلاسهك ! . هيسىده بمدر . » ديمكله خواجه كمال اهتماملە : « نه باقوب طوريپورسين اويله ايسه ؟ . يەسهك آ ! . . » ديمشدر [١]. »

﴿ لطيفه ﴾ ولى افندى زاده كبى او زمانك كبارلرندن برى خواجەيى افطاره چاغيرمش . كوندوزدن جلب ايدوب جامع جامع طولاشديرەرق حدندن زياده آجيقديرمش . افطار زمانى يمك اوطەسنه كيريلوبده موضع مخصوصنده هندى طولماسى ، باقلاوه ، بورەك كبى شيلرى خواجه كوز اوجيله تماشا ايدنجه صبر وقرارى ألدن كيتمش . آغزينك صويى آقمغه باشلامش . صوفرەيه اوتورمشلر . اعلا بر اشكنبه چورباسى كلمش . خانه صاحبى هزاران وقارله بر قاشيق آلوب « آ ! . . هاى الله مستحقكى ويرسون . كاهيا افندى! سكا قاچ كره تنبيه ايتدم كه شو آشجى يه سويله ؛ چوربايه صاريمساق قويماسين ديه . قالديرك ، قالديرك !. » دير. چوربايى كاسەدن بر قاريش كوپوكى طاشمش اولديغى حالده قيريته قيريته قالديريرلر . خواجه كوز اوجيله تشييع ايدوب حفيفجه ايچنى چكر . خانه صاحبى : « افندم ! » ديه تصديق ايدرلر . دير كن هندى طولماسى كلير . نار كبى قيزارمش . اطرافه مسك كبى رايحەلر صالمش، حشوياتى اولان قويو رنك پيرينج، فيستيق كبى شيلر خارجه طاشمش . افندى كمال نزاكتله بر لقمه آلير، بر آتش كسيلەرك : « باش آغا !. كچن كون سكا سويلەمەدممى ؟ بو حريف بهارات قوللانمسين ديه ! بكا قصديكزمى وار ؟ سن اولسون طوقونديغنى بيلمزميسين ؟ اوتوز سنەدر قاپومدەسين . اللههيكزك لايقكزى ويرسين . قالديرك قالديرك ! .. » دير. كمال عظمتله هندى طولماسى لنكرىده كيدر . بيچاره خواجه كرچكدن حزين بر صورتده درونى بر (آه !...) چكوب آرقەسندن باقه قالير . بر حرم آغاسى صيرەيه رعايةً باقلاوەيى كتيرير . افندى خشمله بر كره يوزينه باقوب : « به سرسم عرب!.. آچ قاونه طاتليدن باشلانيرمى؟ ييقيل اورادن!.. » دينجه بيچاره عرب ييديكى

[١] بو حكايه بر فقيرك بر بقاله: « اوسته! بالك، ياغك، يومورطەلرك وارمى ؟» ديه سؤال ايدوب: (اوت ! ..) جوابنى آلنجه : (اويله ايسه نەيه قايغانه ياپوب ياپوبده يمەيورسين :) ديمەسى صورتيلەده منقولدر .

قامچیلرك واهمه‌سیله دها ألنی چكمدیكی باقلاوه طاباغنی قاپدیغی كبی بر نفسده قاپویی بولور . كندینی طیشاری‌یه طار آتار . خواجه باقاركه الك نفیس یمكلر هپ برر بهانه ایله كری كیدییور . همان قاشیغی یاقه‌لادیغی كبی موضع مخصوصنده طوران طبله‌نك باشنه چوكر ، دومانیله مسكلر ، عنبرلر نثار ایتمكده اولان مولوزلی پیلاوه قاشیق آتمغه باشلار . خانه صاحبی سفره‌دن : « افندی !. كل !.. نه‌یه صاووشدك ؟ . » دییه هایقیرنجه : « آمان بكم ! بكا بر آز مهلت

خواجه مرحومك طبله باشنده پیلاوه قاشیق آتدیغیدر

ویرك !. او بر یمكلرك برر برر جرم وكناهی تعداد ایدیلوب جزاسی تعیین ایدیلنجه‌یه قدر بنده‌كز شو بزم اسكی دوست ایله بر مقدار كوروشه‌یم . حال خاطر صوره‌یم . درونی یوقلایه‌یم . سز ایشیكزه دوام ایدك !. » دیمكله حضاردن قهقهه‌لر باشلایوب كولوشه اویناشه كمال انبساطله طعامه ابتدار ایله مشلردر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم بر يره مسافرلكه كيتمش ، بر آز كچ قالمش. خانه صاحبلری يمكلرينی يمش اولملقله برابر خواجه‌يی‌ده طعام ايتمش ظن ايله‌مشلر . خواجه‌يه شربت اكرام ايله‌يوب طاتلی طاتلی بر مدت قونوشدقدن صوكره : « الله راحتلق ويرسين !.. » دييه‌رك چكيلوب كيتمشلر . خدمتجی غايت مكلف بر ياتاق ياپوب اوده بيراقش كيتمش . خواجه تنها قالنجه آجلغك تأثيرينی دها زياده حس ايدوب اويقو ايله كچيرمك ايسته‌مش ايسه‌ده قابل دكل، موفق اوله‌مامش . آرتيق بوسبتون سيكيرينه طوقونه‌رق اوطه اورته‌سنده دونمكه باشلامش. باقمش كه اوله‌جق شی دكل، چيلديره‌جق. همان كيتمش ، مابين قاپوسنی وورمش . ايچريدن تلاشله قوشوشوب : « نه‌در او ؟.. » ديديكلرنده خواجه بر طور استرحامكارانه ايله : « افندم !. » نم ايچون تكلف ايتمشسكز. غايت مكمل بر ياتاق ياپمشسكز . حالبوكه بز فقرالقدن يتشمه بر آدمز . بوكبی مكلف ياتاقلر بزم اويقومزی قاچيرير . سز بكا لطف ايتسه‌كزده بر كول پيده‌سی احسان بيوروسه‌كز . دها ممنون قاليرم. بر مقدارينی باشيمك آلتنه ياصديق، باقيسنی‌ده اوستمه يورغان ياپار ، آلتنده ميشيل ميشيل اويوردم . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك قاضيلغی هنكامنده بر حريف خصمنی ياقه‌سندن طوته‌رق حضورينه كتيروب: «افندم! بو آدم بندن رؤياده شيقير شيقير يكرمی آقچه آلدی . شيمدی ايسته‌يورم. پاره‌لريمی ويرمه‌يور.» دير . خواجه مرحوم ابرام ايدوب مدعی عليهدن يكرمی آقچه‌يی تحصيل ايدر. اوكنده‌كی چكمه‌جه‌يه شيقير شيقير پاره‌لری صايدقدن صوكره مدعی‌يه: «آل شو شيقيرتيلری !.» مدعی عليهه: « آل سن‌ده پاره‌لريكی ! . هايدی بربريكزك حقنه تجاوز ايتمه‌يك؟ . » دييوب حريفلری صاومش و بو حكميله حضاری حيران ايله‌مشدر .

﴿ لطيفه ﴾ تيمورلنك رؤياسنده كنديسنی بحضورايدنی اولدوروومش. خواجه بونی ايشيتديكی كبی پيلی‌يی پيرتی‌يی طوپلاينجه طوغری كوينه فرار ايتمش ، اوته‌كی بريكی : «جانم خواجه افندی! . بو حريفك ييلديزی يالكز سنكله باريشه‌بيلدی. نه ياپسه‌ك، نه ديسه‌ك سكا قيزمايور . مملكته‌ده فائده‌ك

طوقونيور . نه‌يه بيراقدك كلدك ؟ » ديدكلرنده خواجه مرحوم ديمش كه : «اللهك عنايتيله اويانيق ايكن هرنوع معامله‌سنه ايجابنه كوره‌مقابله ايدرك اداره ايده‌بيليرم. هيچ اولمازسه ممكن مرتبه اجتناب واحتراز و احتياط ايدرم؛ فقط رؤياسنه كيرمامك ، رؤياسنده آرزوسى وجهله حركت ايتمك ألمده دكل كه!..»

﴿ لطيفه ﴾ بر مسافرلكده ياتاغى‌اوزرينه قوجه‌مان برپاموقلى كيجه‌لك قاووغى[١] قويمشلر . خواجه شويله بر باشنه كچيره‌جك‌اولمش. تاغيرتلاغنه قدر اينمش . كيجه‌لكسز ياتمغه‌ده آليشقين اولماديغندن چوره‌سنى [٢] چيقاروب

خواجه مرحوم باشنده‌كى كيجه‌لك قاووغنى اورته‌سندن بوغوب خانه صاحبيله محاوره‌سيدر

[١] اسكى زمانده آتالريمز باشلرينه غايت ايرى ويوكدن معمول كلاه ويا پاموقلى قاووق كييوب اوستنه جسيم هيبتلى صاريق صاردقلرى معلومدر . او جسيم سرپوشه آليشان باشلر چيپلاق طورمغه بالطبع تحمل‌ايده‌مزمش. بونكچون برده‌كيجه قاووقلرى اولوب ياتيركن باشلرينه كييرلرمش . حالا باشنه كيينلرمز نادر دكل .

[٢] (چوره) اطراف كناردينك اولوب‌دورت كوشه‌سى صيرما وياايپك ايشلنمش بياض منديله ديرلر .

اورته‌سندن باغلایه‌رق کندینه: «یارین چوزر، ینه حالیله بیراقیرم.» دیمش یاتمش. خانه صاحبی خواجه قالقمه‌دن اوطه‌یه طالوب: «اما اویقوها!... خواجه افندی! کوندوزی کیجه‌یه‌می اولاشدیردك؟ اصحاب کهفه‌می قاریشدك؟ ... » دیه‌رك لاابالیانه ایچری کیرمش. خواجه‌نك باشنده عجیب الشکل نسنه‌یی کوروب براز دقت ایله آکلایه‌بیلدکدن صوکره: «آ!... خواجه افندی! قاووغی بوغمشسین!.» دینجه خواجه: «نه یاپه‌یم اولاد!.. بن اونی بوغماسه‌یدم، اوبنی بوغه‌جقدی.» دیمش.

﴿ لطیفه ﴾ بریسی خواجه‌نك یاننده اوتورورکن قضارا سسلیجه یللنمش. صوکره اکینی بللی ایتمه‌مك ایچون آیاغیله تخته‌یی غیجیرداتیرمش. خواجه مرحوم دیمشکه: «هایدی سسی سسنه بکزه‌تدك دیه‌لم. یا قوقوسنی نه یاپاجقسین؟»

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحومك بقاله اللی اوچ آقچه بورجی بیریکمش. اوزون زمان ویره‌مه‌مش. بر کون خواجه احبابیله برابر چارشیده بر محلده اوطورورکن بقال قارشیسنه چکمش، ایکی الیله اشارت یاپه‌رق: «پاره‌لری ویرمزسه‌ك سنی احبابك یاننده رذیل ایدرم!..» معناسنی آکلاتمق ایسترمش. خواجه باشنی اوبر طرفه چویرنجه قارشیسنه چکه‌رك ینه اشارت یاپوب حالیله طوریله خواجه‌یی تهدید ایلرمش. خواجه مرحوم بر ایکی دفعه باشنی صاللایوب درونندن (لاحول) چکمشسه‌ده قارشیسنده‌کی (لاحول) ایله دفع اولور شیطانلردن اولمادیغندن بر تورلو دفع اولوب کیتمز. خواجه آرتیق سسلیجه: «یاربی! سن صبر ویر. بنی شو چیرکفه مسلط ایتمه.» کبی سویله‌نمکه باشلاینجه احبابی مسئله‌یی حس ایدرلر. بقال ینه آصلیر. آرتق خواجه‌نك صبری توکه‌نیر. برحدت بقالی چاغیریر: «بقال!. بنم سکا قاچ آقچه بورجم وار؟..» — «اللی اوچ!..» — «پك اعلا. یارین کل، یکرمی سکز آقچه‌سنی آل!.. اوبریسی کون کل یکرمیسنی دها آل. ایتدیمی قرق سکز!. کری‌یه نه قالیر؟. طوپی بش آقچه‌جغز!. به تربیه‌سز، حیاسز حریف!. بش آقچه‌جغز

ایچون اوتانمازمیسین؟ چارشیده پازارده، یارواغیاره قارشی بی رسوای ایتمکه!. یازیق سکا ! . » دیه اوست پرده‌دن چیقیشنجه بقال آ کلایامادیغی بوکرفت حسابك جهالتندن نشأت ایتدیکنه ذاهب اوله‌رق محجوبانه‌چکلمش کیتمشدر.

خواجه مرحومك آله‌جقلیسی ایله غوغا ایتدیکیدر

﴿ لطیفه ﴾ مشهور تیمورلنكك اردوسنده فیللر اولدیغی وحتی انکوری محاربه‌سنده برچوق فیللر قوللاندیغی معلومدر . بوفیللردن بریسی‌ده خواجه‌نك کوینه بسله‌مك ایچون کوندرلمش . فیل کویده نه‌قدر اکیلمش شی وارسه سیلمش سوپورمش ، برشی براقمامش . بوتون کویلی آیاقلانوب خواجه‌یی اوکلرینه قاته‌رق حضور تیموره شکایته کیتمشلر. ظالمك قورقوسندن یولده برر ایکیشر سیویشوب خواجه حضوره داخل اولورکن برده باقمشکه کیمسه‌قالمامش. خواجه کندی کندینه: « سزی طبانسزلر سزی ! بنی کونده‌دن آتمقلغی سزه کوستره‌یم ! » دییوب همان سله سرپه حضوره داخل اولور . تیمور سبب تشریفنی

صورنجه : « افندم ! . کویلی قوللریکز کویمزه کندی خاص فیللریکزدن برینی مهمان بویوردیغکزدن دولایی بنده‌کزی کوندردیلر . بو وسیله ایله مظهر التفات اولدقلرینه عرض شکران ایله‌یورلر . آنجاق بیچاره دیار غربتده اشی ، کندینه انیس اوله‌جق بردیشی بولنمادیغی جهتله آه واینی بزی دلخون ایدیور . کویلی قوللریکز بنده‌کزله برابر کلمشلرسه‌ده حضوره داخل اولمغه جسارت ایده‌میورلر. تبشیر داعیانه‌مه انتظار ایتمکده‌درلر. بووسیله‌ایله بزی‌همان خصوصی وتکلیفسز تبعه‌کزدن عد بویوروسه‌کز حشره قدر منتدارلغمز دوام ایدر . » دیمکله پادشاه پك زیاده محظوظ اولوب خواجه‌یی خلعت وهدایا واحساناله تلطیفاته مستغرق ایلمش . کویلی‌یه‌ده بول بول قورو سلاملر کوندرمش. اراده ایتمش. درحال خواجه‌نك کوینه بردیشی فیل کوندرلمسی تقرر ایله‌مش.

خواجه بوخبری آلوب اوسته‌لقله تهلکه‌یی آتلاتدیغندن واحسانه قوندیغندن دولایی کال نشئه ونشاطله کویه وارنجه کویلیلر باشنه بیریکوب: « آمان خواجه افندی ! نه یایدك ؟ بزه برخیرلی خبر ویر . » دیمه‌لریله خواجه مهم بورطه‌یی کال موفقیتله آتلاتانلره مخصوص برغروره : « مژده ! دیشیسی‌ده کلیور !..» دیمشدر [١] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه زماننده قونیه‌ده رشوت يیمکله مشهور بر قاضی وار ایمش . خواجه براعلامی تصدیق ایچون قونیه‌یه کوندروب آیلرجه بکله‌دیکی وآجی طاتلی تأکیداتده بولوندیغی حالده بر تورلو اعلامی چیقارته‌مامش . کندیسی قونیه‌یه کیتمکه مجبور اولمش . قوجه‌مان برچوملکی ده هدیه اوله‌رق تقدیم ایله‌مش. قاضی چوملکك آغزینی آچوب اعلا رواق بال ایله مالی اولدیغنی کورنجه سلاملغه چیقوب خواجه‌یه غایتله حرمت ایتمش ودرحال اعلامی تصدیق ایدوب أله ویرمشدر . خواجه اعلامی قوینه صوقوب قاضی‌یه معنیدار برنظرله وداع ایدرك کیدر . بر ایکی کون صکره قاضی افندی‌یه باشقه بریسی طرفندن

[١] بوحکایه‌لرك هپسی‌ده باشقه‌لرینه دخی اسناد ایدلمشدر ؛ فقط اکثریسی ملی اولوب باشقه قوملردن منقول اولمادیغندن خواجه مرحومك اولماسی محتملدر . والعلم عندالله تعالی .

قايماق اهدا اولونمغله همان بال چوملكنه مراجعت ايدر . كيچه يي صالديريغى كبى ايكى پارمق بالك آلتى صاپ صارى قويو باليچيق اولديغى آكلاشيليلر . قاضى فنا حالده حدتله نوب همان محضرى چاغيره رق : « كيت ! چابوق شو كائناتك مسخره سى نصرالدين ديديلن حريفى آلداته رق ويرديكم اعلامى آل كتير ! . » دير . محضر خواجه يى آقشهره عزيمت ايچون چارشيدن اوته برى آليركن بولور . كمال تعظيمله اتكله دكدن صوكره : « افندى حضرتلرى ! . ناصلسه اعلامك سبك و ربطنده بر بوزوقلق اولمش . ويريكز قاضى برادريكز همان اصلاح ايدوب ينه عيناً اعاده ايله يه جكدر ! . » ديجه خواجه بر تبسم مستهزيانه ايله : « بوزوقلق اعلام شرعيده دكل ، سزك قاضيڭزك عقيده سنده ! [١] . بزم اعلامى ـ الله راضى اولسون ـ معيتنده كى صلحاى مأمورين اصلاح ايله مشدر . جناب حق اونك كنديسنى اصلاح ايله سون ! » ديوب همان شهردن چيقمشدر .

[١] على رواية « بوزوقلق اعلامده دكل : بال چوملكنده ! ... » ديمش .

آلاجه حمام جوارنده لبلبیجی خانی اوطه باشیسی (فلك علی افندی)
ارسال ایدلمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ آقشهر فقراسندن بری أله کچیردیکی قورو اکمکه برقاتیق تدارکنی دوشونورکن بر آشجی دکانی اوکنه کلیر. باقارکه أت تنجره‌سی فیقیر فیقیر قاینایور . قوقوسی اطرافه عنبرلر نثار ایدییور. همان تنجره باشنه چوکوب

خواجه‌نك مدعی آشجی‌یه پاره‌نك سسنی ویردیکیدر

قوپاردیغی لقمه‌لری یمکك بوغوسنه طوته‌رق نماندجه آغزینه آتارمش . آشجی بو نوع طعام ایدیشه شاشوب اولا کمال سکونتله سیرایدر. فقیرك اکمکی بیتدیکی کبی یاقه‌سنه صاریلوب یدیکی یمکك پاره‌سنی ایستر . فقیر ، مادهٔ آشجینك بر

لقمه‌سنی بیله آلمادیغندن بحثله پاره ویرمکدن امتناع ایلر . او اثناده خواجه مرحوم آق‌شهرده حاکم ایمش. آشچی فقیری، حضورحا کمه کوتورور. خواجه مسئله‌یی دیکله‌دکدن صوکره جیبندن بر آوج پاره چیقاروب آشچی‌یی یاقیننه چاغیریر : « قولاغیکی ایجه بکاویر ! » دییوب پاره‌یی شیقیرداتیر. «آل سسنی!» دیر . آشچی شاشقین شاشقین : « افندی ! بونه بچیم‌معامله ؟ » دیینجه‌خواجه دیرکه : « تام عدل و حقانیته موافق حکمدر ! یمکك بوغوسنی صاتان پاره‌نك سسنی آلیر ! »

﴿ لطیفه ﴾ بایرام کیجه‌سی زوجه‌سی خواجه‌نك سه‌ودیکی بر طاتلی‌یی پیشیرمش. قاری قوجه کولوشه ، اویناشه طاتلی طاتلی یه‌مشـلر . بر مقداری آرتمش . صـباحه صاقلامشلر . براز قونوشوب کیف چاتدقدن صوکره — صباحلاین ایرکنجه اویانمق اوزره — طاتلی اویقویه طالمشلر . او اثناده همان خواجه تلاشله زوجه‌سنی دورتوب : « آمان قاری قالق ! خاطریمه غایت مهم بر شی‌کلدی . اونوتمغه ، کچیکدیرمکه کلمز. زحمت اوله‌جق اما آرتیق مسئله‌نك اهمیتنه باغشلا ! . آیاغکی اوپه‌یم ، شو طاتلی بقیه‌سنی چابوق کتیری ویر . » دیمکله قادین : « نه‌در تلاشـك ؟ بویله صیقی فیقی نه اولویورز ؟ » دیمکه بیله میدان بوله‌مایوب همان قوشه‌رق طاتلی طاباغنی کتیریر . خواجه طاتلینك باشنه چوکوب قادینك‌ده اتکندن چکوب یانه چوکرته‌رك ایکی طرفنه باقه‌دن آتیشدیرمغه باشلار . طاتلی‌یی بیتیروب : « اوخ !. » دیه کنیش بر نفس آلیر. حرمی : « افندی !. نه‌در بو کیجه یاریسی علی‌العجله طاتلی یمکلکك ؟ » دییه صورمش . خواجه دیمش‌که : « آقشامدن طاتلی بقایاسی قالدی . خیالی دائما ذهنمی طیرمالادیغی جهتله راحت وحضـورله اویقو طوتمادی . دوشوندم طاشیندم . (طعامك خیرلیسی بوغازدن آشاغی کیده‌نیدر. یمه‌یه‌نك مالنی‌یرلر.) قرارینی‌ویردم؛ درحال موقع اجرایه قویدم. هایدی شیمدی عافیتله اویویه‌لم .» دیمشدر .

(على رضا) امضالى بر ذات طرفندن :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومك قونيه قاضيسنه ياپديغى اويونى قومشولرندن برىده خواجه‌يه ياپمش . شويله كه : خواجه شهره كيدن برقومشوسنه بر پارچه زيتون ياغى ايصمارلامش . حريف شيشه‌يه ادرار طولدوروب اوستنه بر پارچه زيتون ياغى قويه‌رق كتيرمش . خواجه‌نك أوينه بيراقمش . برى طرفده

خواجه مرحومك كنديسنه اويون ايدن قومشوسنه بالمقابله انفيه ديه نجاست قوقلاتديغيدر

خواجه‌ده پاطليجان آلوب حرمنه ويرمش . ياغ كانجه قادين طاوايه قويوب اوجاغه بينديرمكله چاتير چاتير چاتلايو غايت متعفن بر قوقو نشر ايلر . برده باقارلركه صاپ صارى ادرار . خواجه : « خوش ايمدى كلخانى !.. » ديوب

آره‌سی بر قاچ کون کچر . بر برینه بکزر ایکی انفیه قوطوسی تدارك ایدر . برینه انفیه قویار . دیکرینه نجاست توزی قویار . مذکور معذب قومشو غایت انفیه تیریا کیسی ایمش . خواجه منـاسب بر محلده طوروب قومشو قارشیدن سوکدیکی کبی خواجه کمال اشتها ایله بر أنفیه چکوب بعده اوزون ، درونی بر: « اوخ !.. آمان نه عنبر ایمش . کل کیفم کل ! .. » کبی اشتهایی قابارته‌جق سوزلرله قومشونك بورنی شیپیر شیپیر طاملاتوب : « آمان افندی ! ویر باقه‌لم شو سنك عنبرینی برده بز قوقلایه‌لم !. » دیمشـه‌ده خواجه : « جانم ؛ حاکم افندی‌یه بر پارچه هدیه کلمش ، اوده شو قوطومی طولدوردی ویردی . » دییه‌رك کوسـتروب قوینه قویمش . تریاکی قومشونك بر چوق اصرارندن صوکره خواجه قویندن دیکر قوطویی چیقاروب طایامش . قومشو پارماغنی اولجه کوکسنده‌کی دوکمه‌یه باصوب چوقورلتمش اولمغله‌چوجقه آلوب کمال شوقله تا بیننه قدر چکنجه تعفنك شـدتندن بایله‌جق بر حاله کلوب پك عجایب بر صورتله: « الله لایقکی ویرسین ، خواجه بو نه ؟ » دینجه خواجه مرحوم : « کچنکی یاغك طورتوسی !... » دیمشدر [١] .

(مخلص) امضالی بر ذات طرفندن :

﴿ لطیفه ﴾ احبابندن بری بر دعواسنك عاقبتنی آکلامق ایچون خواجه افندی‌یه کلیر ، مسئله‌یی اوزون اوزادی آکلاتیر . نهایتنده : « ناصل افندی ! حقم یوقمی ؟ » دیر . خواجه‌ده : « حقلیسـین برادر ، حقلیسك ! » دیر . خصمی‌ده خبری اولمایه‌رق ایرته‌سی کونی خواجه‌نك خانه‌سنه کلیر . اوده ایشك نتیجه‌سنی آکلامق اوزره مسئله‌یی بالطبع کندندن طرفه چکه‌چکه آکلاتدقدن صوکره : « خواجه افندی ! نه دیرسین؟ بن حقلی دکلمی‌یم ؟. » دیر . خواجه اوکاده : « های های ! البته حقلیسین! » دیر. تصادفاً قاریسی هر ایکی خصمك

[١] بیلمم خواجه‌نك زماننده انفیه اورالرده شایع اولدیمیدی ؟

لاقیردیسنی‌ده ایشیدوب خواجه‌نك هرایکیسنی‌ده حقلی چیقاردیغنی طویمغله : « افندی ! دون قومشو قورد اوغلی کلدی . ایشنی آکلاتدی ، (حقلیسین!) دیدك ؛ خصمی اولان سنجر باشه کلدی ، اوده مرامنی آکلاتدی ، اوکاده (حقلیسین!) دیدك . بو ناصل ایش ؟. سن قاضی ایسه‌ك بن‌ده بونجه سنه‌لك قاضی قاریسی‌یم . عین مسئله‌ده هم دعواجی ، هم خصم ایکیسی بردن حقلی اولورمی؟ » دینجه خواجه مرحوم غایت فتورسزجه: «صحیح قاریجغم! سن‌ده حقلیسك !.» دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ بریسی آقشهر کولنده غسل ایده‌جك اولور . اوراده بولنان خواجه افندی‌یه: « غسل اثناسنده نه طرفه دونه‌یم؟ » دیدکده خواجه مرحوم : « البسه‌ك نه طرفده ایسه او طرفه دون !..» دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ قاین والده‌سی چماشیر ییقارکن آیاغی قایوب ایرماغه دوشدیکنی وهنوز بولنه‌مدیغنی خواجه مرحومه خبرویرمشلر. خواجه ایرماغه کیروب منبعه طوغرو آراشدیرمغه باشلار . دیرلرکه: « افندی! هیچ جنازه ایرماغك یوقاریسنه طوغرو کیدرمی؟ صویك آقینتیسنه کوره آلت باشه طوغری آراسه‌ك آ! » خواجه باشنی صاللایه‌رق دیرکه : «آه ... سز اونك نه عکسی اولدیغنی بیلمزسکز . اونك هر ایشی ترسدر. بی‌بکا براقك، بن اونك خوینی تماميله اوکرندم [١] . »

نافعه نظارتی مأمورینندن مرحوم فکری بکك (لطائف نصرالدین) دن نظم ایلدیکی حکایاتدن اولوب نمونه اولمق اوزره بذات طرفندن ارسال ایدیلن ایکی حکایه‌در :

وضع حمل ایلرکن اهلی بر سحر	موم طوتارمش خواجه دستنده مکر
دم کلور مولود مشهودی اولور	ذاتنه بادیٔ خوشنودی اولور

[١] دیکر اوچ حکایه دها وار ایدی‌که اونلر باشقه‌سی طرفندن یازیلوب اولجه درج اولونمشدر .

دیرکن اول اثناده مولود دیگر
کودك زایده‌یی تعقیب ایدر
خواجه بو حالی کورنجه ناکهان
(پوف..) دیمشده‌مومی سوندرمش همان
قومشوقادینلرکه‌هپ‌موجود ایمش
طاریلوب هر بری خواجه‌یه دیمش
نوری شمسك ویرمه‌دن آفاقه‌فر
بویله نازك دمده هیچ مومی سونر
خواجه‌دیرکه:بویله‌یانسه‌طورسه‌موم
ایده‌جك شوقی کورن طاشره هجوم [١]

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحومك یمك طولابنه قاریجه‌لر اوشمش. قاری قوجه آییقلامقدن عاجز قالمشلر . اواثناده خواجه آبدست آلوب اویله نمازینی قیلمش. آرادن بر ساعت کچوب ایکندی‌یی قیلمق اوزره تکرار آبدسته قیام ایتمش. حرمی : « افندی! بش وقت ایچون بش آبدستمی آلینیر ؟ . » دینجه خواجه مرحوم: «سن او طولابك بر چاره‌سنه باقمازسه‌ك بر وقت ایچون بش آبدستده آلدیغمز اوله‌جق!» دیمش. [صوکره‌بومحاوره شویولده‌تعقیب‌ایدلمشدر.] حرمی: «ایی اما اون قولاج قویودن صو چیقارنجه‌یه قدر بن نه‌چکیورم؟ سنك اوندن خبرك وارمی ؟ » دیمه‌سنه دخی خواجه مرحوم: «أوت افندم! درونمده‌کی‌شیئی‌ایندیرمك اوزره تنهایرلر آرامق‌خصوصنده بن‌ده نه‌لرچکیورم.» دیمش .

(قارئلریکزدن بریسی) عنوانیله آلدیغمز بر حکایه‌در :

﴿ لطیفه ﴾ بر آقشام‌حرمی: «افندی! اوغلانه‌نه‌اولدی بیلمم. طورماز آغلار . نه یاپسه‌م صوصمایور. بن عاجز قالدم. باق ، سن بر اویقو نسخه‌سیمی ویره‌جکسك ؟ یوقسه (اصحاب کهف) دعاسنیمی اوقویاجقسك ! نه یاپاجقسه‌ك یاپ . هوپلاتوب صیچراتمه‌دن قوللرم قوپدی . هانده ایسه شارق دوشوب بایله‌جغم. » دییه هیجانله هجوم ایدر . خواجه : « طور بافه‌لم آیول ! او قدر

[١] دیکر بر حکایهٔ منظومه دها وار ایدی ؛ فقط اصل منثوری درون کتابده مسطور اولدیغی جهتله یازیلمادی .

تلاش ایتمه. بر چاره‌سنه باقارز. هایدی سن شو کتابی آل‌ده اوکنه آچی‌ویر. آره صره یاپراقلرینی چویر. » دییه أللنه بر کتاب طوتوشدیرر. قادین عفریت کسیلوب : « افندی ! بن أولسه‌م غالبا سکا آلای کله‌جك. اویله یا ! سزك ایچون دها اعلا. یکی بر خانم آلیر، بر مدت‌ده اونك ذوقنی چیقاریرسین. اوسته‌ده باشده یوق. اوتوز سنه‌در صاچیمی سوپورکه ایتدم، بو أوه حیاتمی صرف ایله‌دم. نم اولادم ایسه سنك‌ده یابانجیك دکل آ. هروقت آلای سوکمز. » دییه آتشلر صاچنجه خواجه : « قاری اکر نم‌ده بر بیلدیکم وارسه دیدیکمی یاپ. یوقسه نه‌یه‌اوسته‌یمه کله‌رك نافله کوکلمی‌قیروب حضوریمی بوزییورسین. » دینجه قادین : « یکی بو کتاب نه‌در؟. نه اوله‌جق ؟ » دیمکله خواجه : « هاه شویله ! پشین سببنی آکلا ؟. صوکره فکریکی سویله. بو (قدوری) کتابیدر. هر نه زمان جامعده درسه باشلارسه‌م بزم ملالر باشلارلر اویوقلامغه. حتی بعضلری‌ده خورلایوب صایبلامغه. بالطبع عقلی باشنده، خیرینی، منفعتی بیلیر، صاچلی صاقاللی، قوجه‌مان قوجه‌مان آدملره سحر کبی تأثیر ایدن بر کتاب ؛ مینی مینی چوجوغی آفیون کبی صیزدیره‌جق. » دیر قادین ناچار قالمقله دیدیکی کبی یاپار. حقیقة خواجه‌نك برکات انفاسیله چوجق‌ده درحال اویور.

شو ایکی لطیفه عسکر یوزباشیلرندن ناظم بك افندینك هدیه‌سیدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه پنجره‌دن سوقاغی‌سیر ایدرکن اوزون مدتدر بورجنی اوده‌یه‌مه‌دیکی آلاجقلیسی قارشیدن سوکدیکنی کوروب حرمنه : « قوزوم خانم ! هایدی شو حریفه سکا سویله‌دیکم وجهله قاپی آرقه‌سندن جواب ویرده بلکه بر اوزون مدت تعجیزندن قورتولورز. » دیمشسه‌ده ینه طوره‌مایوب نه قونوشدقلرینی دیکله‌مك اوزره آرقه‌سندن کندیسی‌ده کیدر. آلاجقلی قاپی‌یی چالار. قادین قاپی‌یی آرالق ایدوب آرقاسندن نه ایسته‌دیکنی صورار. آلاجقلی: « خانم! ظن ایدرم که آرتق شیمدی‌یه قدرسسمدن نم کیم اولدیغم آکلاشیلمشدر.

بو يوزنجى كليشمه سببده ينه شو آلاجق مسئله‌سيدر . آرتق ايش عيبى‌ده
كچدى . سن اونى بكا چاغير ، بر ايكى چفت سوزم وار . » ديه قاتى قاتى
سويله‌مه‌سنه مقابل قادين كمال رفقله: «افندم! افندى بوراده دكل. معمافيه هرنه
سويله‌يه‌جكسه‌كز بكا سويله‌يه‌بيليرسكز. شكايتكزده‌ده تماميله حقليسكز؛ حتى

خواجه مرحوم قاپى آرقه‌سندن حرمنك اوموز باشندن باشنى
اوزاتوب آلاجقلى ايله محاوره‌سيدر

بو كونه سوز ويرنده بنده كزم ؛ فقط مع التأسف هنوز حاضرلايه‌مادق اما
ياواش ياواش تدارك ايتمكه چاليشه‌جغز . افندى قاپومك اوكنه بر صيره چالى
ديكه‌جك . كويك سورولرى دائما قاپومزك اوكندن كچر . اونلر سوروندكجه
بر خيلى يوك حاصل اولور . اونلرى آلوب أكيره‌جكز ، بوكه‌جكز ايپليك
ياپوب صاتاجغز . پاره‌سيله‌ده بورجمزى اوده‌يه‌جكز . بركيمسه‌نه‌جكلرك حقنى
يمه‌يز . » ديجه حريف پاره‌سنك تحصيلى قابل اوله‌مايه‌جغنى آكلامقله برابر
شوصورت تسويه خوشنه كيتمش اولمالى كه اختيارسز كولمكه باشلامش. خواجه

صوراتسز آلاجقليسنك كولر يوزيني كورونجه طايانامايوب قادينك آرقاسندن باشني اوزاته‌رق آلاجقلي‌يه خطاباً : « كيدى كوفته‌خور . ايشكى صاغلام‌قازيغه باغلادك‌ده شيمدى كيفكدن كيس كيس كولرسين ها !... » ديمشدر [١].

(هلال مطبعه‌سى) مؤسسلرندن عاصم بك‌افندى برادريمز اهدا ايلمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم قونيه‌ده ايكن حاكمك حضورينه‌چيقوب برقاضيلق طلبنده بولونور . هرطرفك قاضيسى دها يكيدن تعيين اولونديغندن آچيق قاضيلق اولماديغنى سويلر . مركزده مناسب برمأموريت ايستر . هرنه طلب ايله‌ديسه حاكم افندى بربهانه ايله امتناع ايلر ، نهايت خواجه ديركه : « افندى حضرتلرى ! مادام‌كه بكا بويوك برحسن توجه كوستريورسكز . مادام‌كه مناسب بر ايش اولورسه بهمه‌حال اعطا بويوره‌جغكزى قوياً تأمين ايله‌يورسكز . سزدن بر ايش ايسته‌يه‌جكم كه آچيقدر . هيچ طالبى ، رقيبى يوق . حكومته ، اهالى‌يه ضررى دوقونماز . سزه ياردمى اولور . حل ايده‌مه‌يه‌جككز مشكل ايشلردن سزى قورتارير . » حاكم افندى : « پكى ! . نه ايسه او وظيفه سويله‌ده تعيين ايده‌يم ! » ديمكله خواجه : « بنى معيتكزده كولكه قاضيسى ياپيكز ! .. » دير . بوعنوان ؛ افنديك ومعيتلرينك خوشنه كيدر. افندى: «هايدى‌سنى كولكه قاضيسى‌تعيين‌ايده‌يم! شوراسى‌ده اوطه‌كدر.» ديه‌رك براوطه كوسترر . خواجه كمال جديتله بحر كوشه‌يه اوطورير. اوكنه بر چكمه‌جه قويوب اوزرينه يازى طاقيمى ؛ برخيلى‌اوراق وضع ايلر. هركون وقتيله اوطه‌سنه دوامه باشلار .

بركون حاكمه برحريف‌خصمنك ياقه‌سندن‌طوتوب سوروكله‌يه‌رك كتيرير. ديركه :

[١] ديكر برحكايه دها وار ايدى‌كه بالاده كچدى .

— افندم ! بو آدم بنم حقمی ویرمه‌یور .

حاکم — حقك نه‌در ؟ نه ایسترسین بو آدمدن !

مدعی — بو آدم اغنیادن سراج الدین افندینك اوتوز چکی اودونی یاردی. او هر بالطه‌یی اوردقجه بن‌ده قارشیسنه کچدم ، « هینغ هینغ ! » دییه قوت ویردم ، تشجیع ایتدم [۱] . بو صورتله یاردیمم دوقوندی . شیمدی کندیسی پاره‌لری آلدی . بنم خدمتمه مقابل هیچ برشی ویرمه‌یور. حاکم مدعی‌علیهدن (هینغ) دیمك ماده‌سنی سؤال ایدوب جواب تصدیق آلدی . وفقط نه کبی بر معامله یاپاجغنی بیله‌مه‌دی . متحیر قالدی . دوشونورکن عقلنه (کولکه قاضیسی) کلدی . بونك اوزرینه مدعی‌یه :

— بز بوایشه قاریشمایز . بو کبی احکامی شو قارشیکی اوطه‌ده اوتوران (کولکه قاضیسی) کورور . دییوب محضر باشی ایله اورایه کوندریر .

حاکم کندیسی‌ده قاپی پرده‌سی آرقه‌سندن معامله‌یی غایت مراقله دیکله‌مکه باشلار .

خواجه دعوایی دیکله‌دکدن صوکره مدعی‌یه :

— اوت ! حقکدر. نه‌دیمك ؛ سن قارشیسنده طور. هربالطه اورولشده بوقدر یورول . تکمیل پاره‌یی او آلسین . بواولورمی ؟

مدعی علیه — آمان افندم ! اودونی بن یاردیم . او قارشیمده سیر ایتمکله نه حقی اوله‌بیلیر ؟ .

خواجه — صوص ، سنك عقلك ایرمز . چابوق بکا بر آقچه تخته‌سی کتیرك . آقچه تخته‌سنی کتیررلر. خواجه اودون یاریجیدن پاره‌لری بالتمام آلیر. یوکسکدن برر برر تخته اوزرینه صایار . اودون یارانه : « آل شوپاره‌لری. » هینغ دیینه‌ده : « هایدی سن‌ده پاره‌لرك سسنی آل . » دیوب بو غریب فصل دعوایه حضاری حیران ایله‌مشدر .

[۱] بعض ذواتك وقفیه‌لرینك فوق‌العاده مکملکندن بحث ایله‌دکلری صیره‌ده دیرلرکه : اوقدر چوق وظیفه‌لر یاپمش که قهوه دوکنك « هینغ » دیجیسنه بیله بر مقدار وظیفه تعیین ایله‌مش. بوندن‌طولایی هرکسه طالقاووقلق‌ایتمك، یارانمق‌ایچون‌اولور اولمازهرنوع کلاملرینی‌تصدیق‌ایله‌ین برکیمسه‌یه : «قهوه دوکیجینك‌هینغ دیجیسی»دیرلر.

﴿ لطيفه ﴾ ينه بر كون حضور حاكمه ايكى كيشى كلوب شو يولده دعوا ايدرلر :

مدعى — افندم ، بو آدم صيرتنه اودون يوكلنمش كليوردى ، آياغى سندهلهدى ، دوشدى ، ييقيلدى . اودونلر صيرتندن دوكولدى . بكا اودون يوكنى آرقهسنه قالديرمقلغمى سويلهدى. بنده بوخدمتمه مقابل نه ويرهجكنى صوردم : « هيچ ! . » ديدى . « پكى ! » ديدم ، راضى اولدم . اودونى يوكلتدم . وعد ايلديكى « هيچ » ى ايستهدم ، ويرمهدى . شيمدى بوندن هيچمى ايسترم . نم حقيمى حق ايديكز ! .

حاكم بونلرىده ، بو نوع دعوانى فصل ايلهمكده حذاقتى مجرب بولونان كولكه قاضيسنه حواله ايلدى . خواجه مرحوم مدعينك دعواسنى ديكلهدكدن صكره: « هاى‌هاى ! حقكدر. البته بورجنى ادا ايتملى . » دييوب اوتورديغى ميندر اوزرينه سريلن سجادهيى كوسترهرك :

— كل ياوروم !. يانمه كل. شو اوتورديغم سجادهيى‌قالدير! نهوار اورادە ؟

— هيچ ! .

— همان آلده كيت ! . هايدى هايدى ، هيچ دورمه ! آل حقكى كيت ايشيكه ! [١] .

[١] خواجه مرحومك بو يولده فصل دعوى ايلهديكنه دائر ايكى حكايه دخى بالاده كچمشدر .

٭

(قارئلرکزدن عزیز) امضاسیله وارد اولان لطیفه‌لردر :

﴿ لطیفه ﴾ قضارا خواجه مرحومك خانه‌سنده آتش ظهور ایتمش. قومشولرندن بری قوشوب خواجه‌یی بولمش : « امان افندی قوش ! اوك یانییور. قاپویی چالدم ، چالدم هیچ سس ، صدا یوق ؛ یتیش! » دیدکده خواجه هیچ تلاش اثری کوسترمه‌یه‌رك: « واللهی برادر !.. بزم خانمله امور بیتیه‌یی تقسیم ایله‌دك . شیمدی بك راحتم . بن خارجدن قازانوب کتیرمه‌یی درعهده ایله‌دم. امور داخلیه‌یه او باقار ، نه قدر زحمت ایسه کیت حرمه خبر ویر. بن او خصوصه قاریشمام !. » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ متصلفلردن بری بر مجلسده بلافاصله دیردیردیر سویله‌نیرمش وحضار مجلسك مجهولی اولمیان برچوق دیدی قودی‌یی بر بری آردینه دیزرمش. بیچاره خواجه‌ده بر کوشه‌یه چکیلوب متصل اسنرمش . ختام مجلسه قریب او حریف آلای ایدر کبی : « افندی حضرتلری ! . سز هیچ آغزیکزی آچمایورسیکز . » دینجه خواجه : « آمان برادر ! نه سویلیورسین ؟ متصل آغزیمی آچییوردم . کورمه‌دکمی . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ برکون بر قادین یاننه کلینی آلوب خواجه‌نك زیارتنه کله‌رك یانه یاقیله چوجوقلری اولمادیغندن بحث ایدرمش . کلین ده حزین بر طورله اوکنه باقارمش . قاین آنا : « آه افندی حضرتلری ! . صباح اولدیمی . قوجه‌سی بر طرفه ، قاریسی بر طرفه چکیله‌رك اویله محزون محزون اوتوروشلری وارکه ، یورکلر پارچه پارچه اولور . اورته‌ده جیویل جیویل متصل سویله‌نیر. قوشار تیپینیر ، بر اکلنجه ، بر جانلی ببك اولمایجه اوك نشئه‌سی کلمه‌یور . اوك ایچی صوبی چکلمش دکیرمن کبیدر . سز چوق شی بیلیرسکز . الله عشقنه اولسون بر عزیمت‌می اوقویه‌جقسکز ؟ بر توتسومی ویره‌جکسیکز ؟ بر علاجمی تعریف ایله‌یه‌جکسیکز ؟ حاصلی بزم بر چاره‌مزی کور . » طرزنده

سوزلرله خواجه‌یی حقیقةً متأثر ایتمشلر . خواجه مرحوم آشاغی یوقاری بیان ملاحظه‌دن صوکره یوزینی کلین خانمه دونه‌رك : « قیزم ! عجبا بوحال سزه مورثمیدر . والده کزکده هیچ چوجوغی اولمادیمیدی عجبا !. » دیمشدر .

(فنرقلیمه محمد ضیا) امضاسیله کلن لطائفدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه برای تحصیل قونیه‌یه کیتدیکندن آرقداشی اوزمانه قدر کورمدیکی مناره‌لری کوروب کمال حیرتله : « عجبا بونی ناصل یاپارلر ؟ » دینجه خواجه مرحوم : « بیلمه‌یورمیسین آبول ؟ قویولرك ایچنی طیشنه چویریرلر ! . » دیمش [١] .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم بر مجلس صحبتده اُساقیز چیکنه‌یورمش . « یمکه بویورك ! . » دیمشلر . هرکسله برابر خواجه‌ده یمك اوطه‌سنه کیدرکن ساقیزی آغزندن چیقاروب بورننك اوجنه یاپیشدیرمش . « افندی ! . نه‌یه اویله یاپدك ؟ . » دیدکلرنده فقرانك مالی کوزینك اوکنده طورمالیدر . » جواب حکیمانه‌سنی ویرمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم مملکتی اولان سیوری حصاردن آقشهره ایلك کلدیکنده او قوجه‌مان کولی کورنجه: «باقیکز، شوراسی کویك طاوارلرینی اوتلاتمق ایچون نه اعلا مرعا ایمش . نه فائده که بوتون صوباصمش . »دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بریلکن سفینه‌سیله سیاحت ایدییورمش . یولده شدتلی بر فیرطینه چیقمش . یلکنلر پارالانمش . طائفه‌لر دیره‌که طیرمانوب

[١] عبید زاکانی لطائفنده دیرکه : ایکی قزوینلی بر شهره کیدوب مناره‌لری کوردیکلرنده بریسی : « آتالریمزك بویلری آلتمش آرشین اوزون دیدکلری حقیقةً طوغری ایمش باقیکز شونلری یاپانلر طبیعی نه قدر اوزون بویلی اوله‌جقلر ؟ . » دیدکده آرقه‌داشی : « به بودالا هیچ اوقدر بوی اولورمی ؟ بونلری اولا یاتیق اوله‌رق یرده یاپمشلر . صوکره بو صورتله دیکه قویمشلر . » .

يلكنلرى باغلامغه اوغراشدقلرينى خواجه كورنجه : « آيول ، بوكمى ديبندن زيبلايور . سز تپه‌سيله اوغراشيورسيكز . كمينك صاللانماماسنى ايسته‌يورسه‌كز ديبندن باغلاييكز ! . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومك برينسنده آله‌جغى وارمش . بر صباح خيلى اوزاق محلده اولان خانه‌سنه كيدوب مطلوبنى ايستر سه‌ده حريف اون پاره‌سى دخى اولمديغنى بيان ايدر . خواجه خائب و خاسر دونر . يولده فنا حالده آجيقير . بر اكمكجى دكاننه تصادف ايدركه نار كبى قيزارمش صيجاق صيجاق اكمكلر پاپيلمش . آچلقدن كوزى دونمش اولمغله كنارده بولونان بر اكمكى آلوب اليريده بر سوكود آغاجنك كولكه‌سنه اوتوره‌رق كوزينى سوى سمايه ديكوب : « الهى بيليرسك كه آجم و بر پاره‌يه محتاجم . ينه بيليرسين كه فلان شخصده شوقدر غروش آله‌جغم وار . سن عالم الغيبسين وهر شيئه قادرسين ، آرتيق او حريفده‌كى آله‌جغمه محسوباً ايكى پاره آل ده شو اكمكجى‌يه وير . » ديه نياز ايله‌ديكدن صوكره كمال تهالكله قوجه قوجه لقمه‌لرى معده‌يه اينديرمكه باشلامشدر [١] .

اكملكجى مسئله‌يى اوكره‌نجه خواجه‌يه برمقدار ياردیم ايدرك ممنون ايله‌مشدر .

---

[١] بو حكايه كتب لطائفده شو يولده مسطوردر . بر بكتاشى فقيرينك النه بر يكرمى پاره‌لق متاليك كچمش . بقالك اوكنه فيرلاتوب اون پاره‌لق پينير ايسته‌مش . آلمش ، كرى اون پاره طلب ايله‌ديسه‌ده : (سن بكا اون پاره ويردك .) ديه‌درويشى قوغمش . درويش رجا ايتمش ، يمين وقسم ايله‌مشسه‌ده بقال اينانمامش . بيچاره النده پينيرله قالمش . (آه كاشكه اولجه اكمك آلسه‌يدم .) ديه دوشونوركن عقلنه برشى كلمش . كوزلرى پارلامش . قارشيده‌كى فروندن اكمك چيقيور ، هركس ماحشرالله قاپيشيورمش . همان بوده او غلبه‌لغه قاريشمش كمال جسارتله اكمكجى‌يه : (وير اورادن بر اكمك ؟.) ديوب اليله پاره فيرلاتير كبى ياپمش . آلمش يوروبى ويرمش . اكمكجى :(درويش بابا ؟ هانى اونلق !) ديديسه‌ده شدتله : (ايشته ويرديم يا !) ديمكله اطرافدن : (ويردى ، ويردى ، بزده كوردك .) ديمشلر . ايش بيتمش . شيمدى فقير بكتاشى قارشيكى ديوارك كولكه‌سنه چكيلوب هم پينير اكمكى طيقينير . همده ديرمش كه : « ياربى ! . ايشك حقيقتنى سن بيليرسين ؛ بقالدن آل ، اكمكجى‌يه وير . »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك صوفته‌لغى زماننده بر آره‌لق سلاح طاشيمه‌سى شديداً منع ايدلمش ايمش. ناصلسه او آره‌لق خواجه‌مدرسه‌يه كيدركن جبه‌سنك آلتنده قوجه‌مان قولاقلى بر ياتاغان بچاغى ظهور ايدر . خواجه‌يى چال ياقه صو باشينك حضورينه كوتوررلر . صو باشى غضوبانه : « افندى ! سن حكومتك ياساغنى ايشيته‌مه‌دكمى‌ده بويله كوپه كوندوز بو قوجه‌مان علامتى طاشييورسين . » ديمكله خواجه مرحوم : « افندم ! بن بونكله درس‌باقاركن كتابك ياكلشلرينى دوزلتيورم . » ديمش صو باشى دها زياده غضبه كله‌رك : « بمله اكله‌نيورميسين ؟ هيچ بو قدر علامتله ياكلش دوزلتيليرمى ؟ » دينجه خواجه ديمش كه : « آه آغا حضرتلرى !. بعضاً اويله‌يا كلشلر اوليوركه‌بويله آز كلييور [١] . »

﴿ لطيفه ﴾ بر قاچ پاپاس كلوب بر مشكللرى اولديغندن بحث ايله‌دكلرنده خواجه مرحوم : « سويله‌يكز ! . الله كريمدر ! . » ديمكله پاپاسلر : « سزك پيغمبريكز معراج ايچون كوك يوزينه ناصل چيقدى ؟ . » ديه‌لريله مرحوم هيچ تردد ايتمكسزين : « سزك پيغمبريكز دردنجى قات كوكه چيقاركن قورولان نردباندن ! » ديه‌رك خصمى الزام ايله‌مشدر [٢] .

مكتبلى (م . نهاد) امضاسيله وارد اولمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم مركبنه اودون يوكلتمش، اوستنه بينوب، آياقلرينى اوزنكى‌يه صوقه‌رق آياقده ديم ديك طورورمش . محله چوجوقلرى خواجه‌يى بو حالده كيدركن كوروب بربرينه كوستره‌رك آرقه‌سنه طوپلانمشلر قهقهه ايله كولرلرمش . ايچلرندن برى : « خواجه افندى ! . نه‌يه حيوانك

---

[١] بو حكايه‌ده لطائف كتابلرنده بر صوفته‌يه اسناد ايدلمشدر .

[٢] بو حكايه‌يى بر بكتاشى‌يه‌ده اسناد ايدرلر . على رواية فؤاد پاشا مرحوم پارس سياحتنده قراليچه‌نك سؤالنه جواباً سويله‌مش ايمش .

اوستنه اوتوروبده راحت راحت كيتمه‌يورسين ! . » ديمكله خواجه مرحوم ديمش كه : « اولادم ! انصاف !. حيوانك صيرتنده‌كى يوك يتيشمه‌يورمش كبى برده‌اولانجه‌آغيرلغمى اوزرينه‌مى يوكله‌ته‌يم ؟ آياغمى يردن‌قالديرديغى‌نه مروت!»

خواجه‌نك يالكز آياقلرينى اوزنكى‌يه باصوب مركب اوزرنده آياقده طورديغيدر

عشائر ديونه عموميه مأمورى اسماعيل حقى افندى زاده
حسين حامد بك كوندرمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم بر مجلسده قونوشوركن سوز حلوا صحبتنه منجر اولمش . خواجه : « بر قاچ سنه‌دنبرى جانم بر (لوزينه [١] حلواسى) ايستر . برتورلو پيشيروبده ييه‌مه‌دم . » ديمش . «بو اوقدرمشكل

[١] (لوز) بادم معناسنه اولمغله (لوزينه) بادم حلواسى ديمك اولور .

بر شی دکلدی . نه‌یه پیشیرمه‌دك ؟ »دیدکلرنده‌زواللی‌خواجه : « اون‌بولوندیسه یاغ بولونمادی ، یاغ بولوندیسه اون بولونمادی . » دیمش . « ای جانم !. بونجه زماندر بونلری بر آره‌یه کتیرمه‌دکمی؟ » دییه صورمالرینه جواباً دخی: «واقعا هپسی بر آرایه کلدیکی‌ده اولدی اما ، قدر بویا ! او قت‌ده بن بولونمـادم . » دیمش .

[محرر فقیر استادمدن بوحکایه‌یی شویله ضبط ایتمشدم :

خواجه‌مرحوم یوغوردی پکمزه قاریشدیروب‌ده یه‌سنی‌پك‌سه‌ورمش[١]. کندی کندینه آره‌صره : « یوغورت بولونور ، پکمز بولونمـاز . پکمز بولونور، یوغورت بولونماز. ایکیسی‌ده بولونور، فقط او وقت‌ده بن بولونمام.» دیرمش .]

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم یازك صیجاغنده اشکنه بینمش بر کویه کیدییورمش . یولده بویوك بر جویز آغاجنك آلتنده مرکبدن اینوب حیوانی بر داله باغلامش . کندیسی‌ده آغاجك دیکر برجهتنه قویو برکولکه‌یه چکلمش قاووغنی باشـندن چیقاروب کوکسنی، باغرینی آچه‌رق هم سرینله‌یور ، هم‌ده تری‌نی قوروتیورمش. اواثناده تارلاده‌کی قوجه قوجه حلواجی قاباقلرینه باقش، بر آرالق باشنی قالدیروب جویز دانه‌لرینی‌ده کورمش. کندی کندینه : «یاربی!. شو ایپ اینجه‌جك اوتده قوجه‌مان قوزوکبی‌قاباقلر خلق ایتمشسین . شودالری کوك یوزینه چیقمش ، چادری بر ئه‌وله‌ك [٢] یری قاپلامش اولان ؛ بدنی ایکی کیشی قوجاقلامه‌دن عاجز بولونان جویز آغاجنده‌ده جثه‌سنه کوره‌اوفاق یمیشلر یاراتمشـسین . باقیلسه بو قوجه قوجه قاباقلر جویز آغاجنـده ، جویز دانه‌لریده قاباق اوتندن بیتمه‌سی مناسب اولوردی . » دیرکن مکر او اثناده‌بر قارغه‌ده بر جویزی اویوب‌ایچنی یمکه‌اوغراشیورمش. جویز قابوغندن‌فیرلایوب سرعتله اینرکن ناصلسه تام خواجه‌نك آلنته راست کلیر . خواجه‌نك کوزندن

[١] یوغوردی پکمزله برابر ایجه قاریشدیرمقدن حاصل اولان شیئه: «صاقصاغان بینی » دیرلر .

[٢] (ئه‌وله‌ك) بر ئه‌ولیك یعنی بر اُو یاپه‌جق قادار عرصه دیمکدرکه بر (دونوم) ك دورتده بریدر .

دهشتلی بر شیمشك صیچرار . بر کره : « وای !.. » دییوب ایکی أليله قفاسنی طوتار . همان قاووغنی بولوب صیقی فیقی باشـنه کچیریر . قلبنی شدتلی بر الله قورقوسی قاپلایوب : « توبه یاربی!. بر داهاسنك ایشکه قاریشمام. هرنه یاراتمشسه‌ك هپسنده بر حکمت وار . الله صاقلاسین ! شیمدی آغاجده جویز یرینه قاباق

خواجه‌نك باشنه جویز دوشوب تألم ایله دیکیدر

بولونمش اولسه‌یدی بزم تویسز یالین‌قات قفا طوزلان بوز اولوردی!» دیمشدر. رحمة الله علیه .

[بو حکایه‌یی بر بکتاشی‌یه‌ده اسناد ایدرلر .]

سلانيكلى (احمد نيازى) بك افندى اهدا ايلمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم بر كون باغنه كيتمكده ايكن يولده ايكى چوجوغك بر قارغه ايچون غوغا ايتمكده اولدقلرينى و آره‌لرنده بى چاره قارغه‌نك جان چكيشديكنى كورور . يانلرينه ياقلاشه‌رق : « عيبدر اوغللرم !.. سوقاق اورته‌سنده غوغا ايتمه‌يك . هم نه‌در او بيچاره حيوانى چكيشديريبورسكز ؟ » دينجه ذاتاً دائما كنديلرينه عقل خواجه‌سى، كوشه قاضيسى اتخاذايده‌كلدكلرى سويملى ، كولونچ يوزلى خواجه‌يى قارشيلرنده كورمه‌لريله ايكيسى‌ده سوينوب : « هاه ، تمام خواجه افندى !. شيمدى سن الله ايچون سويله . بو قارغه‌يى شو آغاجك اوزرنده كوردك . بن مرديوه‌نلك ايتدم . بو چيقدى . حاضرجه آلى ويردى . شيمدى بكا : « قارغه‌يى بن طوتدم . سنك نه حقك وار ؟ » ديور . بن صيرته باصديرمه‌سه‌يدم . بونك شو آغاجه چيقمه‌سنك امكانى وارميدى ؟ دكلى خواجه‌جغم . » دير ديمز آرقه‌داشى اورادن آتيلوب : « عفو ايدرسين سن اونى !. سن بنى بيليرميسك ؟ . بن طيشندن مناره‌يه چيقارم . سن حاضر مرديوه‌نلك ايتدك !. بن‌ده بيندم ، چيقدم . هم اصل ايش اوراده دكل !. بر قوش طوتمق ، بر يمش قوپارمق ديمك دكل . آواناقلغك لزومى يوق ! او پيرررر دير اوچى ويرر . آكلادكمى؟. بن قارغه‌يى كوردم . كندى آتماجالغمه كووه‌ندم . ياواشجه ياپراق قيميلداتمه‌دن ييلان كبى داللره صاريلدم . دالك تا اوجندن شكاريمى ياقالادم . سن يردن قورباغه بيله طوتمغه قادر دكلسين !. » دينجه خواجه مرحوم كولونچ صوراتيله ذكى چوجوغك چاچارونلغنى حيران حيران بر مدت ديكله‌دكدن صوكره كوله‌رك : « سنك افاده‌كده بيتديمى ؟ . پشين شو بيچاره حيوانى چكيشديرمه‌يك . بكا ويركده بنم حكممه راضى اولويورسه‌كز سوزيمى دينله‌يين !. هله سن آووقات افندى ! قارغه‌يى حق ايتمك ايچون بر طوربه لافى جويز بوشالديركه غير غير غير بر نفسده بيتيرديكك حالده هيچ كندى سوزينه دقت ايتمه‌يورسين . قارغه يمش دكل ايمش . يمش دكل‌ده بوستان پاطليجانميدركه بر اوجندن سن ، بر

اوجندن او بری صیم صیقی طوتمش چکیشدیریپورسکز . بن یتشمه‌سه‌یدم ، نه سکا قاله‌جقدی ؟ نه اوکا. شو دیوار دیبنده قیدسزجه اوکله اویقوسی چکن قاره باشه نصیب اوله‌جقدی . بو قارغه نه سنك ، نه اونك . أتی یمزکه ایکی‌یه تقسیم ایده‌یم . بو قارغه خواجه‌کزه لازمدر . هله سز آلك شو پاره‌لری‌ده بونی بکا صاتك . » دیه‌رك ایکیسنك ألنه‌ده برر پاره ویرنجه چوجوقلر هوپلایه‌رق ؛ صیچرایارق چارشینك یولنی طوتدیلر . خواجه زواللی حیوانی

خواجه‌نك چوجوقلردن آلدیغی قارغه ایله مانده‌یی آولادیغیدر

صالی ویردی. حال‌بوکه قارغه‌جغز ؛ یا ایکی‌ساعت مینجیقلانمه‌دن ویاخود باشقه بر عارضه‌دن بی‌تاب قالدیغی جهتله برمقدار اوچه بیلوب حتی ایلریده‌کی آغاجه بیله یتیشه‌میه‌رك اوراده یاتلقده اولان مانده‌نك ایکی بوینوزی آره‌سنه قونار . دروننده‌کی نشئه ونشاط ایستیمنی فوران ایتدیرمکه بهانه آرایان خواجه افندی یوندن‌ده نشئه‌یاب اولوب : « آه بنم آرسلان شاهینم !. آفرین سکا !. باق

نه كوزل شكار ياقه‌لادى ! » ديه سوينه‌رك كيدوب بر ألنه خسته قارغه‌يى آلير، ديكر ألنه بر آغاج آلوب اوكنه مانده‌يى قاته‌رق خانه‌سنه طيقار. بو حالى كوره‌ن قونوقومشـو طرف طرف مانده‌يى آرامقدن بونالمش و مالنى بولمقدن مأيوس قالمش اولان مانده صاحبنى خبردار ايتمه‌لريله درعقب خواجه‌نك خانه‌سنه كيدر قاپويى چالار ، خواجه قاپويى كنديسى آچوب : « نه ايسترسـين ؟. » ديه سؤالنه حريف حدتله : « ايسته‌ديكم شيئى بك اعلا بيليرسين ! نه حقله بنم مانده‌مى سوردك ، كتيردكده آقشامه قدر آره‌يه‌جغم ديه طابانلرمى پاتلاتمغه ، باشيمى دوندورمكه سبب اولدك ؟ » دينجه خواجه‌اوندن دها شديد برطورله : « باقسه‌كا بكا!. بوراسى طاغ باشى دكل. بوراده محكمه وار، حاكم وار، بندن بر مطلوبك وارسه حاكمه‌شكايت ايده‌بيليرسين. دنيانك هر كوشه‌سنده آوجيلق مباحدر . بن چوجوقلردن تمام ايكى پاره‌يه معلم برقارغه آلدم . شكاره‌صالدم . اللهك صحراسنده بر مانده ياقالادى . شـيمدى سن كلوب‌ده بر لافله مانده بنمدر. دير ديمز بن خينبلمى‌يم كه‌آل ديه‌يم‌ده ويرى‌ويره‌يم. هايدى ايشيكه!..» ديه‌رك حريفى اوغراتدى ، خيزله قاپويى اوزرينه قاپادى. مانده صاحبى ايرتسى كون حاكمه مراجعت ايله‌مكله حاكم خواجه‌يى جلب ايدر . خواجه اولديغى كبى تفصيلاتيله آكلاتير . آنجق بر چوملك مانده ياغى كونده‌رجكنى اثناى كلامده حاكمه اشراب ايلر . حاكم خواجه‌نك لهنده حكم ايلر . واقعا ايرتسى كون خواجه طرفندن دورت قولپلى قوجه‌مان بر چوملك كلير . حاكم كمال اشتها ايله ياغك نمونه‌سنى كورمك اوزره باشقه‌بر يردن‌هديه ايديلن يومورطه‌لرى قيره‌رق نفيس بر صباح طعامى ياپار . كيلاره دخى ويرميه‌رك صـباح آقشام غداسنده كندى اليله چوملكدن چيقارمقدن دخى باشقه ذوق طويار . آنجق اوچنجى كونى صباحلين قاشيغى صالديرديغى كبى ياغك آلتنده قويو يشيل‌غايت لزوجتلى مانده پيسلكى چيقنجه قاضى افندى پرآتش كسيلوب همان محضرى جلب ايدرك : « شيمدى خواجه نصرالدينى بولوب بكا كتيرمه‌لى !. » امرينى ويردى . خواجه ذاتاً منتظر اولديغندن درحال اجابت‌ايتدى . حاكم غضوبانه: « افندى ! بن بوكونكى كونده بو بلده‌نك حاكمى اولديغم حالده سنك نه‌حقلك واردركه بكا پيسلك يديريورسين ؟ » دينجه خواجه غايت سرين قانليلغيله :

« افندی حضرتلری ! . او قدر تلاش ایتمه . سن او ... نی بو کون ییه‌دك . بوندن اوچ کون اول ییدك . هیچ ایکی پاره‌لق بر طوپال قارغه ایله مرعاده اوتلایان ایکی یوز آقچه‌لق قوجه‌مان مانده آولانیرمی ! . سن اونی هانکی شریعته اویدوردك‌ده بنم لهمه حکم ایتدك ؟.» دییه مکمل چیقیشوب قاضی‌یی فنا حالده بوزمشدر .

[قارغه حکایه‌سی مملکتده شایع اوله‌رق باشده قاضی افندی اولمق‌اوزره چوق کیمسه‌لر بو وقعه‌دن عبرت آلمشلردر . بالطبع مانده‌یی‌ده صاحبنه تسلیم ایدرك کوکلنی خوش ایتمشدر .]

﴿ لطیفه ﴾ تیمورلنکه بریسی کوسترشلی ایری بر اشك هدیه ایدر . تیمور محظوظ اولوب اطرافنده بولونان مداهنلرده هر بری برشی سویله‌یه‌رك اشکی دنیاده مثلی کورولمه‌دك بر مخلوق عجیب مرتبه‌سنه چیقاردقلری صیره‌ده نوبت کلام خواجه‌یه کلوب : « بن بو مخلوق زیاده بویوك براستعداد کوریورم. اومارم که تعلیمله اوقومه بیله اوکرنمك قابل اوله‌جق ! » دینجه تیمور : « خواجه اکر شویله برهنر اوکره‌ته‌بیلیرسه‌ك سنی احسانه مستغرق ایدرم. یوق اکر سعدینك کلستاننده سویله‌دیکی وجهله : « بر وقت تحفلردن بری اشکه لاقیردی اوکرتمکی مراق ایتمش . بوایشله اوغراشدیغنی بر حکیم ایشیده‌رك دیمش : (سن بهایمه لاقیردی اوکره‌ته‌مزسین . انسان ایسه‌ك سن اوندن سکوت اوکره‌ن [۱].) فقرسنه ماصدق اولورسه‌ك یالکز سنك احمقلغکی اورته‌یه قویمقله قالمام . سکا براشك جزاسی ترتیب ایدرم . » دیبوب خواجه مرحوم : « حضور سنیه‌کزده باطل دعواده بولونمق یا احمقلغه ، یاخود دلیلکه دلالت ایدر . بن ایسه هنوز نه حیاتیله اویون اویناyan احمقلردنم ، نه‌ده دلیلرك تیمار خانه‌لك صوینددنم . البته بر بیلدیکم واردرکه عرض ایدیورم . آنجق بکا اوچ آی مهلت ویروب شوقدر آقچه‌ده مصرفه بذل همت ایله‌مه‌لی ، آلت طرفنی بکا بیراقمالی . » دیمکله هرحالده تحف بر نتیجه‌یه واصل اوله‌جق اولان بوایش

---

[۱] خری را ابلهی تعلیم می داد برو بربست آن کس عمر دایم
حکیمی کفتش ای احمق چه کوشی درین سودا بترس از لوم لایم
نیاموزد بهایم از تو کفتار تو خاموشی بیاموز از بهایم

ایچون خواجه‌نك ایسته‌دكلری ویردی. خواجه مرحوم تام اوچ آی بول بول یيوب ایچوب مركبه صباح آقشام لازم كلن تعلیمی اجرا ایله‌دی . مدت بیتنجه مناسب برمیدانده خواجه‌نك ترتيبيله مجلس قورولوب معین ساعتده زر دوزپالان وسیم دوز غاشیه ایله سوسلنمش اولان حمار اعجوبه كردار بولاری خواجه‌نك ألنده اولدیغی حالده هر ایكی طرفه التفات ایدرك اورته‌یه قونولان اسكمله‌نك اوزرنده‌كی دفتره متوجه اولور . همان عجله دیلیله صحیفه‌لری چویرمكه باشلایوب برمحله كلنجه خواجه‌یه یوزینی چویروب حزین برچهره ایله : « انكراصوات » اولان سسیله آكیرمغه باشلامغله حضار تعجبله قاریشیق برقهقهه صالیویردیلر. امیر تیمور پك زیاده اكلنوب خواجه‌یه خیلی عطیه احسان ایله‌دكدن صوكره اشكه بوهنری ناصل اوكرتدیكنی صورمغله خواجه بروجه آتی تشریح ایلدی:

اشكی بزم أوه كوتوردیكم كون همان چارشی‌یه كیدوب یوز قدر تیرشه كاغدی آلدم [١] . مجلده كوتوروب قوجه‌مان بر دفتر یاپدیردم . هرصحیفه‌نك آره‌سنه آرپه دوكدم . بش اون كون كونده برقاچ دفعه صحیفه‌لری كندم آچه‌رق كوستردم . او آرپه‌لری طوپلادی . اون بش كون صوكره بعض كره آ جیقدیروب دفتری اوكنه قویدم . بر قاچنی بن آچدم . حیوان عجله ایدوب كندیسی‌ده آچمغه باشلادی . فقط بعض كره اشككی طوتدیغی جهتله كندی كندینه آچمغی برتورلو ادراك ایده‌مه‌یوردی . محجوبیتی موجب اولماسون دییه باقی زمانی ادمانه صرف ایله‌دم . آجیقدیغی زمانلرده اوراقی دیلیله غایت منتظم آچار اولدی. بعض وقت ایسه آرپه قویمادیغمدن صحیفه‌لری قاریشدیروبده بوشه چیقدیغی وقت آچلق زوریله ظیرلامغه باشلاردی . هنرمی بنده بكنه‌رك آخیرده كندی كندیمه كولردم . بنجون بواعلا بر اكلنجه اولدی . علی الخصوص كه بو وسیله ایله برخیلی پاره أله كچوب كمال رفاهله ینیلوب ایچیلیوردی . ایشته حضوریكزده ویردیكی الك صوك امتحان ایكی كونلك آچلغك اثریدركه بوتون اوراقی قاریشدیروبده آرپه بولامانجه بكا باقارق جان و كوكلدن ظیرلادی . میدانه چیقاریلان یازیلی دفتر صنعتكارك تنویر صنعت ایچون یازمغه مجبور اولدیغی

---

[١] (تیرشه) دربجك دیمكدركه كاغد احداثندن اول جیلان دریسندن دباغتله حصوله كلن غایت انفس كاغددر .

دفتردر . آخیرده‌كی دفتره شـكلاً بكـزرسـه‌ده بالطبع اونده یازی یوقدی .
یالـكز سطره بكـزر قارغه‌جق بورغه‌جقلردن عبارتدی .

[ذیل . اومجلسده: « بونه بچیم اوقومه‌در ؟ بز بوندن برشی آكلایه‌مادق.
اشك دفترك صحیفه‌لرینی آچدی . بر محله كلنجه اوراده ظیرلادی . نه چیقدی
بوندن ؟ » دیدكلری خواجه‌نك مسموعی اولنجه : « اشك اوقوماسی بوقدر
اولور . بوندن زیاده آكلامق آرامزده نسبت جنسیه بولونمغه! توقف ایدر. »
جواب حكیمانه‌سنده بولونمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ تجارلردن بری دیكر بر مملكته كیدركن یول اوغراغی
اولان بركاروانسرایه [١] اینر . اوآقشام خانجی بوكا بر طاووق ایكی یمورطه
یاریم اكمك ویرر ، آتینه‌ده بر طوتام اوت دوكر . صباحلین ایركندن یوله
كیده‌جكندن خانجی‌یه : « حسابمزی‌عودتده كورورز ! . » دیر قالقار ، كیدر.
اوچ آی صوكره عودتده خانه اوغرایوب ینه تاجره طاووق یمورطه ، آتینه
اوت ویردكدن صوكره ایرته‌سی‌كون كیدركن : « ای كل باقالم خانجی بابا !.
بورجمز قاچ پاره ؟. » دینجه خانجی : « والله ؛ حسابمز براز اوزونجه‌اوله‌جق
اما اكر سز بره بشه باقمازسه‌كز قولایجه اویوشورز . هایدی حلالندن ایكی
یوز آقچه ویرده یوزیكك آقلغیله چیق كیت ! شوشرطله‌كه هركیدیش كلیشده
بزه اوغرامالی ها ! .. » دینجه پاره‌نك نه‌دیمك‌اولدیغنی‌وپاره ناصل‌قازانیلدیغنی
پك ای بیلن تاجر حیرتده قاله‌رق : « آمان خانجی بابا ! عقلنیمی بوزدك ،
یوقسـه بر سوء نیتكمی وار ؟ . ایكی طاووقله دورت یمورطه ایكی یوزآقچه!

[١] (كاروانسرای) ـــ كاروان أوی دیمكدركه غایت ایشلك جاده‌لرده اصحاب
خیرات طرفندن دوه آیاغیله هرطوقوز ساعت مسافه‌ده اولان محله كاركیر اوله‌رق‌غایت
محكم وبویوك برطام یاپیلمشدر . درونی آخیر ایله مهمان اقامت ایده‌جك بر ایكی اوطه
اولمق اوزره بولونمشدر . بونلرك اكثریسی لزوم عسكریه‌یه بناءً طرف حكومتدن بنا
ایدلمشدر . یولده تیپی‌یه ، قیرطینه‌یه دوچار اولانلر ایچون عادتا حیاتی محافظه ایدن بر
ملجأ مبارك حكمنی آلیر . محرر حقیر بالنفس تجربه ایله‌مشـدر . كاروان ـ ده قاطیر
قطاریله یوك طاشییانلره ، اشیاسی طاشینان تجار قافله‌سنه برینه كوره اطلاق اولنور.
بو مقامده معلم ناجی مرحومك (باقك شمندوفره، برده كاروانی كورك) مصراعی
خاطره كلیر .

بونه دیمك ؟ . » دیمه‌سنه جواباً خانجی‌ده : « حسابك براز اوزونجه اوله‌جغنی سویله‌مشدم آ ! شیمدی عرض ایده‌یم . مسئله آینه کبی میدانه چیقسین‌ده او وقت بکا طارلمغه حقکز اولمادیغنی آکلاشیلیر . سزك بوندن اوچ آی‌اول ییدیککز طاووق هرکون بر یومورطه یومورطلاسه آیده شوقدر یومورطه ایدر. اونلر قولوچقه‌یه یاتیرلمقله بوقدر پیلیچ‌اولورکه بالطبع اونلرده طاووق[١] اوله‌رق ینه یومورطه یومورطلارلردی . عودتده ییدکلریکزده بونلره علاوه ایدیلوب آرادن اوچ‌سنه کچمه‌سی فرض‌ایدیلنجه‌عظیم برطاووق‌ماندیره‌سی اولورکه بوندن یوزلرجه آقچه قازانیله‌جغنی‌سز پك‌اعلا حساب ایده‌بیلیرسکز. بن ایشی قیصه کسوب ایکی یوز آقچه‌یه راضی اولدم‌که بو حسابجه سرمایه‌سی بیله دکلدر . سز طاووقلری ، یومورطه‌لری ییوب تلف‌ایله‌مکله بوتناسلی‌قطع ایلمش اولدیکز . ایشته اونك الك آزدن اجرتی بالطبع بوقدر اولسون طوته‌جغی درکاردر ! » دیجه بحث اوزایوب ایش محاکمه‌یه طایاندی . خانجی ؛ شهره یابانجی ، فقط غایت سمیز شاشقین برقاز کلدیکی‌جهتله مشترکاً استفاده ایلملرینی حاکمه لسان مناسبله آکلاتمش اولمغله اثنای مرافعه‌ده حاکم تاجره : « سن ییدیکك طاووقلری ، یومورطه‌لری خانجی ایله پازارلق ایتدکمی ؟ . » دیدی. تاجر: «پك دکرسز برشی‌اولدیغندن، عودتده ینه‌اورایه اوغرایه‌جغمدن‌پازارلغه لزوم کورمه‌دم:»دیدی. حاکم:«عودتده ییدیکك‌وقت‌پازارلق‌ایتدکمی؟»دیمکله‌تاجر ینه: «خیر!» جوابنی آلدی. حاکم: «عودت‌ایچون مدت‌تعیین‌ایله‌دکمی؟» دییوب: «خیر!» جوابنی آلدی . حاکم معین‌اولمایان برمدتده ایکی‌طاووق آلتی یومورطه‌دن بیکلرجه طاووق ، بیکلرجه یومورطه آلمق قابلمی ، دکلمی ؟ » دیدی . تاجر : « شبهه‌سز ! . » دیدی . مع ذلك تاجر بعض اعتراضلر سرد ایله‌مشسه‌ده صاغلام اولمادیغندن حاکم طرفندن چوروتولدی. بیچاره ایکی یوز آقچه‌یه محکوم اولونجه اتکلری طوتوشدی . حالنه مرحمت ایدنلردن بری تاجره خواجه

[١] بزه بوحکایه‌لری کوندرن ذات (طاووق) ی (طاثوق) یازمش ایسه‌ده تورکجه‌مزده وسطده‌همزه هیچ قوللانیلماز . آخرده بر ایکی صوت‌طبیعی‌یه مخصوصدر. بوکلمه‌نك اصلی (طاوار ، طاوشان ، طاووس) کبی (طاولانمق ، بسله‌مك معناسندن حیوانات اهلیه ، یاخود (طاووشمق) یعنی آیاقلرینی سورومك صورتیله آیاق سسی چیقارمق کبی براصلدندر . کذلك (صوغوق) کلمه‌سنی‌ده (صوؤق) یازمق خالص تورك‌اولمایانلرك لهجه‌سیدر. مردوددر. استانبول‌شیوه‌سنجه (صووق) یازمق‌اوله‌بیلیر.

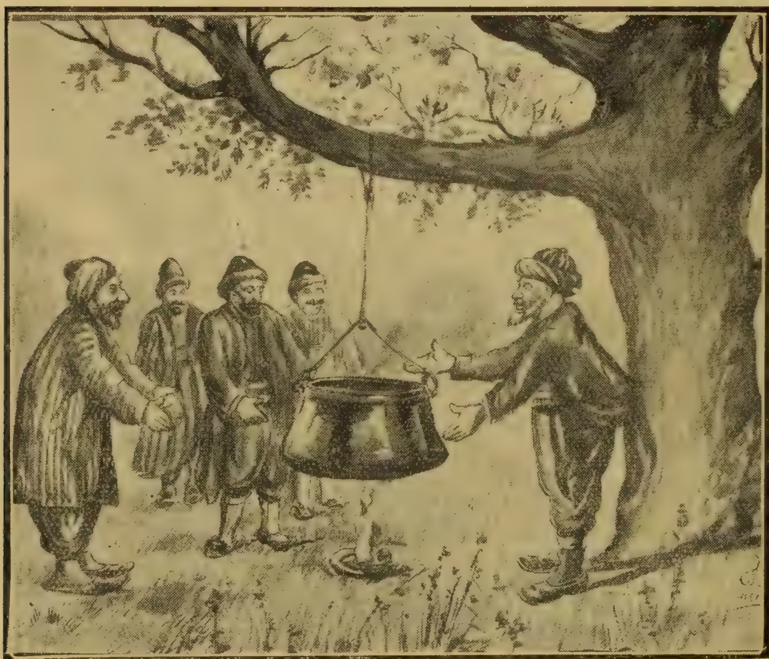
نصرالدين افندي‌یی صاغلق ويردی . همان قوشه‌رق خواجه افندی‌يه مسئله‌يی
برتفصيل آكلاتدی. خواجه‌ مرحوم اصولی‌وجهله دعوايی اعاده‌يه موفق اولوب
اوچ كون صوكره‌يه تعليق‌ايتديردی. اوكون وقت معينده خواجه اثبات‌وجود
ايله‌مدی . بر ساعت كچدی . ينه كورونمه‌دی. نهايت محضر كيدوب خانه‌سندن
جلب ايله‌دی. خواجه‌يه بالطبع قيزمش اولان حاكم حدت وشدتله : «نه ايچون
وقتيله كلمه‌دكده مجلسی انتظارده بيراقدك! بوقدر ذوات كرامی معطل برحالده
بكله‌تدك!» ديدی. خواجه هيچ فتور ايتمه‌دن: « تلاش ايتمه افندی حضرتلری!
تام كله‌جكم اثناده اورتاق كلدی ، تارلايه عادی بوغدای اكه‌جكنی ايشيتديكم
جهتله چاغيرتمشدم . قالقدم ؛ انبـاردن بولغور ياپديرمق ايچون قايناتديغم دوه
ديشی كبی بوغدايدن مقدار كافی چواللره طولدوردم. نه ياپه‌يم ، اهميت‌ويرمه‌سه‌م
حريف اك عادی، دليجه‌لی، اوت توخوملی، قاتقيسی بوغدايندن چوق نسنه‌يی
سرپی ويره‌جك . بالطبع ايی محصول ويرمه‌يه‌جك . اونكده ياريسی اورتاقلغه
بر خيليسنی‌ده كويا اك اعلا توخوم أجرتنه مقابل آلاجق. باقی قالانی‌ده عشره
كيده‌جك . اميدمز برهوا اولاجق . ايـيسمی ، قيشـين بولغور پلاوينی آز
ييرم‌ده كله‌جك سنه‌ده آدام عقللی محصول آليرم. اونكچون الجكزمله قايناتديغم
هر بری نوخـود كبی بولغورلغمدن تخميناً ايكی چووال قدر تخملق ويردم .
ايشـته كچ قالديغمه سبب بودر . » ديمكله خصيمنك ضعيف طرفنی بولانلره
مخصوص بر چهره ايله حاكم مجلسه متوجه اولوب : « افنديلر! طويديكز آ.
بو آدم‌قاينامش‌بوغدايی تارلايه أكديريور. هيچ قاينامش بوغدای چيقارمی؟.
بو عقلده آدملرك سوزی بويله بر مقامده مسموع اولورمی؟. » دينجه خواجه
ديركه: « يا! قيزارتيلمش طاووقدن، پيشمش يومورطه‌دن قوجه‌مان برطاووق
مانديره‌سی حصوله كليرمی كه ايكی‌طاووق دورت‌يومورطه‌دن طولايی بومسلمانی
ايكی‌يوز آقچه‌يه‌محكوم‌ايتديكز!» ديه‌رك‌حاكمی‌حبط‌ايتمش، دعوايی‌ده‌چوروتمشدر.
بوتون محكمه‌يی طولدوران خلق؛ خواجه‌نك بوعرفان وكمالنی آلقيشلامشلردر.

(بحریه‌لی بر قارئکز) عنوانی ، (عمر) وبا (عثمانه) اوقونمه‌سی محتمل بر امضالی حاوی کوندریلن بر لطیفه‌در :

﴿ لطیفه ﴾ قیشین اربعینك الك شدید آیازینه تصادف ایدن بر کیجه‌ده قومشولر قول وقرار ایده‌رك : « بر بهانه ایله خواجه‌یه بر ضیافت یاپدیره‌لم. » دییوب اثنای صحبتده: «خواجه‌افندی!. قومشوچاق سنکله بر بحثه کیریشه‌جکز. اکر قازانیرسه‌ك بز مکمل بر ضیافت چکه‌جکز. غائب ایدرسه‌ك سن بزه اعلا بر صوفته پیلاوی ایله‌غازیلر حلواسی پیشیریرسین. آلت طرفی مروتکه‌حواله!.» دیرلر . خواجه : « نه‌در او باقالم!. نم المدن کلیر برشیمی؟.» دییوب بریسی: «البته الکدن کلز. کله‌جك اولسه بحثه نه‌حاجت!.» دییوب صیقیلیلی خواجه: «ای آجانم ! سویله کوره‌لم ، المزدن کله‌میه‌جك نه بیچیم معرفت ایمش!» دیمکله مخاطبی : « بو کیجه تابصباح شهر میدانده طوره‌جقسین!. صباحلین بویوك جامعده بر‌له‌شه‌جکز . بونی یاپه‌بیلیرسه‌ك ضیافتی حقلارسین! . فقط دوشونکه مرمری چاتلاتان بوآیازده آچیقلق بر محلده، بر نقطه‌ده آتشه دلالت ایدرهیچ برشی اولمقسزین دیم دیك طورمق هر یکیتك کاری دکلدر!. برطرفه‌بوزولوب صوکرا میدانه‌چیقمق امکانی‌ده یوقدر. چونکه فلان فلان افندی‌لرك خانه‌لری میدانه ناظردر . تابصباح عائله‌جك سنی بکله‌یه‌جکلر . » دییه اوزاتدقجه خواجه قیزیوردی. «آجانم آکلادق! ایسترسه بر طابور عسکر بکله‌سین . بن یاپارم . دیدیکمی یاپارم والسلام ! » دیمکله ایچلرندن بریسی مستهزیانه بر تبسم ایله : «ای ناصل قهرمان! بوایشه کیریشه‌بیله‌جکمیسین؟ اولدیغك نقطه‌نك برطرفی‌ده عمان مزارلق. اونی‌ده دوشون. صوکره شویله بویله دیمه، چولوق‌چوجوغکله حلاللاش . بریسنده آلاجغك ، بر طرفه کومولمش پاره‌ك وارسه بکا سویله . بورجکی، دردیکی‌ده شوافندی‌یه حواله‌ایت!. اونك‌صبرتی قالیندر، اوقالدیریر.» دیدکده خواجه: «بویله بودالاجه ایشه کیریشمم اما، سکا عناد اوله‌رق چوقدن قبول ایتدم کیتدی. باق‌سکا خواجه‌نك نه‌چلیکدن بروجوده مالك، نه‌مرمردن یورکه صاحب آدم اولدیغنی کوستره‌یم. بن‌ضرورتدن‌یتشمش بر کیمسه‌اولدیغمدن

کراتله بویله جاتی آیازلرده یوللرده بللرده یاتدیغم اولدی. مملکتمزده نه‌وار؟ چوق شکر. قورد یوق حایدود یوق. اوسویله‌مزلر محله‌سی اهالیسنه کلنجه: اونلرله هر کسدن زیاده باغداشیرم. بلکه بیك کره مزارلقده یاتدم. وداع وصیته‌ده آلیش ویریشم یوق. نه آرقه‌مده فراقنه قاتلانامیاجغم کیمسه‌م وار، نه‌ده یارینه بیراقیلمش بر ایشم وار. هله پاره مسئله‌سنه کلنجه: هیچکز بیلیرسکزکه بن اونك باباتی سه‌وم. تازه‌دن تازه، کله‌لی، کیتمه‌لی. دیبوب خواجه‌نك او کیجه‌یی

خواجه‌نك قازانی آغاجه آصوب قندیلله ایصیتمه‌سیدر

بر نقطه‌ده آیاقده کچیرمه‌سنه قرار ویردیلر. صباحلین خواجه دیپ دیری کمال نشاطله کوله‌رك بونلرك یانته کلدی. نه‌یولده وقت کچیردیکنی صوردیلر. بیانات اثناسنده: «هر یر بیاض! بورانك، فیرطینه‌نك مدهش، مهیب صداسندن باشـقه سس صدا یوق. آغاجلرك قیریلیرجه‌سنه یاتوب قالقمه‌سندن، یکدیکره چارپیشمه‌سندن ماعدا بر حرکت مشاهده ایدلمز. هله‌ایشیق نامنه برمیل‌اوزاقدن

هیچ تخمین ایده‌مدیکم بر یرده بر قندیل ضیاسی کوروليوردی . » دینجه ایچلرندن بری: «او!... اولمادی . اولمادی . بزم مقاوله‌مز آتشه متعلق برشی اولمایه‌جقدی. حال بوکه سن اوایشیقدن مکمل ایصینمشسین! مقاوله بوزولدی.» دیدیلر. اوبرلری هپ بردن تصدیق وتأیید ایدوب مقاوله‌یه رعایت ایله‌مدیکندن طولایی خواجه‌یی ضیافته محکوم ایله‌دیلر. خواجه هر نه قدر بو صاچمه ادعایی جرح ایله‌مك ایسته‌مشسه‌ده مغالطه‌یه بوغوب سوز سویلتمه‌دیلر. چاره‌سز: «پکی!.» دیدی. او کیجه دعوتلیلر هپ کلدیلر . نمازلر قیلندی، صحبتلر ایدلدی، ساعت ایکی‌یی کچدی ، حالا طعامدن اثر یوق . زیاده صبر ایده‌میوب: « آمان افندی حضرتلری!. بز پیشه‌جکدن واز کچدك . پیشنی کتیر. » دیدیلرسه‌ده خواجه: « جانم اولورمی اویله شی ؟ هله بر از صبر ایدك . » دیه‌رك بر ایکی دفعه‌ده بو صورتله اکله‌مشسه‌ده ساعت اوچی کچمکه باشلادیغی جهتله مسافرلر آرتیق درشت بر لسان ایله شدید اصراره باشلادقلرندن: « طور اویله ایسه!» دیوب کویا کتیرمك اوزره خواجه کیدر. بر مقدار دها بکلرلر، خواجه‌ده کله‌نجه: « بو زوزه‌ك حریف بزه‌ده بر اویون اوینادی. طور، شونه باقالم ! » دیه‌رك خواجه‌یی مطبخده آرارلر . نه یمکدن ، نه خواجه‌دن نشانه بولامازلر . برده حولی‌یه چیقار باقارلرکه خواجه بر آغاجه قوجه‌مان بر قازغان آصمش. آلتنه بر کور قندیل قویمش . کندیسی ینه او طور مضحکیله اویله حیران حیران باقییور . « خواجه افندی ! بوقدر آدامی آچلقدن قیردك کچیردك . شاقه‌نك بو نوعنه : « قاقا!» دیرلر . نه‌در بو حال، نه یاپییورسك؟.» دیه‌لرینه جواباً : « نه یاپه‌جغم ؟ سزه بالذات یمك پیشیرییورم . ینه‌می یارانه‌مدق ! » دیدی . «آیول کوك یوزینه بر قازان آصمشسین ، آلته بر کور قندیل یاقمشسین . هیچ بر قندیلدن ، حتی مشعله‌دن بو مسافه‌ده‌کی قازان قاینارمی ؟. » دینجه خواجه دیمش که : « افندیلر نه چابوق اونوتدیکز ؟ هانی سز اوچ کون اول کیجه‌نك آیازنده نیم برفرسخ مسافه‌ده‌کی کورونن قندیلدن ایصیندیغمه حکم ایدییوردیکز! او نسبتله بو ؛ حمام کلخانندن دها صیجاق صایله بیلیر . بر فرسخ محلده‌کی

قنديلدن ايصينمق ممكن اولورده ، اوچ آرشين مسافه‌ده‌كي قازاني قنديل قايناته‌مزمي ؟ [١] »

[بر روايته كوره : خواجه محله‌ليلره بويله بر اويون اوينايوب اونلري تام الزام ايتدكدن صوكره مكمل بر ضيافت كشيده ايدرك غايت نشئه‌لي برعالم كچيرمشلردر.]

(علاءالدين) امضالي بر ذات طرفندن :

﴿ لطيفه ﴾ بركون خواجه مرحومك حرمي اوكده قوشارق قاچمغه صاواشير . خواجه مرحوم : « يتيشير آرتيق ايتديكك !. سكا مكمل برطاياق آتايم‌ده اوتوز ييللق اوفكه‌مي آلايم . صوكره سن بي‌وار بكنديكك كيمسه‌يه شكايت ايت !. » كبي اوست پرده‌دن صوك درجه چيقيشيور ، ألنده قوجه‌مان بر صوپا اولديغي حالده قوغالايوردي . حرمي ايسه : « آمانك امت محمد ! بو حريف ينه چيلديردي ، جانمي قورتارك ! » ديه فريادايدردي . جوارده‌كي دوكون أويندن بو فرياد وغلغله‌يي ايشيدنلر سوقاغه فيرلايوب اولجه قاديني حرمه آشيردقدن صوكره : « خواجه افندي !. ايتمه كيتمه !. قادينلر صاچي اوزون عقلي قيصه اولورلر. هپمزك باشمزده‌در. خصوصا سن اوقومش آدامسين!

[١] بو حكايه (انجيلي چاووش) حقنده شايعدر . فقط اونك اولوب‌ده بونك اولمديغنه اليمزده احتياجه صالح بر سند اولمديغندن وارسال ايدن ذاتك البته استناد ايله‌ديكي بر جهت اولديغي محتمل بولنديغندن درج ايله‌دك . برده بو حكايه‌نك طرز آخري وار . برطول قادينه عارسز، يوزسز بر قومشو قادين مسلط اولمش. تام يمك وقتي كلير : « نه تحف تصادف، قسمتم چكمش.» دير ، صوفره‌يه چوكرمش . بر ، بش . يمك زماني عجله ايتمش ايركن كلكه باشلامش ، كچيكديرمش ، بكله‌مش . بر كون بالالتزام تاوانه بر ايپ آصوب تجره‌يي باغلامش ، آلتنه‌ده بر مانغال قويمش . قومشو ايركندن چوكمش . قادين بكله‌مه‌نك بيهوده اولديغي اشراب ايچون: (پيش آشم پيش ! قارلر ياغينجه..) ديمكله عارسز قومشو دخي: (بن‌ده صبر ايدرم ليلك كلنجه!..) جوابني ويرمشدر .

بوجاهلكى بز ياپوبده سن نصيحت ويره‌جك ايكن سكا ياقيشيرمى ؟. » يولنده حدتنى ياتيشديرمغه چاليشديلر. ديكر طرفدن ايسه خانه صاحبى اوكه‌چوب: «امان خواجه افندى !. بو، قهر يوزندن لطف اولدى . ذاتاً دعوتده قصور ايتمشدم. برازده مجلسمز كنجلره مخصوص كبى اولديغندن بلكه صيقيليرسكز ديه ملاحظه ايتمشدم. اصابت اولدى. هله آز بحق تشريف ايدك باقالم . ذات مسئله‌يى آكلايه‌لم‌ده ايجابنه باقمق قولاى . » طرزنده خواجه‌يى براز دها يوموشاتدى . خواجه

خواجه‌نك قوجه صوپا ايله زوجه‌سنى قوغالايوب دوكون أوينه التجا ايله‌مه‌سيدر

آتشلر پوسكوره‌رك ، باغيره‌رق ايچرى داخل اولدى . يمك زمانى اولمغله صوفره‌يه اينديلر. خواجه‌قادينله غوغاسنى تفصيلاتيله آكلاته‌رق مجلسى كولمكدن قيردى ، كچيردى . او اثناده باقلاوه كلدى . خواجه مرحوم كمال عشق وشوقله كندى اوكنده اولان فاصله‌لرى خوره كچيردكدن صوكره برطرفدن حكايه‌سنه دوام ايله‌مكده اولديغى غوغانك تمامندن اولمق اوزره : « آه كيدى ،

کلخانی قارینك طالعی وارمش. بورایه جان آتدی‌ده قورتولدی . اکر یاقه‌سی
بر کره اله کچه‌یدی . شویله قولاغندن طوتدیغم کبی طوپاچ مثللی چویره‌جکدم !»
دییه‌رك باقلاوه طاباغنك قارشی جهتنی کندی اوکنه چویره‌رك ینه آتیشدیرمغه
باشلادی . بومناسبتله حضاری کولدوردی . « حدت زماننده بیله آلایدن واز
کچمه‌یورسین ! . » دیدیلر . نفیس طعاملر ختامه ایروب قهوه‌لر ایچلدکدن
صوکره خواجه کمال انبساط و اعتدالله حضاره متوجهاً : « افندیلر ! . شو
قومشو افندی‌دوکون یاپدی . بزی دعوت‌ایتمه‌دی . اك نفیس یمکلر یاپیله‌جغنی
باقلاوه‌لر ، بورکلر پیشه‌جکنی بیلدیکم جهتله قاری ایله برابر دوشوندك
طاشیندق ، ضیافته اشتراك ایتمك ایچون بوغوغا اویوننی اویدوردق. یوقسه بن
قاریجغزمدن خوشنودم . الله‌ده خوشنود اولسون . هایدی حرمه خبر ویرك.
بز کیده‌لم‌ده سز آرتیق صفا کزه باقك . » دینجه خواجه‌نك آلایه بودرجه
جدیت شکلی ویرمه‌سنه حیرتلر ایچنده قالمشلردر .

﴿ لطیفه ﴾ متغلبه‌دن بری آقشهرده ایکن عسکرلرینك مسافر اولدیغی
کونی دوره چیقمش . بر هفته قدر کزمش. عودتده خواجه مرحوم قدومنی
تبریکه کیدوب: « ناصل باری اکلنه بیلدیکزمی ؟ » دیدکده، او ذات: « پك
اکلنجه‌لی وقت کچیردم . بالتصادف پازار ایرتسی کونی کویده بر یانغین ظهور
ایتدی . اونی سیر ایتدم . انساندن‌ده تلفات وار. حتی بریسنك قاین والده‌سی
غائب اولمش، پك تلاش اثری کوستریبوردی . صالی کونی بر قودوز کوپك
ایکی آدام ایصیردی . حریفلر قودورماسین دییه قیزغین شیشله داغلادیلر .
مانده کبی باغیریورلردی . چارشنبه کونی سیل کلدی. برخیلی أولری ییقدی.
صو اوزری اشیا وانقاض ایله طولو ایدی . حتی ایچنده چوجوغی ایله برده
بشیك‌صو اوستنده‌صندال‌کبی یوزیوردی. اینك، طانه، برده دوه‌یی سیل آلدی
کوتوردی. آقشامه قدر اونکله مشغول اولدق. پنجشنبه کونی بربوغا بوشانوب
بش آلتی کیشی‌یی یارالادی . بریسنك کوزی پاتلادی. برینك قارنی دشدی،

حیاتی تهلکه‌ده دییورلردی . جمعه کونی بر کویلی قاره سودا کتیرمش چولوغنی چوجوغنی قیتیر قیتیر کسمش. بن ده قیزدم. کراته‌یی الک تجیع أولومله أولدورتدم. کچ وقته قدر ایشم او اولدی . جمعه ایرتسی کونی بر بویوك، اسکی خانه بغتةً ییقیلوب قادین ارکك ، چولوق چوجوق برقاچ کیشی انقاض آلتنده قالدی . باغیروب چاغیرمه‌لری کوبی طولدوردی. انقاضی چارچابوق قالدیرتدم ایسه‌ده خانه طوپراقدن و انقاضی غایت بطال شیلر اولمغله مجروحلرك منظره‌سی حقیقةً دهشتلی

متغلبه‌دن برینك سیلی تماشا ایله‌مه‌سیدر

ابدی. قورتارماسه‌ق دها اپی اوله جقمش. پارچه پارچه اولمشلر. ا کثریسی چاغریشه چاغریشه هلاك اولدیلر. پازار کونی برقادین کندینی أریك آغاجنه آصمش، اونك سیرینه کیتدك . بشیکده برقیزی قالمش . حاصلی بوتون هفته هر کون برا کلنجه ایله وقت کچیردم . » دینجه هر وقعه‌نك استماعنده سیکیری بوشانوب بایلمق درجه‌سنه کلمش اولان بیچاره خواجه خلجانلی، تیتره‌ك برسسله: « لکن یاهو!

برکت ویرسون که چابوجاق عودت ایتدك . اکر برهفته دها قالسه‌یدك قدومك برکاتیله . آز دها کویده طاش طاش اوستنده قالمایه‌جقمش ! » دیمش .

مشهور دلبندجی محی الدین افندینك مخدومی کاظم بکك طرفندن :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم خرما یرکن حرمی دقت ایتمش که افندی چکیردکنی چیقارمایور . « آ ! . . افندی ! سن چکیردکنی چیقارمایورسین غالبا ! » دینجه خواجه دیمش که : « البت چیقارمام یا ! . بن اونی صاتین آلدیغمده یمشجی چکیردکنی طاره‌یه چیقارمادی که . . اکر چکرده‌کی آتیلی ویره‌جك اولسه‌یدی پاره ایله صاتیلمازدی . بن اوکا بوز کبی بیاض پاره‌لر صایدقدن صکره سوقاغه آتی ویرمی‌یم ؟ بنی سکا (سفیهدر) دییه کیم خبر ویردی ؟ پاره ویردم آلدم . عافیتله ییدم. والسلام [١] . »

(عزیز) امضاسیله جنابه کوندرن ذات طرفندن :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم بر کیجه تلاشله حرمنی اویاندیره‌رق : « آمان قاری ! چابوق اویقوم آچیلمه‌دن شو کوزلکمی ویر ! . کوزیمه طاقایمده اویله یاته‌یم.» دیمش. حرمی کوزلکی ویروب فقط بودرجه تلاش و اهتمامنك سببنی سؤال ایدنجه : « بر کوزل رؤیا کوریورم . بعض یرلرینی سچه‌میورم . اونك ایچون کوزلك طاقوبده یاته‌جغم.» دیمش .

---

[١] عزت پاشا حضرتلرینك اهدا ایلدکلری رساله‌ده بوحکایه مسطوردر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه تأهل ايتمش . حرمى اوچ آيده طوغورمق امارەلرى كوستروب چابوق بر ابه ايستەمش . خواجه شاشالايوب : « بزم بيلديكمز انسانلرك ديشيسى طقوز آيده دوغورور . طوپى اوچ آى ظرفنده بوناصل شى ! .. » ديمكله قادين حدتلەنوب : « نەديمك ؟. طقوز آى اولماديمى؟ والله تحف ! . آ حريف ! بن سكا وارەلى نەقدر اولدى ؟ اوچ آى دكلمى؟ اى ! . سن بنى آلەلى ؟ .. اوده اوچ آى ايتديمى آلتى آى ؟ . ذاتاً اوچ آيىده سن كندك اعتراف ايديورسين . ايشته سكا قاباق كبى تام طقوز آى ! » ديينجه خواجه مرحوم بر چوق دوشوندكدن صوكره : « حقك وار قارى ! بنم بو ايجه حساب عقلمه كلمەدى . عفو ايدرسكز ياكلشم ! . » ديمش .

بوده قارئلريكزدن برى امضاسيله كلمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم زوجەسنك وفاتى اوزرينه برطول قادين آلير . خواجه آره صره مرحوم حرمنك محسناتندن اوزون اوزادى يه بحث ايدرمش . بوندن متغير اولان قاريسىده اسكى قوجەسنك فضائلندن بحث ايتمكه باشلار . نهايت بركيجه خواجەنك حسب الايجاب مرحومەسندن بحث ايتمەسى اوزرينه، قادين ينه اسكى افنديسنك فضيلتلرندن اوزون اوزادى يه بحثه قالقيشمغله، خواجەنك جانى صيقيلەرق سدير اوزرينه سريلمش اولان ياتاقده قادينه برتكمه اوروب يره دوشورور . قادينك قولى ايجبنير. فقط حالده جانى يانار . ايرتسى كونى زيارته كلن باباسنه شكايت ايلر. حريف پيشكين آدام اولديغندن قيزينك صيزلانمسنه اهميت ويرميەرك خواجەدن مسئلەيى صورار . خواجه ديركه : « شيمدى بن عرض ايدەيمده سز انصافله حكم ويريكز . بنده كز بر ، بزم مرحومه ايكى ، شيمديكى خانم اوچ ، اونك رحمتلى ايللك افنديسى !. ايتديمى درت . مرحمت ايدك ! . بنم كبى بر قلندر خواجەنك ياتاغنه درت كيشى

صيغارمی؟. بالطبع صيغيشه‌مادق . بو اوجده بولونمش. پالدير كولدور دوشدی.
بنم بونده نه قباحتم وار ! . »

« هلال » مطبعه‌سی مؤسسلرندن عاصم بك افندی اهدا ايدمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم طلبه‌لكنده بر قصبه‌يه جره كيدوب جامع شريفده وعظ ايلديكی اثناسنده بالمناسبه حضرت عيسی عليه‌السلامك دوردنجی قات كوكده بولنديغنی سويله‌مش . جامعدن چيقديغی اثناده اختيار بر قادين يانه ياقلاشوب: « جانم افندی حضرتلری ! درسده بر نقطه پك زياده مراقمی موجب اولدی . حضرت عيسی عليه‌السلامك دوردنجی قات كوكده اولديغنی سويله‌ديكز. عجبا ايكی كوزوم اوراده نه ير، نه ايچر ايدی؟.» دينجه خواجه‌نك تپه‌سی آتوب ديمش كه : « به حدينی ، وظيفه‌سنی بيلمز قادين! بن شورايه مملكتكزه كله‌لی بر آی اوليور . بر كون اولسون شو زواللی خواجه عجبا نه ير، نه ايچر؟ ديه صورمه‌ديكز. شيمدی بندن تا دوردنجی‌قات كوكده‌تاكری ضيافتنده بولونان ، هر كون تورلو تورلو جنت طعاملريله بسله‌نن قوجامان بر ذات شريفی‌می صوريورسين ؟ . »

هنرمندان عسكريه‌مزدن واركان‌حرب ميرلوالغندن متقاعد آتش‌زاده محمد عزت پاشا ـ وقتيله عربجه‌يه « حجا الرومى » ديه ترجمه ايديلن ـ نصرالدين خواجه لطائفنى توركجه‌يه ترجمه ايله‌مش اولمالريله مملكتمزك تكمل نشرياتنه بر معاونت اولمق اوزره مذكور رساله‌لرينى ارسال بويورمشلردر . اشبو كلياتمزده مسطور اولمايانلر مذكور رساله‌دن اخذ اولونمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌جيبنه شفتالى طولديروب‌راست كلديكى آرقداشلرينه جيبنى كوستره‌رك : « شونك ايچنده‌كنى كيم بيليرسه اك بيوك شفتالى‌يى اوكا ويره‌جكم . » ديمكله: « شفتالى! . » ديمشلر . خواجه كمال استغرابله : « بونى سزه هانكى قحبه دولى [١] خبر ويردى ؟ . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه كم آلمز بر قاطيره بينمش ، باشى پك سرت اولديغندن ممكن دكل كيده‌جكى جهته چويره‌مه‌مش، بوصيره‌ده احبابندن برى راست كلوب: « خواجه! نره‌يه كيديورسين!. » ديدكده : « قاطيرك ايسته‌ديكى يره . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌دكيرمنه‌بوغداى كتورمش. اوراده‌بولنان‌ديكربوغداى چوواللرندن آووجنى طولدورور كندى چووالنه قويارمش [٢]. دكيرمنجى : « نه ياپيورسين ؟.» دينجه : « بن بودالا برآدمم ! . عقلمه كلنى ايشلرم !.. » ديمش. دكيرمنجى: «بودالا ايسه‌ك نه‌يه كندى چووالكده‌كى بوغدايلرى خلقك

[١] (دول) كوز وزننده سلاله نسل معناسنه‌در . (قحبه دولى) روسپى چوجوغى ديمكدر .

[٢] دكيرمن اكثريا غلبه‌لق‌اولديغندن هركس دكيرمنده‌برقاچ‌كون نوبت‌بكله‌مكدن ايسه بوغداى چواللرينى اورايه بيراقيرلر . برتخمين اوزرينه برايكى كون صوكره تكرار كلوب ـ اوصيره‌ده نوبتلرى كلمش بولونمغله ـ اونلرينى اوكوتورلر ، كوتورورلر : ع ـ آسياب دهره كلدك شيمدى نوبت بكلرز .

چووالنه طولدورمايورسين ؟. » دينجه خواجه : « شيمدى على العاده براحمق ايكن اوصورتده قاتمرلى احمق اولمقلغم لازم كلير ! . » ديمش .

خواجه‌نك خلقك چووالندن كندى چووالنه بوغداى طولديرديغيدر

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك كنجلكنده والده‌سى برصباح اوغلم ملانصرالدين! بن قومشولرله كول كنارينه كزمه‌يه كيده‌جكم . كوره‌يم سنى ! . سوقاق قپوسنه صاحب اول . صاقين آيرلما !. » ديه شدتله تنبيه ايله‌مش. ملانصرالدين قاپو اشيكنده اوتوره‌رق والده‌سنك ويرديكى قايصى قوروسنى ييوب طورور كن انشته‌سى كويندن كلوب والده‌سنى ايچريده‌در ظنيله : « اوغلم ملا ! آقشامه تيزه‌ك، بن سزه كله‌جكز. كيت آننه‌كه خبروير!. ديمش. كيتمش ملانصرالدين قاپويى سوكوب صيرتنه آله‌رق كول كنارينه قوشار . والده‌سى كوروب : «بيره اوغلان ؛ نه‌در بوحال ؟ . » دينجه : « سن بكا قاپودن آيرلما !. ديدك.

حالبوكه انشتهم آقشـام بزه كله‌جكمش . كيت آننه‌كه خبر وير !. ديدى . بن هرايكيكزك‌ده امريكزى اجرا ايتمك ايچون بشقه نه ياپابيليردم ؟ . » ديمش .

خواجه‌نك سوقاق قاپوسنى صاللا صيرتْ ايدوب سير محلنده‌كى والده‌سى ايله محاوره‌سيدر

﴿ لطيفه ﴾ آقشهرك صو باشيسى حرمنه غايت طوتغون ايمش . قادين امور حكومتده قاريشه‌رق عزل ونصب ايشـلرينه‌ده باشلامش . بعض اكابر خواجه‌يه مراجعتله : « امان شـوكا بر چاره بول ! » ديه‌لريله خواجه بر قاچ صحبت اثناسـنده بر طاقيم دليللر كتيروب مثاللر كوستره‌رك صوباشى‌يى قادينه اوقدر يوز ويرمكدن واز كچيرمش . شيماريق قادين قوجه سنه قارشى آليشديغى تحكمدن محروم اولنجه تكمه‌يى نره‌دن ييديكنى آراشديروب خواجه طرفندن اولديغنى تحقيق ايله‌مكله يولنى بولوب خواجـه‌نك حرمنى الده ايدر . خواجـه هرياز چيقديغى كويدن كلوب معتادى وجهله صوباشينك خانه‌سنه مسافر اولمغله

صوباشینك حرمی مناسبت حاضرلایوب خواجه‌نك حرمی‌ده کتیریر . خواجه
بر کون حرمیله کندی اوطه‌سنده شاقه‌لاشیرکن قادین ناز وعشودیه باشلایوب
خواجه‌یی سرمست ایدرك : « جانم افندی ! کیت طیشاریده دیوار دیبنده
بر پالان کوردم . کتیر . بر اویون چقاره‌جغم . » دیر . آرتیق خواجه‌ده
قارشی طورمق کرته‌سی کچمش اولمغله همان کیدر، کتیریر. قادین بوینونی
بوکوب یالوارنجه پالانی صیرتنه اورور، برده‌کم اویدورورلر. قادین بینر، خواجه
یکشنه‌یه‌رك سوکیلی راکبنی قوشدیردیغی اثناده صوباشی‌یه حرمی بو منظره‌یی
آناختار دلیکندن سیر ایتدیرر . خواجه نعره آتوب ایکی طرفه چیفته‌لرصاوو-
ره‌رق قوشدقجه صو باشی کولمکدن قاتیلیر . نهایت صبر ایده‌میوب قاپویی آچار:
« خواجه افندی ! واه واه ! نه‌در بو حال ؟.» دینجه خواجه هیچ بوزمه‌یوب
« هاه . تمام . . . شونم حالی رأی‌العین کوردك آ . . . ایشته بن سنی بو
درکه‌یه دوشمکدن وقایه ایچون او نصیحتی اجرا ایله‌دم . اما بزه کلنجه : بز
آحاددن آداملرز . نظام عالمك زمامی بزم الیمزده دکل . بزم حکممز آنجاق
کندی حریممز داخلنده‌در . بز هر بویایه بویانه‌بیلیرز . کیمسه‌یه ضرریمز
اولماز : فقط سز بویله بنم کبی یولاری قارینك الله ویریرسه‌کز بوتون مملکت
هرج ومرج اولور . » دیمکله صو باشی بونصیحتدن بر قات دها عبرت آلمش.
قادین ایسه بر کنارده خائب وخاسر باقه قالمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌نك خانه‌سنه اوبور بر آدام مسافراولمش .صوفرایی
دوشه‌یوب اکمکلری دیزوب یمك کتیرمکه کیتمش . کلمش ، باقمش که صوفراده
بر دانه اکمك قالمامش . هیچ سسنی چیقارمایوب اکمك آلمغه کیتمش. بو کره‌ده
کورمش که یمکلر بیتمش. بوش صحنلری آلوب یمك کتیرمکه قوشمش.عودتنده اکمکدن
اثر قالمامش . والحاصل تجربه‌ده یمك ، چوملکده اکمك قالمانجه‌یه قدر
کیتمش ، کلمش . ایکیسنی بر آرایه کتیرمك میسر اولمامش . مسافره نره‌یه
کیدییور اولدیغنی وسبب عزیمتنی صورمش : « اشتهاسزلق مرضنه مبتلایم.
بروسه‌یه کیدییوروم . حکیمه باقدیروب علاج آلوب همان عودت ایده‌جکم .
ان‌شاءالله نهایت بر آی صوکره کوروشورز . سزی پك سودیم. نیم عودتده

برآی سزده مهمان اولوب مملکتکزك آب وهواسندن استفاده ایتمك ایسترم.
دیینجه خواجه مرحوم : « واه واه ! تأسف ایدرم . بن یارین ، او بر کون
کویه عزیمت ایتمك نیتنده‌یم . ظن ایدرم که عودتده ملاقات میسر اولمایه‌جق .
هله پشین الله سکا خیرلی سلامتلر ویرسین !.» دییه‌رك حریفی آشیرمشدر .

خواجه‌نك اوبور مسافره ییه‌جك طاشیمه‌سیدر

﴿ لطیفه ﴾ زوجه‌سی هر کیجه خواجه‌یی خانه‌ده بکجی براقوب
قومشو ، قومشو کزرمش . برطاقیم مناسبتسز قادینلرله دوشوب قالقدیغی
خواجه‌یه اخطاره باشلامشلر ، ینه بر کیجه حرمی بیك تورلو بهانه ایله‌چیقوب
کیتدی . کچ وقت کله‌رك قاپویی چالمشه‌ده خواجه قیزه‌رق آچمامقده اصرار
ایتدی . قادین نه‌قدر یالواردیسه فائده‌سی اولمادی . قادین : « اویله ایسه بنده
کندیمی شوقویویه آتایم‌ده اَلکدن قورتولایم ! . » دییه‌رك قوشوب اوآنده
کیتدی قویویه قوجامان بر طاش آتدی . کندیسی دیوار دیبنه کیزلندی .

خواجه پك نادم اولوب : « اى واه ! . . كيده‌يم ، شـودلى‌بى قورتاره‌يم.»
ديه قاپويى آچوب طيشـارى‌يه چيقنجـه قادين همان ايچرى كيروب قاپويى
آرقه‌سندن قاپادى. يوقارى چيقوب خواجه‌نك اولجه اوطورديغى پنجره‌دن باقمغه
باشلادى . شيمدى‌ده خواجه قاپويى آچماسنه اصرار ايتمشسه‌ده فائده ويرمه‌مكله
يالوارمغه مجبور اولدى . قادين ايسه آوازى چيقديغى قدر باغيره‌رق : « بيقدم
آرنق الالله !.. نه‌در بوايتديكك ؟. هر كيجه قومشـويه ديه كيدرسـين ! .
كيم بيلير، هـانكى اوروسي ايله صحبت ايدرسـين. بچـاره حلالكه كنجلكنى
حرام ايتدك. سنى كيدى آق صقالندن اوتانماز ، رذالتدن اوصانماز حريف !.
بن‌ده سنى عالمه رسـواى ايده‌يم‌ده كور حالكى ! . بردها هر كيجه بيراقوب ،
بيراقوب كيتمكى سـكا كوستره‌يم ! . » ديمكله خواجه قادينك كندى خبـاثتنى
باشقه‌سـنه يوكلتمك خصوصنده‌كى مهارتنـه حيران قالوب واطرافنه طوپلانان
قونوقومشودن صيقيلوب نطقى طوتوله‌رق آنجاق : «بيلنلر الله ايچون سويله‌سين!.»
ديه بيلمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر آرالق زيتون صـاتارمش . بر قادين كلمش .
زيتونى بكه‌نوب فقط فيأتى براز زياده‌جه بولديغندن اعتراض ايتمـكله خواجه :
« خانم ! . بو اويله خام ، چوروك زيتـونلردن دكلدر . كمالنده طوپلانوب
خصوصى اوله‌رق اعتنا ايله ياپيلمشدر . اينانمازسه‌ك بردانه‌يى‌ده باق ! بونده‌كى
حلاوتى هيچ عمركده باشقه زيتون دانه‌لرنده كوردكمى ؟ . بونده اويله آجيلق
ككره‌لك آراما . ياغى‌ده اك برنجى ياغلردندر . انسـانك آغزنده برمدت اك
نفيس بر لذت حاصل اولور . چاشنيسى حلالدر، چكينمه! پاره ويره‌جكسين.»
ديدكده قادين : « سن بنى بيليرسين !. آرقه سوقاقده، باغچه‌سى سزه بيتيشيك
مرحوم بك تميراوغلى حاجى صاتى‌نك حرمى‌يم. بزم افندى ايله پك ايى كوروشورديكز.
اونكچون اكر اعتماد ايدرسه‌ك ويره‌سى آلمق ايسترم .» ديمكله خواجه: « اى
آجانم ! اونك چاره‌سنه باقارز . هله‌سن بركره مالدن خوشنود اول ! .» ديه
النده‌كى زيتون دانه‌سنى قادينه اوزاتمغله قادين : « عفو ايدرسكز . اوچ سـنه
اول رمضانده خسـته‌لانوب يدى كون اوروجى ييديكم جهتله شيمدى حاضر
قيشك قيصه كونلرنده اونى قضا ايديوروم. » دنجه خواجه ديركه: «ياوروم!

سـن ویره‌سی زیتون آلمق ایسـتـه‌یورسـین . حال‌بوکه بر قول بویله خالقنك قرضنی ادا ایتمه‌یوب‌ده سـنه‌لرجه صاللارسـه خلقه اولان قرضنه [۱] نه قدر اهمیت ویریر ؟ . »

خواجه‌نك ـ بیدیکی طاووق قیزارتمه‌سندن ویره‌مه‌مك ایچون قارشیسنده‌کی آدامه اعتذاریدر

﴿ لطیفه ﴾ خواجه طاووق قیزارتمه‌سی یرکن بریسی کلوب : « افندی ایمره‌ندم ، برازده بکا ویر ! . » دیمکله : « واللهی برادر ؛ بنم دکل ، زوجه‌مکدر !. » دیدی . حریف : « آی ! ایشـته سن ییورسـین آ ! » دینجه : « نه یاپه‌یم آرقاداش ؟ بکا زوجه‌م (یه !.) دییه ویردی . » دیمشدر .

[۱] قرض = بورج .

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه‌يى حاكم افندى دعوت ايدوب يانـنده آشجى‌يه قايمـاقلى انجير طـاتليسى امر ايتمش . يمك بيتمش ، انجير طـاتليسى كلمه‌مش . خواجه محزون اولمش . فقط سسنى چيقارمامش . ياتسى نمـازندن صوكره حاكم افندى : « خواجـه‌م ! . تبركاً بر حزب اوقويكزده صـفاى روحانى حاصل ايده‌لم . » ديمش . خواجـه بعدالبسمله « ... والزيتون الخ » ديه باشـلامقله حاكم سربردن : « افندى !(والتين [١] يى اونوتديكمى ؟. » ديينجه خواجه : « اونى بن دكل ؛ سز اونوتديكز. » ديمكله مجلسك انبساطنى موجب اولمش ، خواجه بر دعوت داها قازانمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ « اويله بر شهلا كوزلره مالك كه انسانى جين چارپار كبى مسخر ايديور. » ديه خواجه‌يى قولاقدن عاشق ايدوب برشاشى قادين آلمشلر. خواجه آقشامه بر طباق قايماق آلوب كتيرمش ؛ صوفره‌يه قويمش . قادين : « بزم كيميمز وار ؟ . برطباق قايماق آلسه‌يديكز أل ويرردى . بو ايكى طباق اسرافدر . » ديينجه : « بزم اوده طعامك برينى ايكى كورمك فنارشى‌دكل . نم ايشمه كلير. » ديه لطيفه‌لشه‌رك طعامه‌باشلايه‌جقلرى‌صيره‌ده قادين: «افندم! عفو ايدرسكز . بى سز ناموسسز ظن ايدرسه‌كز يا كيليرسكز . اويانكزده‌كى خواجه كيمدر؟ » ديه خواجه‌يى‌ده ايكى كورونجه : « خواجه يو ... ق! باق قادين بزم أوده هر شيئى ايكى و دهـا زياده كوره‌بيليرسـين . فقط قوجه‌كى بر . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه احبابندن برينك خانه‌سنه كيتدى. بال‌وقايماق‌اكرام ايتديلر . قايماغى ، اكمكى بيتيردكدن صوكره باقى قالان بالى پارمق يمكه باشلادى . خانه صاحبى برطاس بالك كوچوروله‌سندن متأثر اوله‌رق كوياكنايه ايله واز كچيرمك اميديله : « اكمكسز بال ايچكى ياقار . » ديينجه خواجـه هم كاسه‌يى سنتله‌مه‌يه غيرت‌ايدوب هم‌ده: «كيمك ايچى يانديغنى الله‌بيلير.» ديمشدر.

[١] (والتين) ده‌كى (تين) انجر معناسنه‌در .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه قومشوسنك دوكون‌أونده يمك يئيلمكده اولديغنى تخمين ايتديكى بر زمانده بر كاغدى دوروب بوكوب بر ظرفه قويه‌رق قاپويى چالدى . « نه ايسترسين ؟ » ديدكلرنده : « خانه صاحبنه مكتوب كتيردم .»

مكتوب كتيرمك بهانه‌سيله خواجه‌نك دوكون سفره‌سنه چوكديكيدر

ديمكله اوشاق ايچرى بيراقدى . خواجه همان سلام ويروب خانه صاحبنه كاغدى طوتوشديرمغله برابر صوفره‌يه‌ده چوكدى ، يمكى آتيشديرمغه باشلادى . خانه صاحبى : « بونك اوزرى يازيلى دكلدر . » دينجه خواجه : « افندم! قصوره باقمايكز. عجله‌يه كلديكندن اونك ايچى‌ده يازيلى دكلدر . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مركب ايله كيدركن حيوانك اُكيلوب قوقلاديغى مركب تزكلرينى يم طورباسنه طولدوروب آقشام بوينته آصدى . حيوان

خويسزلق ايدوب باشنى سيلكه‌رك طوربه‌يى چيقارمغه چاليشديغنى كورونجه :
« بكا قهرك نه ؟ . سن بكندك، بن طولديردم !. » ديدى .

خواجه مركب ايله كيدركن قوقلاديغى مركب تزكلرينى طورباسنه طولديرديغيدر

﴿ لطيفه ﴾ خواجه برآرالق طورشوجيلغه باشلادى، بر طورشوجينك مركبنى واشياسنى طورشولريله برابر صاتين آلمشدى. حيوان ـ آليشيق اولديغى وجهله ـ طورشو آلان خانه‌لرك اوكنه كلدكجه وغلبه‌لق سوقاق آرالرينه واصل اولدقجه خواجه‌يه : « طورشو ! » ديه هايقيرمه‌يه ميدان ويرميه‌رك آڭيرمغه باشلارمش . بيچاره‌نك هوسى قارننده قالمش. ينه بركون غلبه‌لق بر محلده خواجه حاضرلانوب صوت بلند ايله : «طورشو!.» ديه باغيره‌جغى آنده ينه اشك داها

اول ظیرلامغه باشلانجه خواجه آرتیق قیزوب : « باقسه‌ك آ ، آرقداش ! .
طورشویی سنمی صاته‌جقسین ؟ . یوقسه بنمی ؟ . » دیمشدر .

خواجه‌نك طورشو صاتدیغیدر

﴿ لطیفه ﴾ اشکنه (که‌وه‌ن) [١] یوکله‌توب کندی کندینه : « عجبا
یاش که‌وه‌ن قوروسی کبی بردن بره خارلایوب یانارمی‌که ؟ . » دییه برطرفدن
آتشی کوستری ویرنجه غایت سرت اسمکده اولان روزکار اعانه‌سیله بردن بره
هر طرفنی آتش صاری ویردی . دهشتلی بر چاتیردی قوپوب شعله‌سی کوك
یوزینه دیرك کبی اوزادی . زواللی مرکب چیلدیروب قوشار ، هم آ کیریر

[١] (که‌وه‌ن) اکثریا اکمك تاندیرنده ، کلخانده طوتراق اودون مقامنده قوللانیلیر.
چابوق طوتوشور بر دیکندر .

هم‌ده متصل ضرطه چكر ، چیفته آتاردی . خواجه مركبه يتيشه‌مه‌يه‌جكنی ، يتيشسه بيله ياناشامه‌يه‌جغنی آكلانجه آوازی چیقدیغی قدر هایقیره‌رق : « عقلك وار ایسه طوغری كوله قوش !.. » ديمشدر .

مركبك اوزرنده‌كی كه‌وه‌ن خارلايوب يانغه باشلاديغيدر

﴿ لطيفه ﴾ صو باشـينك مركبی غائب اولمش . آداملری خواجه‌يی باغنه كيدركن كوروب : « افندی ! بز هپمز بر سـمته طاغيلوب آرايه‌جغز ، حاضر كيديورسين ، سن‌ده باغلر آراسـنه باقی وير . » ديمشلر . خواجه توركی سويله‌يه‌رك باغلر آراسـنده كزرمش . بری راست كلوب ايشی آكلادقدن صوكره : « بونه بچيم اشك آرايش ؟ » دينجه خواجه : « ايل ! ايلك اشكنی توركی چاغيره چاغيره آرار . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ والده‌سی خواجه‌يی برقازاز يانه چيراق‌ويرمشدی . ايكی سنه ـ علی‌الدوام ـ كيدوب كلدكدن‌صوكره بركون والده‌سی : « ای اوغلم ! نه‌لر اوكرندك باقالم ؟ » ديمكله جـواباً : « والده ! دعاكز بركاتيله صنعتك ياريسنی اوكرندم ، يعنی بوكلش شيلری چوزه بيليورم . شيمدی اوبر ياريسی قالدی كه بوكمكدن عبارت . همتكزله بر قاچ سـنه‌ده چابوجاق اونی‌ده الده ايدرم . اولدی بيتدی. » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ كيليمدن قوجامان برميندر يوزينی پازاره‌صاتمغه كوتوروب معاينه ايدن مشتريلر : « بودليك ، دشـيك بر شـيدر . نافله پاره ايتمز . » ديدكلرنده : « سبحان‌الله ! آلمغه مرامكـز يوق . باری برمسلمانك مالنی خلقه قارشی لكه‌له‌مه‌يك . بونك ايچنده‌كی پاموغی والده‌م دها شيمدی بوشـالتدی . بردانه‌سی بيله دوكولمه‌مشدی . » ديدی .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه آقشـام اوزری خانه‌سـنه كيدركن محله‌سـنك چوجوقلرندن بری كلوب : « خواجه افندی ! شو چوجوق بنم قولاغمی ايصيردی . » ديه شكايت ايلديكی صيره‌ده اوچوجوقده : «خير ! بن‌ايصيرمادم، كندی ايصيردی . » دينجه : « صوص حاشـاری ! بو زواللی دوه‌می كه كندی قولاغنی ايصيره‌بيلسين » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك جانی‌چوربا ايسته‌دی . « شيمدی اوستی نانه‌لی نازلی برچوربا اولسه‌ده ييسه‌م . » ديه تخيل ايدوب طورورکن قاپو چالينه‌رق قومشو چوجوغی بر طاس ايله ايچری كيروب : « آنام خسـته‌در ، بر پارچه چوربا ويره‌جكسـكز . » دينجه خواجه : « بزم قومشـولرده ماليخوليادن قوقو آليورلر ! » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه كيلارده برشی آراركن رافدن صوغان طولو قالبور باشنه دوشدی . بينی صارصيلوب كوزی قاراره‌رق همان برتكمه اوره‌يم ديركن قضارا كنارينه راست كلمكله قاصناغی ديز قاپاغنی فنا حالده آجيتدی .

همان حدتله قالديروب يره چالدی . قالبور صيچرايوب آلنی ياراﻻدی . خواجه همان ايچری قوشوب قوجامان ياتاغان بچاغنی كتيره‌رك : « شيمدی نه‌قدر قالبور وار ايسه چيقسين قارشيمه ؟ » ديمشدر .

خواجه‌نك كيلاردن برشی آراركن رافدن صوغان طولو قالبور باشنه دوشديكيدر

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر آرقاداشيله كول كنارندن كيدركن آرقاداشی صويك اوزرينه صيچرايان بالقلری كوروب: «خواجه! باق شو بالقلرك كيفنه !.» ديمكله خواجه ايلريده‌كی سوقاغه دوغرو باقدی. آرقاداشی : « بن سكا بالقلری كوستريورم . سن كوله باقمايوب قاره‌يه باقيورسين!. » ديمكله خواجه : « سن بكا [باق شو كولك ايچنده‌كی بالقلره ! ..] ديدكمی كه بويله سرزنش ايديورسين؟ بنم كرامتمی وار ؟ . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ باباسی نه سویلرسه خواجه ـ چوجوقلغنده ـ عکسنی یاپاردی . باباسی آرتیق مقصودی نه‌ایسه اونك عکسنی سویله‌مکله یولنی بولمشدی . بر کون دكيرمندن عودتلرنده بر چایدن کچه‌جك اولدیلر . کوپرو وارسه‌ده حیوان کچه‌مز بر حالده ایدی . باباسی : « اوغلم ؛ ملا ! . بن کوپرودن دولاشه‌جغم . سن چایك کچید یرندن حیوانی کچیرمه . » دیدی . ملا نصرالدين!

خواجه‌نك چوجقلغنده مرکب اوزرنده‌کی چوواله طوقونور[طوقونمز] عمان چایه یوواولاتمیسیدر

حیوانی کچید یرینه سورمشسه‌ده اون چوالی برطرفدن میل ایتدیکنی باباسی کورمکله هایقیره‌رق : « ملا ! . چووال بکا دوغری اکریلمه‌مش ، چایه دوشمیه‌جك . صاقین طوغرولتمه دها ایتیری ویر ! . » دینجه خواجه : « واللهی بابا ، شو یاشه کلدم . نه دیدکسه عکسنی یاپدم . بوسفرده امریکزی

عیناً اجرا ایده‌جکم ! . » دیه باغیرماسیعقبنده چوواله دوقونور ، دوقونماز همان چایه یووارلاندی ، کیتدی .

﴿ لطیفه ﴾ آقشهره ماهر بر خطاط کلدی . خواجه مهر قازدیرمق ایسته‌دیسه‌ده هرحرفنی اوچ آقچه‌یه قازدیغندن خواجه دوشوندی اسمی اولان (حسن) کله‌سنی، مخلصی (نصرالدین)ی ومملکتی اسمنی حساب ایله‌دی . خیلی چوغه قاچاجق . یالکز نامنی حك ایتدیرمکه قرار ویردی . هم ده اوجوز قازدیرمق ایچون شویله بریول دوشوندی . حکاکه کیدوب : « بکا بر مهر قاز ! . » دیدی . حکاك اسمنی سؤال ایله‌مکله خواجه : « خس » دیدی. حکاك: « بونه بچیم اسم ؟ . » دیمکله خواجه : « نه که لازم!. ایشته اویله براسم ! . سن قاز ! .. » دیه‌رك برده مضمون صرف ایلدی . حکاك: « خس » حرفلرینی یازوبده تام نقطه‌یی قویه‌جغی صیره‌ده خواجه : « رجا ایدرم ؛ نقطه‌یی باشه قویمه‌ده سینك کاسه‌سنه قوی ! . » دیمکله‌حکاك‌خواجه‌نك ظرافتنی تقدیر ایدوب مهری هدیه اوله‌رق تقدیم ایله‌مشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه باشقه‌سیله مشترك اولدیغی یاریم خانه حصه‌سنی صاتیلیغه چیقاردی. دلال : « شیمدی صیره‌سی دکل ؛ نه‌یه بویله عجله صاتمق ایسته‌یورسین ! . » دیدکده خواجه : « مشترك مالی عمرمده سه‌وم ! . اون سنه‌دنبری بوخانه‌نك دیکر نصف حصه‌سنه مشترك‌اولان آدامك کوکلنی‌ناصلسه شیمدی یاپابیلدم . حاضر اولمشکن اونك حصه‌سنی صاتین آلاجغم . آرادن اغیاری قالدیره‌جغم ! » دیمش .

﴿ لطیفه ﴾ احبابی: « افندی!. سن آره صیره شعرده سویلردك، شو کونلرده یکی محصول یوقمی ؟. » دیدکلرنده شویله جواب‌ویردی : « کرچك ؛ أیی که صوردیکز . سزه دومانی اوستنده بر بیت اوقویه‌یم . بو صباح آنام یوغورت چالمق ایچون سوت قایناتیوردی . مکرسه بالتصادف دونکی کبی بوکونده سوت کسیلمش . بوصیره‌ده نشانلیم کلدی . آتش‌اوستنده‌کی تجربه‌یه باقدی : « بوسوت کسیکدر ! . » دیدی . اواثناده درحال خاطریمه شو بیت

طلوع ايتدی . اما يوزينه قارشی اوقومغه صيقيلدم : اوقوسەم ده مزاياسنه وارەماياجق ، يازيق اولەجقدی يا ! هله سز دقتله ديكلەييكز :

دلبر بكا جور ايلەمه لانه الم ويرر
بوغوردنا هذالذی لايكون دوندن بری

﴿ لطيفه ﴾ خواجه صحبت اثناسنده اوليالقدن دم اورمغه باشلادی . « سنك اوليالغكی نەدن بيلەلم ؟ » ديديلر . « هانكی طاشی ، هانكی آغاجی چاغيرسەم كلير . » ديدی . « اويله ايسه شوقارشيكی پليد آغاجنی چاغير ؛ باقالم! » ديديلر . خواجەطور مخصوص ايله اوچ كره : « كل ، يا مبارك ! . » ديمشسەده آغاج ياپراغنی بيله قيمل‌داتمەينجه خواجه كوس كوس آغاجك يانـنه كيتدی . « هانی؟ آياغكه كتيرەجكدك ! . » ديديلر . « بزم طائفەمزده كوكول كبر اولماز . طاغ يورومزسه آبدال يورور . » ديدی .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه آرقاداشيله قورد آوينه كيتمشدی . غايت اوزون تويلی قوجامان برقورد كوروب ـ كوركنه طمعاً ـ قوواديلر . براينه صوقلدی . آرقداشنك كوزی قاراروب اوده همان صوقولدی . خواجه برساعت طيشاريده بكلەديكی حالده حريفك قيميلداماديغنی كورونجه چكوب چيقاردی . حالبوكه بدننده باشنی كورەمدی . برمدت تفكره واروب صوكره قوشارق شهره كيتدی . آرقداشنك خانەسنه كيدرك حرمنه شو يولده بر سؤالده بولوندی : « سزك آغا صباحلين اودن چيقديغنده بدننده باشی‌ده برابرمی ايدی ؛ دكلميدی ؟!. »

﴿ لطيفه ﴾ بر قيز ، تأهلك اوچنجی آينده طوغوردی . قادينلر طوپلانوب : « بوكا نه اسم قويالم؟ » ديیه مذاكره ايلەديكلری صيراده خواجه افنديدن صورمغه قرار ويرديلر . نتيجهٔ مراجعتلرنده خواجه « ساعی » [١] قويـكز ديدی . قادينلر : « هيچ‌ده بويله اسم ايشتمەدك!. » دينجه خواجه : «طوقوز آيلق يولی اوچ آيده قطع ايدنه [ساعی] دن باشقه نه اسم ويريلير؟.» ديمشدر .

---

[١] ساعی = پوسته تاتاری ديمكدر .

﴿ لطيفه ﴾ اوچ آرقداش سوت ييورلردی . خواجه ايله بريسی سوته اكمك طوغرامقله مشغول ايكن ديكری ـ اخطارلرينه رغماً ـ متصل بونلرك طوغراديغی اكمكی قاشيق قاشيق آتيشديريـوردی . نهايت خواجه قيزوب سـوته اكمك باصديغی كپچه‌يی « يا ستار!.. » ديـه حريفك بيننه ايندير ديكی

سوت يمكله مشغول اوچ ارقداشدن بريسنه خواجه قيزوب يا ستار ديه‌ركدن كپچه ايله حريفك بيننه ايندير ديكيدر

كبی حريف درحال موس مور اولوب اورايه ييغيلی ويردی. خواجه حريفك بويله برچهرهٔ عبوس ايله خاموش اولديغی كورونجه كمال تعجبله: «نه طوغرار؛ نه باصار ؛ نه آلنی چاناقدن كسر . بر كپچه اوروروسه‌ك ايشته بويله كوسر . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ برقاضى ايله تجاردن بركيمسه ، اورته‌لرنده خواجه‌يولداش اولمشلر . لاقيردى اولسون ديه قاضى خواجه‌يه : « چوق سويله‌ين چوق ياكيلير، ديرلر . هيچ وعظ اثناسنده ياكيلديغك واقعميدر؟» ديدى . خواجه: « اوت ! بركره «قاضيان فى‌النار » ديه‌جك يرده آغزمدن قاض فى‌النار » چيقى ويردى . بركره‌ده دها زياده خطا ايتدم . «ان‌الفجارلفى جحيم ... » ديه‌جك ايكن «ان‌التجار ...» ديمشم. » ديه‌رك ايكيسنى‌ده خجيل ايله‌دى .

خواجه بر قاضى ايله تجارى خجل ايله‌مسى‌در

قاضى : « سكا لاقيردى يتشمزكه ، ايسترسه‌ك اويله قورناز كسيليرسين‌كه اك يامان مزورلرى حبط ايدرسين . ديلرسه‌ك يابانك اوكوزندن دها شاشقين كورونيرسين !» ديينجه خواجه : « يوق آجانم !. مبالغه ايديورسين . » اليله قاضى‌يه اشارت ايدوب: «نه اوقدر مزور» ديكرأليله تاجره اشارتله : «نه‌ده بوقدر اوكوزم . ايكيسنك آراسنده صاييليرم . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ تيمورلنك آقشهرده ایکن بر دهری کلوب ترجمان واسطه‌سیله: « بر قاچ سؤالم وار . اگر حاذق وماهر عالملریکز وار ایسه امتحان اولالم!.» دیدی . تیمور اشراف بلده‌یی طوپلایوب : « مملکتکزه اجنبی بر عالم کلدی . علوم طبیعیه‌دن وفنون مادیه‌دن امتحان اولمق ایسته‌یور. بونلر سیاح آداملردر. اگر قارشیسنه فنون شتایی احاطه ایله‌مش بر عالم چیقارمزسه‌کز آناطولیده علمك انقراضه اوغرامش اولدیغنی کزدیکی یرلرده اشاعه ایدرلر . بوده سزك دولتلر ، ملتلر آراسنده حیثیتکزی ازاله ایدر . » دیمکله اشراف بر اوطه‌ده استشاره ایدوب اولا مملکتلرنده علمانك کرچکدن معدومیتنه برمدت تأسف ایتدکدن صوکره : « بویله‌لکله اولماز. بر چاره دوشونه‌لم‌ده شو آفتی باشیمزدن صاوالم !.» دیوب برچوق مذاکره وقونیه‌دن، قیصریدن علما جلبی خصوصنی مشاوره ایله‌دیلر . نهایت ایچلرندن بری : « خارجدن علما جلبی اوزون وقته محتاج اولمغله برابر امیر تیموره قارشی حقارتمزی موجب اهالیٔ بلده یانده‌ده کوچوك دوشمکلکمزی داعیدر . « دلیدن اوصلو خبر » دیرلر . هله بوبابده بزم خواجهٔ دانانك رأیی آلالم. بلکه اونك برتدبیر غریبیله دیل بیلمز اجنبی‌یی آتلاتیرز. » دیمکله یك مصیب بولوب خواجه‌یی جلب ایده‌رك مسئله‌یی آکلاتدیلر. خواجه : « سز اونی بکا بیراقیکز !. اگر موافق بر جواب ایله صوصدوره‌بیلیرسه‌م نه اعلا! . اگر موفق اولامازسه‌م : (او دیوانه مشرب بر آدمدر . کندی کندینه داخل مجلس اولدی. او صایلمز؟.) دیرسکز. باشقه اوقومش برآدمی قارشیسنه چیقاریرسکز؟ . اگر موفق اولورسه‌م هپکزدن آیری آیری مکافاتمی ایسترم . امیرك احسانی‌ده جابا!. » دیمکله : «آمان خواجه!. سن بزم یوزیمزی اجنبی‌یه قارشی آغارتده هرنه دیلرسه‌ك الله کریم!.» دیدیلر . نهایت بریوم مخصوصده شهرك میدانلغنده چادیرلر قورولوب امیرتیمور واتباعی صیرمه‌لره غرق اولمش وآلات حرب واسباب جنك ایله اورته‌لغه هیبت صالمشدی. بعده قیویرجیق صاچلریله عجیب الشکل اولان دهری دخی کلوب قرب سلطانیده بر موقعه قورولدی ، اوتوردی. هر کس خواجه‌نك ورودینه انتظار ایله‌دیلر. النهایه خواجه‌ده باشنه قوجه‌مان بر صاریق ، صیرتنه کنیش قوللی بر بنیش

کییوب آرقه‌سنه شاکردی حماد ایله‌دیکر برایکی طلبه دهاطاقوب مجلسه داخل اولدی . پادشـاهك صاغ طرفنده بر موقع احراز ایله‌دی . شربتلر ایچیلوب استراحت حاصل اولدقدن صوکره دهری اورته‌یه کلوب کمال اعتنا ایله بردائره چیزدی . جوابنی طلب ایله‌مك اوزره خواجه‌نك یوزینه باقدی . همان خواجه قالقوب عصاصی ایله دائره‌نك تام اورتاسـندن بر چیزکی چکوب ایکی‌یه تقسیم ایله‌دکدن صوکره دهرینك یوزینه باقدی. بعده مقابلنده برچیزکی دخی چکوب دورده تقسیم ایتدی وألیله اشارت ایدرك اوچ بولوکنی کندینه طوغرو چکر کبی یاپوب بر بولوکنی دهری‌یه طوغرو و ألنك آرقه‌سـیله ایتریر کبی یاپدی وتکرار دهرینك یوزینه باقدی . دهری ألیله اشارت ایدوب تحسین وآفرین ایله‌دی، کأنه بیلدیکنی سویله‌دی. بعده دهری آچیلمش لاله کبی ألنك اوستنی یره طوغرو ، پارماقلرینی آچیق و طوپلی اوله‌رق هوایه طوغرو بر وضعیتده طوتوب بر قاچ کره یوقاری‌یه طوغرو صـاللادی . خواجـه‌ده اونك عکسی اوله‌رق ألنك اوستی هواده پارماقلری آشاغیده اولمق اوزره بر اشارت یاپدی. دهری بونی قبول ایتدی . بعده دهری کندیسنی ألیله کوستروب پارماقلریله برده حیوان یورومه‌سنی تقلید ایدوب صـوکره قارنی اشارت ایدوب بر شی چیقار کبی اشارت یاپدی. خواجه‌ده جیبندن چیقاردیغی یومورطه‌یی کوستردکدن صوکره ایکی قوللرینی صـاللایه‌رق اوچار کبی یاپدی . دهری بونی تحسـین ایله‌دی. قالقدی، کمال تعظیم ایله خواجه‌نك قارشیسـنده أکیلوب اللرینی اوپدی وبویله نادرهٔ روزکاره مالك اولدقلرندن طولایی پادشاهی واشراف بلده‌یی تبریك أیله‌دی. حضار مجلس پك زیاده محظوظ اولوب مملکتك یوزینی آغارتدیغی ایچون خواجه‌یی آیری آیری تبریك أیله‌دیلر و هرکس احتیاطاً حاضرلادیغی هدایایی، نقودی خواجـه‌نك باشنه سرپدیلر . کذلك امیر تیمور دخی قیمتدار هدیه‌لرله خواجه‌یی ثروته مستغرق ایلدی. هرکس طاغیلدقدن صوکره پادشاه ومقربلری وبعض اعیان بلده دهری‌یی بر طرفه چکوب ترجمان واسطه‌سیله : « بز سزك اشارتلشمه‌کزدن برشی آکلایامادق. سز نه دیدیکز ؟ خواجه نه یولده جواب ویردی که طبعکزه‌موافق بولوب تسلیم ایله‌دیکز!..» دیدکلرنده دهری شو یولده بسط مرام ایله‌دی : خلقت عالم حقنده حکمای یونانیـه علمای بنی اسرائیل

مختلفدر. بوبابده علمای اسلامیه‌نك رأیی نجه معلوم اولمادیغندن بونی اوکرنمکلکی
پك ایستردم. بناءً علیه ارضك کرویتنی ومدوریتنی اشارت ایتدم. افندی حضرتلری
بونی تسلیم ایتدکدن باشقه چکدیکی خطوط ایله اولا خط استوانی فصل ایدوب
نصف کرهٔ شمالی ونصف کرهٔ جنوبی‌یی تفریق ایله‌دی. بعده مقابلندن بر خط
دها چکه‌رك اوچنی کندینه وبرینی بکا طوغرو اشارت ایله‌مکله دنیانك اوچی
دکیز، بری قاره اولدیغنی یدی اقلیم دورت کوشه‌یی بیان بیوردی. صوکره
انواع موالیدی واسرار خلقتی تحقیق ایله‌مك اوزره پارماقلرمی هوایه طوغرو
صاللایه‌رق یردن نباتات، اشجار، منابع، معادن حصولنی سویله‌دم. بوکا
مقابل خواجه افندی حضرتلری اللرینی یوقاریدن آشاغی‌یه طوغرو صاللایه‌رق
بونلرك حصولی کوکدن یاغمورك نزولی، انوار شمسك نفوذی وسائر آثار علویهٔ
سماویه‌نك تأثیراتی یرده‌کی موالیدی و مولداتی پرورده ایله‌دیکنی حکمانك اك
صوڭ تحقیقنه مطابق صورتده ایضاح ایلدی. بعده کندیمی کوستروب واَلمله‌روی
زمینده تکون ایدن مخلوقاتك یکدیکرندن تجزی ایله‌مکله تکثر ایله‌دیکنی اشارت
ایتدم. حال بوکه ذی روحلردن بویوك برقسمنی مهم بیراقشم. جیبندن یومورطه
چیقاروب کوستره‌رك واَلیله اوچار کبی اشارت ایدرك اصناف طیوری ایضاح ایله‌دی.
بو صورتده خلقت عالم وتکثر اصناف وامم حقنده مجمل واحاطه‌لی برجواب ویردی.
بوندن آکلادم که عالمکز حقیقةً علوم سماویه و ارضیه‌یی ـ تعبیر دیکر بالجمله
علوم محسوسه ومعقوله‌یی ـ ذاتنده جمع واحاطه ایله‌مش برداهیٔ ذوفنوندر.
بناءً علیه؛ خاصةً همشهریلری، عامةً وطنداشلری بویله بر عالم حکمت نهاد ایله
نه قدر افتخار ایتسه‌لر لایقدر. دهری‌یی عزت اکرام ایله تشییع ایتدکدن
صوکره خواجه‌نك باشنه طوپلانوب برکره‌ده مسئله‌یی اوندن استیضاح ایله‌دیلر.
خواجه شویله جواب ویردی: آجانم؛ بو آدام هاپازان، آچ کوزلی،
جوع الکلبه [۱] اوغرامش بر خسته‌در. بکا: «عالمدر!» دییه سویله‌دیکز،
بیهوده تلاشه دوشوردیکز. وقتا که کلدم. کوردیککز وجهله اَلیله بر دائره
چیزدی: «آه بر تپسی بورك اولسه!...» دیدی. اولا ایکی‌یه بولدیم.
قارداش پایی پایدم. باقدم که آلدیردیغی یوق. دورده بولدم. اوچنی کندیمه

[۱] (جوع الکلب) کوپك خسته‌لغی دیمك اولوب اوبورلغه دیرلر.

آلدم . برینی اوکا ویردم ، زواللی راضی اولدی . باشنی صاللادی . کانه : « بکا او قدری‌ده کافیدر . » دیدی . مکرسه دها مطلوبی وارمش . صوکره اشارتله : « بر تجره پیلاو قایناتلسه‌ده‌قورتاریلسه‌یسه‌ك! » دیدی . بن‌ده اشارتله اوستنه طوز ، بورده اکیلمك ، فیصتیق ، اوزوم‌ده قونمق لازمدر . » دیدم . او مسئله‌ده حل اولدی. صوکره ألیله کندیسنی وقارننی اشارت ایدوب وأليله یورومك اشارتی یاپوب اوزاق یولدن کلدیکنی ، نیجه زماندرمکمل‌طعام ایتمکه حسرت اولدیغنی سویله‌دی . بن‌ده اشارتله بیلدیردم که : بن سندن دها آجم . قارنمك بوشلغندن او قدر خفیفم که قوش کبی اوچاجق بر حالده‌یم . صباحلین قالقدم . قادین قاتیق اولمق اوزره طوپی بر یومورطه ویردی . سز خبر کوندردیکز اونی‌ده یمکه وقتم اولمادی . احتیاطاً جیبمه قویدم ، کلدم دیدم . مسئله بوندن عبارتدر .

دیمکله حضار : « بن نه صوردم ؟ سن نه فهم ایتدك عجب افسانه‌در ! . » منطوقنجه بو تفاوت حسیاتله‌برابر بو سؤال وجوابك‌هر ایکی طرفی‌ده خوشنود أیله‌مه‌سنه حیران اولمشلردر [۱] .

﴿ لطیفه ﴾ بر ییل کورد عشیرتنه رمضان اماملغنه‌کیتمشدی .بالطبع اوکه تجوب نماز قیلدیرمقده ایسه‌ده کورد بکنك اوغوللری بر کون کلوب : « خواجه !. واقعا آغزیکك اوروجیله کوکلکی قیرمق ایسته‌مه‌یز اما سن‌ده بك آشیردك ، طاشیردك . بر دکیل ، بش دکیل. هر وقت سلمه‌السلام نمازده بك بابامزك اوکنه‌کچیورسین ! . بزی صایمایورسین دیه‌لم؛ فقط بك بوکون : «هایدی!.. » دیدیکی کبی امرینه حاضر ، بر سلاح بش بیك آتلی‌یه حکم ایدیور . بویله بر قهرمانك پالدیر کولدور اوکنه کچیلیرمی ؟. سن اونك اویله

---

[۱] بوحکایه بکلر بکندن (م. آ) وفیزیل طوپراقدن‌توفیق‌بك زاده(غیاث‌الدین) واسکدارده هدایی افندی سوقاغنده (محمد بسیم) وبروسه مکتب ملکیسنده(علی‌حق) وعشاق دیون عمومیه مأموری زاده حسین حامد بك افندیلر طرفندن دخی کوندرلمکله جمله‌سنك مزج وتوفیقیله حصول بولمشدر . بر چوق قارئلریمز طرفندن کوندرلمه‌سی حسبیله اونلرك تطیبی ایچون درج ایدلمشدر .

سسلنمه‌دیکنه باقه!. عکس زمانده غضب ایدرسه‌سنی اللدن کیمسه قورتاره‌مز!»
دیه مکمل پایلارلر . خواجه هرنه قدر نمازك اقتضاسی اولدیغی آکلاتمق
ایسته‌دیسه‌ده مرکب یالامامش یادکارلر کیتدکجه شدتی آرتیردقلرندن خواجه :
« هله ایجابنه باقارز !. » دیه باشندن کوجله صاووب مسئله‌یی بکه آکلاتمغه ،
بو صورتله بکزاده‌لرك تعرضندن قورتولمغه قرار ویریر. آقشام افطار ایدیلوب
کیفلر چاتیلدقدن صوکره خواجه زمین ، زمان حاضرلایه‌رق : « افندم ! .
کنج بك زاده‌لر ، محضا سزك شانکزی کوزتمك قصدیله ، عیلانماز ، ایجاب
شرعی‌یی دها بیلمدکلرندن ... » دیه‌سوزه باشلارکن بکك قاشلری چاتیلوب:
« نه‌در ؟ خواجه !. شو جماعت مسئله‌سیمی !. دیوب زواللی خواجه سوزی
آچدیغنه بیك قات پشیمان اوله‌رق، أزیلوب بوزوله‌رك : « اوت افندم !. حاشا
مقصدم شکایت دکل. صحبته وسیله ... » دیمکله بك : « خواجه !.. اونلر خلط
ایتمشلر اما — سندن جانم خوشلاندیغی ایچون سویله‌یورم — سن‌ده پك ایلری
کیدیورسین !.. » دیدیجه — اولانجه قوت قلبیله بکه کووه‌ن بیچاره خواجه
بو طرزده معامله‌یه معروض اولمغله — هر حالده رمضانی بیتیروب عوائدی
آلارق کیتمك ایچون چکینمکه قرار ویردیکندن شو یولده جواب ویردی :
« افندم حقلیسکز !. آنجاق هر شیئك او کنه دکیل ، صوکنه باقیلیر . اك
صوکنده یوزیمی‌سکا طوغرو چویرمه‌یورمی‌یم ؟. او وقت بنم اوکمده‌وقارشیمده
سز بولونمایورمیسکز ؟. اك آرقه‌ده تك بن قالمایورمی‌یم؟. » دیدیجه کورد بکی
برخیلی دوشوندی . فقط قاشلری‌ده آچیلدی. کولر یوزله‌خواجه‌یه دیدی که :
« آ خواجه‌م !. کوریورسك مملکتلردن اوزاقده یاشار آدملرز . بویله اینجه
علم مسئله‌لرینه ناصل عقلمز ایرر ؟ »

﴿ لطیفه ﴾ خواجه برچوق بیلدیرجین آولایوب تمیزله‌مش، قیزارتمش
تجره‌نك آغزینی‌قاپامش، احبابلرینه برضیافت‌چکمك، آوجیلغنه معترض اولانلری
بر طاتلی دلیل ایله اسکات ایتمك اوزره اونلری دعوته کیتمشدی . بر دیکری
کلوب قیزارمش‌بیلدیرجینلری آلارق یرینه جانلی بیلدیرجین قویمش ؛ کیتمش
احبابلر حاضر اولوب تجره اورته‌یه کلوب‌خواجه کمال‌فخر ایله قپاغنی آچدیغی

کبی بیلدیرجینلر چیرپینه‌رق اوچدیلر ، کیتدیلر . خواجه کمال حیرتله باقه قالوب نه‌دن صوکره آغزندن شو سوزلر دوکولدی :

« یا ربی !. طوته‌لم که بیلدیرجینلرك یکیدن حیاتلرینی اعاده ایله‌دك . اوسه‌و یملی مخلوقلری سویندیردك !. یا بنم یاغم . طوزم ، بوبرم ، اوتم ، اوجاغم ، پاره‌لرم ، بونجه امکلرم نه اوله‌جق ؟ بونلری نره‌دن آرایه‌جغز ؟ . »

خواجه‌نك حمامدن چیریل چیپلاق چیقوب عطار دکاننه کیتمه‌سیدر

﴿ لطیفه ﴾ « حشیش [۱] سرخوش ایدر . » دییه ایشیدوب مراق ایدرك عطاردن بر مقدار آلدی . استعمال ایدوب عقبنده حمامه کیرمشـدی . ییقانیرکن عقلنه کلدی . کندی کندینه : « آدام سنده !. نه‌سکرویردیکی وار ،

[۱] (حشیش) اسرار دیدکلری مسکردر . کنه‌ویر ، کندیر اوتندن استحصال ایدرلر .

نه‌ده عقله طوقونديغی‌وار. لاف!. اونی بهانه‌ایده‌رك‌مسخره‌لق‌ایدييورلر. ياخود عطاربی آلداتدی. كيده‌يم شونی عطاردن تحقيق ايده‌يم.» ديه‌رك چيرپل‌چيپلاق سوقاغه اوغرادی . راست كلنلر : « خواجه‌نه‌در بوحال ؟. » ديدكجه‌ماجرايی بر تفصيل آكلاتيردی . ايشيدنلر كولمكدن قاتيليرلردی.

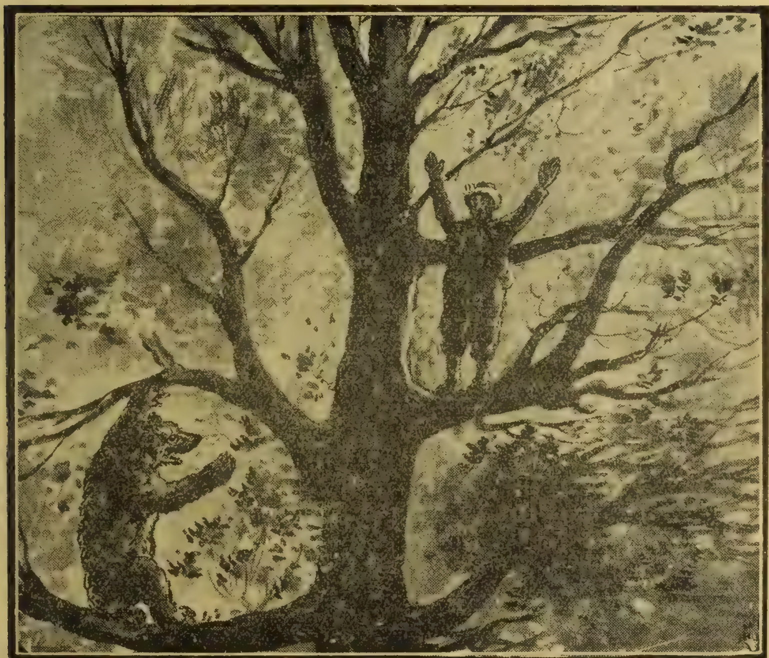
﴿ لطيفه ﴾ خواجه صباحلين اوچ اوقه‌أت آلوب خانه‌سنه بيراقدی، تكرار ايشينه كيتدی. قادين دوستلرينی طوپلايوب أتله مكمل برضيافت‌چكدی. خواجه آقشام كلنجه اوكنه ساده صويه بولغور پيلاوينی سوردی . خواجه : « أتدن بر يمك ياپمغه وقتك اولماسه بيله شو پيلاوه بر قاچ ياغلی پارچه‌سنی آتوب‌ده بر آز لذتلنديرمه‌سنی دوشونه‌مه‌دكمی ؟ » ديدكده قادين : « بر پارچه مانع اولدی. بن اونكله مشغول ايكن سنك پك سه‌وديكك تكير كدی كاملاً يمش. برده كلدم ، نه باقه‌يم ؟ يالانييوردی . » ديمكله خواجه همان قوشوب قانطاری كتيردی . مانغالك آلتندن كدی‌يی چيقاروب طارتدی . تام اوچ اوقه‌كلدی. قاريسنه ديدی‌كه: « به ايمانی يوق !. اكر بو طارتديغم أت ايسه، كدی نره‌يه كيتدی ؟. اكر كدی ايسه، هانی أت ؟.. »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه هم اذان اوقور ؛ هم آلابيلديكنه قوشاردی . سببنی صوردقلرنده : « باقه‌لم سسم نره‌لره قدر اريشه بيليور ، و نره‌لردن ايشيديله‌بيليور ؟! آكلامق ايسته‌يورم . » ديدی .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يی آلداته‌رق‌برچيركين قادين آلمشلردی. صباحلين خواجه كيينوب سوقاغه فيرلايه‌جغی‌اثناده‌نازنين قيريته‌رق: «افندی! اقربا كزك اركككارندن هانكيلرينه كورونوب، هانكيلرينه كورونمه‌يه‌جكم ؟..» دينجه خواجه : « بكا كورونمه‌ده هانكيسنه ايسترسه‌ك كورون !. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه طاغده اودون كسركن اولديغی يره طوغری قوجه‌مان برآبی كلديكنی كورونجه قورقوسندن همان بويوك برآغاجه چيقمش. مكر او آغاج آخلاط ايمش . آبی‌ده كلمش ، آلتنه ياتمش . خواجه بكله‌مش ، بكله‌مش. حيوان كيتمه‌مش . آقشام اولمش. او كيجه مهتابه تصادف ايلديكندن

آینك هر وضعیتنی آغاجدن سیر ایدرمش . نهایت آبی آغاجه چیقه‌رق آرمود یمکه باشلامش . اولمش آرمود آرامق ایچون حیوان تپه‌یه طوغری چیقدقجه خواجه‌ده یوقاری‌یه چیقارمش ، نهایت اك تپه‌یه چیقمش . آبی‌ده آلتنده‌کی داله چیقمش . خواجه‌نك بوسبوتون عقلی باشندن کیتمش . أولوم فلا کتنی دوشونه‌رك خزان یاپراغی کبی تیتره‌مش . آبی کندی ایشیله مشغول اولارق آرمودی قوپارير ، مهتابه طوغری طوتار ، اولمش ایسه یرمش . ینه بردفعه‌سنده

خواجه‌نك آیدن قورقوب آغاجه چیقمسی ، آینك‌ده آرمود یمك اوزره آغاجه چیقمه‌سیدر

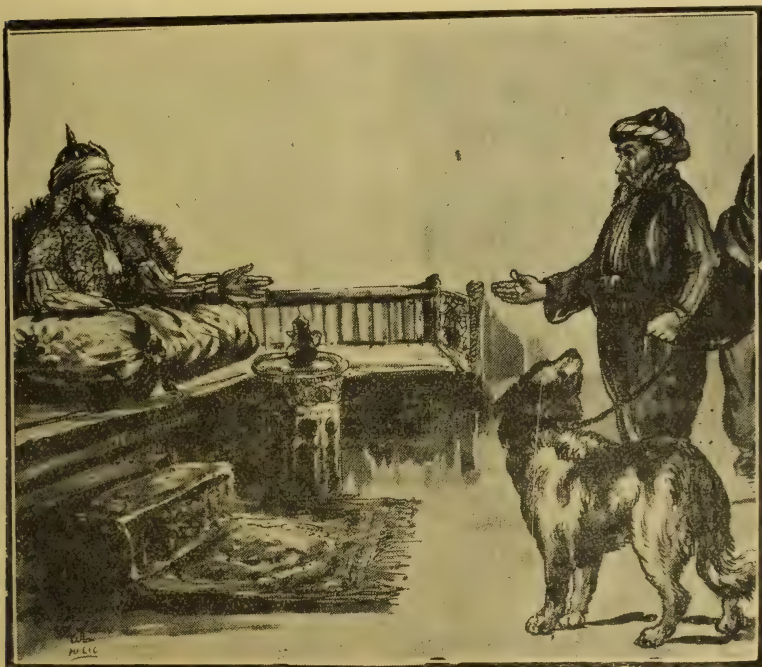
اوستنده کندندن کچمش بر حالده طالمش اولان خواجه‌نك تا آغزی حذاسنه قدر قالدیرنجه خواجه کندیسنه آرمود اکرام ایدییور ظن ایدرك جان قورقوسیله « بن یه‌مم ! » دییه دهشتلی بر صیحه اورنجه کندی ایشیله مشغول اولان آبی نه‌یه اوغرادیغنی بیلمه‌یوب اودی قوپه‌رق کندنی آغاجدن آشاغی بیراقی ویرمکله

او قوجه كووده داللرى قيره‌رق ، سيورى محللردن پارچالانه‌رق : « پاف... » ديه يره دوشدى . جانسز اوله‌رق سريلدى . خواجه صباحلين نه‌دن صوكره آينك كبرديكنه حكم ايدوب آغاجدن دورتوشديره‌رك يقين حاصل ايله‌دكدن صوكره ايتمش . كچيرديكى اك مدهش قورقولى كيجه‌نك مكافاتى اولمق اوزره ايرى وتويلى پوستنى يوزوب مملكتلينك اك غلبه‌لقلى محـللرندن كمال غروله كچه‌رك دوستلرينك بول بول آفرينى قازاندقجه ايچندن كيس كيس كولرمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك مونس ، شاقلابان ، كوزل بر قوزوسى وارايمش . پك سه‌وديكى ايچون اله كچنى يديرديكندن حيوان يورويه‌مه‌يه‌جك برحالده شيشمش . هاپازان قومشولرينك كوردكجه آغزلرى صولانوب ايكيده برده : « جانم خواجه ! شوقوزى‌يى كسـه‌لم‌ده كوزل بر اكلنجه ترتيب ايده‌لم . » ديه مسلط اولدقجه : « چوجوقلر ! طوقونمايك ، شـو حيوان بنم اكلنجه‌م . بكا بر حيوانى چوق كورمه‌يك ، سزك مسـلط اولوشكزدن بيزار اوليورم . » يولنده سـوزلرندن خواجـه كوكليله بو حيوانى فدا ايتمه‌يه‌جكنى آكلامه‌لريله بر كون بيتيشـيك قومشـوسى قوزويى قورد كبى قاپار ، حواجـه‌يه طويورمه‌دن ييرلر . قورناز خواجه كيمك چالديغنى وناصل يـدكلرينى آكلار . فقط هيچ سزديرمز . ايكى سنه صوكره قوزويى چالان قومشونك برتفتيك كچيسنى بر كون اله كچيرير . خواجـه اونى عافيتله جنبشـله‌نير . فقط قومشـو غايت جيمرى بر حريف اولديغندن قيش باشنه‌قدرهمان هرمجلسده كچيسندن بحث ايده‌رك : « شويله سميز ايدى ، بويله ياغلى ايدى ، بويى شوقدر ايدى ، تويى‌شو درجه‌اوزون ايدى . » ديه حددن آشـيرى وصف ايدوب كچى‌يى بيلمه‌ينلر بونى خارق‌العاده بر شى ظن ايدرك عين حقيقت كبى ديكله‌دكجه خواجه نك سينيرينه طوقونمغه باشلامش . ينه بركيجه خواجه‌نك خانه‌سـنده طوپلانيلوب حريف بر مناسـبت كتيره‌رك كچى‌يى دوه قدر بويولتمكه ، تويى آلتى اوقه‌يه چيقارمغه قالقيشمغله برابر سياه رنكده ايكن : « قاركبى بياض ايدى . ايپكدن يومشاق تويى واردى . » دينجه خواجه ناصلسه بوش بولونه‌رق اوغلنه خطاباً : « دلى كوكلم ديركه : كيده‌يم كيلاردن شـو حريفك كچيسنك پوستنى كتيروب اورته‌يه آته‌يم‌ده . سـياهمى ،

بياضمی ؟. كدی قدرمی ، فيل قدرمی ؟ . ميدانه چيقسين . حجابندن يرلره گچسين . بزده گچی ماصالندن قورتولالم !. . » ديی ويرمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ غايت خسيس اولان صوباشی برآرالق خواجه‌يه :«افندی! سنك آوه مراقك وار. آوجيلرله كوروشورسين . بكا طاوشان قولاقلی كيبك باجاقلی ، قارنجـه بللی بر تازی ايصمارلا . » ديمش. خواجه برمدت صـوكره

خواجه‌نك صو باشی‌يه تازی يرينه قويون كوپكی كتيرديكيدر

مركب كبی برقويون كوپكنك بوغازينه بر كندير طاقوب كتيرمش صوباشی: « بونه‌در ؟. » ديه صورونجه خواجه: «آو كوپكی اصمارلامادكمی ايدی؟» ديوب صو باشی: « بن‌سندن طاغ گچيسی كبی اينجه، خفيف تازی ايسته‌دمدی.» ديمكله خواجه: « مراق ايتمه‌يك افندم!. سزك دائره كزده آززمانده بوده ديديككز حاله كلير !..» ديدی .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك قاضيلغى أثناسـنده بريسى كلوب : « افندى! قيرده صيغير يايبلير كن بر آلاجه اينك ـ غالبا سزكْاولملى! ـ بزم اينكى قارنيدن قاقوب أولدورمش . بوكا نه‌لازم كلير ؟. » دينجه خواجه : « بونده صاحبنك نه قباحتى وار ؟. حيواندن قان دعواسى ايدلمز آ !. » ديمش . بوسفر حريف بن ياكلش سويله‌دم ! . بزم اينك سزككنى أولدورمش !. » دينجه خواجه: « ها ! .. او وقت مسـئله چاتاللاشـدى . بكا شو رافده‌كى قاره قابلى كتابى ايندير ى‌ويرك باقه‌يم ! . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر آقشـام يورغون ، ذهنى طورغون ، بر حالده خانه‌سنه كلوب نشئه‌لنمه‌كه‌محتاج اولديغى بر صيره‌ده زوجه‌سنى برمعتاد قاشى‌چاتيق كورونجه : « كولمز سـلطان ! . ينه نه وار باقه‌لم؟ محضا سزك معيشـتكز ايچون آقشامه قدر چاليشـديغمزك مكافاتى اولمق اوزره باقيكز نه بچيم بر وضـعيتله قارشيلايورسكز!.» ديدى. قادين : « الله الله ! البتده بر سببى وار ! احبابمدن بر ـ لك تازه‌سى چوجوق اوزرينه كيدى ويرمش . اوكا (باشك صاغ‌اولسون)ه كيتدم . دها يكى كلدم . آكلادكمى شيمدى سببنى ؟ . » دينجه خواجه : « بن سنك دوكون أوندن كلديكى‌ده بيليرم آ ! » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه احبابندن برى مسافر كلمش. ييديرمش، ايچيرمش. ساعت درده قدر صحبت ايتمشلر. تام ياتيله‌جغى أثناده مسافر:

بزم ايللر ، بزم ايللر ، ياتاركن اوزوم يرلر

ديه برده قهوه آلتى چيقارلماسنى آكلاتمق ايسته‌نجه خواجه بالبداهه :

بزده اويله عادت يوقدر . صاقلارلرده كوزون يرلر

ديه لطيفه ايله حريفى ياتاجيغنه ياتيرمش . « الله راحتلق ويرسون » ى چكوب صاووشمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ اثناى سياحتده بر كويك امامنه مسافر اولوب خانه‌صاحبى: « افندى ! اويقوسزميسك ، صوسزميسـك ؟.» ديه بمكدن هيچ بحث ايتمه‌نجه خواجه : « بورايه كلمزدن اول پيكار باشنده اويومشدم ! » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ بريسى خواجه‌يى كمال اشتها ايله يمك يركن كوروب : « نيچون بش پارماغكله ييورسك ؟ » ديه صورمغله : « آلتى پارماغم اولمديغى ايچون . » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر خانه ياپديره‌جق اولمش . قومشولرى ، احبابى كلوب هر برى برشكل تعريف ايتمش . هم هپسى‌ده تعريفنك اجراسنده ــ بر معتاد ــ اصرار ايله‌مش . « سن ياپديرمزسه‌ك بن ينه زورله ياپديره‌جغم . » ديه خواجه‌يى مجبور ايله‌مشلر . آرتيق خواجه بيقوب كيم نه ديديسه اويله ياپمش. خانه‌دن بشقه هر شيئه بكزه‌ين تحف بربنا وجوده كلمش . انشاآت بيتدكدن صوكره رسم كشاده دوستلرينى چاغيرمش . « نصل بكنديكزى ؟ . » ديمش . هيچ بكنمه‌دكلرينى سويله‌مشلر . خواجه ديمشكه : « هاه !. ايشته بو سزك تعريف ايتديككز وجهله ياپيلدى. شيمدى بنى كندى حالمه براقيك. بو سفرده كندى بيلديكم كبى ياپديره‌يم . »

﴿ لطيفه ﴾ بر وقت آقشهره هاپازان بر صو باشى كلمش . « هركس بيلديكى يمكك نه يولده پيشيرلديكنى يازسون‌ده بركتاب وجوده كتيره‌لم. » ديه مملكتك وجوهنه سويله‌مكله بو سوز خواجه‌يه عكس ايتمش . خواجه ايرتسى كون اوذاتى كوروب : « بو كيجه تاابصباح دوشوندم . هيچ ايشيدلمه‌ديك نادر بر يمك كشف ايتدم . غايت بسيط ، غايت لطيف!. » ديبوب : « نه‌در؟ » ديدكده: «باله صارمصاغى باتيروب يمك!. » ديدى. حريف ذهنى بوش بر آدم اولمغله ودرحال صو باشى تصادف ايله‌مه‌سيله: «افندم!. بزم بلده‌مزك چوق كورمش، چوق بيلمش تحف مشرب بر خواجه‌سى وار. شويله غريب بر طعام تعريف ايتدى!. » ديه آكلاتير . صو باشى‌ده اوندن يوكسك سويه‌ده برآدم اولماديغندن: «عجائب!.» ديبوب همان خانه‌سنه كيدنجه آقشام طعامنده تجربه‌سنى ياپار. بالطبع ايكرنج بر شى اولور. حريف بوكا حدتله‌نوب صباحلين بو طعامى روايت ايدن معرفتيله ديوان اوطه‌سنه خواجه‌يى جلب ايدر . « بال ايله صارمصاق يمه‌يى ايجاد ايدن سنميسك؟. » ديمكله خواجه محويتله : « اوت

افندم! من غير حد داعيكز!.» دير. امر ايدر. صباحلين آچ قارنته خواجه‌نك اوكنه قويارلر . خواجه صارمصاغى بالله باتيروب چيكنه‌نجه طعمنك فنالغندن ناشى غايت عجيب بر صورتله ايكى طرفنه باقينير . صو باشى : « نه باقييورسك!. ايجاد ايتديككك طعامى طويه طويه عافيتله‌يى.» ديمكله خواجه: «افندم! صادقسكز، آنجق داعيكز بو ايجادم بر نظريه‌دن عبارت اولوب هنوز تجربه‌سنى ياپمه‌مشدم. شيمدى ياپدم اما نظريسى عمليسنه اويمادى.» ديمكله بونكته‌لى اعترافندن طولايى ياقه‌يى قورتارمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ صو دستيسنى طولدورمق اوزره چايه طالديروب طولديغى أثناده ألندن قورتولنجه ديبنه ايتمش. خواجه بكلرمش . بريسى : « آ خواجه ! صويه نه باقييورسين ؟. » ديدكده: « دستى صويه كيردى. چيقنجه بوغازندن ياقه‌لايه‌جغم ! » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ يولده آرقه‌داشيله مشترك يوغورت آلمشلر . ييه‌جكلرى اثناده آرقه‌داشى اورته‌دن چيزوب: «بن حصه‌مه شكر توزى دوكه‌جكم!» ديمكله خواجه ديركه : « جانم ! بو مايع بر شيدر. البته بنم طرفمده طادى بر پارچه كلير . عجيب برشى اولور . دوكه‌جكسه‌ك بارى هر طرفنه دوكده آغيز طاديله ييه‌لم . حريف: «شكرم آزدر. سكا ويرمكه مجبور دكلم!» ديمكله خواجه قيزوب النى طاغارجغنه اوزاته‌رق زيتون ياغى شيشه‌سنى چيقاروب همان دوكمكه شروع ايتدى. حريف: «بره آمان!. هيچ يوغورته زيتون ياغى قونورمى؟ » ديدكده خواجه: « سن نه قاريشيرسين!. بن كندى حصه‌مه دوكه‌جكم. كيفمك كهياسى دكلسين آ. سن كندى بولو كيكه قاريش. » ديدى. حريف: «آجانم!. هيچ بر مايعك بر طرفنه بر شى دوكولورده اوبر طرفنه بولاشمز اولورمى ؟ » ديمجه خواجه : « خلط ايتمه اويله ايسه!. دوك شكرى اورته‌يه! » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه چوجوق ايكن: «سن مى بويوكسك، قارداشيكمى؟» ديمشلر . « والده‌م كچن سنه برادرك سندن برياش بويوك ديمشدى. بو حسابجه بو سنه ايكمز برياش اولمامز لازم كلير . » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر مملكته كيدوب اورانك اهاليسندن بر كيمسه: «افندى حضرتلرى!. سزى پك سودم! بويورك بزده طوز اكمك ييه‌لم. هم‌ده صحبت ايده‌لم!» ديمكله خواجه مع الممنونيه قبول ايله‌دى. برمدت صوكره حقيقةً اورته‌يه طوز ايله اكمك قويمقله خواجـه آچ اولديغندن ناچار يمكه باشلادى. او اثناده قاپويه بر ديلنجى كلوب بر چوق دعالرله يه‌جك ايسته‌دى. دهشتلى خسيس اولديغى نمايان اولان خانه صاحبى پنجره‌دن باشنى اوزاتوب: «هايدى دفع اول اورادن!. شيمدى كليرسـه‌م بلكى قيراريم!» ديديكى حالده ديلنجى ينه تضرعاتنده دوام ايله‌ديكنى خواجه كورونجه اوده باشنى اوزاتوب ديلنجى‌يه: «ياقسه‌ك آ آبول! سن افندى‌يى باشقه‌لرينه قياس ايتمه! اويله يالانى، شاقاسى يوق! سوزينك أريدر. ياپار.» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ احبابندن برى يكى برخانه ياپديرمشدى. خواجه‌يى دعوت ايتدى. صباحدن آقشامه قدر اوزون اوزادى كزديروب خانه‌يه متعلق ديدى قوديلرينى ديكلتديكى حالده يمك خصوصنه اصلا ياناشمادى. خواجه‌نك آچلقدن صافراسى قاباروب كوزلرى قارارمغه باشلادى. او أثناده خانه صاحبى بتكرار سوزه باشلايوب: «يمك اوطه‌سنى تيز كچديكز. نظارتنه، كوشه‌سنه، بوجاغنه دقت ايتمه‌ديكز. بونى پك اعتنالى ياپديردم.» ديه بتكرار كزديرمكه كوتوردى. خواجه هر طرفنه كمال اعتنا ايله باقدقدن صـوكره أكينى، بونى اولچمكه، جيبنده‌كى دفتره بعض چيزكيلر چيزمكه باشلادى. خانه صاحبى نه‌ياپديغنى صورمقله اوطه‌نك رسمنى آلديغنى سويله‌دى. خانه صاحبى: «كورديكزمى افندم؟ ناصل خوشـكزه كيتدى. اومارم كه كندى يمك اوطـه كزى‌ده بو يولده تعديل ايتديره‌جكسكز!.» ديمكله خواجه: «نه شبهه!. پك خوشمه كيتدى. غايت اداره‌لى؟. انسانك يقيمى بوغاز مسئله‌سيدر. حال‌بوكه سزك يمك اوطه‌سنك صورت تشكيلندن اولمليدركه يمكه متعلق هيـچ برشيئك وجودى بوراده ايجاب ايتمه‌يور!.» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بر مسئله‌دن طولايى كويليسى خواجه‌يى قاضى‌يه شكايت ايله‌مه‌لريله قاضى خواجه‌يى جلب ايدوب : « كويلى سنى ايسته‌ميور . باشڭك چاره‌سنه باق!.» ديينجه خواجه: « اصل بن كويلى‌يى ايسته‌مم. وارسون اونلر

كويلينڭ خواجه‌يى قاضى‌يه شكايتيدر

هانكى جهنمه ايسترلرسه كيتسونلر. اوقدر خلق نره‌يه كيتسه بر كوى تشكيل ايده‌بيليرلر. فقط بن بر باشمه شوياشمدن صوكره چفتمى‌چوبوغيمى طاغيته‌يم‌ده كنديمه هانكى طاغ باشنده مسكن تدارك ايده‌يم ؟. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌مرحوم اوزون بريولدن كليركن پك‌زياده‌يورولور. كندى كندينه: «يار بى! نه‌اولوردى؟ ضعيف برمركبم اولايدى‌ده هيچ‌اولمازسه آياغمى يردن قالديره‌يدى !. » ديركن اوته‌دن بر سپاهى آتى قوشـدوره‌رق

كلوب آرقه‌سندن آلتی آيلق قولونی كوستره‌رك خواجه‌يه خطاباً: « ای..دايی ! بويله تنبل تنبل آغاجك كولكه‌سنه‌چكيلمكله اولماز . چاليشمالی !. هايدی باقه‌لم! شو طای يورولدی ؛ برازصيرتـكه آلده شوقارشيكی كويه قدر كوتوری‌وير!» ديبوب خواجه : « آمان افندم !. بن قيميلدايه‌ماديغمدن‌طولايی ... » ديركن لاقيرديسنی بيتيرمك بيله ميسر اولمايوب شيمشك كبی بر قامچی صيرتنه اينمكله برابر : « قالق كراته !. اويله شو چام آلتی سنك ، بو بيكار باشی بنم ؛ ديه آغيرازكی ، فيستيقی‌مقام ، قونه‌رق‌كوچه‌رك ، سوموكلی بوجك كبی برقوناقلق مسافه‌يی بر هفته‌ده قطع ايده‌رك طاغلرده ، قيرلرده‌صفا ايتمه‌يه انسانی هر وقت براقزلر !. » ديه باغيرنجه بيچاره چاره‌سز طايی صاللا صيرت ايدوب آغانك اوكنده قوشمغه باشلادی . آره صيره اينجكلرينی‌قامچی اوقشادقجه هوپ هوپ هوپلاردی . زواللی ؛ كوی قارشيدن كورونجه‌يه قدر اون دقيقه‌لق مسافه‌يی قطع ايدوب نهايت طايله برابر يوزو قويون قاپاندی . مرمر يوركلی حريف آرتيق زياده اصرار ايتمه‌يوب : « آيرانجی حريف سنده !.. » ديبوب چكدی ، كيتدی . زواللی خواجه قان تر ايچنده يارم ساعت قدر قيميلدانه‌مايه‌جق بر حالده بيهوش ياتدقدن صوكره‌عقلی باشنه كلوب سورونه‌رك بر آغاج‌ديبنه‌كلدی . باشنی كوك يوزينه قالديره‌رق ديدی‌كه : « ياربی ! بسبللی ديشلرم دوكولديكی جهتله بن لاقيردی آكلاته‌مز اولدم !. بن ايسته‌دم بر أشك ، سن كوندردك بينه‌جك !. »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌قيزينی بر كويه كلين ايتمش. كويليلرخيلی اوزادقدن صوكره خواجه قوشه‌رق بربوچوق‌ساعتلك يولده قان تراچنده بونلره‌يتشدی. همان قادينلری بر طرف ايدرك قيزينك يانه صوقولدی . هركس كمال حيرتله باقيوردی . خواجه قيزينه ديدی‌كه : « قيزم . ديكيش ديكركن ايكنه‌يه صاپلاديغك ايپلكك اوجنی دوكومله‌مه‌سنی اونوتمه !. چونكه اكر دوكومی اولمازسه عجله ايله ايپلك چيقی ويرير . ايكنه ألكده ديكيله قاليرا!. »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومك جمله‌ٔ كراماتندن‌بری‌ده‌كويلولره‌بويراز صاتمه‌سيدر . شويله‌كه : بر سنه بر كويه امام اولور . رمضان آيی ختام بولنجه

كويلولر محصوللك قيتلغنى بهانه ايدرك خواجه ايچون هرسنه مقنن اولان بوغدايى ويرمه‌مكه قالقيشيرلر . خواجه‌ده بونلره قيزوب تام خرمن زمانى اولمغله: «اويله ايسه بن‌ده سزه روزكار ويرمم . بولك روزكاريكزى صاوورك خرمنكزى ! ديه‌رك خرمن يرينه ناظر برتپه‌يه قوجه‌مان بر حصير كرر . حقيقةً كونلرجه پويراز خرمن يرينه اوغرامز . بر طرفدن‌ده قالين قالين بلوطلر هواده كورونمكه باشلانجه كويلولرى تلاش آلير . برمعتقد كويلو: « افندى ! بن‌كچن

خواجه‌نك خرمنجيلره روزكار صاتماسيدر

سنه‌كى خواجه حقينك ايكى مثلنى ويره‌جكم. » ديمكله خواجه كوزينك اوكنده اونك خرمننه طوغرو حصيره پارماغنى صوقوب بر دليك آچار . برده‌حريف خرمن يرينه كيدنجه‌مكمل روز كار بولور. باشلار صاوورمغه، آز زمانده منتظم روزكارله هپ چچلرينى ، بيغينلرينى بيتيرير . سوينه‌سوينه بوغدايى صامانى چواللره طولدورور ، قاغنى‌يه يوكله‌تير ، خانه‌سنه در آنبار ايدر . بونى كورن

قومشولری‌ده عجله خرمن یرینه کلیرلر . یانی باشنده اولدقلری حالده روزکاردن اثر بولامازلر . دیکر خرمنجی دیرکه : « نافله یورولما ! کیت خواجه‌یه حقنی وعد ایت . روزکار صاتین آل . چاره‌سز اوده کیدر . خواجه اونك خرمنی طرفنه‌ده بر دلیك آچار . اوکویلی‌ده درحال ایشنی کورور . بونی کورن کویلولر تپه‌یه هجوم ایدوب هپسی خواجه‌دن روزکار صاتین آله‌رق حقنی بول بول ویره‌جکلرینی وعد ایدرلر . خواجه : « کویلیلر ! . صاقین خواجه‌یی قاندیریرزده ایشیمز بیتدیکی وقت سوزیمزدن دونرز کبی خاطریکزه فنا براعتقاد کلمه‌سین! صوکره جناب حق خرمنکزی صاوورور. آووجیکزده برهواقالیر.» دیمکله کویلی قورقوب خلوص وجدانله عهدلرنده طوررلر . کوزل کوزل خواجه‌نك حقنی وعد ایلرلر . خواجه‌ده هرکسك خرمنه بردلیك آچار. هپ صاوورورلر . برکتلی محصول آلیرلر . خواجه‌نك حقنی ایکی مثلی اوله‌رق اوده‌رلر . کویلی دخی مالنك برکتنی بولور . خواجه‌ده بر سنه فریح فخور کچینه‌جك ذخیره‌سنی درآنبار ایدر . خواجه ذخیره‌سنی قاغنیلره یوکله‌توب کوی خارجنده آریلق چشمه‌سنده وداع طعامنی ایدرك دعا ایلدکدن صوکره آریله‌جغی صیره‌ده کویلی‌یه متوجهاً : « تاکری تعالی حق صاحبنك حقنی أل ایله آلامازسه ایشته بویله یل ایله آلیر ! . » دیمشدر .

مرویدرکه اوکویده حالا روزکار مقاطعه‌سی جاری ایمش .

رحمت ایتسون روح نصرالدینه حق
اولدی بزدن بودعایه مستحق
هرسوزی شایستهٔ تقدیردر
هررموزی قابل تفسیردر
صانمه کیم ابله ایدی اول خرده‌دان
هرسوزی بر نکته ایلردی بیان
هم کولوب هم یازمه دوشدی عزته
ایردی (۳۱۸) ده غایته

عزت پاشا حضرتلرینك رساله‌لرندن بوکلیاته نقل ایله‌دیکمز حکایه‌لر بوراده ختام بولمشدر [۱] .

[۱] مومی‌الیه عزت پاشا بوندن بش آلتی سنه اقدم وفات ایله‌مشدر .

بروسه مكتب ملكيسنده حافظ على خلقى افندى طرفندن :

﴿ لطيفه ﴾ بر كون آقشهره مباحثه‌يى سه‌ور بر سوخته كلوب : « شهريكزك اك عالمى كيمدر ؟ » ديه صورمقله خواجه مرحومى تعريف ايدرلر . آرار ، بولور : « خواجه افندى ! سكا قرق سؤالم وار . قرق سؤالمه سندن برجواب ايسترم . » دير. خواجه قيدسزجه :« سويله باقالم سؤاللريكى !» ديوب قرقنى‌ده جان قولاغيله ديكله‌دكدن صوكره : « لاادرى كلها ! » يعنى هپسنه بردن : « بيلمم ! .» كلمه‌سيله برجواب ويروب معارضنى صوصدورمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ بر كون خواجه مرحومه : « بورنك هانكى طرفده ؟. » ديمشلر . اكسه‌سنده‌كى : « عقدهٔ حياتيه » موضعنى كوسترمش . « خواجه افندى ! . تماميله ضدينى ومقابلنى تعريف ايتديكز ! » دينجه خواجه : « هاه ! .. كورديكمى ؟. عكسى تعيين ايتمه‌دكجه اصلى تقرر ايتمز !. » ديمش .

قيزيل طوپراقده (توفيق بك زاده غياث الدين بك) طرفندن :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم قيزينك أ لنه دستى‌يى ويروب صوراتنه ايكى توقات عشق ايدرك : « صاقين دستى‌يى قيرما ها ! . » دير . ياوروجغزك معصوم ياناغندن اينجى دانه‌لرى دوكولديكنى كورنلر : « افندى ! بو بيكناه معصومه بغير حق اشكنجه رواميدر ؟. » ديدكلرنده : « اصل دستى‌يى قيرمادن عاقبتك وخامتنى كوسترمه‌ليدركه دقت ايتسون ، يوقسه دستى قيريلدقدن صكره جزا ويرمكله يرينه كلمز ! » دير .

بر كوچوك قارهٔ طرفندن ورود ايدمشدر [١] :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم زوجه‌سنك اكيرديكي ايپلكي پازاره كوتوروب غدار اصنافلر برچوق حيله وبهانه ايله خواجه‌نك أَلندن يوق بهاسنه آلمق ايسترلر . خواجه كندى كنديته : « سزه ارتكاب ايتديككز اويونه كوره معامله ايتمك يارار . » ديه‌رك كوللكده بولديغى قوجه‌مان بر دوه باشنى خانه‌سنه كتيروب ايپلكى اوزرينه صارار . غايت ايرى بريوماق حصوله كلير . ينه چارشى‌يه كيدوب ديكر تجارلره كوسترير . بريسى يوماغه نسبتله آشاغى بر فيأت ويررسه‌ده خواجه دوشونور ؛ داراسى چيقنجه تام ايپلكك بهاسيدر . همان : « صاى پاره‌سنى ! » دير . حريف بوقدر ايرى يوماغك بو فيأته ويرلمه‌سنه شبهه‌لنوب : « افندى ! بو يوماق سزك خانه محصوليمدر ؟ يوقسه باشقه‌سنكمى ؟. صاقين ايچنده برشى‌اولماسون ؟ » دينجه خواجه كمال‌جديتله : « دوه‌نك باشى ! » دير . مشترى امنيت‌ايدوب پاره‌سنى صايار ، خواجه‌ده پاره ايله صيقيشديسنى دفع ايدر . مشترى دكانده يوماغى چوزوبده ايچنده قوجامان بر قفا كورونجه همان خواجه‌يى بولوب : « افندى ! بو سزه ياقيشيرمى ؟ بكا يوماغك ايچنده برشى يوق ديدك . بنى آلداتدك ! » دينجه كوله‌رك ديركه : « اكر سن قيمتنى بيلسه‌ك بنم سكا ويرديكم درس ؛ سنك‌حيله ايله قازانه‌جغك بر قاچ پاره‌دن بيك قات فائده‌ليدر . بركره شو بيچاره زوجه‌مك كوز نورى دوكه‌رك وجوده كتيرديكى ايپلك سكا حلالندن مقدار كافى كار كتيرر . پياسه‌يى‌بيليورم . ايكنجيسى بن سكا يالان‌سويله‌مه‌دم . « يوق ؛ دوه‌نك باشى!» ديه حيله‌يى عيناً اعتراف ايله‌دم . سن‌ده او حاليله صاتين آلدك . اكر بويله ياپماسه‌يدم‌ده دكر فيأتنى بولمغه عناد ايده‌يدم . يا أَلمده مالم اولديغى حالده ناچار قالديغ برضرورت‌دفع اولماياجقدى ؛ ياخود أولو بهاسنه مالمى سزك قوجاغكزه آتوب مغبون اولديغم حالده خائب وخاسر چكيلوب كيده‌جكدم . بنم مالم ويرديكك پاره‌يى‌چيقاروب‌حق‌سكاده برقاچ پاره قازانديرمزسه دنيا غائب‌اولور . خواجه نصرالدين غائب اولماز . بن هروقت بورجمى اوده‌مه‌يه حاضرم . »

[١] (حكمت) امضاسيله‌ده ينه بوحكايه كوندرلمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم بر قاچ كيشى ايله بر محلده اوتورب محبت ايدركن خواجه ايله شـويله بر معارفه‌سى اولان بر كيمسه كلوب : « قوزوم افندم ! شو آلتونى بوزى وير ! » ديدى . خواجه رسمى كوروشديكى آدملر ايچنده ناصلسه « پاره‌م يوق ! . » ديمكه صيقيلوب : « شيمدى صيره‌سى مى‌يا!.» ديه باشدن صاومق ايسته‌ديسه‌ده حريف شدت لزومندن ناشى ابرام ايله‌دى . ناچار خواجه بر بهانه ياپمغه مجبور اولوب : « وير باقايم آلتونى ! . » ديدى . ألنه آلوب أويردى ، چويردى . آووجنده وزنى تخمين ايله‌دى . نهـايت : « اوغلم ! بن بو آلتونى بوزه‌مم . اكسيكدر! » ديدى. « جانم خواجه افندى!. سن بوز، قاچ پاره أكسيك آليرسه‌ك بن راضى‌يم. » ديدى . خواجه كندى كندينه ميرالدانوب بعده : « آيول! چوق اكسيك چوق . نافله بن بوزه‌مم. » ديمشسه‌ده حريف أللرينه صاريلوب : « قاچ آقچه ويريرسـه‌ك وير . صوكره آلتونى آلديغ يره اعاده ايدرم ، سنك پاره‌كى‌ده كرى ويريرم . بكا بويوك بر دوستلق ايتمش اولاجقسـين . » ديه يالوارمغله خواجه بر طرفدن ترلمكه ، ديكر طرفدن‌ده فنا حالده قيزمغه باشلايوب نهايت ياقه‌يى قورتارمق ايچون ألنده بر از دها دوندروب آقتاردقدن وآووجنده بر مدت صيچراتوب هوپلاتدقدن صوكره : « حساب ايتدم . بو آلتونى ويردكدن باشقه سزك دها اوسته آلتى بوچوق آقچه ويرمه‌كز لازم كليور . بويله بر مادرابازلق‌ده بنم ألمدن كلمز. » ديمشدر .

قونيه‌ده آقشهرلى مرانقوز احمد امضاسيله ارسال اولونمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ رؤياسـنده قومشو قادينلر خواجه‌نك اطرافنى آلوب : « افندى! سكابك مناسبدر !. » ديه‌بر قادينله ازدواج ايتديرمكه اوغراشيورلرمش. خواجه خلجانله اويانوب همان حرمنى دورتوب اوياندير‌ه‌رق: « قالق ! به‌غيرتسز قادين ،اما فتورسزسين‌ها !. يانى باشمده اولديغك حالده هيچ آلديرمايورسين.

قومشو قادينلرینی زور ایله أولندیرییورلر . اوستکه اورتاق کلیور . هایدی شو قادینلری دفع ایت ، یوقسه سن بیلیرسین . بنی سویله‌مه‌دی دیمه . اسکی‌یه اعتبار یوق ها !.. » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ قومشولرندن حیاسزلقده مشهور بر قادین بر کون خواجه‌نك یانه کلوب : « جانم افندی ! شو بنم دلی قیزه [١] بر نفسی ایده‌جکسین ؟ موصقه [٢] می ویره‌جکسین ؟ بر شی یاپ‌ده بر از عقللانسین . هر کون بمله نچه بچه‌یه ! یاپمادیغی دلیلك یوق . هانده ایسه بکا دایاقده آته‌جق ! » دیجه خواجه : « خانم ! اوکا بنم کبی اختیارك نفسی تأثیر ایتمز . بنم نصیحتمی دیکلرسه‌ك سن اوکا یکرمی بش ، اوتوز یاشنده کنججه ، دنججه ، نفسی، نفسی صاغلام بر آدام بول‌ده اوکا هم خواجه‌لق ایدر ؛ هم قوجه‌لق ایدر وعائله غائله‌سی ، چولوق چوجوق تلاشه‌سی اونی مومه دوندورور . ملك کبی اولور . » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ زواللی خواجه‌نك بر یورغانی اولوب قیش کونی بینیشنی فلانی ، حاصلی أللرینه نه کچرسه اورتونوریاتارلرمش . ینه زیاده‌جه قار یاغدیغی بر زمانده کیجه ؛ قاریسی : « افندی ! هیچ قازانمازسین ! . اولور ایله‌قناعت ایده‌جکز دییه فضله بر یورغانه بیله مالك اولامادق . شیمدی ایکی یورغانمز اولسه‌یدی‌ده راحت راحت اورتونسه‌یدك نه اولوردی ؟ بنم‌ده اوستمه شونی بونی اورتمك ضدم . بری اوزون کلیر ، او بری قیصه کلیر . دیرکن بری بر طرفه قایار ، او بری باشقه بر جهته طوپلانیر . آه یوقسوللغك کوزی کور اولسون ! ای نه یاپه‌لم . بر وقت بنم بابام ... » دییه‌رك خواجه‌نك سنه‌لردن بری دیکله‌دیکی وقاریدن دها ایی أزبرله‌دیکی ماصاللره باشلایجه خواجه :«یو... قباق! بن هم اویقوسزم . دیر دیر ایسته‌مم . کوزل کوزل اویقوکی اویو باقه‌یم ! » دیدیسه‌ده قادینك بر کره ماقاره‌لری آچیلمش اولمغله صوصمه‌سی قابل اولامایجه خواجه : « طور قاریجغم ! سکا قیامت قدر یاموق کتیره‌یم . ایسته‌دیکك قدر

[١] کویا عارسز ، تربیه‌سز ، شیماریقلغندن کنایه اوله‌جق .
[٢] نسخه‌نك تورکجه‌لشمسی .

ياتاق ياپ ، يورغان ياپ ديه‌قالقوب خاراری اوموزلادیغی کبی طوغروحاولی‌يه اينه‌رك قارلری طولدورمغه باشلادی . قادين پنجره‌دن سير ايدرك : « به‌آدام ، بو آيازده قار ايله اوينه‌ايارق كنديني خسته ايدوب‌ده باشمه بر درد دهامی چيقاره‌جقسين ؟ نه يايه‌جقسين اونلری : » ديمكله خواجه : « ايشته سكاخدايی نابت بر چوق پاموق ! ديمش. » قادين : « آيول! هيچ قارآدامی ايصيتيرمی؟» دينجه خواجه : « ايصيتمايه‌جق اولسه بابالريمز ، دده‌لريمز آلتنده يموشاجق ، صيجاجق ياتير ، ميشيل ميشيل اويورلرمی ؟ » ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بر كويك (آره اوطه‌سنه) [١] مسافر اولمش . كاهيا هر أودن متصل قاباق حاشلاماسی طاشيرمش . قاباق يمكدن خواجه‌نك جانی چيقه‌مش . بركون كويك جامعنده كرسی‌يه چيقوب : ای جماعت! ابجدك معناسنی بيليرميسكز ؟ باقك سزه سويله‌يم : (ابجد) غافل كويلونك قولاغنی بك چك (هوز) اونلر مسافر آغيرلاماسنی بيلمز . (حطی) بچاره خواجه هركون قاباق يوطدی . (كلمن) بن بو ايشه كله‌مم . (سعفص) بو معامله كتابك بر يرينه صيغمز . (قرشت) خواجه‌كزه يوقمی لنكريده بر قاريش أت . (ضـظغلاً) بونده يبدر آخرته كيت ازيغيلن [٢] ! » دينجه كويلی متأثر اولوب : « عفو ايدرسين خواجه افندی !. بز بيديروب ايچيرمه‌نك بو درجه فضيلتنی بيلمه‌يوردق .. » ديه اعتذار ايدوب كيدنجه‌يه قدر خواجه‌يی قويون أتيله ، طاووق قيزارتمه‌سيله بسله‌مشلر ديه منقولدر .

---

[١] كويلرك بر ويا دها زياده آره اوطه‌سی ناميله مسافر خانه‌سی اولور . هر هانكی ملتدن اولورسه اولسون برمسافر كلنجه ـ امام ومختارك هرتورلو ايشنده‌بولونان وكويلی طرفندن اعاشه ايديلن ـ كهيا هر أودن نوبتله مسافره صباح ، آقشام طعامی طاشير . زنكين اولانلر باشلی باشنه كندی سلاملغنی مسافره آچوب كلنی كچنی آيلرجه مهمان ايدر . مسافره قطعياً استثقال ايدلمز . بعض حاجی آغالر فقير دوشدكلری حالده ينه سلاملقلرينی قاپامازلر . كنديلری يمه‌يوب ، چوجوقلرينه يديرمه‌يوب : « بن‌بابامدن بويله‌كوردم. » ديه مسافرلرنی آغيرلارلر . هم اكثريسی بالنفس آياقده طوروب كندی مسافرينه خدمت ايدر . محرر فقير طوقسانلق پير فانيلری ، علمادن كيمسه‌لری بويله خدمت ايدر كوردم .

[٢] (آزيق) يولجينك يول ايچون يانـنه آلديغی طعامدر . (ازيغيلن) يول طعامی ايله . ديمكدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحومك حرمى خستەلانير . هر كون ايشندن عودتده باش اوجنه كچر ، آغلارمش. خاطر صورمغه كلن قومشولردن برقادين: « افندى اوقدر اوزولمه ! قورقولەجق بر شى يوق . ان شـاءالله بر مدت صوكره صاووشدیرر . » ديديكـنده خواجه : « خانم ! . بن مشغول برآدامم يارين قالقار ، كويلره كيدەرم ؛ ياخود باشقه بر ايشم اولور . بلكه بن كويده ايكن وفات ايدر . شيمديلك ألم بوش ايكن آغلايەيم. نه ياپايم ؛ بلكه صوكره ألم دكمز . زواللينك بندن باشقەده آغلاياجق كيمسەسى يوقدر . » ديمش .

مذكور مرانغوزك قاين برادرى تيپوغراف ماكنەجيسى حسن محمود افندى طرفندن :

﴿ لطيفه ﴾ خواجەنك بر اوغلى اولمش . قادينلر : « افـندى ! كل آدينى قوى ! » ديمشلر . قولاغنه اذان اوقودقدن صـكره : « يا عاتكه بن نصرالدين ! » ديـه چاغيرمش . بر قوجه قارى ايلريدن آتيلوب : « امان افندى ! هيـچ تحفلغى بيراقمازسين. طوغروطوغرو شوچوجوغك آدينى قوى!» دير. خواجه : « قويدم ايشـته يا !. » ديبوب قادين : « آيول ! . چوجوق اركك ! اركك ! سكا سويلەين اولماديمى ؟. » ديمكله خواجه : « بيليرم ارككه قادين اسمى قوماقله اركـكلـكى غائب اولماز آ ! طوغروسى قاريمى سەورم . شايد أولەجك اولورسه يادكار قالسين . اوغلمى چاغيردقجه قاريمى خاطرلايەيم ديه اهلمك آدينى قويديم ! » ديمشدر .

شهزاده باشنده « بر قارئكز » عنوانيله اوچ بر تلطيف نامه ايله برابر مطابه‌لر ارسال بويوران ذات عالى قدر طرفندن :

﴿ لطيفه ﴾ آذربايجان عوامندن بر ايرانلى‌يه فارسى اوله‌رق برمكتوب كلمش . خواجه‌يه تصادف ايدوب : « شو مكتوبى بكا اوقو ، هم آكلات!. » ديمش . خواجه ألنه آلوب‌ده شكست تعليق ايله فارسى العباره اولديغنى كورونجه: « سن بونى باشقه‌سنه اوقوت !. » ديوب اعاده ايتمك ايسته‌مش ، فقط ايرانلى اصرار ايدنجه خواجه بالمجبوريه : « بنم فارسى ايله او قدر باشم خوش دكل . خصوصاً اونلرك بو يازيلريله تورك‌جه بيله يازيلسه بن چيقاره‌مم . » دينجه ايرانى حدت ايدوب : «به آدام !. فارسى بيلمزسين ، اوقومه بيلمزسين . اوصورتده خواجه‌يم ديه بولغور ديبكى قدر قاووغكله ، دكيرمن طاشى كبى صاريغكله كنديكى نه‌يه ميدانه آتيورسين ؟ . » ديمكله خواجه قيزاروب همان قاووغى باشندن بنيشنى صيرتندن چيقاره‌رق اوكنه قويوب : « اكر قاووقله ، بنيشله اوقونورسه هايدى سن‌كى ده مكتوبك ايكى سطرينى اوقو باقالم !. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه آقيون قره حصارنده ايكن اورايه بر ايرانى كلمش . صحبت اثناسنده ايرانى شهرك اوزرنده‌كى سياه قاياييغينى كوستره‌رك نه اولديغنى صورمغله خواجه درحال : « بوستان قويوسيدر !. » ديمش . ايرانى :« پسكه بو بويله سيب سيورى نجه قويو اولوبدر ؟ » دينجه خواجه جواباً : « ايچنى تميزله‌يوب قوروسين ديه بويله ايچنى طيشنه چويرمشلر !. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ تيمورلنك آقشهره كلنجه درحال اشراف بلده وعلماسنى مجلسنه دعوت أيله‌مش . هركس فرط ظلمندن تيتره‌يه‌رك پوت كبى مبهوت طوريورلرمش. ايچلرنده بالطبع خواجه‌ده بولونيورمش . تيمورلنك دفع وحشت ايچون اشرافله مكالمه‌يه باشلار . بونلره اكراماً شربت ايصمارلر . اولا تيموره كتيريرلر ؛ ايچر مملكتك صو باشيسى اولان جاهل بر حريف تيموره : «عافيت

اولسون !. » دیمکلکی قورار . خوف وتلاشله آغزندن بر : « مرحبا !.. » فیرلار . تیمور ؛ مجلسه ایلك دخولنده سویلنمه‌سی لازم کلن بر سوزك بویله بی وقت ارادینه متحیر اوله‌رق نظر استفهامله حریفك یوزینه باقنجه عجز وجهلنه مرحمت ایدرك خواجه‌امداده یتیشوب : « افندم!. بزم شهرك مرحباسی آغیز طادیله‌در ! » دیمشدر [١] .

﴿ لطیفه ﴾ آقشهرده برطاقیم احبا تفرجه کیتمشلردی . طعام ایدیلوب اوراده بولونان بویوك حوضدن هر کس اللرینی ییقایورلردی. محله امامی دخی النی ییقارکن قضارا آیاغی قایدیغی کبی باش آشاغی یووارلانمش . اطرافدن یتیشه‌رك هر کس کنارده یاری بلنه قدر صارقوب او قدر : « ویر الکی !.. » دییه هایقیرمشلرسه‌ده کندی کندینه چیقمغه چالیشوب بر تورلو امدادجیلره النی ویرمزمش ، خواجه بو حالی کورمکله : «چکیلین اورادن ! . سز اونك یولنی بیلمزسکز . حریف بوغولور ، ینه سزك امریکزه اتباع ایتمز . چونکه اونلر اصلا ویرمکه آلیشمامشلر . باقیکز بن ناصل قورتاریرم ! » دییوب جان هولیله کندینی کناره آتمغه چالیشان امامك اولدیغی حذادن النی صارقه‌رق:«بکر افندی !. آل الیمی ! » دیینجه امام همان : « آمان برادر ! هـای الله راضی اولسون! » دییوب شارپه‌رق خواجه‌نك بیلکندن یاقالامش، خواجه‌یی ساحل سلامته چکمش . چیقارمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه بر کیجه ملاسی عماد ایله خانه‌سنه عودت ایدرکن بر قاچ خیرسزك بر خانه کلیدینی تورپوله‌دکلرینی کورورلر . عماد قارا کلقده حریفلرك قاپو اوکنده طوپلانمه‌لرندن ، ایچلرندن برینك الی واروب کله‌رك :

[١] ککمه‌لرك هر بری بعض حرفك تکلمنده ایجه کوجلك چکرلر ، شاعر مشهور یکیشهرلی عونی بك مرحوم ککمه اولوب (سین) حرفنی سویله‌یه‌مزمش . ذاتاً همان هیسی ذکی اولان ککمه‌لرك یاپدیغی کبی عونی بك‌ده الدن کلدیکی قدر (سین) ایله باشلایان کلمه‌لری قوللانمایوب مرادفنی استعمال ایدرمش . برکون بر مجلسه داخل اولوب ناصلسه (سلام علیکم) دیه‌جك‌اولمش. فقط النی کوکسه قویوب (س‌س‌س...... سلام) دیه‌دن تا صدر مجلسه قادار کلمش . باقمش‌که اوله‌جق شی دکل . (مرحبا) دیمش ، کچمش اوتورمشدر .

«خيش خيش» ياپمسندن بر شی آکلایه‌مایوب: «افندی!. بونلر نه یاپییورلر؟» دیدی. خواجه:«ایقلیق چالییورلر! [۱]» دیدی. عماد: «یا سسی چیقمایور!.» دیینجه خواجه: اونك سسی یارین چیقار!.» دیمشدر [۲].

﴿لطیفه﴾ خواجه مرحوم زرزواتجی دکاننك یانندن کچرکن حریف خواجه‌یه بورجنی تسویه ایلمسنی اخطار ایلر. خواجه: «باقالم دفتره! نه قدر بورجمز اولمش؟.» دییوب حریفه امید ویره‌رك بر تقریبله یاقه‌یی قورتارمه‌سنی دوشونور. زرزواتجی دفتری قاریشدیریرکن خواجه‌ده نظر ایدر. باقار که بری بش یازه‌رق سنه‌لردن بری یوزلرجه آقچه‌لك آلیش ویریش ایدیلمش ومحسوباتك صوکنده خواجه‌نك اوتوز بر آقچه بورجی بریکمش. قارشیکی صحیفه‌ده امام افندینك یکرمی آلتی آقچه بورجی اولدیغی کورمش. زرزواتجی‌یه دیمش که: «باق اوغلم! بنم بوراده اوتوز بر آقچه بورجم اولدیغی کورولیور. امام افندینك‌ده یکرمی آلتی آقچه‌بورجی وارمش. بزم اونکله آره‌مزده تکلیفمز یوق. بز اونکله امیش قامیش اولوریکرمی آلتی‌یی صاییشیرز. قالدیمی بش آقچه! اوبش آقچه‌یی‌ده بکا ویریرسین، شو ایکی خواجه‌نك حسابی‌ده بوصورتله تمیزله‌مش اولورسین.» دیینجه ایکی حسابك بردن شوصورتله تمیزلندیکنه حریف سوینوب ایش بیتمش اولمق ایچون کمال ممنونیتله اوسته بش آقچه دخی ویروب خواجه‌یی کوله کوله اوغورلامشه‌ده کندی کندینه قالنجه درین بر دوشونجه‌یه طالوب بر تورلو بو طولامباج حسابك ایچندن چیقه‌مامشدر.

﴿لطیفه﴾ خواجه نصرالدین افندی «رحمة الله علیه» بر کون تیمورلنکك حضورینه داخل اولوب کمال جسارتله آقشهر بلده‌سی نامنه بعض مطالباتده بولونور. خیلی آغیر آغیر مطالبات وتکلیفاتدن چکینمز. تیمور یکپاره آتش

[۱] (ایقلیق) رباب دنیلن اوچ تللی چالغیدرکه یای ایله چالنیر. قاباغی علی الاکثر هندستان جویزی اولوب اوستنه دری کریلمشدر. بعضاً برنوع قاباق اولور. کیریشدر.
[۲] بو حکایه‌نك مثنوی شریفده موجود اولماسنه نظراً خواجه‌یه اسنادینه امکان قالماز.

كسيله‌رك: «سن بنم كبی بويوك، معظم، صاحبقران بر سلطان جهان مطاعه قارشی نه جسارتله بويله عظيم مطالباتده بولونه بيليورسين؟.» ديمكله خواجه: «سن بويوكسه‌ك بزده كوچوكز!..» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ تيمورلنك آقشهر صو باشيسنك زنكينلكنی ايشيدوب، ويركودن برخيلی پاره اختلاس ايله‌ديكنی بهانه ايدرك اموالنی مصادره [۱] ايچون حضورينه جلب ايدر. حريفك ابرازايله‌ديكی (علی قورنا) [۲] كاغدی اوزرينه يازيلمش اولان حسابات دفترينی ييرتوب ييرتوب زورايله حريفه يوتديرير. ونهايت بوتون مالنی مصادره ايده‌رك جاص جاولاق صويار، فلس احمره محتاج بر حاله قويار. خواجه مرحومی چاغيروب استقامتندن ناشی ويركو تحصيلنه نظارتنی امر ايلر. خواجه‌نك اعتذارينی ديكله‌مز. آی باشنده حصه دفترينی ايسته‌يوب خواجه‌نك كول پيده‌سنه يازديغنی كورونجه تيمور زهر كبی كولر برچهره ايله: «خواجه! بو نه؟.» ديمكله خواجه: «افندم! نهاية‌الامر بن يوته‌جق دكلی‌يم؟ بنده‌كز سلفم كبی ديواشتهالی آدم دكلم؛ اختيارم. بونی آنجاق هضم ايده‌بيليرم!» ديمشدر [۳].

---

[۱] (مصادره) سؤ استعمالی تحقق ايدنلرك اموالنی خزينهٔ دولت نامنه ضبط ايتمك.

[۲] طوغريسی (ليقورينا) ايمش. اوائلده فرنكستاندن كلن صاغلام، قالين بر نوع كتان كاغددر.

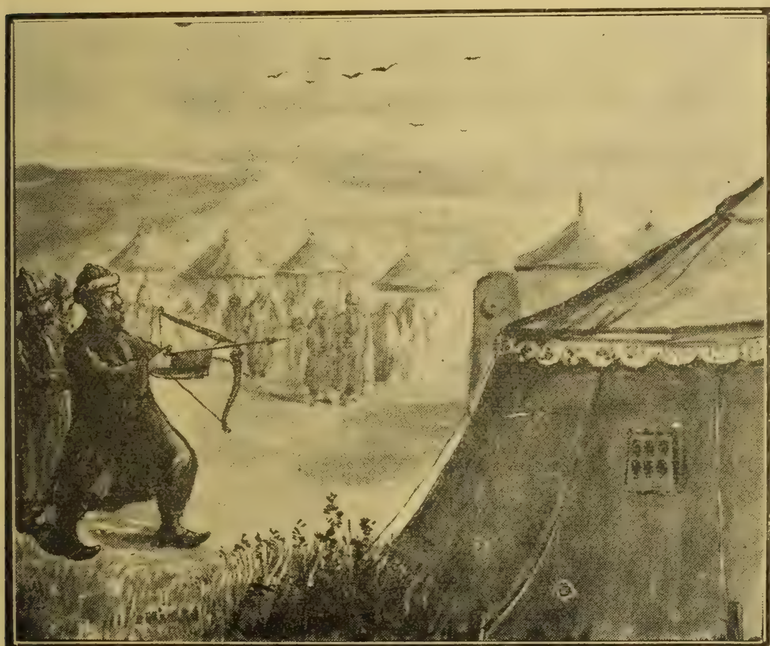
[۳] بو حكايه أولجه شو يولده مسموعم اولمشدی. يكيچری آغاسی صرافی اولان يهودی‌يی چاغيرتير: «دفترلرينی آلسين، كلسين؛ حساب كوره‌لم.» دير. بيچاره صراف: «بلكه آغانك كوكلی اولمشدر. بر آز پاره ويره‌جكدر.» ديه سوينه سوينه دفترلرينی اوموزلار، كلير. آغا: «شو دفترلردن بنم حسابمی بول، باقه‌لم!.» دير. صراف حسابی حاضرلار ويكونی آكلادير. غايت نافع وسريع برصورت تسويه بولديغنی سويله‌ينجه صراف بول دعايه باشلار. آنجاق شيمدی پك مستعجل وپك مهم بر ايشدن طولايی يكرمی يدی بيك غروشه احتياج اولديغنی و بونی همان كتيرمه‌سنی سويله‌يوب برچوق تأميناتلر ويرير. صراف ناچار كيدوب مبلغ مطلوبی كتيرير. يكون يوز بيكی بولور. بونك اوزرينه كنديسنه عائد حساب كاغدلرينی دفترلردن ييرتوب چيقارملرينی امر ايدر. «آرتق بورج يووارلاق اولدی. مفرداتنه حاجت يوق. شيمدی سن شو كاغدلری برر برر يوت باقالم.» دير. يهودی: «آمان آغا!» ديه‌جك اولديسه‌ده

﴿ لطیفه ﴾ تیمورلنك آقشهرده ایكن بعض امرای عسكریه‌سی ایله اشراف بلده برمجلسده اوتوروب قونوشورلرمش . مجاهدین قدیمه‌دن بری : « قوصوه محاربه‌سنده شویله طوپلر آتیلدی، بویله محاربه ایدلدی، شو یولده تعقیب اولوندی ، بولغارستان بویله فتح ایدلدی . نیكبولیده اهل صلیب شویله تپه‌لندی . دیه مآثر ومفاخر ماضیه‌یی حكایه ایلرلرمش . تیمور امراسندن بری شو جلادتلره ایمره‌نوب : « بزم‌ده آنقره محاربه‌سنده شو قدر فیللریمز واردی . » تیمور اردوسنده‌طوپ یوقكن: « شویله جسیم طوپلریمزده واردی. غومبور غومبور اورته‌لغی ولوله‌یه ویردی . عثمانلیلری تیر تیر تیتره‌تدی . » دیركن حاضر بالمجلس‌اولان برچوجوق قضارا سسلیجه یللندی . حكایه‌یه دوام ایدن ذات بردن بره شاشالایه‌رق : « اونه ؟ . . » دینجه یالان دیكله‌مكدن بوغوله درجه‌سنه كلن خواجه بوندن بالاستفاده : « قصوره باقمایك افندم ! آنقره صحراسنده آتدیغكز طوپلرك عكسی‌طاغلرده حالا دوام ایدییور. بوده حالا اوعكس صدالردندر . مراق ایتمه‌یكز. » دیدی.

﴿ لطیفه ﴾ ایلك بهارده عسكر اوق تعلیمنه چیقه‌جقلری جهتله تیمور خواجه‌یی‌ده معیتنه آلوب كوتورور . صحبت اثناسنده‌خواجه مرحوم برآره‌لق كندیسنك اوق مشق ایتدیكنی سویلر . تیمور اویله ایسه كندیسی‌ده بر اوق

آغا بلند صورانیسنی چیقاروب : « شیمدی سنی‌آصلیكه قاووشدیریرم !. » دیه تهدید ایدنجه ناچار بیك كره اویروب چویرمكله سیم سیاه كیر پیدا ایتمش اولان اوراقی بیك حقه بازلقله ؛ زورله بوغازینی صیغایه صیغایه یوتار . آغا : « هپسی بیتدیمی؟» دییوب: « بیتدی » جوابنی آلنجه : (اوخ ! .. هاه ، ایشته . نه آله‌جق ، نه ویره‌جك . عافیت اولسون ! » دیمشدر . یهودی (نه‌یاپایم آغا : الله سكا عمر ویرسون.) دییوب ایچندن نه دیمشسه دیه‌رك چكیلوب كیتمشدر . آنجاق آغا ینه آره صره صرافه خبر كوندره‌رك پاره كتیرتمكده ، یهودی ایسه ـ هیچ براصناف آلدانمز . قاعده‌سنجه ـ آغانك نفوذندن بالاستفاده خواجكان صنفندن كوچوك مأمورلری قاصوب قاووره‌رق آز زمانده اون مثلنی قازانمقده اولملغله بوینه آغانك مطلوباتنی تسویه ایدرمش ، ینه بركون‌پاره ایسته‌مك اوزره صرافی جلب ایدرك حساب ایسته‌مكله یهودی كاغدحلواسنه یازلمش برچوق حسابات كوسترمش . یكی چری آغاسی كوله‌رك : (اولان یهودی! بوناصل‌حساب كاغدی ؟ ! ..) دینجه: (آغا نهایت بن یوته‌جق‌دكلی‌یم ؟!..) دیمشدر.

آتمه‌سنی اراده ایدر . خواجه اعتذار ایلرسه‌ده جبر ایله‌مکله ناچار یایه بر اوق کزله‌یوب هدفه آتار . اوق اصابت ایتمه‌ینجه خواجه همان : « ایشـته! سکبان باشی بویله آتار ! » دیر. بر اوق دها ویریرلر . اوده باشـقه بر طرفه کیدر. « بزم صو باشی‌ده بویله آتار ! » دیر . بالتصادف اوچنجی تام هدفه اصـابت ایدنجه خواجه غرورله : « ایشـته خواجه حسن نصرالدین ده بونی بویله آتار ! . . » دییه مظهر آفرین اولمشدر .

خواجه‌نك اوق آتدیغیدر

﴿ لطیفه ﴾ تیمورلنك‌یوکسك برمأموریتله‌معیتنده استخدام ایلمك اوزره عثمانلی تورکلرندن جسوربرآدام ایستر. جسور آدام بولونسه بیله تیمور معیتنده بولونمق دخی آیریجه بر جسـارت ، تعبیر آخرله کورونور قضـا اولمغله کیمسه یاناشماز . « کیمسه یوقدر ! . » دیمك‌ده هیچ بروجهله قابل اوله‌مز .

هر وقت (جان قوزتاران) وظيفه‌سنی کورن زواللی خواجه‌یه مراجعت ایدرلر.
« امان افندی ! تیمور شو مملکتده حقیقی اوله‌رق یالکز سنی سه‌ور . سن‌ده
اونك پوندینی اوکره‌نمشسك . هر وجهله اداره ایده بیلیرسین . رجا ایدرز ؛
ذاتاً موقت بر مدت ایچون شو وظیفه‌یی سن درعهده ایت ! . باقه‌لم ؛ ایلریده
چاره‌سنی دوشونورز ! . » کبی بیك دره‌دن صو کتیره‌رك افندیٔ مرحومی

خواجه‌یه نشانجیلردن برینك اوق آتدیغیدر

قاندیریرلر . سوز ویریر . تیموره عرض ایدرلر . تیمور ؛ پك مناسب کورور.
آنجق صورتا بر تجربه یاپیلماسنی‌ده امر ایلر . شو صورتله بر تجربه یاپارلر .
خواجه‌یی بر میدانلقده حضور تیمورده دیم دیك طوردورورلر . امر ایدر ؛
نشانجیلردن بری باجاقلری آره‌سندن کچمك اوزره بر اوق آتار . خواجه
قورقارسه‌ده بالضروره سسنی چیقارمز . زواللی بیلدیکی اعتصام دعالرینی اوقومغه

باشلار . بو صيره‌ده بر باشقه‌سنه امر ايدوب خواجه كنيش قوللی بنيشی اولديغی حالده قوللرينی دوم‌دوز كره‌ر. صول قولنك آلتندن بنيشی دلمك صورتيله بر اوق دها آتارلر . زواللی خواجه عجيب حاللر كچيرير . صوكره برده قاووغنك دوكمه‌سنی ده‌لوب كچمك اوزره بر اوق دها آتيلماسنی امر ايدنجه خواجه‌يه آرتيق بر فنالق كلوب كنديني بيلمه‌دن قازيق كبی قاتيلير قالير . هله نشانجينك فرط مهارتيله بو عمليه‌ده قضاسز كچر . ختام تجربه تبشير ايديلنجه خواجه‌ده كندينه كلير . يورغونلغنی بيلديرمه‌يه‌رك كولومسه‌مه‌يه باشلار . پادشاه خواجه‌نك بوثبات وجسارتنه هزاران تحسين وآفرين اوقويوب مناسب عطيه ايله تلطيف ايله‌دكدن باشقه بنيشنك ، قاووغنك دلينديكی عرض اولونمقله يكيسی ويريلمه‌سنی امر ايدر . خواجه بو عنايته‌ده آيريجه تشكردن صوكره : « آمان افندم !. فرمان بويوريكزده برده چاقشير ويرلسون . طاقم تكميل اولسون ! » دير . تيمور : « خواجه افندی !. چاقشيريكزه بزم طرفمزدن بر زيان ايدلمه‌ديكنی سويله‌ديلر . معاينه ايتمشلر ؛ بر شی كورمه‌مشلر . » ديمكله خواجه ديمش كه : « افندم! حقليسكز. سزك طرفكزدن بر زيان اولمادی . فقط بنم طرفمدن خيلی زيان وضياعه اوغرادی. أله آلاجق يری قالمادی . اونلر ظاهرينه باقوب بر شی كوره‌مه‌مشلرسه‌ده بنده كز درونته باقه‌دن بيلوب طوريورم كه هر حالده برباد وملوث بر حاله كلدی . »

﴿ لطيفه ﴾ آقشهرده خواجه‌نك سپاهيلردن مسلكنه عاشق يكيت بر قومشوسی وار ايمش . آقشاملری خانه‌يه كلنجه علی الاكثر آلت قاتده برنعره آتار ، اورته قاتده برنعره آتار ، اوست قاتده ـ دائما اوطورديغی اوطه‌ده ـ اوچنجی نعره‌يی آتارمش . بو حالك مطرداً تكرری خواجه‌نك نظر دقتنی جلب ايدوب سپاهی آغاسندن استيضاح كيفيت ايله‌مش: «اوقدر مراق ايتدكسه‌دوش آرقه‌مه!» ديوب اول خواجه‌يی طوغرو آخيره كوتورور. اوراده كونش يوزلی توانا بركحيلان كوستر. اوقدر كوزل، اوقدر لطيف كه تعريف اولونه‌ماز :« ايشته نيكبولی* ملحمهٔ كبراسنده بن بوآتله آقشهر سپاهيلرينك اوكنه دوشوب چويرمه

حركتی یاپارق اهل صلیبك انهزامنه سبب اولدم . » دیر . نعره‌یی فیرلاتیر . خواجه حق ویرر . صوكره برنجی قاته چیقارلر . صوفه‌ده بر اسلحه آرماسی كوستریر، خارق‌العاده قیمتدار اسلحه‌دن‌متشكل. « ایشته بوسلاحلردن برطاقمی اجدادیمك توركستاندن كتیره‌رك روم ایلی فتوحاتندن ، ادرنه جوارنده صرب صیندیغنده ، بولغارستان فتحنده ، قوصوه ملحمهٔ كبراسنده قوللاندیغی سلاحلر اولدیغی كبی بر طـاقملری‌ده قوصوه‌ده صربلیلرك تعقیبنده نیكبولی‌ده بالذات قوللاندیغم سلاحلر ایله اهل صلیب جنكاورلرندن اغتنام ایله‌دیكم سـلاحلردن متشـكلدر . . الی‌الابد احفادیمه یادكاردر . بنم ایچـون دنیانك الك قیمتدار اموالندن دكرلیدر . » دیر ، سرورندن بر نعره‌ده اوراده آتار . خواجـه كمال تقدیر ایله دیكلر . صوكره اوست قاته چیقارلر . فاملیاسـنه سسله‌نوب باشنی اورته‌رك كلیر . خواجه‌نك ألنی اوپمه‌سنی امر ایده‌ر . خواجـه باقاركه آی چهره‌لی ، نور پارچه‌سی كبی بر آفت دوران . « بوقادین ییلدیریم بایزیدك خاتونلرندن ماریچه نامنده صرب پرنسنك اقرباسندندر . بن عسـكرمله ماریچه خاتونی پادشاهمز ییلدیریمه كتیریركن اونك رفاقتنده ایدی . بنی كورمش ، بكنمش . میدان جلادتده‌كی قهرمانلغمی ایشیتمش ! بكا شـدتله میل ایتمش . آیلرجه آغلایوب كیمسه‌یه دردینی آچامامش . نهایت ماریچه خاتون طویمش . اراده اولدی . نكاه ایتدم . علمی ، فضیلتی ، درایتی ، تربیه‌سی حسـنندن قات قات افزوندر . » دییوب اوراده عشقله درون‌دلدن برنعره آتنجه خواجه مرحوم كندینی طوتامایوب : « هر اوچنده‌ده یردن كوكه قدر حقك وار ایمش اولاد !. رجا ایدرم بعدازین بر نعره‌ده بنم ایچون آت ! ... » دیمشدر.

﴿ لطیفه ﴾ تیمورلنكك دیار رومی استیلاسی صره‌سـنده آقشهره‌ده موغوللر طولمشـدی و بونلرك جاناوارجه مظالمندن شهرلر بوشالوب كویلر ، صحرالر بر چوق عائله‌لرله طولمش ایدی . خواجه‌ده مركبه قاریسنی بیندیروب اوغلنی یاننه آلوب هجری وصارپ بر كویه كیتمش ایدی . بر كون شهردن

داغیلان اهالی ایله او کویك یرلیلرندن بش اون کیشی بر چشمه باشنه طوپلانوب موغوللرك مظالم وحشیانه‌سنه متعلق شدتلی بحثلر اولونورکن خواجه‌ده بحثه قاریشوب ظالملر حقنده‌کی غضب اللهك قورقونجلغندن آخرتده کوره‌جکلری اك مدهش عذاب وعقوباتدن صایوب دوکمکه باشلادی . اوراده قیدسزجه دیکله‌مکده اولان اوزون بویلی ، اسمر چهره‌لی ، کوپرولی

امیر تیمورك درویش قیافتنده خواجه‌نك طعننه اعتراضیدر

بورونلی، اوزون یوزلی ، خفیف صقاللی ، قاره کوزلی، کسکین باقیشلی، باشنه زلفه‌لی سیاه برتاج کیمش ؛ زلفه‌لر قاشلرینی ستر ایله‌مش؛ آرقاسنده برعبا آلنده برکشکول بولونان مهیب الشکل بر درویش بردن بره اولدیغی یردن طوپ کبی پاطلایوب: «خیر خواجه!. اوقودیغك آیت وحدیث طوغرو. فقط سیف انتقام الٰهی وتمثال عدالت ربانی اولان اصحاب خروج حقنده دکل؛ سزك کبی حمیت

و نجابت قانی بوزولمش ، عرقنه عادی دامار قاریشمش ، همتسز ، غیرتسز ، اتفاق واتحادسز. قادین مشربلی مسکینلر علیهنده‌در. » دیبه اك اوست پرده‌دن قورقونج بر سسله اعتراض ایله‌نجه هر کس فنا حالده شاشالایوب بر چوقلری اولدقلری یرده ییغیلی ویرمشلر ، بعضیلری‌ده شاشقین شاشقین ـ هیکل کبی دیم دیك طوران ـ درویشك یوزینه باقه قالمشلردی. خواجه مرحوم درویشی باشدن آیاغه قدر بر نظرله سوزونجه عقلی باشندن کیدوب کندی کندینه : «عجبا!؟.» دیدکدن صوکرا شاشقینلغك کندیسنه ویردیکی آنی بر جرأتله: «بابا أرنلر سز هانکی دیارك کلیسکز؟. مبارك اسمکزی باغیشلارمیسکز!.» دیمکله درویش اولکی مهیب سسله: «ماوراءالنهر داهیه‌سی‌یم! اسمم تیموردر!» دینجه خواجه آرتیق بوسبوتون موازنه‌یی شاشیرارق: «آمان اولاد ، خانلغی ، مانلغی وارمی؟!» دیمه‌سنه او هیکل عضوب : « بلی!.. » دیبه کومورده نجه خواجه حضاره باشنی چویروب : «امت محمد!. أرکیشی نیتنه بویورك جنازه نمازینه؟.» دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ آقشهره بر ایرانی کلش، اصفهانده شاهك یوز، یوز اللی اوطه‌لی شوقدر بیك آرشون مربعنده متعدد سرایلری اولدیغنی کمال مبالغه ایله توصیف ایلرمش . خواجه‌ده بوکا قارشی: « بزم پایتختمز اولان بروسه‌ده بویله نجه سرایلر وار ؛ حتی یکی یاپیلان قاپلیجه‌نك بویی بش بیك آرشون! . . » دیرکن باشقه بر ایرانلی مجلسه داخل اولوب هنوز بروسه‌دن کلمکده اولدیغنی سویله‌مه‌سیله خواجه اسکی حیزنده دوام ایده‌میوب : « . . . . أنی‌ده اللی آرشیندر!..» دیر ایرانی : «پس بو نجه اولوبدرکه أنی هرکز بوینه اویغون دوشمه‌دی!. » ده‌نجه خواجه : «بن اونك أنینی بوینه اویدوره‌جقدم اما پك عکسی بر زمانده شو عجم بابا مجلسمزه قدم باصدی!. » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه‌یه: «آدام اولمانك یولی‌نه‌در ؟. » دیمشلر. «بیلنلر سویلرکن جان قولاغیله دیکله‌مه‌لی . سویله‌دیکی سوزی ینه کندی قولاغی ایشیتمه‌لی . » دیمش .

﴿ لطيفه ﴾ نصرالدين خواجه‌لمصلحة بروسه‌يه كلير. چارشيده‌بر چوخه شالوارى اون بش آقچه‌يه پازارلق ايدر . صاردير . پاره‌سنى ويروب آلوب كيده‌جكى صره‌ده كندى شالوارينك پك اسكى اولمديغنى اونك يرينه خفيف بر جوبه آلماسى دها مناسب اوله‌جغنى دوشونور. دكانجى‌يه : « شالوار آله‌جق ايدم اما واز كچدم . اونك يرينه بكا اون بش آقچه‌لك بر جوبه ويرا.» دير . دكانجى : «پك اعلا؟. » ديبوب خواجه‌يه كوره بر جوبه چيقاريرا. ويرير . خواجه آلوب كيدركن دكانجى : « خواجه افندى!.. پاره ويرمه‌دك!. » دير. خواجه : « عجائب ! اونك يرينه شالوارى بيراقدم آ!. » ديبوب دكانجى : « جانم افندم!. شالواره پاره ويرمه‌دك ايدى كه!. » دينجه خواجه دها زياده بر اثر حيرت كوستروب : « فسبحان الله!.. بو بروسه‌ليلر نه تحف آداملردر ! شالوارى آلمادمكه پاره ويره‌يم!. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه نصرالدين افندى آقشهر كولنده يقانمق ايچون صويونديغى صره‌ده جيبندن كوچوك بر (ديل مجموعه = جونك) دوشمش . يانندەكيلر مراق ايدوب ايچنى قاريشديرمشلر غسل اموات ؛ تلقين ، اسقاط كبى بعض معاملاتك صورت اجراسى مسطور ايمش. خواجه كيندكدن صوكره بو مجموعه‌يى نه ياپديغنى صورمه‌لريله : « ها شونى بيلميه ايديكز ! بالطبع بونلر كوكل اكلنديرمك ايچون اوقونماز آ!.. » ديمشدر .

﴿ لطيفه ﴾ نصرالدين خواجه‌نك مسافر اولديغى كويك آغاسى : « خواجه! . پادشاهمى بويوك يوقسه چيفتجيمى؟ . » ديمكله خواجه ديمش كه: «ألبته چفتجى بويوك؛ چفتجى بوغداى ويرمه‌سه پادشاه آجيندن أولور!.. »

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يه : « حق نره‌ده‌در؟. » ديمشلر . «حقك موجود اولمديغى بر ير وارمى كه آيريجه بر ير تعيينه لزوم كوره‌لم!» ديمش .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه بركون ديمش كه علم طبك خلاصة الخلاصه‌سى شودر : آياغكى صيجاق طوت، باشكى سرين ، يمكيكه دقت ايت؛دوشونمه‌درين.

﴿ لطيفه ﴾ كوجلى قوتلى عارسز بر حريف وار ايدى كه حجاب ، ناموس وحيايى جاك وسينه‌سنى هر نوع تربيه واخلاق نقوشندن پاك ايدوب كسب وكار جهتنه التفات ايتمز وكيرديكى خانه‌دن بر شى آلمقسزين كيتمزدى . خلقك كيميسندن ألبسه ، كيميسندن اطعمه ايستر. شايد قوغار ، ويا دوكرلرسه قطعياً متأثر اولمايوب حتى بر آز مدت صوكره ينه عينى كيمسه‌لره مراجعت ايلردى . كرات ومراتله زواللى خواجه‌يى‌ده تعجيز ايله‌مشدى . ينه بر كون

خواجه‌نك معجز ديلنجى‌يه تاكرينك خانه‌سنى كوسترمه‌سيدر .

خواجه خانه‌سنده اوتوروركن بى وقت كلوب قاپويى چالدى . حرمى اينوب : « سن كيمسين !. » ديه سؤال ايله‌مكله: « افندى‌يى كوره‌جكم !. » ديه جواب ويردى. خواجه دخى اينوب سسندن بو حريف اولديغنى آكلامقله قاپو آرقه‌سنده ياواشجه زوجه‌سندن طعام صوروب سرت بر جواب آلنجه خواجه‌ده عارسز

حریفه: « نه ایسته‌یورسین؟. » دیدی . « تا کری مسافری‌یم ! » دینجه خواجه همان : « کل آرقه‌م صیره !. » دییوب طوغری جامع شریف قاپوسنه کوتوردی ودیدی که: « آیول !. سن باکلش کلمشسین !. ایشته تا کرینك أوی بوراسیدر . [۱] »

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم طلبه ایکن شهور ثلثه [۲] مناسبتیله جوار کویلره جره چیقار . هر هانکی کویه واردیسه اعتذار ایدوب : « صفا کلدك خواجه افندی ! اما بزم رمضان امامز وار . » دییوب قبول ایتمزلر . بویله بش آلتی کوی طولاشیر . نهایت کویك برینه کلیر . مکر او کویه بر تیلکی عارض اولمش . کویده طاووق ، هندی بیراقامش . حریفلرك چاریقلرینی ، پاپوجلرینی آشیرمش . حاصلی عقله کلمز خسارات یاپمش . النهایه طوزاق قوروب بیك مشکلاتله یاقالامشلر . اوکون کویلی طوپلانوب نه بیچیم بر عذابله تلف ایله‌مك ایچون مشاوره ایدرلرمش. خواجه یانلرینه کلوب مسئله‌یی سؤال ایدرك کویلیلر : « آمان خواجه افندی !. بو ملعون ؛ بر کوی خلقنه یاپمه‌دق زیان بیراقادی . چوق شکر أله کچیردك . شیمدی ناصل بر دهشتلی عذاب ایدرك انتقام آلالم دییه مشاوره ایدییورز . » دیمه‌لریله خواجه : « همان سز چکیلك هله باقه‌یم . اونی بکا بیراقیکز . » دیمکله کویلی : « بو آدام کورکولی بر کیمسه‌در . ألبته بزدن چوق زیاده معلوماتی واردر . » دییه‌رك قارشیدن تماشایه باشلارلر . خواجه همان صیرتندن جبه‌یی ، بلندن قوشاغنی چیقاروب تیلکی‌یه کیدیریر ، بلندن صیم صیقی باغلار . قاووغی باشنه کیدیروب اوزرینه محکمجه صاریغی صارار . قاپار قوبی وریر. کویلیلر : « بره آمان خواجه! نه یاپدك؟... »

---

[۱] بر وقت بر عارسز حریفده بر بکتاشی تکیه‌سنه طادانمش . ایکیده‌برده طعام زمانی کیدر . (صوفره علینك . ایمام هو !..) دیر ، سماطه چوکرمش . بو حالندن بیزار اولان فقیر بابا ، برکون ینه حریفك بو کلامنه جواباً : (صوفره علینك أرنلر اما لقمه بزمدر . ایسترسه‌ك بوش سفره‌یی یاله، عزیزم !.) دیمشدر .

[۲] رجب ، شعبان ، رمضان آیلریدرکه بو آیلرده مدرسه‌ده تحصیل تعطیل اولونوردی . براز تحصیل کوره‌ن یتشمش موللالر کویلره طاغیلوب بو آیلرده وعظ ایدرلردی . کویلیلرده بوکا مقابل اونلره ذخیره وسائره ویریرلردی .

دیه حدتله خواجه‌یه هایقیروب تیلکی‌یی تکرار أله کچیرمکه قوشمق ایسته‌نجه خواجه اوکلرینه کچوب منع ایدرك دیمش‌که : « بنی دیکله‌یك کویلی دایبلر !. بن اوکا شیمدی اویله برایش یاپدم‌که قرق کوسه برآرایه کلسه بوقدر قورقونج بر اشکنجه‌یی خیاللرینه بیله کتیره‌مزلردی . شیمدی او ؛ بو کسوه ایله هانکی کویه کیتسه نفرتلی برچهره ایله دفع ایدیلیر. هیچ برطرفدن نعمت قبوله مظهر اولاماز . »

شهزاده باشی قازئمزك کوندردیکی حکایه‌لر بوراده ختام بولمشدر.

«م — نهاد» بك ايكنجى دفعه كوندرمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم چوجوقلغنده مملكتى اولان سيورى حصاردن آقشهره كلديكنده مناره‌ده مؤذنك اذان اوقوديغنى كورمكله آشاغيدن باغيره‌رق ديمش كه : « نه ياپايم آبابام !. پك دالسز بوداقسز بر آغاجه چيقمشسين . بن سكا ناصل امداد ايده بيليرم ؟. »

﴿ لطيفه ﴾ ينه خواجه‌نك كنجلكنده ادعاجى برچوجوق : « كيمسه‌نى ايناندير‌ه‌مز !. » ديه سويله‌نير طورورمش . بر قاچ كره بو دعواسنى ايشيدن ملا نصرالدين بر كون قيزوب : « سن شوراده طور. بن شيمدى كليرم . سنى ايناندير‌مه‌نك باق ناصل يولنى بولورم . » ديمش ، بيراقش كيتمش . چوجوق ساعتلرجه بكله‌ديكى حالده ملا نصرالدينك اثر كورونمه‌مش . جانى صيقلمش ، كندى كندينه متصل سويله‌نيرمش. او اثناده اقرانندن برى كلوب : « كيج وقت بوراده نه طوريورسين؟ كندى كندينه نه سويله‌نيورسين؟» ديمكله مسئله‌يى آكلاتمش. او افندى آرقه‌داشنك بو درجه احمقلغنه كوله‌رك ديمش كه : « آبودالا !. ايشته‌سنى آلداتمش آ . دها نه بيچيم آلداتمق ايسترسين؟ [١] . »

﴿ لطيفه ﴾ ينه چوجوقلغى اثناسنده مملكتك خرابه برمحلنده چوجقلرله اوينارکن آرقداشلرى بر تك چيزمه بولمشلر. أويروب چويرمشلر . بر شيئه بكزه‌ته‌مه‌مشلر . كتيروب ملا نصرالدينه كوسترمشلر . درحال : « آيول ! نه‌وار بونى بيله‌ميه‌جك ؟ . قازمه قيليفى ! » ديمش .

---

[١] بونك برده باشقه تورلوسنى وقتيله مطالعه ايتمشدم. اكابردن برذات‌خانه‌سندن طاشره كيدركن پاپوجلقده هركس آياغنى كيديكى صيره‌ده : (دها شميدى‌يه قدر بندن اونوتمق واقع اولمامشدر .) ديوب عقبنده كوله‌سنى چاغيره‌رق : (كل !.. پاپوجيمى وير!.) ديمكله كوله: (افندم ، شيمدى پاپوجيكزى آياغيكزه كيمشديكز!.) ديينجه اوذات توبه ايدوب : (ايشته دعوامزك درحال جزاسنى چكدك .) ديمشدر .

« كمال الدين » امضاسيله وارد اولمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ بريسى، خانه‌سنك هيچ كونش كورمه‌ديكنى خواجه‌يه شكايت ايتمش. خواجه: « تارلاك كونش كورويورمى؟ » ديه صوروب « اوت ! . » دينجه: « اوصورتده خانه‌كى تارلايه نقل ايت ! » ديمشدر . .

خواجه‌نك شوجواب صافيانه‌سى صحى بر توصيه‌يى شاملدركه صيق و كون كورمز محله‌لرك صحته مضرتنى بيان و شهر خارجنده‌كى كنيش باغچه‌لى مسكن ايدينمه‌سنى توصيه‌دن عبارتدر .

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌يى بر دوكونه دعوت ايدرلر . خانه‌يه كيرديكنده باقاركه مسافرلرى قارشيلايه‌جق، پابوجلرى محافظه ايده‌جك كيمسه يوق . كيمسه كيمسه‌يى طانيميور. بوغارغاشه‌لقده پابوجلرى چالديرمامق ايچون همان قوينندن منديلنى چيقاروب پابوجلرى صارار ، صارمالار قوينته قويار . اوطه‌يه كيروب كوسترلين محلده اوتورور . يانندەكى ذات قويننك قاباريقلغنى ومنديلك اوجنى كورمكله : « افندم ! غالبا قوينكزده نوادردن بر كتاب وار ! . » ديمش . خواجه : « اوت افندم ! . » ديمش . ينه اوذات : « افندم ؟ نه‌يه متعلق ؟.» ديمكله : « علم اقتصاده متعلق ! . » دير . او آدام مكالمه‌يه مدار اولمق اوزره بتكرار : « صحافلردنمى آلديكز ؟ . » ديمكله خواجه دخى : « خير افندم !. قاوافلردن [١] آلدم ! . » جوابنى ويرمشدر .

[١] (قاواف) عربجه (خفاف) كلمه‌سندن توركلشديرلشدركه آياق قابى ، پابوج صاتان ديمكدر .

﴿ لطيفه ﴾ برقاچ چوجوق بر ایرماق كنارنده پاچاقلرینی صویه صوقوب « بنم آیاغم نره‌ده ؟ ـ خیر او سنینك آیاغیدر ! » ـ ایشته آیاقلریمز قارمه قاریشیق اولدی . ـ بن سزه بر یره طوپلانوبده صویه آیاغمزی صوقمایالم دیمشدم . . شیمدی هر كس كندی آیاغنی ناصل بوله‌جق ؟ » دیه غوغا ایدرلرمش. خواجه‌ده اورادن كچیورمش، بونلرك غوغالرینی ایشیدنجه « دورك

چوجوقلرك صو ایچنده چیپلاق آیاقلرینه خواجه‌نك عصایی اورمه‌سیدر

چوجوقلر! بن شیمدی هر كسك آیاغنی صاحبنه اعاده ایدرم . قاریشقلغه میدان ویره‌نك جزاسنی ویریرم. » دیه النده‌كی عصایی صو ایچنه صوقوب بونلرك آیاقلرینه حیزلیجه یاپیشدیرنجه هپسی بردن جان آجیسیله : « آمان ! .. » دیه صودن سرعتله آیاقلرینی چیقاروب درحال هر كس كندی آیاغنه صاحب اولمش .

« اسعد نامی » امضاسیله کلمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ آقشهرده بر باغ غایت اوجوز فیأتله صاتیلیغه چیقاریلوب درحال دورت بش ذات طالب اولور . بونلردن بری خواجه مرحومه کلوب باغی کندیسنه آلمقلغه وفیئاتده براز دها اکرام ایدلمسنه دلالتنی رجا ایدەر . خواجه بوخبری آلنجه درحال باغ صاحبنه قوشوب نه یاپار ، یاپار انجابنه باقار. مشتری خبر آلمغه کلنجه خواجه : « ایشی بجردم ، لکن صوك درجه زحمت چکدم . حریفك صاقالنه کولدم ، بیك درەدن صو کتیردم ، الحاصل مأمولنك فوقنده اوجوز اولماسی خصوصنده امرك وجهله سنکچون چالیشدم. تنزیلاته عائد صرف ایلدیکم مساعی‌یی صرف سنك محترم خاطرك ایچون یاپدم . ناصل ممنون اولدکمی ؟ . » دیمکله حریف بویوك بویوك تشکرلر ایلەدی. سەوینجندن هوپ هوپلادی. بواثناده خواجه : « ای شیمدی بو آراده کندم ایچون مختصر برتشبثده بولونمقلغه برشی دیمزسین آ ؟ . » دینجه‌حریف : « نەدیمك افندم ؟ ألبته سن‌ده اوندن آریجه برشی‌ایستەیەبیلیرسك ! بوکا کیم نه دیر ! » دیمکله خوجه : « ایشته بن‌ده بوتون طلاقتمی آرزوکز وجهله فیأتك اهونیتی خصوصنه صرف ایلدکدن صوکره بو حقمدن استفاده ایدرك خاتمهٔ کلامده کندم ایچون ایکی چفت سوز صرف ایدرك باغی کندم آلدم ! » دیمشدر .

حریفده‌کی حیرت !

بردیکر کیمسەده بوقورنازلغی بر قادین حقنده یاپمش . بوتون حذاقتنی ، طلاقتنی صرف ایدوب قادینی یوله کتیرمش اما صوك سوزینی کندیسی ایچون قوللانمش یعنی‌النهایه قادیندن کندیسنه زوجه اولمق‌اوزره موافقت‌جوابنی آلمشدر.

❦

اسنادی « سپاهی حاجی حافظ شکری » افندیدن منقول اولمق اوزره
« ایوبلی اسماعیل حقی بك » طرفندن اهدا بویوریلان حکایه‌لردر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم بر کون تیمورلنکك معیتلرندن برینه : «اعتقادده مذهبك کیمدر؟» دیمش. حریف جواباً الّنی کوکسی اوزرینه قویه‌رق متواضعانه : « امیر تیمور کورکان !» دیمش. حضاردن بری: « قوزوم خواجه افندی ! . پیغمبری کیمدر صور بافالم ؟ » دیمش . خواجه : « نه صوره‌یم ؟. اعتقادده امامی طوپال تیمور اولورسه پیغمبری مطلقا جنکیز خونریز [١] اوله‌جقدر ! » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ آق شهرك اعیان واشرافی خواجه مرحومك فضل وکمالنی بیلدکلرندن چوجوقلرینك بوذات عالی‌قدردن استفاضه ایله‌مه‌سنی آرزو ایله‌یوب خواجه‌یی مکتب معلمی یاپارلر . مملکتك اعیان واشرافی بوتون چوجقلرینی اورایه کوندریرلر. برآقشام اشرافدن بری‌مکتبه دوام ایتمکده‌اولان‌چوجوغی اوقودیغی‌درسلردن امتحان ایدوب موافق‌جوابلر ویرمه‌سندن فوق‌العاده‌محظوظ اوله‌رق خواجه‌یه اوشاقله بر تپسی باقلاوه کوندرمش . تام درس اثناسنده باقلاوه مکتبه کلیر . کندیسی عجله بر جنازه‌یه کیتمك مجبوریتنده اولدیغندن عودتده‌ایجابنه‌باقق‌اوزره مکتبده ایلری‌کلن‌چوجقلره‌خطاباً : « بن تپسی‌یی‌رافه قویبورم !. صاقین‌اولمایه‌که ایچنده‌کنی یمك‌طمعنه دوشمه‌یه‌سکز. چونکه : بونك کوندریلشندن، کوندرن آدامك بکا اولان عداوتندن امین دکلم . بلکه ایچنه زهرلی بر شی قاتیلمشدر . قاریشمام ، صوکره هپکز زهرله‌نوب اولورسکز . بنی‌ده زندانلرده چوروتورسکز!» دیر؛ کیدر. خواجه‌نك برادرزاده‌سی اولوب مکتبده باش قلفه بولونان چوجوق بونك دسیسه اولدیغنی آکلایه‌رق کیدر کیتمز کندی یارداغی اولان چوجقلری باشنه طوپلار و یمك ایچون

[١] (خونریز) قان دوکن دیمکدر .

تشويق ايدرسه‌ده چوجقلر : «زهرليدر ، خواجه اويله سويله‌دی . بز ييه‌يز . أولمكه وقتمز يوق!. » ديرلر . چوجق : « جانم اولافدر . ايشته بن ييورم. آرتق بر ديه‌جككز قالماز آ ! » دير . چوجقلر : « يك ايی اما خواجه‌يه نه جواب ويريرز؟.» ديه‌لريله سزبنی بيليرسكز آ. بن اونی صوصدوره‌جق جوابی حاضرلادم!. هله بز شونی كمال عافيتله خوره كچيره‌لم.» ديمكله آرقداشلری امنيت ايدوب هپسی بردن باقلاوه‌يی درحال سيلوب سوپورورلر. كوله‌اويناشه‌جنبشله‌نيرلر.

بر قورناز چوجغك يارداقلرينی‌ده آزديروب خواجه‌نك باقلاوه‌سنی ييدكلريدر

معذب چوجـق قورنازلغی تا باقلاوه‌نك كلديكی زمانده قورمش اولمالی كه همان قوشوب درس كرسيسی اوزرنده طوران خواجه‌نك ديويتنك ايچندن قلمتراشی آلوب قيرار . خواجـه‌ده قپودن ايچری كيره‌ر ، او كنده قلمتراشی قيريلمش كورونجه حدتلی بر طور ايله : « بونی كيم قيردی؟. » ديه هايقيرير. چوجوقلر هپسی بردن برادر زاده‌سی اولان چوجوغی كوستررلر . خواجه چوجوغه :

« قلمتراشی نیچون قیردك ؟ بن ده سنك کمیکلرینی قیره یمی؟ . » دیه باغیرنجه قورناز چوجوق یالاندن آغلایه رق: «خواجه افندی!. قلمم قیریلدی. قلمتراشله یونتمق ایسته دم . یونتارکن قلمتراشی قیردیم. بن ده شیمدی عموجه مك یوزینه ناصل باقایم؟ اوکا ناصل جواب ویره یم؟ شیمدی خواجه کلیرسه بنم کمیکلریمی قیرنجه یه قدر دوکر . بو عذابلری چکمه دن ایسه اولمك دها اهوندر دیدم . کندیمی اولدورمك ایچون چاره دوشوندم. مکتبك قویوسنی ملوث ایتمه سنی لایق کورمه دم. دوشوندم، طاشیندم. رافده کی سزك سویله دیککز زهرلی باقلاوه عقلیمه کلدی. همان تپسی یی ایندیروب اولا کلمهٔ شهادت چکدم . آرقداشلریمله حلاللاشدم . بابامه ، همشیره مه ، آه ... الا او بیچاره بکا دوشکون اولان زواللی آنامه خبر کوندروب حلاللق دیله دم . بسم الله دیوب کوزیمی یومدم . باقلاوه یی ییرباك کوچوردم . حتی تپسی یی صیییرمه یی ده اونوتمادم. آ... ه . فقط ... فقط... فقط... مع التأسف ، طالعسزلکمدن اولمه دم. » دیمش . بر طرفدن جانندن طاتلی بیلدیکی باقلاوه نك النّدن کیتمه سی، دیکر طرفدن بابا یادکاری قلمتراشك قیرلمه سی حسبیله یوره کی یانان زواللی خواجه : « اولان ! بو یاشده بو قدر استادانه برتدبیر دوشونوشك بنی حیرتده بیراقدی . بن ده هر سؤالك جوابنی، هرلافك قارشیلغنی بولورم اما، سن بندن ماهرچیقه جقسین!. ظاهر، بزم سلاله یه بو قورنازلق دادحقدر!. » دیمکدن باشقه برشی یاپه مامشدر . «رحمة الله علیه»

﴿ لطیفه ﴾ دکسزباتاواتسز تعبیر ایله دیکمز عوام کروهندن بری خواجه مرحومه مسلط اولوب تورلو تورلو ضرره صوقار ، یاپمادیغی اذیت قالماز . ینه برکون کویا خواجه یی قیزدیروب اکلنمك بودالالغیله خواجه نك یکرمی یدی سنه در طاشیدیغی طاش بادمدن معمول بر عصاسنی قیرار . خواجه بو نابجا بارد معامله دن منکسر اولوب : « اوزون مدت بکا یولداشلق ایدن او عصابنم الیم منزله سنده اولمشدی . سن بنم الیمی قیردك ؛ الهی سنك ده آیاغك قیریلسین !. بنم بو انکسارم البته برکون اولور ؛ اثرینی کوستریر . اما قرق کون قرق هفته ، قرق ییل . اوراسنی جناب منتقم ذوالجلال بیلیر !. » دیر . حریف نه سویله یه جکنی بیله مز . قابا ، صابا براز هوموردانددقدن صوکره دفع اولوب

كيدركن دها اوراجقده آياغى سنده‌له‌يوب يوزى قويون قاپانير . صول باجاغى قيريلير . فوق‌العاده قورقوب پشـيمان اولوب جانى ياند يغندن ناشى ياغمور كبى كوز ياشى دوكه‌رك سورونه سورونه خواجه‌نك حضـورينه كلير . قصورينك عفوينى استرحام ايله‌دكدن صوكره : « افندى !.. هانى‌سن انكسارك تأثيرى ، غايه‌سى قرق ييل اقلى قرق كون اوله‌جغنى سويله‌مشدك !. » دينجه خواجه : «ينه اويله‌در . سنك كورديكك بو جزا بوندن قرق كون اول باشقه‌بر بيچاره‌نك دها جانى ياقديغـكدن طولاييدر . بزمكى دها قرق كون صوكره چيقه‌جق . صاغ باجاغكده بزه ايتديككدن طولايى خورد اولوب سورونه جكسك .» ديمشدر.

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌نك اشكى چالينمش . ايرتسى كون احباب آراسنده يانه ياقيله آكلاتوب اونلردن بر چاره ايسته‌مش . جمله‌سى مسئله‌يى تفصيلاتيله ديكله‌دكدن صوكره هر بريسى : « اى اما آ خواجه افندى ! آخيرك قاپوسنه بر كليد آصمه‌لى دكلميدك ! — چينكانه تاخته‌سندن ياپيلان قاپويه كليد اورمق نه‌پاره ايدر ؟. ال ايله‌طوقونسه‌ك پارچه پارچه اولور . — يا ديوارلره‌نه‌ديرسين؟. انسان خانه‌سنك ديوارينى براز يوكسجه ياپمازمى ؟.. — آ خواجه‌م !. اُولومى ايدك ؟. حريف بالطبع بوقوجه‌مان‌حيوانى‌قوينونه قويوب چيقوب كيتمه‌مشدر. آ ! — اشك آخيردن چيقاريلوب‌ده سوقاق قاپوسندن طاشره‌يه آشيريلنجه‌يه قدر سز نره‌ده‌ايديكز ؟ — باق طوغروسى بن‌سوقاق قاپومى كيجه آرقه‌سندن كليدلر ، آناختارى باش ياصـديغمك آلتنه قويارم . او وقت بالطبع خيرسز كليدى قيروب‌ده صيغيريمى ، صيپامى سله سرپه آلوب كوتورمكه جسـارت ايده‌مز . » كبى او آنده هيچ‌ايشه يارامايه‌جق ديدى قوديلرله بوينه‌خواجه‌يى خيرپالامشلر . آرتيق خواجه‌نك صبرى توكه‌نوب ديمش‌كه: « افنديلر !. آغالر !. پك طوغرو سـويله‌يورسكز . بوكونه بر پاره‌لق فائده‌سى اولمامق شرطيله سوزلريكزك هپسى طوغرودر !. آنجاق ... سزده انصـاف ايديكز . هپ قباحت بنده‌مى؟ . خيرسزك هيچ صوچى كناهى يوقمى ؟.. »

مرويدركه : بر وقت ينه اجزاى وطنمزدن بر قسمى كسب اسـتقلال ايله‌يوب‌ده اونك ايچون آوروپا بلده‌لرينك برنده معاهده ياپيلديغى اثناده آوروپا

دولتلری مرخصلری کندی حرکتلرینی حقلی کوسترمك اوزره دولت علیه‌نك کونا کون قصور و مسامحه‌سنی صایوب دوکمکه باشلامه‌لریله بزم مرخصمزده جمله‌سنه مقابله و مدافعه اولمق اوزره غایت طاتلی بر افاده ایله بو فقره‌یی نقل ایله‌مه‌سیله منفعتمز خلافنه حرکت ایله‌مکه عزم ایتمش اولان مرخصلره فوق‌العاده حسن تأثیر ایدوب یوموشامشلر ، عبرت آلمشلر . بزم حقوقمزی مأمولك قات قات فوقنده محافظه ایله‌مشلر ؛ محترم خواجه‌مزك بو فقره‌سی بر کرامت تأثیرینی کوستردیکنی سویله‌مشلر :

نیکوان رفتند وسنتها بماند   وزلئیمان کفر وبدعتها بماند [۱]

کزیده‌کان ارباب قلمدن « عباس خاوری بك افندی » اسکی بر لطائف مجموعه‌سنك ظهرینه سرخط یازلمش اولدیغی حالده کوروب بالاستنساخ اهدا بیورمشدر [۲].

﴿ لطیفه ﴾ بر قاچ اعمی بر قهوه‌نك پیکه‌سنده اوتورورلرمش . خواجه یانلرندن کچرکن پاره کیسه‌سنی شانغیر شونغور شاقیرداته‌رق : « آلك شو پاره‌لری‌ده بول بول پایلاشین! . » دیر و فقط هیچ بر شی ویرمه‌یوب اوزاقدن سیرجی اولور . اعمالر ایسه درحال : « سکا ویردی ! یوق بکا ویرمه‌دی ــ حقمی ایسترم. ــ حصه‌می ویرك.» دیه‌رك آلت آلته، اوست اوسته

[۱] ایی آداملر کیتدی ، اونلردن کوزل اصول وعادتلر یادکار قالدی . کوتو آداملردن‌ده کافرلکلر ، بدعتلر قالدی .

[۲] بو حکایه‌یی‌ادرنه‌دن حسن خیرالدین‌بك افندی‌ده کوندرمش . حتی رسمنی‌ده کندیلری نقش ایدوب برابر اهدا ایله‌مشلردر .

پیکه‌دن آشاغی دوشرلر ، و صوپا صوپایه کلوب مجادله ایدرلرکن خواجه‌ده کولمکدن بایيلیرمش .

خواجه : اعمالره پاره غوغاسی یاپدیروب قارشیدن کولدیکیدر

عشاق دیوان عمومیه مأموری زاده حسین حامد بك طرفندن :

﴿ لطیفه ﴾ هرزه‌وکیللردن بری کویا خواجه‌مرحومله أكلنك قصدیله بریاز رمضاننك ساعت اون برنده ساعته باقه‌سنی تکلیف ایله‌مش . خواجه‌نك او آنده بیك تورلو اندیشه‌سی اولمغله قیزوب حریفك سؤاللرینه آیقیری جوابلر ویره‌رك هر تحف مشربلی یاراتیلان آداملر هر وقتده هر کسك دالقاووغی اولامایه‌جغنی آكلاتمق ایسته‌مش . شو یولده قونوشمشلر :

— خواجه افندی!. ساعت قاچ!.

— طوپى بر دانه ساعتم وار !
— خير افندم . اونى دیمك ايستەمم . قاچه كلدى ؟
— والله ؛ كوستكيله ، دلاليەسيله يوز سكسان ايكى آقچه و ايكى پارەيه طوغرى كلدى ايدى . الله اعلم .
— فسبحان‌الله ... افندم ؛ بن آ كلاتەمادم غالبا . آقشامه نه وار ، آقشامه!..
— بزه افطارەمى كلەجكسين؟. تام صيرەسى. ايشته بنم ذهنمده اوكامتعلق شيلرله مشغول . سكا صايەيم. اعلا آرپا اكمكى، تازه صوغان ، قاوون، خيار ، بلكه بردە بولغور پيلاوى اولابيلير .
— دكل آ خواجەم! غالبا بنمله آلاى ايديورسين!. شيمدى نەزماندەيز؟.
— تام اورتا ياز ! صيجاقلرك پيكينلك دورى .
— الله الله . نصرالدين خواجەيه اكلنجه اولاجغمى هيچده تخمين ايتمەيورم . شيمدى چيلديرەجغم . به آدام ؛ زمان نه زمان ديورم .
— آ اولاد بونى بيلەميەجك نه وار؟. آخر زمان!!!...
— ...!!!...

«على رضا» امضاسيله كوندرلمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه‌مرحوم كنجلكندەمعذبلك‌ايتمكسزين برآن‌طورمازمش. بركون يولده كيدركن محلەده اك خسيس، اك بداخلاق، تيتيز اولان قومشوسنك قازلرى ديوار كولكەسنه چكيلوب اويومقده اولدقلرينى كورونجه حريف براز قودوروب تپنمەسنى ، محلەنى باشنه كيمەسنى سير ايتمك اوزره برارك قازى اوصولجه ياقالايوب جبەسى آلتنه آلارق يورومكه باشلامش . ايچه كيتديكى حالده قازك سس چيقارماديغنه ، باغيروب چيرپينمەديغنه مراق ايدرك تنها سوقاغه كلديكى صيرەده : « عجبا قاز هواسزلقدن بوغولديمى ؟ » ديه مراق ايدرك ياواشجه جبەسنى آچوب قازك يوزينه باقنجه قاز باشنى

قالديروب ـ معتادى وجهله ـ « صوص ص ص ص ... » دينجه خواجه : « آفرين قاز ! . خلط ايتمش سكا قاز دیين ، سن افندكدن چوق عارف ايمشين. بن ده سكا بونی تنبيه ايده جكدم.» ديمش .

ادرنه ده حسن خيرالدين بك افندى طرفندن رسمى دخى يا پيله رق برابر اهدا ايدلمشدر [١] :

﴿ لطيفه ﴾ آناطوليده على الاكثر ايشـلرينی ايمه جه ايله كورورلر . مثلا دكرمنده اون اوكوتمك ايچون هركس حيواننه بوغدايني يوكلته رك بش اون كيشى كونلرجه دكرمنده نوبت بكله مكه بدل برسفرده ايچلرندن برى كيدر دوستلرى ، قومشولرى بوغداى يوكلى حيوانلرينى اوكا توديع ايدرلر. برقاچ كونده اوآدام اوكوتور ، كلير . ايرتسى سفر باشقه بريسى كيدر. بوسايه ده ده بر قاچ آدام ـ على الاكثر ـ شهره بر قاچ ساعت اوزاقده اولان دكرمنده آچيقده سفيل وسركردان قالمامش اولور . بوقبيلدن اولمق اوزره خواجه او كنه سكـز دانه بوغداى يوكلى اشكى قاتوب ؛ بردانه سنه ده بينوب يولده كيدركن ـ حاصل اولان شبهه اوزرينه ـ اشـكلرى صايمق ايستر . صايار ؛ سكـز كلير . غايت تلاش ايدەر . چونكه سكـز دانه آدام كنديسـنه حيوانلرينى توديع ايله مشدى . حالبوكه برده كنديسنك اولاجقدى . اشـكلرك دوقوز اولماسى لازم كليردى . همان حيوانلرى طوردوروب كندى يوكلى حيوانندن اينوب يولك بوكلوملى يرينى كچه رك ايلرى يه باقق؛ ياخود مثلا اوراده بولنان آغاجلرك

[١] آقسرايلى امام زاده حافظ فخرالدين افندى ده بوحكايه يى ارسـال ايله مش ايدى . دها برقاچ ذوات ده كوندرمشلردى . بوقدر تواترله برابر بوحكايه خواجه نك اولمقدن بعيد ، پك اسكى برحكايه در. برچوق اسكى كتابلرده ، ازجمله مثنوى شريفده غايت دلنشين برطرزده مسطوردر .

آرقاسنده آرامق اوزره بر مدت کری یه دونوب بولامایه‌رق کمال یأسله عودت ایله‌دیکی بر صیره‌ده حیوانلری بتکرار صایار ؛ طقوز « فسبحان‌الله » دیوب ینه مرکبك برینه بینه‌رك کیدرکن ـ آرتق شبهه عارض اولاجغی درکار اولمغله ـ ینه بردها صایمغه باشلار ؛ ینه مرکبلر سکز کلمزمی ؟ . خواجه حیرتلره دوچار اولوب کندنجه برشیلر خاطرلارکبی اوله‌رق ینه مرکبدن اینر . کیریسین کیری برخیلی کیدوب کمال یأسله مرکبلری امیدسز بر صورتده صایار ؛ طقوز ؟ . . زواللی خواجه چیلدیره‌جق کبی اولور . ـ دمیر کبی قوی بر اعتقادله معتقد اولدیغی برطاقم جنلر ، پریلر حکایه‌لرینی دوشونمکه باشلار . ایصسز چوللرده پریلرك آدام اوغلانلرینه نه کبی اویونلر اویناديغنه دائر بر چوق کیمسه‌دن ایشیتدیکی منقبه‌لر هپ دماغنده قایناشیرلر . خواجه‌نك ذهنی پریشان ، عقلی تارمار اولور . برچوق دعالر اوقویه‌رق ینه مرکبك برینه بینر ؛ یولنه ناچار دوام ایدر. فقط شیطان طورورمی ؟ مرکبلری بردها صایمق اوزره خواجه‌یی دورتوشدورور . خواجه عادتا ایسته‌مه‌یه ایسته‌مه‌یه کویا اطاعته مجبوراولدیغی برقوتك سوقیله مرکبلری بردها صایار ؛ سکز !. آرتق اولانجه چیلغینلقلری وار قوتیله تپره‌شه‌رك مرکبدن آتلایوب برمدت کندی کندینه باغیرر، تپینیر. باغیره باغیره اجنیلره، غول یابانیلره قارشی اوقونان تعویذلری ، عزیمتلری [١] سسلی سسلی اوقور . واهمه‌سی ده‌صوك‌درجه فعالیته باشلایوب عجیب عجیب سسلر طویمقله قورقودن تیرتیر تیتره‌ر. صوکره باقارکه حیوانلر چمنزاره یایلمغه طالمشلر. بوکلری ایندیرمکه بیله کندنده طاقت بولامایوب کندیسنی ده برآغاجك سایه‌سنه آتی ویرر . او اثناده ایلریدن بر یولجی بلیرمکله ارواح خبیثه‌نك او تضییقندن چیلدیرمغه رمق قالمش اولان خواجه خضره قاووشمشجه‌سنه آدمه سسله‌نوب یانه جلب ایدر . حریفله آشنا چیقارلر . ذاتاً خواجه‌یی کیم بیلمز ؟ خواجه‌یی بیتاب وخراب بر حالده کورونجه مسئله‌یی سؤال ایدر .

[١] (تعویذ ، عزیمت) انسانك دنیاده بر طاقیم مرادلری حاصل اولمق ایچون اوقونان دعالردر . بونلرك بعضلری جناب حقدن مناجات ، بعضلری انسانلره یاردیم ایدن ملکلردن، پریلردن، خدام دینیلن دائما کندیسنه ملازمت ایله‌ین اجسام لطیفه‌دن نیازدر.

زواللى يانه ياقيلا ماجراىى آكلاتير . شهرده ابناى زمانك تعجيزاتى يتشمه يورمش كبى ايصسز چولده غول يابانيلرك كنديسيله بالاتفاق ايتدكلرى آلايى آكلاتير. حريف : « جانم خواجه !. مراق ايتمه . او سنك كندى قورونتوكدر!. » ديه تأمينات ويردكجه خواجه ـ واقعا كنديلرينى بالطبع كورمه مشسه ده ـ سسلرينى ايشيتديكنى يمينلرله تأمينه قالقيشير . حريفه بيله تردد كليرسه ده ينه خواجه يى بوينه تسليده ثبات ايدر . النهايه خواجه : « آياغنى اوپه يم . بر مقدار مكث ايت . بنى حيوانه بينديروب يوله دوزلت، صوكره سلامتله ايشيكه كيت !. » ديمكله حريف آجيبوب اوراده بر آزده قهوه آلتى ايدرلر . بوز كبى قاپناق صويى ايچرلر . خواجه يه ده مكمل بر اعتدال كلوب نشئه لەنيره شاقلابانلیغنه باشلار . حيوانلرى طوپلارلر . برينه بينر . « هله شواجنى دوستى اولان اشكلرى بر دها صايه لم !.. » دير . ينه صايار . ينه بر اكسيك ؛ يعنى سكز كلنجه آغلامسيق بر سسله يولجى يه متوجه اولوب : « كوردكمى برادر! ايشته ينه سكز اولدى . نه در بو بنم چكديكم شو اشكلرك الندن !. » ديه كرچك كرچك تظلمه باشلايجه حريف كوله رك : « آ خواجه م !. شو كندى بينديكك اشكنى ، اوزنفسيككرا كب اولديغى مركىده صايسه ك آ !. ذاتاً بوتون ياكلشلقلر كندى اشكنى اوز قارداشلرينككيلريله برلكده صايمامقدن چيقار.» دينجه خواجه برمدت دوشونوب ألنى آلنى اوزرينه «شاپ...» ديه ايندیره رك شاقاقلرينى اووشدوردقدن صوكره همان مركبدن اينمش ، حريفك أللرينه صارلمش ، حريف ـ بو بديهى مسئله ده بر مهميت ، بر كوچلك كورمديكى جهتله ـ حيران حيران : « امان افندى! . ايتمه . استغفرالله ، ديدكجه خواجه يمينلرله يالوارمقلرله ايكى أللرينى اوپوب : « هاى اللّٰه راضى اولسون . بنى ارشاد ايتدك ! عقليمى حياتمى بكا اعاده ايتدك . زيرا رمق قالدى كه سنجه پك آچيق اولان معمانك حلى اوغرنده يا آز دها چيلديره جق ، ياخود يوره كم اينوب هلاك اولاجقدم . دوشونولورسه طولامباجلى ، اك حلى مشكل ايشلر ؛ پك بديهى پك روشن اولان مسئله لرك بردن بره كوزلرى نور بداهتيله قاماشديروب انسانى صايغى ايله مه سندن نشأت ايدر . يوقسه حقك بو رتبه بداهتنه قارشى دنياده انسانلرى بربرينه قيرديروب كچيرن شى نه در ؟. فلاكت بشريه هپ

بو نقطه‌ده برله‌شیر . بو آ ناختاری ابدیاً غائب اولان کلید بر کره آچیلسه سلطان حقیقت هر کسه تجلی ساز اوله‌رق بوتون قانلی بچاقلی دشمنلر یکدیکریله صارماش طولاش اولورلر.» دنیاده جنت حیاتی یاشارلردی . » دیمشدر .

خواجه اشکلره بیتر صایار سکز ، اینر صایار طوقوز ! . . .

مالیه‌دن « ابراهیم خلیل » افندی کوندرمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ استادی ؛ صوفته‌لق أثناسنده خواجه‌یه (نصر) نه کلمه!. دیمش. خواجه‌درحال : «مصدر!. » دیمکله خواجه‌سی: «نه‌ایچون طوغرو جواب ویرمه‌یورسك؟. » دیمه‌سی اوزرینه خواجه: «فعل ماضی ـ دیسه‌م ایش اوزایه‌جق. چونکه معلومی وار ، مجهولی وار، مثبتی وار، منفیسی وار، مذکری وار ، مؤنثی وار، مفردی وار ، جمعی وار ، وار، وار ، وار . مصدر ایسه بویله شیلردن

آزاده‌در . اویله دالی بوداغی یوق . (مصـدر) دیرسـین بر سـوزله قورتولورسین!. » دیمش .

صنایع نفیسه طلبه‌سندن «رؤف بك» طرفندن :

﴿ لطیفه ﴾ بربهار زمانی‌اقرانیله برابرخواجه‌مرحوم جوار کویلرندن صویی صولاغی چوق ، بوتون باغچه‌لرله ، انواع اشجار وسبزه‌زار ایله مالی ، جنت مثالی بر کویه کیدرلر . چمنزارده انواع نباتاتك چیچكلری آچیلمش ، آغاجلر رنكارنك چیچكلر ایله طونانمش اولمقله پك زیاده محظوظ اولمشـلر ، ایچلری آچیلمش. فوق العاده نشئه‌ایله شطارتله‌وقت كچیروب كتیردكلری صحرا طعاملرینی طیقه باصه كمال اشتها ایله یمشلر. عزیمت زمانی كلمش ؛ فقط برتورلو بو كوزل كلزاردن آیرلمق ایسـته‌مدكلرندن بر قاچ كون اوراده قالمغه قرار ویریرلر . ایچلرنده بر آرفانه [۱] ایله اسـباب صفادن برینی درعهده ایدر . كیمی باقلاواسی، بوركی بنم اوزریمه؛ كیمی قوزو طولمه‌سی بنم اوزریمه؛ كیمی زیتون یاغلی یاپراق طولماسی بنم اوزریمه ؛ كیمی صالاته‌سی پینیری ، پورتقال، الما ، آرمود كبی انواع یمشلر بنم اوزریمه دیدكلری صیره‌ده خواجه‌نك یوزینه باقشلر . خواجه‌ده درحال: «بو ضیافت بویله اوچ آی دوام ایله‌سه بیله اكر بن‌ده‌بورادن آیریلیرسه‌م، اللهك، پیغمبرك و بوتون ملكلرك‌لعنتی‌ده‌بنم‌اوزریمه!.» دیمشدر .

[۱] بو كلمه‌نك اصلی (عارفانه) یاخود (حریفانه) اولمق اوزره مختلف فیهدر .

بروسه‌ده « بر قارئمز » امضاسيله كلمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم برمملكته كيدوب بر خانه‌ده مهمان اولمش. بر كون اوطه باشي‌يي چاغيره‌رق : « همشهري ! . بن بو اوطه‌نك طاوانده ، كيريشلرنده آره‌صره قورقونج قورقونج چاتير چوتور بر شيلر ايشيديـورم ، بر اوسته كتيرده شوني بر ايجه معاينه ايتديرا.» ديرسه‌ده اوطه باشي كوله‌رك: « تلاش ايتميكز افندم ! بو بنا ييقلماماق اوزره ياپيلمشدر . اويله چاتيرتيلردن هايلاماز . او چاتيرتي پاتيرتي عصرلردن قالمه كهنه بر بنـا اولديغندن طولايي دكل. سز خواجه‌سيكز. البته بيليرسكزكه دنياده بوتون اشيا جناب رب‌العالميني تسبيح ايدرلر . » ديه مغالطه ايله خواجـه دېمشدركه : « ايشته بن‌ده اوندن قورقيورم‌يا . بويله تسبيحي، تهليلي آرتيره آرتيره بانهايت وجده كلوب بر كيجه آنسزين سجدهٔ استغراقه قاپانيرسه؟!... »

بشيك طاسه ابتدائي معلملرندن م. نورالدين افندي كوندرمشدر :

﴿ لطيفه ﴾ خواجه مرحوم طلبه‌لك أثناسنده بر مملكته جره كيتمش. واقعا هر بلده‌ده: « خوش كلدك، بش كيتدك.» كبي حال خاطر صورمق مثللي شيلر اكسيك دكلسـه‌ده بورا خلقي براز دها ايلري كيدرك صويني صوپيني ، اقرباسني، أشيني دوستني ، ايشني كوجني‌ده اوزون اوزادي صورار طوروررلر- مش. بر، بش. خواجه بيقمش، عاجز قالمش. بويله برسؤاله معروض قاله‌جغني بالطبع اصلا خاطرلامايان خواجه افندي كندي آديني‌بيله يكدن سويله‌مه‌يه‌جك بر طالغينلقده ايكن بويله اطرافيله استنطاقه چكيلنجه درست جواب ويرمكده كرچكدن مشـكلات چكمش . جدي صورتده صيقيلمش . حال بوكه معيشت مقتضاسي اونلره كوزل معامله ايتمك‌دحي كنديسي ايچون ضروري اولمقله بر كون

اوطه‌سنه چکیلوب او آنه قدر کندیسنه سؤال ایدیله کلمکده اولان و سؤال ایدیله‌سی محتمل بولونان مسائلی اطرافلیجه مناسب بر اسلوبله بر کاغده ثلث قلمله یازمش. آقشام کویلی طوپلانوب‌ده هنوز خواجه‌یی یکی کورنلر حال خاطره باشلادقلرنده ویاخود خواجه باشقه بر سمته کیدوب اورا خلقی سؤاللری ایراد ایدنجه خواجه مذکور صحیفه‌لری اویدوردیغی غایت مضحك بر مقام ایله مناسب موضعلرده انواع تحفلقلر ایجاد ایدرك بوتون کویلی‌یه قارشی اوقویوب هم مجلسده حاضر اولانلری نشئه‌لندیرر ، هم‌ده بو سؤاللرك تکررندن یاقه‌یی قورتاریرمش .

« هلال » مطبعه‌سی مرتبلرندن وانلی ادهم مظلوم افندی کوندرمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم صباحلین خانه‌سندن چیقارکن حرمنه: « باجی سلطان! آقشامه اعلا بر بولغور پیلاوی پیشیرده سنکله قارشی‌قارشی‌یه کولوشه اویناشه ییه‌لم . » دیر ، کیدر . خواجه آقشام اوستی یورغون آرغین کلیر . صویونور ، دوکونور . قارنی ذیل کبی آج اولمغله همان سفره‌یه قوشار. باقارکه قادین صوفره‌یی حاضرلامش. پیلاوك یاننه بر طاس یوغورتی ایله یشیل صوغانی‌ده علاوه‌ایله‌مش اولمغله خواجه : « آفرین سکا ! بنم سوکیلی قاریجغم !. » دییه کمال شوق وشطارتله وبر اوقدرده اشتها ایله اوتورور. قاشیغی طولدوروب، طولدوروب معده‌یه ایندیرمکه باشلار . حرمنه بیك شاقلابانلقلر یاپارق قهقهه‌لر عیوقه چیقار . تام بوقیزغین اشتها وحرارت، نشئه وصفا اثناسنده قومشو یتیم چوجوق بوینی بوکوك ، طوری حزین بر حالده کله‌رك : «آمان افندی عموجه! یتیش! آنه‌م سنی چاغیریور. سندن باشقه کیمسه‌مز یوق. » دیمکله مجسم رحم وشفقت اولان خواجه همان فیرلایوب قوشار ، کیدر . یاریم ساعت صوکره خواجه قاشلری چاتیق نشئه‌سز بر حالده کلیر. حرمی صفره‌یه دعوت ایدرسه‌ده رغبت ایتمز . مسئله‌یی صورونجه : « نه اولاجق ! . قرق ییلده بر کره کوله

اوینایه قاری قوجه بر بولغور پیلاوی ییه‌جکدك . قومشونك اشکی قوپروقسز صیپا طوغورمش . » دیمش .

مکرسه زواللی قومشو قادین ؛ اولجه حیوان طوغورمه‌سنده بولونمادیغندن، هنوز صیپا تمیزلنمه‌دیکندن قویروغنی کورمه‌مش . بام باشقه بر شی صانمش . خواجه‌یی چاغیرتمغه مجبور اولمش .

﴿ لطیفه ﴾ خواجه برکون یالین آیاق چفت سوررکن آیاغنه قوجه‌مان بر دیکن باتمش ، آیاغنی پارچه پارچه ایتمش . بیچاره خواجه آیاغنی صوغوق صو ایله ییقایوب تمیزله‌دکدن وصاروب صارمالادقدن صکره : « برکت ویرسون که کچن کونکی آلدیغم پابوجلری کیمه‌مشدم . » دیمشدر .

[بزم کبی کویلری کزنلرك پك اعلا معلومی اولدیغی وجهله طشره‌ده‌کی فقرانك حال حزیننه بو کوچك بر مثالدر .]

« متین » مطبعه‌سنده ماکنه‌جی محمود افندی کوندرمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم مرکبه سوار اولدیغی حالده باغچه‌سندن خانه‌سنه عزیمت ایله‌دیکی صیره‌ده شدتلی بر حرکت ارض اولمش . همان حیواندن اینوب سجده‌یه قاپانمش . آرقداشلری حکمتنی سؤال ایله‌دکلرنده بویورمش که : « بزم اسکی خانه بو شدید حرکتدن شبهه‌سز ییقیلمش واوتوروله‌مز بر حاله کلمشدر . یا معاذالله بواثناده بن أوده بولونسه‌یدم ؟ . خانه ییقیلوب بنی پستیل ایتمه‌سه بیله بم چوقدا . . . ن یورکمه اینر . اوته دنیایه کیدردم و یاخود بوسبوتون چیلدیرردم ! . . »

«علی» امضاسیله کوندریلن لطیفه‌در :

﴿لطیفه﴾ زنکینلردن بری خواجه مرحومه طلبه‌لکنده بش یوز غروش ویروب : «خواجه افندی ! . بش‌وقت نماز عقیبنده بزه دعا ایت!.» دیمکله خواجه مرحوم ایچندن اللی غروش آییروب اعاده ایدرك: «افندم ! کیجه‌لر قیصه ، بوش بوغازلقلرك اوقه‌سی اونسبتده اوزون اولمقله ــ الله عفو ایتسون ــ داعیکز اکثریا صباح نمازینه قالقامایورم . قوشلق زمانی قضا ایدییورم . بناءً علیه صباح وقتنك اجرتنی تام آلمغه جناب حقدن حیا ایدرم . » دیمشدر .

[طلبه‌لك زماننده خواجه‌مدن ایشیتمش ایدم. قونیه‌ده تحصیلده بولونان بر ملا باباسنه یازدیغی مکتوبده: « دورت‌وقت نماز عقیبنده : دعاکزله مشغولم.» دیيه یازدیغندن باباسی : « های کلخانی !. حالا صباح نمازینه تنبللك ایدییور.» دیمش .]

سلانیك دارالمعلمینی معلملرندن محمد شوکت بك افندی اهدا ایدیلمشدر :

﴿لطیفه﴾ صورت ظاهره‌ده خواجه مرحومه فوق العاده حرمت کوسترمکده اولان اشرافدن برکیمسه‌نك مکرراً واقع اولان اصرارلرینه قارشی مجبور قالوب برکون خواجه افندی زیارتنه کیدر . خانه صاحبنك پنجره‌دن باشقه بر جهته باقوب کری چکیلدیکنی‌ده کورور. قاپویی چاله‌رق : «راحتسز ایتمزسه‌م افندی حضرتلرینك زیارتنه کلدم !. » دیيه کمال امید وجسارتله سویله‌مه‌سنه مقابل ایچریدن : « واه واه !. افندی شیمدی چیقدی کیتدی . طویارسه پك متأسف اولاجقدر. » یولنده برجوابه معروض اولنجه خواجه‌نك جانی صیقیلوب یوکسك سسله : « پك کوزل !. آنجاق افندیکزه سویله‌یك‌ده

بر دها خانه‌دن چیقوب کیتدیکی وقت اونوتوب‌ده باشنی پنجره‌ده براقاسون .
برشی دکل ، خلق بیلمز . کندیسنی‌ده ایچریده ظن ایدر . کندیسندن کوردیکی
جعلی التفاتلره آلدانه‌رق ایشنی بیراقوبده زیارته کلنلر بویله اومولمایان معامله‌ٔ
نامردانه‌یه معروض اولنجه هم سوکرصایارلر ، همده ابدیاً مرحبایی کسرلر !. »
دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ بر مجلس صحبتده آخرتدن ، قیامتدن بحث اولونوب خلقه
محزونلق چوکدیکی ، کوکوللر یومشادیغی برزمانده خواجه‌یی تا یانه اوتورتمش
اولان تیمورلنك ایچندن بر آه چکوب : « خواجه افندی !. قیامت کوننده
بزم حالمز نه اولاجق ؟ عجبا بزم مقامزصدز جنتمی اولاجق ، یوقسه جهنمك
دیبیمی ؟. » دیه سؤال ایدنجه حواجه دیمش که : « امان پادشاهم ! کرچك
سزده بورالرینی دوشونیورمیسکز ؟ قلب همایونکزی بو کبی شیلرله متأذی
ایله‌دیککزه کرچکدن متأسف اولدم . بکا قالیرسه سز هیچ تردد بویورمامالیسکز ،
چونکه کونش کبی عیان وبیاندرکه دنیایه کوزیکزی قاپار قاپامز . همان طوغرو
صولوغی معظم اجدادیکز جنکیز و هلاکو کبی محتشم پادشاهلرك یاننده
آله‌جغکز درکاردر . نمرود وفرعونك واسکندر و نه‌رون کبی امثال شهنشاهیلری
ایله برابر صدر معلای عقباده مربع نشین احتشام اولاجقلری محققدر . »

شمس مطبعه‌سی مرتبلرندن « عبدالمطلب » افندی کوندرمشدر :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه مرحوم مرض موتنده حرمنه : « هایدی قاریجغم !.
اك مزین البسه‌کی کیین . صاچکی باشکی دوزلت ، چهره‌کی صوك درجه
نورلاندیر ، نه قدر سوسلنمك لازمسه غیرت ایت . اویله‌جه قارشیمه کل ! »
دیر . قادین : « آه افندیجکم !. سزك بویله اضطرابلی بر زمانکزده خدمتکزی
بیراقایم‌ده‌ آلم سوسلنمکه ناصل وارسین ؟!. بن اونی دنیاده یاپه‌مم . هم شیمدی

بو نەدن اقتضا ایتدی ؟ . بنی او قدر وجدانسز ، نعمت قدری بیلمزمی صاندك ؟ » دیمکله خواجه : « خیر آ قاریجغم!. سنك عقلکه کلن شیلر دکل !. مقصدم بام باشقەدر ، کورویورم که اجلم یاقلاشدی . عزرائیل دائما اطرافمده قیورانوب دوریبور . سنی اویله البسهٔ فاخره ایله ملك سیمالی ، طاووس کبی صالینیر بر حالده کوروسه بلکه سنی آلیرده بنی براقیر دییه آرزو ایدییورم . آکلادکمی شیمدی سر وحکمتی !. » دیمشدر .

﴿ لطیفه ﴾ مرحومك اك زیاده قورقدیغی اولوم ایمش . حتی تصوریله بیله سیکیرلری کوشر ، کندندن کچرمش . بو سببدن طولابی اکثریا اخوان ویارانی اولومله صاراقەیه آلیرلرمش . نته کیم بوکلیاتده کی بعض فقرەلرده بوکا دلالت ایدر . حال بویله ایکن مرض موتنده قطعیاً تلاش ایتمەمش. لازم کلن وصیتلرینی ودیناً اجراسی لازم کلن احکامی ادا ایتدکدن صکره باقی حیاتی صوك نفسنه قدر اهل بیتیله، قومشوسیله یارانیله کولوشوب لطیفەلەشەرك کچیرمش. بعضیلری بو حاله تعجب ایدرك: «خواجه افندی! سن اسکیدن اولوم قورقوسندن ـ لاقیردیسیله بیله ـ اولوم حالنه کلیردك . شیمدی کورویورز هیچ فتور کتیرمەیورسین . بونك سبب وحکمتی نەدر؟ » دیمشلر . خواجه بویورمش که: «اولادلرم ! اوزمانلر بزم بونجه تلاشمز بو کرتەیه کلمکدن، بو یاتاغه سریلمکدن قاچینمق ایدی . شیمدی اولان اولدی . عزرائیل قاپویه دیکیلدی . بوندن بویله آخرت حاضرلغنی کورەلم . صوك نفسمزده ایمانمزك سلامتی چارەسنه باقەلم. »

قائلر یکزده «ا. سری» امضاسیله کلمشدر [١] :

﴿ لطیفه ﴾ خواجه نصرالدین « رحمةالله علیه » ك وفاتندن ایکی عصر صوکره برجمعه کونی بیکلرجه اهالی؛ مملکتك قدیم اولو جامعنده نماز قیلمق

[١] بو حکایه آناطولیده محرر فقیرکده بر چوق کیمسەلردن مسموعم اولمشدر . اورالرده پك متواتردر . فقط باشقەلرینەده اسناد ایدرلر .

اوزره طوپلاندیغی بر صیره‌ده ناکهان خواجـه نصرالدین مرحومك طبق حلیه‌سنه مطابق وصـافلغنه ، شاقلابانلغنه تمامیله وارث اولان تربه‌داری کسوهٔ عجیبی وسیمای مضحکی ایله‌جامعك اورته، بویوك قاپوسنده کورونوب بلندآوازله: « ای اهالی؛ سزه غایت عجیب بر شی سویله‌یه‌جکم. آبدست آلدم . جامعه کلمك اوزره تربه‌قاپوسنی کلیدلیه‌جکم اثناده خواجه نصرالدین مرحومی عین‌سیماسی، عین چهرهٔ خندانی ، عین طورعجیبی ، عین کسوهٔ مخصوصه‌سی ایله کوردم . صندوقه‌سنه آت کبی بینمش ؛ اطرافی سیر ایدیور . بکا شیمدی اولو جامع جماعتنی چاغیر . کلمه‌ین اولورسه کندی جاننه قییمش اولور. دیدی. » دیینجه خواجه مرحومه اعتقاد تامی اولان و ـ زهد وصلاحندن ناشی ـ تربه‌دارده‌ آیریجه‌حسن ظنی‌بولونان بوتون‌اهالی‌تربه‌یه قوشار. بالطبع خواجه‌یی کوره‌مزلر. ذاتاً بویله کراماتی کوروب آبا واجدادلرندن عنعنه ایله ایشیده ایشیده حقنده صاغلام‌براعتقادحاصل‌ایله‌ین‌اهالی‌هپ‌کولوشه‌رك: «های قوجه معذب! آره صیره بزمله آلای ایتمکدن‌ده واز کچمزسین. » دیـوب هپ بردن فاتحه اوقورلر . کولوشه‌رك جامعه‌عودت ایدرلر. برده باقارلرکه جامعك قبه‌سی طاقیله کوچمش.

مرحومك اشبو کرامت جلیله‌سنه بو امداد قدسیسنه حیران قالیرلر . اعتقادلری قاتمرله‌شیر .

رحمه‌الله تعالى رحمةً واسعة ورفع‌الله درجاته وا کرمنا بشفاعته آمين.

مفتى الثقلين کمال پاشا زاده (قدس سره) بویورورلر :

ایکی عالمده تصرف اهلیدر روح ولی
دیمه کیم بو مرده‌در بوندن نجه درمان اوله
روح شمشیر خدادر تن غلاف اولمش اکا
داخی اعلاکار ایدر بر تیغ کیم عریان اوله

مشروطیت مشروعه‌مزك مقابر اكابره نشانهٔ تعظیمی اولمق اوزره
اخیراً اجرا ایدیلن تعمیر مناسبتیله نصرالدین خواجه تربه‌سنك آلنان رسمیدر

خاتمه

خواجه نصرالدين افندى (رحمة الله عليه) ك اوتهدنبرى أللرده متداول
اولان لطائف كتابى ايله اخواندن برى واسطهسيله الدهايتديكم يازمه برمجموعهده
مسطور اولان واصلك نصفى درجهسنده بولنان لطائف نصرالدين وسائر مجامع
لطائف وسفاين ادبيهدن وبعض مؤلفاتدن التقاط ايلديكم فقراتى دور سابقده
يازمش ؛ بويله بر زمان حريت نشانه انتظاراً بر طرفه صاقلامش ايدم . جناب
حقه هزاران حمد وشكر اولسون سبب اولانلر مكافات صوريه ومعنويهسنى
بولسونكه عون حقله وهمت مردان ايله ، كونمزدوغدى . ايستديكمزاولدى .
ايلك فرصتده نشره موفق اولدق . نان ونعمتيله پرورده اولدقلرى خاك پاك
مملكته ايفاى شكران ايلهمش اولمق ايچون دورسابقده حكومتك انواع مظالمنه
قارشى اعاظم مجددينمزك آثارينى نشره صوك درجه بذل غيرت بويوران
ايرانلى كتابجى قردهشلريمزك الآن بو ارض مقدسده توالى ايلهمكده اولان
نشريات معارفپروانهلرندن ــ موجوديت ادبيهمزه تأثير بليغ كوسترمش بولنان
« كليات لطائف خواجه نصرالدين » ايلك خطوهٔ مشروطيتده حصهياب انتشار
اولدى . ايرانلى طابعلرك محاسن شيم ومكارم وهممدهاك ممتازلرندن اولانوعالم
تجارتده معاملات ناموسكارانه و فعاليت مشكل براندازانهسيله جملهيه كندينى
سودىرن « اقبال » كتبخانهسى صاحبى حسين افندى برادريمز اشبو كتابك
نشرى خصوصنده لازم كلن هر نوع فداكارلغى كمال شوق ونشاطله ابذال
ايتمش ونفاست ومكمليتى هر نهيه متوقف ايسه جملهسنى درعهده ايلهمشاولمقله
عون جليل ربالعالمين وامداد معنوىٔ خواجه نصرالدين ايله اشبو عروس
دلفريب ادب صوك درجه مكمليت ونفاستى حائز اولديغى حالده حلهپوشزيور
طبع اولهرق بزم انسا انس اصحاب عرفان وايقانده عرض ديدار ونشر انوار
ايلهدى . علوم ادبيهده احاطهٔ تامهسى اولان وبو بابده بالاصاله ذىاليدبولونان
اساتذهٔ علمايههويدادركهاصطلاحات ، تعبيرات ، امثال ، فقرات دعايم ادبيهنك

الك مهملرندندر . بونلره كسب وقوف ايتمه‌ين حقيله اديب اولاماز . كيمسه آنك كلامنده آثار اساتذه‌يه مخصوص حلاوت وطلاوتی بولاماز . خواجه‌مزك فقرات اعجازكارانه ، اجوبهٔ سحارانه‌سی ايسه دعايم مذكوره‌نك قلوب عامه‌ده تأثير بليغ كوسترنلرندندر. مقدمه‌ده عرض ايلديكمز وجهله خواجه مرحومك بو قوم ايچنده‌كی موقعنه مشاهير سلف مياننده كنديسنه راجح اولان برچوق اعاظم موفق اولامامشدر . خواجهٔ حكمت كزين سياست ادبيه‌نك مفتاحنی بولمش وقلوب عامه‌يی تسخير ايتمه‌نك يولنی پك رعنا بيلمشدر. هوسكاران ادب ايچون بوكتابك لزومی عامه‌يه روشندر. هله حياتده علی الاكثر محتاج اولديغمز دفع اكدار وكشايش افكار ايچون طبيب الفؤاد اولان خواجهٔ معالی نژاديمزك تسليت مشفقانه وارشادات عارفانه‌سی بابنده تطويل مقالی زائد كورورم .

بر أثرك برقوم ايچنده حاصل ايلديكی تأثيری‌نه افكار عامه ورغبت عموميه تعيين ايلر . بز بوكتابی طبعه باشلاديغمزده اصل كتاب ايله ملحقاتی بش آلتی فورما قدر تخمين ايله‌مشدك . آنجاق عرفای مليه‌مزك شيخ وشابی، مبالغه‌سز يدی ياشندن يتمش باشنه قدری وزمرهٔ كزيدهٔ نسوانی بو بابده بزه اوقدرامداد ايله‌ديلر ، او درجه چوق لطائف ارسال ايتديلركه اكر بز تنقيح ايتمه‌يوب ده هپسنی يازمقلغمز لازم كلسه‌يدی، جلد عظيملر وجود بولاجقدی. امر تنقيحده صوك درجه التزام بصيرت ايله‌مكه چاليشدق . فقط نوع انسان آلودهٔ نقصان ونسيان اوله كلديكندن احتمال كه خيلی ده قصوريمز اولمشدر .

بر أثر ايلك ظهورنده قصوای كماله ايره‌مز . انشالله آتيده ، بعد ازين ممالك وسيعهٔ اسلاميه‌دن جلب وجمع ايده‌رك حاصل اولاجق علاوه ولاحقه‌لر وبرچوق رسملرله نشر ايده‌جكمز طبع اخيره دها زياده تنقيحات وتهذيبات اجرا ايلرز .

بوكتابده خواجه مرحومه اسناد ايدلمش برچوق فقره واردر . بز اكثريسنی محللرنده اثبات واعتراف ايله‌دك . فقط چه‌جاره‌كه جمله‌سی « خواجه مرحومكدر . ثقاتدن مسموعم اولدی » ديه بزه تأميناتله كونديريلدی . مكتوبلر محفوظمزدر . هله بر چوقلرينی بش اون دانه ذات بالاتفاق يازوب

كوندرديلر . بو كبي لطائف علم ادبده سرسريانه طولاشمقده و برر واسطه ايله عرفاى سلفدن برينه ياناشمقده اولمغله خواجه‌يه اسنادى ؛ عدم اسنادى درجه‌سنده موازى بولونمغله خواجه‌دن سلب ايله‌مك ايچون اليمزده بر دليل موجود اولمامقله ناچار تحريراتلريله خواجه‌يه اسناد ايله‌ين ذواتك شهادتلرينى ترجيح ايله‌دك . بو بابده نفى واثبات معارض اولمغله اثباتى ترجيحده فائدهٔ زائده كوردك . والله يهدى الى سواءالسبيل .

١٢ صفرالخير سنه ١٣٢٨ وفى ١٠ شباط ١٣٢٥

بهائى

اشبو کلیات لطائفدن منقح ومهذب اولوب چوچوقلره کوزل بر انیس نشئه بخشا اولمق اوزره بالآخره نشر ایده‌جکمز بر تحفهٔ علمی‌یه یازدیغمز (خاتمه) خواجه‌نك ترجمهٔ حالنی متمم ومشرب ومشوارینك تنویر وایضاحنه خادم اولدیغی جهتله بورایه الحاق ایله‌دك . بالآخره بو مقدمه ولاحقه‌لر جمع وتهذیب ایدیله‌جك ایسه‌ده شیمدیلك بورایه الحاقی تنسیب ایدلمشدر :

« خاتمه »

نصرالدین خواجه ؛ اصیل ، نجیب تورك عرقندندر . آقشهره ملحق سیوری حصار قریه‌سنك « خورتو » کوینده کوی امامی عبداه افندینك صلبندن [٦٠٥] ده طوغدیغی سیوری حصار مفتیسندن نقلاً روایت‌اولونیور. خواجه ابتدائی تحصیلنی کوینده یاپدقدن صوکره باباسنك‌وفاتی حسبیله امامتی باباسنك ملاسی محمد افندی‌یه دور ایده‌رك آقشهره هجرت ایتمش ، اوراده (سید محمود حیرانی) و (سید حاجی ابراهیم سلطان) کبی اجله‌دن تحصیل علوم وکمالات ایله‌مشدر . اسکی لطائف نسخه‌لرینك متعدد یرلرنده کورولدیکی وجهله خواجه قونیه‌ده‌ده تحصیل علوم ایله‌مشدر . بعضلری خواجه‌یی سلطان علاءالدین سلجوقی معاصری یاپارلر . واقعا لطائفنده‌ده بونی تأیید ایدن‌فقره‌لر واردر . بعضلری‌ده ییلدیریم دوری‌رجالندن وتیمورلنکك مصاحبلرندن‌صایارلر. (لطائف) ده بونی‌مؤید اوله‌جق‌حکایه‌لر دخی متعدددر . بناءً علیه بوبابده‌کی محاکمات ومطالعاتی ـ مأخذلریمزله ، دلائل وشواهدیمزله ـ باشقه بر زمانه بیراقه‌رق بوراده پك‌لزوملی بعض‌معلوماتی یازمقله اکتفا ایده‌جکز. خواجه‌نك مزار طاشنده‌کی تاریخ وفاتی [٦٨٣] اولدیغی دست خطیله شهادت ایله‌دیکی بعض وقفنامه تاریخنه مطابقتیله‌ده قرین صحت اولویور . بوبابده کوپرولی زاده استادمزك منظوم (نصرالدین خواجه) سی مقدمه ومؤخره‌سنده معلومات واردر .

خواجه‌نك حياتی سيوری حصارده آقشهرده تدريساتله ، بعضاً امامت وخطابت ومواعظله مرور ايله‌مشدر . خواجه ارباب فقر وقناعتدن ايدی . كندی تارلاسنی كندی اكر ، چيفتنی كندی سوردی . اودوننی طاغدن كندی كسردی . حتی يارانيله قيشين آوه بيله كيتديكی اولوردی . خلقله غايت ايی كچنيردی . لمصلحةٍ قونيه ، آنقره بروسه ولاياتيله بعض ملحقاتنده سياحت ايله‌مشدر .

بر مدرسه‌ده اوزون اوزادی علی الترتيب نشر علوم ايتديكنه دائر صراحةً دسترس اولامادقسه‌ده هر حالده كنديسنك طلبه‌لری بولونديغی ، علی الاكثر اونلره فقه حنفينك اك كوزل واك معتبر مختصراتندن اولان (قدوری) اوقوتديغی مصرحدر .

« نصرالدين خواجه » بوتون خلقمزك روحنه نفوذ ايتمش تام ملی بر بويوك آدامزدر . هپمزك قلبمزده خواجه كندی تصورمز درجه‌سنده برسيما ايله برمشرب ومسلكله ياشار . فقط بالاتفاق بو اوصافك اجمالی شودر: مليح سيمالی ، كولر يوزلی ، خوش صحبتلی ، هر كسله ايی كچينير ، هر كسه ايی معامله ايدردی . چوجوقلری بيله صحبتيله مسخر ايله‌ديكندن نره‌ده كوررلرسه اطرافنی آليرلر ايدی . خواجه‌نك قاريسی ، ملاسی ، أشكی صحنهٔ حياتنك متمماتندندر .

خواجه ؛ عصرنده ملتنك خوش صحبت ، خوش مشرب حاضر جواب ، نكته پرداز ، ايجابنده سوزينی صاقينماز ، حقك مدافعه‌سنده كيمسه‌دن پروا ايتمز مشهور برآدامی اولديغندن وقلبی غايت تميز ، اخلاق اسلاميه اوزرينه تربيه كوره‌رك انسانلره حسن ظنی اساس اتخاذ ايله‌ديكندن ياراديلشنده‌كی بوأساسلر مقتضاسی اوزرينه برخيلی سركذشتلره معروض اولمش ، باشندن غريب حاللر كچمشدر . فقط شوراسنی‌ده بيلمه‌ليدر كه خواجه‌يه اسناد اولونان فقره‌لر ــ صحتلری اولديغی تقديرده ــ هپسی سن وسالی طولوب منتهای كماله ايريشديكی زمانلره عائد اولمايوب بالطبع بوتون ادوار حياتنده ، اكثريسی كنجلكنده وقوعه كلمش شيلردر .

مع مافيه : فقره‌لرك مجموعندن همان مرتبهٔ تحقيقه ايريشمش بر معلومات

اجمالی یازمقلغمز لازم کلیرسه دییه بیلیرزکه : خواجه ؛ روحی خفیف ، طبعاً لطیفه‌یه میال ، زمانمزك بعض توخافلری کبی غریب تصادفلرك سوقیله اکثر غرابتلر کانه خواجه‌یی آرار ، بولور . کولدیریجی حاللر ؛ ایسته‌مه‌دن باشنه کلیر ، ذاتاً هرکس‌ده کندیسندن برغریبه بکلر ، مجلسلرك طوزی بوبری ، یارانك محبوب القلوبی برذات ایدی . کنجلکنه عائد اولماسی لازم کلن بعض سربست‌وقایعدن قطع نظر ایدیلنجه سرکذشتنك‌اکثریسنك‌احکامی‌خواجه‌نك عادی، مبتذل، دالقاووق اولمادیغی، بلکه جمله عندنده محترم، صلاح واستقامتی مسلم رجال مملکتدن معدود بولندیغی استنباط ایلرز. آنجاق بعض متأخرین صوفیه‌نك اسنادی وجهله بز خواجه‌ده تصوف شمه‌سی کوره‌مه‌یورز . حتی بعض مجامع وقیودده کورولدیکی اوزره خواجه‌نك احفاد کزین مولانادن شیخ جمال‌الدین اقسرایی اولادندن اولدیغنه و مشهور (حضر بك) دخی خواجه‌نك اخفادندن بولندیغنه دائر فقره‌ده حیرتی موجبدر . کرچه آقشهر جهتنده بعض اولاد مولانا ساکن اولدیغی‌وصوك عصرلره قادار اولاد مولانا جوار تربه‌ده ساکن اولمایوب اکثریسی طریق علمی‌یه ، بعضلری مأموریت حکومته ، بر خیلیسی‌ده هرکس کبی کسب معیشته سالك اولارق مملکتمزك هرطرفنه یایلملرینه نظراً بوسبوتون باب امکان مسدود دکیلسه‌ده خواجه‌نك مولویلکله علاقه‌سنه دائر کتابنده بر قید اولمادیغی کبی نقیر وقطمیر اصول وفروعی معلومز بولنان مولویلکه او زمانه کوره مناسبت آلیر بر اشارت بیله یوقدر . هله آثار مولانایه وقوفنی آکدیریر بر سوز دخی کورولمز . آنجاق خواجه‌نك متعدد قونیه سیاحتلریله برده فارسی بیلدیکنه عائد :

رفتم بجای سیوریلر کوردم طوقوز خرآمده
برقاچنی پاتاقلادم برقاچی تارلا میرود

و :

مور منکشه بوینن أ کمش اویورست
کافر صوغان قات قات لباس کییرست

بیت هزل آمیزلری واردرکه هم صحتلری مشکوك ، هم‌ده علماً دلیل

صایلەجق طرزده قبولدن مستبعددر . بناءً علیه تصوفله خواجه آره‌سنده مناسبت برچه کوروله‌مز .

بالجمله مجامع و دواوین وآثار و تواریخ مولویه‌ده نصرالدین خواجه‌نك حضرت‌مولانایه نسبت نسبیه‌سی‌اولدیغنه دائر برقید برایما دخی کورمه‌دیکمزدن بوجهت‌ده برچه چوق شبهه‌لیدر .

بعضی ارباب قلممزده خواجه‌یی کندینه کوره ــ مثلا عمر خیام کبی ــ مبالات دینیه‌دن محروم، صیره‌سی کلدکجه صافلغه وورەرق دین ایله رجال دین ایله اکله‌نیر بر فیلسوف کبی کوسترمك ایستر . بوکاده (لطائف) کتابنك قدیم نسخه‌لرنده اولان حتی کتاب خارجنده آغیزلرده طولاشان لطائفی دلیل طوتمغه قالقیشیر .

من القدیم بشریتك معتادیدرکه ایشینه کلن الك چوروك دلیلی بر چوق شواهد ونظائرله بسله‌یه‌رك نص قاطع درجه‌سنه اصعاده چالیشیر . اونك مخالفی اولان دلیللری‌ده ینه بر چوق سببلری یامایب سوسله‌یه‌رك وعلیهنده استعمال ایدرك هیچه چیقاریر . ایشته بو قبیلدن اولارق‌ماهیتی‌ارباب علمه معلوم اولان فقره‌لردن خواجه‌نك مبالاتسز برمستهزی اولدیغنی ادعا دخی بیمعنادر. بیلیرزکه خواجه ملی ادبیاتمزده‌کی نکته‌پردازلق ، بذله‌کولق قسمنك الك بارز بر سیماسیدر . بناءً علیه : هنوز آرادن بر عصر کچر کچمز هپ بو قبیل قیمتدار فکرلر خواجه‌یه عزو ایدلمش، قائلی بر باشقه‌سی بیله اولسه اوکا بدل‌خواجه‌یه اسناده اصلا بأس کوروله‌مشدر . چونکه خواجه او قسم ادبینك محراب یکتاسیدر . ناصل‌که علما ومشایخك‌شان جلیلنه یاقیشمایان دینسزجه ومستهزیانه فقره‌لر فقرای بکتاشیه‌یه اسناد اولونه‌کلمشدر. خواجه بکتاشی ولی حضرتلری خواجه احمد یسوی خلفاسندن واجلهٔ صلحای خواجکاندن ایکن بر عصر صوکره پیر أوینه قلندران حیدریه‌نك بعده اباحیهٔ حروفیه‌نك التجاسی ، یکیچریلرك طریقت بکتاشیه‌یه منتسب اولمسی حسبیله بابالرك قیدسز ومبالاتسز یکیچری طورلاقلری ایچنده کسب نفوذ ایله‌مه‌سی، اونلرله برابر عیش‌ونوشه، جنك وچغانه‌یه طالمه‌سی ، بابالر یکیچری آغالرینك ندیم وهمدمی اولمسی کبی سببلر الجاسیله صکره کلن بکتاشیلرده مبالات دینیه آزالمش وجمله‌سی بو کبی

اوصافله شهرت آلمشدر . بالطبع او طریق جلیله ورجال بکتاشیه‌یه بواوصافك تعمیمی چیرکین بهتاندر . خواجه‌ده کوردیکمز بوکبی حاللر اصطلاح معروفمزجه بر « مظهریت » در . آرتیق خواجه‌دن بو مظهریتی فك ایله‌مکه کیمسه قادر دکیلدر . صیره‌سی کلمش ایکن شو مهمه‌یی عرض ایده‌لم که مؤلف امنادن اولمالیدر . مثلا (لطائف نصرالدین) ی جمع و تألیف ایله‌ین ذات ؛ کتابی مؤلفندن بری عنعنه ایله نقل ایدنلردن اخذ ایله‌مه‌لی . کتابك تواتر و شیوعی بوکا حاجت بیراقماسه بیله هرحالده اك قدیم واك صحیح متعدد نسخه‌لره مراجعتله تصحیح ایله‌مه‌لیدر . آغیزدن ایشیتیلنلری علاوه ایده‌جك اولورسه اولا راویلرینك نامنی تصریح ایتمه‌لی . ثانیاً او فقره مشهور و معروف درجه‌سنده خواجه‌یه اسناد ایدلمش اولمالی . ثالثاً او فقره خواجه‌نك آغیزلرده مشهور اولان وکتابنده‌کی دیکر فقره‌لر احکامنی اوخشایان اخلاق و اوصافنه مطابق اولمالی . هله ضد اولمامه‌لی . رابعاً حکایه عیناً نقل ایدیلوب هیچ بر اساس تحریف اولونمامه‌لی ، هله اوزمانك شیوه‌سیله اولان محاوره‌وبالخاصه خواجه‌نك « ضرب مثل » اولوب قالمش اولان سوزلری اصلا دکیشدیرلمه‌مه‌لی . مثلا (کچ ییکیدم کچ) تعبیری بر قیلیشه‌در. بو (کچ آصلانم کچ) دیه تحریف ایدلمز. حتی (امام .. صورنجه جماعت .. چار) تعبیر غلیظی بیله (امام آقصیرنجه جماعت اوکسورور) دینیله‌مز. چونکه بو (لطائف) ده یکانه مقصد ؛ اکثریا فقره‌نك صوکنده‌کی قوتلی سوزدر . او سوز ؛ او قدر قوتلیدر که لسان ملتده ضرب مثل اولمق شرفنی قازانمشدر. بلکه حکایه صوکره‌دن اویدورولمشدر . مقصدده حکایه‌نك قبه‌سی اولمق اوزره صوك سوزی یرینه اوتورتمقدر . مثلا (بن صاغ ایکن شورادن کچردم) جمله‌سنی حاوی اولان حکایه اویدورمه اولابیلیر. فقط فرض ایده‌لم که: بویوك بر انقلاب اولمش، برحکومت کیتمش یرینه بر حکومت کلمش . اسکی حکومتدن قالمه بر وزیره بر وقت (افندم ! فلان مسئلهٔ خارجیه‌ده زمان دولتکزده نه یولده معامله اولوردی ؟) سؤالنه او ذاتك : (بن صاغ ایکن شورادن کچردم .) دیه فکرینی سویله‌مه‌سی نه قدر بلیغ اولور . نه درجه جمعیتلی دوشر .

(آنا) تعبير ايتديكمز بويله بر كتاب شوصايديغمز اوصاف امانت وصداقتى حائز اولديغى حالده مؤتمن واهل بولنان ذات طرفندن جمع ايدلدكدن صوكره بو اصلدن اقتباس ايديلن فقره‌لرده بر اديب — استادانه اولمق شرطيله — بعض تصرفات ياپه‌رق ايجاب حاله توفيق ايده بيلير . بلكه بعضاً اصلندن داها طاتلى دوشورور .

وقتيله بر (لطائف نصرالدين) ك اصل صحيحنه علاوةً افواه ناسدن شرائط تصحيحه رعايت ايدرك جمع ايله‌ديكمز (كليات) ى نشر ايله‌ديكمزده مجعول (ادبيات عثمانيه) ايله مألوف اولان آرقه‌داشلريمزدن برى استخفاف ايديوردى . بوكبى آثار مليه‌يى باياغى وعاميانه بوليوردى . بوكون حكومتمزك كندى مليتمز اساس اوزرينه تأسس ايله‌ديكنى كورمكله قريرالعين اولويورز . معارف وكالتمزده رسماً ملى ادبياتمزك احياسنى اس‌الاساس اتخاذ ايله‌مشدر . بناءً عليه : خواجه‌مزك اشبو يادكار عرفانى باشده بولونمق اوزره خلقمز آراسنده ياشايان نه قدر كتابلر ، شعرلر ، ماصاللر ، ضرب مثللر ، تعبيرات مخصوصه‌لر وارسه بونلر ملى ادبياتمزك تملى اوله‌جق وحقيقى ادبياتمز بوتون ملتمزى احاطه ايله‌مش اولديغى حالده بو اساسدن يوكسه‌له‌جكدر .

(اقبال کتبخانه‌سنده بولنان کلیتلی کتابلر)

غروش		
٥٠	کنارده قالمش	عشاقی زاده خالد ضیا بك
٥٠	برحکایهٔ سودا	» »
١٠٠	قریق حیاتلر	» »
١٠٠	عشق ممنوع	» »

٥٠	کیزلی آل	رشاد نوری بك
٥٠	دامغا	» »
٥٠	سونمش ییلدیزلر	» »
٧٥	دوداقدن قلبه	» »
١٠٠	چالی قوشی	» »

٢٥	رائقك آننه‌سی	خالده أدیب خانم
٥٠	خراب معبدلر	» »
٥٠	یکی توران	» »
٥٠	سویه طالب	» »
٧٥	خندان	» »

١٥	منور	کزیده صبری خانم
٥٠	اولمش برقادینك اوراق متروکه‌سی	» »
٥٠	ندرت	» »
٥٠	یبان کلی	» »

٥٠	عشق حتیاجی	اورخان مدحت بك
٥٠	مجهول قان	» »

٥٠	سیسلی کیجه‌لر	خالده نصرت خانم
٢٥	خانم مکتوبلری	» »

٧٥	چوبان ییلدیزی	یساری زاده محمود اسعد بك

١٠٠	ایلول	محمد رؤف بك

٢٥	صوك باصامق	کلثوم نیازی خانم

٥٠	قیصقانج کوزلر	سعاد معمر بك

٦٠	مهجوره ایله حکمت	مرحوم وجیهی

٢٠	احسن خانم	احمد نورالدین بك

٢٥	تراویحدن سحوره	ارجمند اکرم بك
٢٥	کون باتارکن	» »
٢٥	عصریلر	» »
٢٥	صابر افندینك کلینی	»
٢٥	قوپوق	» »

٤٠ قان وایمان — ارجمند اکرم بك

٢٠ اولیای جدید — » »

---

١٥ ارنلرك باغندن — یعقوب قدری

---

٢٥ فیسکه‌لر — اورخان سیفی

---

١٠٠ روبنصون قروزوئه — محرری دانیه‌ل دیفونه مترجمی شکری قایا بك

٣٥٠ ایکی چوجوغك دور عالمی — محرری ژان دولاهیر مترجمی اسماعیل حکمت

٨٠ شارلو پولیس خفیه‌سی ١-١٦ نجی‌یه قدر — مترجمه‌سی بدیعه ثروت

٣٠ سوکیلی آرقداشم — محرری ژان له‌رمون — مترجمی اسما ظافر

١٥ اونودولان آدام — محرری پیر بونوا — مترجمی احمد کامل

٥٠ آزاده — محرری پیرلوتی — ناقلی خندان لطفی

٥٠ عصری قیز — محرری ت تریلی — مترجمی راغب رفقی

٥٠ بوشنونك سرکذشتی — محرری پول دوقوق مترجمی سلیمان توفیق

٧٥ شیطانك اوغلی — محرری پول فه‌وال ناقلی حسن بدرالدین

١٢٥ پارس چیچکلری — محرری میشل زه‌واقو مترجمی راغب رفقی

٥٠ آتشلر ایچنده — مؤلفی غاستون له‌رو ناقلی حسن بدرالدین

٧٥ کوزل ریتا — مترجملری بدیعه ثروت وحسن بدرالدین

١٠٠ تورك مصاللری ١ — ٢٠ نجی‌یه قدر — محرری سلیمان توفیق

---

٥٠ جزا قانونی — ٣ پرده وودویل — ابن الرفیق احمد نوری

٢٥ سکزنجی — ٤ پرده قومه‌دی — ابن الرفیق احمد نوری

٥٠ ایلك شاعر منظوم ماصال — ٤ پرده — خالد فخری

٥٠ قرقندن صوكره ٣ پردەلك قومديا خالدفخری

٢٥ بركيجه فاجعەسی پيەس ٣ پرده رشاد نوری

٢٥ خانملر ترزيخانەسی ٣ پردەلك وودويل يساری زاده محمود اسعد

٢٥ ارنلر ارجمند اكرم

٣٠ فروزان عشاقی زاده خالد ضيا

٣٠ كابوس » »

١٥ بال قاباغنی اولنديرەلم ٢ پرده قومەدی م . طلعت

١٠ عبدالرحمن افندی كبه ٢ پرده قومەدی » »

١٠ چاليشان قازانير ٣ پردەلك ملی تمثيل ذليخا عثمان

١٠ كوچوك جمال ٥ پردەلك ملی تمثيل » »

١٠ عصری خليلر قومەدی ١ پرده ابن الرفيق احمد نوری

١٥ اميدك كونشی پيەس ٢ پرده رشاد نوری

١٠ { غزتەجی دوشمنی
شمسيه خيرسزی
اختيار سرسری } بر آراده برر پردەلك قومەدی رشاد نوری

١٠ صوك پری پيەس ٣ پرده زليخا عثمان

١٠ تحرير وظيفەسی سليمان شوكت

١٠ { شكرلی چورەك
علاج شيشەسی
خيرسز وار
مونولوغ
چيچكجيلر وملكەنك ظفری } زليخا عثمان

---

٧٥ لطائف خواجه نصر الدين ولد چلبی

٢٥ كامل الكلام وباتوی جهان سليمان توفيق

٥٠ طوطی نامه » »

٢٥	كرم ايله اصلی	
٢٥	ليلا ايله مجنون	سليمان توفيق
١٥	طاهر ايله زهره	
٢٠	عاشق عمر ديوانی	
١٠	غازی محمود	
١٠	خورشيد ايله ماه مهری	
٢٠ ٧	طيار زاده	
١٠	كل ايله ستمكار	
١٥	سيف الملوك	
١٠	عاشق غريب	
١٠	رازنهان ايله ماه فيروز سلطان	
١٥	خنجرلی خانم	
٢٠ ٧	پرلانته مكتوبلر	
١٥	حكايۀ شابور چلبی	

١٠	قهوه تلوه‌سيله كشف استقبال	راغب رفقی
٢٠ ٧	رؤيا تعبيری	
٧	انسانلری يوزندن طانيماق صنعتی	
	الدن استقبال نصل اوقونور	
	طلسم نه‌در ونه‌ايشه يارار	
	... نصل خبر آلنور	
	...ب استقبال	
	...لم اوقويه‌لم	

٥٠	زمانمزده اصول انشا ومخابره	معلم . م . جودت
٥٠	آريلقلر	روشن اشرف
٧٥	ظلمتده نوره	م . شمس الدين
٥٠	تورك خلق ادبياتى	مدرس دوقتور ايغناتيس قونوس
٥٠	علم روح اجتماعى	دوقتور عبدالله جودت
٦٠	حيات ادبيه	رائف نجدت
١٥	تشريفات وآداب معاشرت	لطفى سماوى
٢٠	جمهوريتده وطنداش	منملى زاده ادهم
٨٠	حاكميت وحريت	» »
٢٥	ضيا كوك آلپ ومفكوره	صفوت عرفى
٥	ضرب مثللريمز حقنده تحليلى تنقيدات	عمر تحسين
٢٥	علم احوال روح	على عرفان
٢٥	سياست خارجيه	لطفى سماوى
٦٠	بوكونكى ادبيات	كوپريلى زاده محمد فؤاد
٥	حاجى بايرام ولى	بروسه‌لى محمد طاهر
٥٠	كلستانلر خرابه‌لر	خالد فخرى
١٥٠	نديم ديوانى	مصححى خليل نهاد
٥٠	آيينهٔ دوران	» »
١٠٠	رباعيات خيام	دوقتور عبدالله جودت
٥٠	كاروان عمر	حسين دانش

٢٥	شيخ اكبرى نيچين سوه‌رم	محمد علا
٧٥	يكرمنجى عصرده اسلاميت	
٢٠	دينى حسبحال	
١٠	تعصب	ولد چلبى
١٠	انحطاط اسلام	سليمان توفيق
٢٠	بدرة المعالى فى ت	» »

٥٠ چوجوق بسله‌مك — دوقتور رفیق منیر

١٥ دیاترمی حلب وشرق چیبانلری » خلوصی بهجت

١٠٠ فرنگی قرحهٔ ابتدائیه‌سی وسریریٔ خرده‌بینی تشخیصی » »

١٧٥ مختبر طب عدلی رهبری » خالد ناجی

١٧٥ کیمیای غیر عضوی درسلری » لیغور

٣٠٠ علم حیوانات درسلری ١ — ٢ » اسماعیل حقی

٢٠٠ چوجوق خسته‌لقلری » حامد عثمان

٢٥٠ علاجله تداوی » توفیق سالم

٦٠ تلخیص عملیات ولادیه » حسنی شاکر

٥٠ طبابت عدلیه رهبری » وصفی وبهاالدین شاکر

١٠ ارنست فون‌لایدن » سلیمان نعمان

١٠ بتر و تمیم مفصل » ندیم

٢٥ جراحی عمومی لکسردن » کمال

٢٥ آلبومینلی تبوللر » صائم علی

١٥ حلقوم التهاباتی » بحری عصمت

٢٠ اون سکز یاشنه کیرن اوغوللریمزه برهکیمك نصیحتی

